

14

Е-ДИСЕРТАЦИЈА

Милан Ајџановић

САВРЕМЕНА СРПСКА
ГЕОГРАФСКА
ТЕРМИНОЛОГИЈА
СТРАНОГ ПОРЕКЛА

Нови Сад, 2017.

Милан Ајџановић

САВРЕМЕНА СРПСКА ГЕОГРАФСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА СТРАНОГ ПОРЕКЛА

НАПОМЕНА О АУТОРСКОМ ПРАВУ:

Ниједан део ове публикације не може се прештампати, репродуковати или употребити у било ком облику без писаног одобрења аутора, као носиоца ауторског права.

COPYRIGHT NOTICE:

No part of this publication may be reprinted, reproduced or utilized in any form without permission in writing from the author, as the holder of the copyright.

Ова монографија проистекла је из текста докторске дисертације, под насловом *Речи страног порекла с терминолошким значењем из области географије од 1868. до данас (дијахроно-синхрони аспект)*, која је одбрањена на Филозофском факултету у Новом Саду, дана 9. новембра 2012. године, пред комисијом у саставу:

- (1) Проф. др Љиљана Суботић, ментор, Филозофски факултет, Нови Сад,
- (2) Проф. др Вера Васић, Филозофски факултет, Нови Сад,
- (3) Проф. др Љиљана Недељков, Филозофски факултет, Нови Сад,
- (4) Проф. др Божо Ћорић, Филолошки факултет, Београд.

Сагласност за објављивање монографије дало је Наставно-научно веће Филозофског факултета, на седници одржаној дана 19. маја 2017. године.

Монографија је приређена у оквиру пројекта бр. 178004, под називом *Стандардни српски језик: синтаксичка, семантичка и прагматичка истраживања*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

САВРЕМЕНА СРПСКА ГЕОГРАФСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА СТРАНОГ ПОРЕКЛА

Апстракт

Истраживање термилошких система уопште, па макар, као у нашем случају, само једног дела таквог система – географских термина страног порекла – у потпуности је оправдано будући да је терминологија из појединих научних области, укључујући ту и географију, како је показао увид у стручну литературу, ретко систематски проучавана у српској науци о језику. Предмет овога рада, дакле, јесу географски термини страног порекла ексцерпирани из одговарајућих, лексикографских и нелексикографских, извора који су настајали у периоду од скоро столеће и по: од најранијег периода конституисања српског као стандардног језика (1868) па до данас.

Ово истраживање за свој циљ има опис развоја и тренутног стања оног дела српске географске терминологије који чине термини страног порекла, тј. све оне речи с термилошким значењем које су примљене из неког језика изворника, без обзира на то да ли је тај лексички импорт новијег датума (нпр. *алуминијум*, *екологија*) или не (нпр. *кисура*, *бунар*).

С тим циљем, прикупљени термини анализирани су и класификовани с обзиром на различите критеријуме, који се тичу: а) порекла термина, б) структуре, в) деривационог потенцијала, г) морфолошке адаптације посматраних термина и д) њиховог значења, тј. припадности термина различитим семантичким пољима.

Осим тога, на крају рада дат је регистар у коме су сви анализирани и забележени термини наведени заједно с подацима о изворима у којима су потврђени, што може бити корисно за неко будуће истраживање српске географске терминологије.

Кључне речи: српски језик, страни утицаји, лексикологија, лексикографија, терминологија, географија, регистар.

CONTEMPORARY SERBIAN GEOGRAPHICAL TERMINOLOGY OF FOREIGN ORIGIN

Abstract

The study of terminological systems in general, or even, as in this particular case, only one part of such system – geographical terms of foreign origin – is fully justified because terminology of various scientific fields, including geography, as the literature suggests, has rarely been studied systematically in Serbian linguistics. The subject of this dissertation, therefore, is geographical terms of foreign origin collected from different sources, lexical and non-lexical, published in Serbian roughly in the last century and a half: from the earliest period of constitution of Serbian as a standard idiom (1868) to the present time.

This research aims to describe the development and current status of Serbian geographical terminology composed of terms of foreign origin, i.e. those words with terminological meaning that have been received from any source language, regardless of the chronology of the given imported item (e.g. *aluminijum* [aluminum], *ekologija* [ecology] as opposed to *klisura* [gorge], *bunar* [well]).

With this aim in mind, the collected terms have been analysed and classified according to different criteria, concerning their: (a) origin, (b) structure, (c) derivational potential, (d) morphological adaptation and (e) meaning, i.e. their membership in different semantic fields.

In addition, the dissertation provides an index with all the recorded and analysed terms together with the data about the sources in which they have been attested, which might be useful for any future research of Serbian geographical terminology.

Keywords: the Serbian language, foreign influences, lexicology, lexicography, geography, terminology, index.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	13
1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА	15
1.1. Географија – појам, постанак и развој у свету и код нас	15
1.2. Појам терминологије, термина и географског термина	27
1.3. Приказ организованог рада на стварању српске терминологије	35
1.4. Кратак преглед ранијих истраживања	39
1.5. Структура корпуса и циљеви истраживања	44
2. КЛАСИФИКАЦИЈА ГЕОГРАФСКИХ ТЕРМИНА ПРЕМА ЈЕЗИКУ ЊИХОВОГ ПОРЕКЛА	57
2.1. Критеријуми утврђивања језика порекла	57
2.2. Албански језик	59
2.3. Антилски језици	59
2.4. Арапски језик	60
2.5. Бугарски језик	63
2.6. Венецијански језик	63
2.7. Грчки језик	64
2.8. Егзотични језици	109
2.9. Енглески језик	111
2.10. Илирски језик	116
2.11. Исландски језик	116
2.12. Италијански језик	117
2.13. Јапански језик	122
2.14. Кинески језик	122
2.15. Коптски језик	123

2.16. Латински језик	124
2.17. Мађарски језик.....	156
2.18. Немачки језик	158
2.19. Норвешки језик	163
2.20. Персијски језик	164
2.21. Пољски језик	165
2.22. Португалски језик.....	166
2.23. Руски језик.....	167
2.24. Санскрт	170
2.25. Турски језик	170
2.26. Туркменски језик	174
2.27. Фински језик	175
2.28. Француски језик.....	176
2.29. Хаићански језик.....	185
2.30. Холандски језик	186
2.31. Шведски језик	187
2.32. Шкотски језик	188
2.33. Шпански језик	189
2.34. Хибридни термини	193
3. МОРФОЛОШКИ АСПЕКТИ ГЕОГРАФСКИХ ТЕРМИНА	
СТРАНОГ ПОРЕКЛА	205
3.1. Морфолошка адаптација	205
3.1.1. Критеријуми адаптације	205
3.1.2. Морфолошка адаптација једночланих термина	211
3.2. Морфолошка структура.....	220
3.2.1. Приступ класификацији	220
3.2.2. Образац 1: <i>придев + именица</i>	222
3.2.3. Образац 2: <i>именица + придев</i>	241
3.2.4. Образац 3: <i>именица + именица</i> (Г јд./мн.).....	242
3.2.5. Образац 4: <i>именица + (придев + именица)</i>	244

3.2.6. Образац 5: <i>придев + (придев + именица)</i>	245
3.2.7. Образац 6: <i>придев + именица + именица (Г јд./мн.)</i>	246
3.2.8. Образац 7: <i>именица + (именица [Г јд.] + именица [Г јд.]</i>)	247
3.2.9. Образац 8: <i>именица + (именица [Г јд.] + и + именица [Г јд./мн.]</i>	248
3.2.10. Образац 9: <i>(прилог + придев) + именица</i>	248
3.2.11. Образац 10: <i>(придев + именица) + (придев + именица [Г јд.]</i>)	248
3.2.12. Образац 11: <i>придев + именица + именица + именица (Гјд.)</i>	249
3.2.13. Образац 12: <i>именица + предлог + именица</i>	249
3.3. Деривациони потенцијал	253
3.3.1. Опште одлике деривационог потенцијала термина	253
3.3.2. Модел 1: <i>номинални мотиватор и адјективски дериват</i>	254
3.3.3. Модел 2: <i>именица и више истозначних адјективских деривата</i>	259
3.3.4. Модел 3: <i>именица и два разнoзначна адјективска деривата</i>	261
3.3.5. Модел 4: <i>секундарна мутација</i>	262
3.3.6. Модел 5: <i>именица и два разнoстепенa деривата</i>	263
3.3.7. Модел 6: <i>именица и вербални дериват</i>	264
4. ПОЈМОВНА КЛАСИФИКАЦИЈА ФИЗИЧКОГЕОГРАФСКИХ ТЕРМИНА СТРАНОГ ПОРЕКЛА	271
4.1. Приступ класификацији	271
4.2. Општи термини.....	272
4.3. Називи уздигнутих облика.....	273
4.4. Називи улегнутих облика.....	274
4.5. Називи морфолошко-вегетативних облика	275
4.6. Називи објеката повезаних с копненим водама	276
4.7. Називи за објекте који стоје у вези с морем.....	278

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	281
ИЗВОРИ	295
БИБЛИОГРАФИЈА.....	297
ИНТЕРНЕТСКИ ИЗВОРИ	311
РЕГИСТАР АНАЛИЗИРАНИХ ТЕРМИНА	315

ПРЕДГОВОР

Ова монографија представља измењену, прерађену и допуњену верзију докторске дисертације *Речи страног порекла с термилошким значењем из области географије од 1868. до данас (дијахроно-синхрони аспект)*, одбрањене 9. 11. 2012. на Филозофском факултету у Новом Саду, пред комисијом у саставу: проф. др Љиљана Суботић, проф. др Вера Васић, проф. др Љиљана Недељков и проф. др Божо Ћорић.

Овим путем желео бих да се захвалим члановима комисије, који су сви, без изузетка, својим писменим и усменим сугестијама допринели да коначан облик рукописа буде, надам се, на корист свима онима које се баве географијом или тек треба да упознају сву ширину и лепоту ове фасцинантне научне дисциплине. Посебну захвалност дугујем свом ментору, проф. др Љиљани Суботић, која ме је сматрала довољно способним да се ухватим у коштац с нечим што ми је на први поглед изгледало као задатак који својим обимом и сложеностију превазилази моје снаге. Осим њој, и овом се приликом нарочито захваљујем проф. др Вери Васић, без које би се моја првобитна зебња можда и обистинила.

Наравно, велику захвалност, па и понеко извињење, дугујем својим најближима, супрузи Наташи и деци Милици и Милошу, јер су имали довољно снаге и стрпљења да заједно са мном прођу кроз лавиринт овог, само једног али значајног, дела српске географске терминологије.

Уколико се пак на том путу поткрала и каква грешка, што је сасвим извесно, рекао бих и неизбежно, она се, јасно је, има приписати само мени.

У Новом Саду, маја 2017.

М. А.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

1.1. Географија – појам, постанак и развој у свету и код нас

Дефиниција географије има пуно, али, на самом почетку нашег рада, навешћемо једну која је због медија и портала на ком се налази¹ – једна од најраспрострањенијих и најдоступнијих: географија је научна дисциплина која проучава просторну стварност Земљине површине, односно, схваћена у свом најширем значењу, природне и друштвене појаве и процесе у геопростору, те везе и односе који се успостављају и владају између њих.

Географија је, дакле, наука о географској средини као глобалном геосистему, геосистемима нижег хијерархијског ранга, о њиховим елементима, објектима, процесима, међусобно повезаним и условљеним. Јасно је да, овако дефинисана и схваћена, географија представља веома комплексну дисциплину, понекад сматрану ‘светском дисциплином’ (исп. нпр. BONNETT, 2008). Она је заправо „јединствен систем природних и друштвених наука које проучавају Земљу као целину, поједине елементе геопростора, географске регије и друге јединице територијалне диференцијације географске средине и др.” (Мастило, 2001: 8). Ова и оваква уска повезаност географије с другим научним дисциплинама огледа се како у размењивању идеја, појмова и метода тако и у међусобној размени термина ових наука, што је у непосредној вези с нашим истраживањем. Наравно, све ово није одлика само савремене географије, већ је у потпуности усклађено с духом времена, који обележава све већа интеграције науке као јединственог феномена човековог генија.

О горепоменутој комплексности географије најбоље сведочи њена подела на различите поддисциплине с обзиром на предмет њиховог

¹ <https://sr.wikipedia.org/wiki/Географија>, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Geografija> (оба приступљено: 1.2.2017).

проучавања. Наиме, према предмету проучавања географија може бити (наводимо према: Мала енциклопедија Просвета 1986⁴: 503): 1. *математичка* (проучава Земљу као тело у васиони); 2. *картографија* (проучава начин представљања Земљине површине на глобусу и картама, али се и бави изградом тих приказа); 3. *физичка* (проучава утицај различитих физичких сила на стварање и мењање Земљиног рељефа као и на тај начин настале различите облике, чиме се бави *геоморфологија*; *хидрологија*/*хидрографија* пак проучава воде на Земљи;² *климатологија* за предмет интересовања има атмосферу и климу на Земљи, док се *биогеографија*, с друге стране, занима географским распоредом органског света на Земљи³); 4. *социјална*/*друштвена* или *антропогеографија* проучава становништво и различита насеља на Земљи као и односе између њих и географске средине (отуд се и дели на *географију становништва* и *географију насеља*); 5. *економска* или *привредна*, која проучава географски размештај производње у вези с деловањем различитих друштвено-економских фактора и природних услова (те се отуд даље диференцира на: *аграрну географију*, *индустријску*, *саобраћајну* и др.); 6. *политичка*, која проучава географски положај различитих држава и њихове границе, политичко-територијално устројство као и политичку поделу и уређење света а све у вези с утицајем географских чинилаца; 7. *историјска* (бави се реконструкцијом историјске средине у прошлости и проучава некадашњи територијални развитак и политичко уређење појединих земаља или света у целини у вези с деловањем природних и друштвено-економских фактора); 8. *регионална* (свеобухватно проучава поједине мање или веће територијалне целине: крајеве, пределе, области, земље, континенте и делове света); 9. *војна географија*, која се бави проучавањем одређене географске средине у војне сврхе с аспекта њеног утицаја на вођење борбених дејстава и ратова у целини.

Ипак, ни овако опширан списак није у потпуности исцрпен: наиме, у цитираном извору као аутономне се наводе, иако им не додељује посебан број у класификацији, *географија тла* те *медицинска* и *тури-*

² Она се даље, с обзиром на предмет проучавања, дели на: *океанографију*, *лимнологију*, *потамологију*, *геохидрологију* и *глатологију*.

³ С обзиром на то да ли је предмет њеног проучавања биљни или животињски свет, она се дели у две поддисциплине – *фитогеографију* и *зоогеографију*.

стичка географија, док се у рецентнијим делима (исп. нпр. Мاستило, 2001: 4–5) овај списак проширује дисциплинама као што су *геохемија*, *геоекологија* и *рекреативна географија*.⁴

Иначе, сама етимологија назива географија јасно упућује на грчко порекло ове науке (грч. *γεωγραφία geographia*; γῆ/gē ‘Земља’, γράφω/*grafein* ‘пишем, описујем’; отуд и српско/хрватски калковани термин *земљопис*) и заиста – оснивачем географије као научне дисциплине и творцем самог термина обично се сматра Ератостен (Ερατοσθένης; 276. п. н. е. Сирена – 194. п. н. е. Александрија), грчки математичар, песник, географ и астроном. Иако је, због немогућности да у различитим областима којима се бавио постане најбољи, Ератостен добио надимак Бета (‘Други’), за географе он је ипак у много чему први. Наиме, њему се приписује у заслугу да је први израчунао, додуше не без немалих одступања, обим Земље, као и да је дошао до побољшане вредности за нагнутост еклиптике, те да је први израдио мапу света засновану на меридијанима географске дужине и паралелама географске ширине.

Ипак, и пре Ератостена људи су се занимали за проучавање своје ближе и/или даље околине, па се географија често сматра, уз филозофију и историју, једном од најстаријих наука људске цивилизације

⁴ Заправо, у овом речнику, који ћемо често цитирати и који ће нам бити једна од окосница корпуса, налазе се следеће одреднице које у себи садрже (и) појам ‘географија’ а којима се означавају различите географске (под-) дисциплине и теоретски приступи (њих укупно 42 не рачунајући истозначне термине!): *аграрна географија*, *антропогеографија*, *биогеографија*, *бихејвиорална географија*, *географија*, *географија градова* (= *полеогеографија*/полеографија, *урбана географија*), *географија карста*, *географија културе*, *географија насеља*, *географија пољопривреде*, *географија религије*, *географија сеоских насеља* (= *рурална географија*), *географија спољне трговине*, *географија становништва* (= *демогеографија*), *географија становништва и насеља*, *географија тла* (= *педогеографија*), *географија услужних делатности*, *географија човека*, *динамична регионална географија*, *друштвена* (= *социјална*) *географија*, *економска географија*, *етногеографија*, *зоогеографија*, *историјска географија*, *конструктивна географија*, *математичка географија*, *медицинска географија*, *метагеографија*, *нозогеографија*, *општа географија*, *палеобиогеографија*, *палеогеографија*, *политичка географија*, *примењена географија*, *регионална географија*, *рекреациона географија*, *саобраћајна географија*, *теоретска/теоријска географија*, *туристичка географија*, *физичка географија*, *фитогеографија* и *хидрогеографија*.

уопште.⁵ Тако, на пример, најстарије досад познате географске мапе потичу из деветог столећа старе ере и настале су у древном Вавилону. У овој држави настала је и једна од најпознатијих старовековних мапа света – позната по свом латинском називу *Imago mundi* (још и: *Вавилонска мапа света*), заправо приказ света дотад познатог Вавилонцима, с Вавилоном у центру,⁶ за који се претпоставља да је утиснут на глине-ној плочици око 600. г. п. н. е. Негде у време настајање ове мапе, у Грчкој, у Милету, живео је и радио Анаксимандар (Ἀναξίμανδρος; 610–546. п. н. е.), филозоф којег су поједини сународници сматрали правим утемељивачем географије. Овоме и овима у прилог иде и чињеница да је Анаксимандар заиста творац једне мапе света, за коју и сам Ератостен сматра да је најстарија у (хеленском) свету. Осим у картографији Анаксимандар је допринос дао и у, географији блиској, астрономији, чијим се утемељитељем такође понекад сматра. Наиме, овај грчки научник први је творац механичког приказа универзума, коме се, додуше, може замерити на геоцентричности, али му се не може оспорити заслуга за давање првих сазнања о правој природи Сунца. Анаксимандар је, осим тога, и творац првог гномона,⁷ инструмента који је омогућавао израчунавање географске ширине Сунца.

Старим се Грцима приписује и спознаја о сферичности Земље, при чему се заслуге за то откриће понекад приписују Питагори (‘Ο Πυθαγόρας, 570–495. п. н. е.), а понекад Пармениду (Παρμενίδης; рани 5. в. п. н. е.). Осим тога, овај је народ, кроз Хипарха с Родоса (Ἰππάρχος; око 170– око 125. п. н. е.), чувеног старовековног географа и астронома, задужио научни свет побољшањем методе за одређивање латитуде и лонгитуде на Земљиној површини.

⁵ О раном човековом интересовању за физички свет који га окружује сведоче и древне ликовне представе тог окружења, међу којима се посебно истичу поједини прикази звезда пронађени у Пећини Ласко, на југозападу Француске, досад најстарији познати своје врсте, за које се сматра да потичу из 16.500 г. п. н. е.

⁶ Оваква, да је тако назовемо, географска егоцентричност, донекле разумљива, није била одлика само старог века, сачувала се током читавог средњег века, а њене остатке можемо наћи и данас на појединим глобалним мапама које у центар приказа стављају управо матични континент.

⁷ Уколико се пак овај инструмент сматра вавилонским проналаском, како то неки истраживачи мисле, тада је Анаксимандрова заслуга нешто мања, али опет знатна јер је Грке упознао с једном тако вредном направом.

Иако су стари Грци, како видимо, ти који су дали пресудан допринос конституисању географије као самосталне науке (Димитријевић–Томић 2008: 7), осврт на рани развој географије као научне дисциплине, наравно, не може и не сме бити хеленоцентричан. Наиме, независно од Грка и паралелно с њима, па понекад чак и (знатно) пре њих (као што је то случај с Вавилонцима и Феничанима), проблемима везаним за географију бавили су се појединци међу другим народима. Изгледа да се у томе нарочито далеко отишло у древној Кини:⁸ изворна кинеска географија интензивније се развија од петог столећа старе ере, да би интерес тадашњих научника нешто касније, с експанзијом државе, полако прелазио преко граница тадашње Кине. Доказ за то су и поједини артефакти, међу којима се посебно истиче *Yu Gong* (5. ст. п. н. е.), најстарији познати географски опис једног дела Кине, дело у коме се описује некадашњих девет кинеских провинција, при чему се поред физичког описа даје и опис земљишта, карактеристичних локалних производа, привреде и сл.

За нововековни развој географије, барем у првим вековима нове ере, најзаслужнији су, без сумње, римски географи. Међу њима централно место свакако припада чувеном Клаудију Птоломеју (грч. Κλαύδιος Πτολεμαῖος, лат. Claudius Ptolemaeus; 90–168. н. е.), римском⁹ географу, који се родио и живео у Александрији и који је писао своја дела на грчком. Птоломеј је своје истакнуто место међу осталим географима и астрономима стекао различитим радовима, међу којима се нарочито истиче велики број мапа као и чувена дела *Велики зборник астрономије* (*Ἡ Μεγάλη Σύνταξις*), у којем је прихватио и разрадио геоцентрични систем, и *Географија* (*Γεωγραφικὴ Ὑφήγησις*), дело које представља компилацију целокупних тадашњих римских сазнања о географији. Ова дела тек ће знатно касније, захваљујући Арапима и Византинцима, постати шире позната на западу Европе.

⁸ О овоме в. више на интернетској страници https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_cartography#China, према којој и наводимо податке (приступљено: 1.2.2017).

⁹ Ова етикета ‘римски’ односи се првенствено на подаништво Римском царству, а не толико на Птоломејеву етничку припадност датом национу. Овог географа неки сматрају римским, неки грчким/хеленистичким, а неки пак и египатским научником, за шта се све може наћи упутиште у његовом животу и делу.

По пропасти Римског царства развој географије најизразитији је био управо у арапском свету. Иако се арапска географија на својим самим почецима у осмом столећу снажно наслања на хеленистичке и римске традиције, убрзо је дала, нарочито у картографији, и сопствени допринос овој научној дисциплини. Ипак, са становишта Запада, највећи допринос арапских географа састојао се у преношењу древних, у међувремену заборављених, грчких и римских сазнања и метода средњовековним западноевропским научницима.

Рана нововековна географија највећи замах је добила захваљујући све чешћим и дужим путовањима која су предузимана из Западне Европе, која су била мотивисана превасходно проналажењем нових трговачких путева, али која су заправо помогла да се географски хоризонт људи прошири.

Међу таквим путовањима једно од најранијих, али и најпознатијих и за читаве генерације истраживача најутицајнијих, било је оно Марка Пола (Marco Polo), скоро митске личности, средњовековног венецијанског трговца који је живео на прелазу из 13. у 14. столеће (1254–1324). Наравно, нешто каснијом појавом великих прекоокеанских истраживача, првенствено шпанских и португалских, какви су Васко де Гама (Vasco da Gama, 1460/1469–1524), Кристифор Колумбо (итал. Cristoforo Colombo, шпан. Cristóbal Colón, 1451–1506) и Фердинанд Магелан (Fernão de Magalhães, 1480–1521), географија и, нарочито, картографија добиле су додатни замајац.¹⁰

Све је ово додатно учврстило положај географије као самосталне дисциплине, о чему сведочи и чињеница да је крајем 18. столећа она била неизоставан део курикулума тадашњих европских универзитета. Овакав њен статус међу осталим научним дисциплинама званичну потврду добио је 1830. године у Уједињеном Краљевству, оснивањем првог географског друштва – *Лондонског географског друштва* (енгл. *Geographical Society of London*), касније преименованог у *Краљевско географско друштво* (енгл. *Royal Geographical Society*), у светским оквирима и данас најутицајније институције своје врсте.

¹⁰ Период између 1570. и 1670. познат је отуд међу картографима као *век атласа*.

Каснији развој географије умногоме је био детерминисан развојем технике и различитих модерних технологија, као што су у првом реду рачунарске, што је довело до појаве нових дисциплина, нових метода¹¹ и школа, мада се поједини делови Земље, пре свега они подводни,¹² још увек могу сматрати неистраженим и занимљивим и за класична географска истраживања.

И овакав, кратак, преглед развоја географије јасно показује да је она у целини, понекад спорије а понекад брже, непрестано напредовала и развијала се, иако је на појединим подручјима, као што је то случај са средњовековном Западном Европом, долазило да њене дуже или краће стагнације или чак и регресије. И сада, када више на Земљи нема толико неиспитаних предела,¹³ развој географије се наставља, али пре свега кроз њен контакт и преплитање с различитим другим научним дисциплинама, што за последицу, како смо видели, има њен изразито комплексни карактер.

Када се пак ради о развоју географије у Срба, најранији трагови нечега што би се могло сматрати зачетком географских интересовања сежу у средњи век.¹⁴ Иако у средњовековној Србији није постојало посебно интересовање за географско упознавање ни српских ни страних земаља, извесни се писани географски подаци о земљама насељеним Србима могу пронаћи у различитим летописима, родословима и житијима. Ипак, најпрецизнији подаци сачувани су многобројним повељама и даровницама српских владара и великодостојника, у којима

¹¹ Једна од таквих, доскора незамислива, била је актуелна на самом крају 2011. године: америчка свемирска агенција Наса, помоћу свог инструмента *Акваријус*, стационарног у Земљиној орбити, по први пут је израдила глобалну карту салинитета светског океана.

¹² О томе колики посао у будућности очекује пре свега океанографе, сведочи и следећи податак: иако је просечна дубина светског океана око 4.000 метара, човек је досад детаљније испитао само првих 700 метара. Поједини научници, осим тога, иду толико далеко да тврде да је Месечева површина данас мања загонетка за истраживаче него океанске дубине наше планете.

¹³ И данас се морамо сложити с констатацијом да је „varljivo i prostodušno verovanje da je čovek potpuno upoznao Zemlju te da je ciklus geografskih istraživanja naše planete okončan” (Đurić, 1969: 10), иако је она угледала светлост дана (још) исте оне године кад је човек први пут крочио на Месец.

¹⁴ Податке наводимо пре свега према *Енциклопедији Југославије*, св. 3, 438–441.

се набрајају различита насеља, понекад укључујући и њихове становнике, која се дарују појединим манастирима. Наравно, у средњовековној Србији, услед територијалне блискости, осећао се снажан утицај, и у научном и у културном погледу, великих суседних држава, пре свега Византије, а преко приморскихседа и западне цивилизације. Стога су поједини ученији људи тога доба, првенствено монаси, били упознати и с основним географским сазнањима из класичног периода, иако су она, нажалост, тада била само бледи одсјаји сјаја некадашњих.

После пропасти српских средњовековних држава и потпадања српских земаља под Османлије, ионако скромна географска знања – додатно су сужена. Поједина, сразмерно ретка сведочанства с описима предела које су настањивали Срби, најчешће су путописи странаца, будући да су Турци били неповерљиви према описивању новоосвојених предела, плашећи се – како се то касније и показало, оправдано – да би такви описи могли послужити њиховим непријатељима у случају сукоба.¹⁵ Најпознатији од таквих путописаца свакако је Евлија Челебија (Evliya Çelebi, 1611–1682), чувени турски путописац који је провео 40 година путујући пространим Царством. Иако је Челебија, сасвим сходно духу времена, понекад претеривао у својим описима, већина његових података веродостојна је, при чему су за нашу географију и историографију нарочито значајни описи појединих насеља које овај путописац даје (нпр. Ваљева и Сокобање).

Осим Челебијиног путописа, сачувани су и записи различитих путујућих трговаца и папских мисионара, на основу чијих сведочанстава у 16. и 17. столећу настају прве млетачке и француске мапе српских земаља,¹⁶ али и записи појединих Срба који су ишли на хаџилук у Свету земљу и бележили своје утиске са тих поклоничких путовања.

Ипак, међу самим Србима тога доба географија се првенствено развијала унутар наслеђених окошталних оквира, свдећи се првенствено на преписивање старих списа, док су тадашња велика географска открића и нова географска сазнања, која су представљала

¹⁵ Искрпан списак оваквих сведока и њихових сведочанстава даје Ј. Цвијић у своме чланку *О старим путописима* (у: Цвијић, 2000б: 71–82).

¹⁶ Својом се прецизношћу међу њима нарочито истиче карта коју је 1689. израдио чувени италијански картограф Ђакомо Кантели (Giacomo Cantelli da Vignola, 1643–1695).

замајац развоја западног света и науке, остајала непозната и недоступна. Будући стицана и, колико-толико, развијана пре свега међу српским монасима, скромна географска сазнања била су креирана у складу с хришћанским поимањем света, о чему сликовито сведочи и препис *Христијанске топографије*, дела византијског писца Козме Индикоплова, који је настао 1649. у Манастиру Свете Тројице код Пљеваља. Поједини шутири подаци о српским земљама из тог периода, када се ради о самим Србима, такође потичу првенствено од свештенства, нижег или вишег, између осталих патријарха Арсенија Чарнојевића (1688) и Јеротеја Рачанина (1704).

Аустријским потискивањем Турске с подручја Средње Европе крајем 17. и у 18. ст., појачавало се и интересовање Хабзбуршке монархије за упознавање српских земаља. Ово интересовање нарочито је било велико за време краткотрајне владавине Аустрије над Србијом (1717–1739), када су и објављене прве аустријске мапе (најранија већ 1726) појединих српских области које су пале под нову власт, као и непун век касније, у време српских устанака, када су Аустријанци показивали претензије ка заузимању новоослобођених територија. Истовремено, и Руско се царство почело занимати, наравно такође из војно-стратешких разлога, за подручја насељена Србима, при чему је податке, понекад крајње сумњиве веродостојности, добијало и од самих Срба (нпр. митрополита Василија Петровића и патријарха Василија Бркића).

Из овог периода, међутим, име једног нашег сународника, због његовог доприноса домаћој картографији, заслужује да се посебно помене. У питању је чувени Захарије Орфелин (1726–1785), писац, песник и графичар, који је име првог српског картографа заслужио својим делом посвећеним руском императору Петру I (1772),¹⁷ у које је унео велики број географских карата.

Са стасавањем генерација Срба рођених и образованих на територији Аустријског царства, почело је да се повећава и њихово интересовање за саплеменике с друге стране Саве и Дунава и крајеве насељене њима. Тако, на пример, Јован Рајић (1726–1801) уз своју чу-

¹⁷ Пун назив овог дела гласи *Житіе и славныя дѣла государя императора Петра Великаго самодержца всероссійскаго: съ предположеніемъ краткой Географической и политической Исторіи о Россійскомъ царствѣ*.

вену *Историју* (1794) прилаже и карту српских земаља, коју је резао управо Захарије Орфелин. Најзначајније дело из тог периода, међутим, јесте *Ново грађданско земљеописаније* (Венеција, 1804), аутора Павла Соларића (1779–1821), прва српска географија, у своје доба доста утицајна, у којој се поред неких општих географских знања тога доба налазе и прикази појединих држава. У овој се књизи, уз опис Турске царевине, даје и врло кратак приказ српских земаља, праћен малом картографском скицом.

Оснивањем Велике школе (1808), изучавање географије међу Србима коначно добија институционализован карактер будући да се она у овој установи јавља као посебан предмет, коме је поклоњена велика пажња. Ипак, скором пропасти младе српске државе и гашењем Велике школе (1813) и географија се у Србији престаје организовано предавати и изучавати. Њој, нажалост, испрва није поклоњена дужна пажња ни у образовном систему тек ослобођене Србије – у Лицеју (1838) ње нема као самосталног предмета – да би тек 1853. на Великој школи била уведена настава физичке географије, коју су, додуше, држали професори који су по основној вокацији били физичари а не географи.

У првој половини 19. ст. једно од важнијих дела посвећених географији које је написао један Србин јесте *Географско-статистичко описаније Србије*, Вука Ст. Карацића (1787–1864), објављено у *Даници* из 1827. У овом делу Вук даје физичко-географски опис Србије као и опис њеног становништва, у коме се, у складу с тадашњим романтичарским ставовима, бави и старијом нашом историјом, на начин коме се понекад може замерити на научности. Ипак, иако је ово дело у много чему оскудно, у понечем чак и нетачно, његов је значај несумњиво велик. Поред Вуковог рада на географији, из овог периода треба поменути и рад Саве Текелије (1805) и Јоакима Вујића (1825, 1828).¹⁸

Из времена непосредно по ослобођењу Србије, својим се значајем, темом, па и обимом, међу делима која нас занимају посебно издваја *Кнежевина Србија* Милана Ђ. Милићевића (1831–1908). Овај самоуки полиглота, једно време чак и председник Академије, овом је монографијом себи дао у задатак да што боље опише Србију, њене

¹⁸ О овоме периоду развоја наше географије и географске терминологије в. више у Бјелаковић, 2017.

границе, становништво, историју, обичаје и др., у чему је, у границама својих могућности, и успео. На тај начин он је написао праву народну енциклопедију, која остаје као вредан документ времена у ком је настала као и, што је можда и њен највећи квалитет, богат извор аутентичних сећања учесника Првог и Другог српског устанка. Географија новоосамостаљене кнежевине, међутим, аутору ове књиге није била, да ли због његовог недовољног познавања те дисциплине или нечег другог, толико битна колико неке друге области. Осим тога, што је за нас веома важно, Милићевић је, као горљиви Вуков следбеник, домаће речи, кад год је то могао, претпостављао странима, због чега је стекао наклоност и Ћ. Даничића. Јасно је стога што у његовом делу међу географским терминима, и иначе не тако бројним, доминирају управо они домаћег порекла.¹⁹

¹⁹ О овој Милићевићевој склоности ка домаћим речима најбоље сведоче његове веома сликовите речи из предговора *Кнежевине* (Милићевић, 2005: 23–24): „Уза све то, увлачи се и маса туђинских речи у српски језик, које изгледају онако као кад би ко поврх танких панталона припасао везене силаје и задео у њих старе сребрњаче; или као кад који здрав сељачки момак о Петрову дне, на сабору, увије свој врат дебелим вуненим шалом који му не би требао ни о Св. Сави. Гомиле мајстора свакојаких заната, слугу, слушкиња, што долазе из прека, како тако говоре немачки, те се данас може на београдским улицама да чује немачки језик чешће него некад турски.

Свему овом поводом не даје довољни отпор српски живаљ. – Неупозната с лепотама своје књижевности, непосвећена у храм духа свога народа, невична богатству и гипкости свога матерњег језика, грађанска омладина у Београду, смирено, и, готово журно, прима сваки значак, који јој се чини да показује неку просвећеност, неку вишу образованост. Из тога извире она беспутна готовност у многим дућанима и гостионицама у Београду, да калфе, или келнери притрче и најпре госту понуде своје услуге немачким језиком; тако су унете и у језик наших лепотица оне наказне речи, као што су: грозни *феркерти*, галатни *опнемови*, *ранфле*, *надле*, *екнодле*, *штрикераји*, *штримфле*, и многе друге ругобе за оба језика.

Кад би наше школе, а особито средње, и за првих неколико разреда, могле своје ученике бар добро познати с матерњим језиком; кад би им могле показати сласт књиге своје и лепоте језика својега, и, кад би, као што им то није ван задатка, однеговале у ученика својих, уз историску свест, племениту љубав према својој народности: омладина наша, напојена таким духом, а обогаћена потребним јој знањима, умела би довољно ценити своје, и ако би готова била примати и са стране свако добро. Овако пак не може друкчије ни бити. Човек чезне за оним што му се чини да је лепо, да је добро, да је истинито; па, не знајући да тога блага има дома, хвата што нађе у туђини и усваја показујући му свуда пошту своју.”

Ипак, право научно географско проучавање Србије и осталих предела насељених Србима започело је тек пред сами крај 19. столећа, првенствено из војних разлога, што је, између осталог, 1894. довело до објављивања прве српске топографске карте, која је, уза све своје мањкавости, представљала велики помак у односу на дотад коришћене аустријске карте.

Управо у то доба на српску научну географску сцену силовито ступа Јован Цвијић (1865–1927), свакако најзначајнији српски географ и утемељивач српске географије. Наиме, Цвијић, који је већ имао основно географско образовање, период од 1889. до 1892. проводи, као државни питомац Краљевине Србије, на Бечком универзитету на студијама физичке географије и геологије. Недуго по повратку у Србију, већ 1894, он оснива Географски завод у оквиру свог матичног Филозофског факултета Велике школе, и почиње с издавањем *Прегледа географске литературе о Балканском полуострву*. Цвијићевом заслугом 1896. отвара се посебан историјско-географски одсек на Филозофском факултету, а потом, по утемељењу Универзитета (1905), и две самосталне групе: физичкогеографска и антропогеографска, да би нешто касније, 1910, Ј. Цвијић био кључна личност и у оснивању Српског географског друштва.

Цвијићеве су заслуге, заправо, двоструке. Прве су, свакако, научне, које су уједно и општепознате: са више стотина својих стручних чланака и монографија²⁰ он је потпомогао развој географије у Срба и одредио јој даље смернице у наредних неколико деценија, чиме је дао немерљив допринос целокупној српској култури и науци. Мање је познат, међутим, Цвијићев рад на промоцији Србије и прве заједничке државе Јужних Словена: наиме, својим неоспорним међународним научним ауторитетом²¹ и личним познанствима – он је на Међународној мировној конференцији у Паризу дао велики допринос праведном раз-

²⁰ Међу њима најзначајније су: *Географска испитивања у области Кучаја у ист. Србији* (1893), *Карст* (1895), *Структура и подела планина Балканског полуострва* (1902), *Геоморфологија I–II* (1924, 1926), *Балканско полуострво и јужнословенске земље I–II* (1922, 1931).

²¹ Између осталог, био је члан осам академија наука, 16 географских и природњачких друштава и примио је десет одликовања.

граничењу југословенских народа приликом конституисања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Заједно с Цвијићем на развој географије на територији Србије у првој половини 20. столећа одлучујуће су утицали и неки од његових ученика²² (нпр. П. Вујевић, П. Јанковић, П. С. Јовановић, Б. Ж. Милојевић), при чему су и њихова интересовања била слична оним њиховог великог учитеља те су ишла првенствено у правцу геоморфологије и антропогеографије.

После Другог светског рата, услед промене друштвено-економског устројства државе, и осталим географским дисциплинама (као што је нпр. привредна и историјска географија) почела се придавати дужна пажња. У овом периоду развоја наше географије једно од централних места припада Браниславу Букурову (1909–1986), члану САНУ и оснивачу Катедре за географију на Новосадском универзитету. Нарочит допринос проф. Букуров дао је у области физичке, друштвене, регионалне и географије становништва.

Данас је развој српске географије поверен првенствено Географском институту *Јован Цвијић* Српске академије наука и уметности као и различитим одсецима и департманима на универзитетима у Србији и он у највећој мери прати савремене светске токове. Осим тога, српски географи имају могућност да своје научне радове објављују како у домаћим тако и у страним стручним часописима и зборницима. Међу првима, својом се традицијом и значајем нарочито истичу *Гласник Српског географског друштва*, који има традицију дугу читаво столеће (први број је изашао 1912), и *Зборник радова Географског института Јован Цвијић САНУ*, чија је прва књига изашла 1951. године.

1.2. Појам терминологије, термина и географског термина

Терминологија (лат. *terminus* ‘међа, граница, циљ’ и грч. *λόγος* *lógos* ‘реч, говор’ [Минаљевић, 1998: 7]) јесте наука која се бави проучавањем терминолошких система те, тако схваћена, представља поддисциплину лексикологије (Ћирка, 1998: 126–127). Она се може одредити и

²² Занимљив је податак да су чак шесторица Цвијићевих ученика била српски академици.

као наука која проучава термине као део лексикона (ДРАГИЋЕВИЋ, 2007: 20) или је пак она, да наведемо још само једну дефиницију терминологије, „dio leksike koji se specijalno upotrebljava” (KARADŽA-GARIĆ, 1979: 6).

Из наведених дефиниција терминологије видимо да је сам тај појам барем двозначан. Под њим се, заправо, могу схватити најмање три различита следећа елемента стварности (ŠIRKA, 1998: 126):

1) интердисциплинарно и трансдисциплинарно научно поље које се бави појмовима и оним чиме су они представљени. Овде се заправо мисли на науку о терминима, чији је задатак, с једне стране, да проучава настанак и особине појмова, њихове међусобне везе, дефинисање, и, с друге стране, систем и стварање термина, усклађивање термина и појма, методе термилошке лексикографије и проблеме при стварању термилошке базе података (в. ŠIRKA, 1998: 126; MIHALJEVIĆ, 1998: 7–8; MILIĆ, 2009: 181).

2) група термина, која представља систем појмова унутар посебног предметног поља;

3) публикација у којој је терминима предочен систем појмова неког предметног поља.²³

Јасно је, дакле, да су предмет проучавања терминологије термини, али једно од кључних питања приликом проучавања термина, без обзира на то о ком се термилошком систему ради, јесте дефинисање самог појма термина. Понекад су дефиниције термина сасвим широке, што омогућава да се њима обухвате како термини везани за специфичне научне области тако и они везани за поједине сфере свакодневног живота. Тако, на пример, Хелмут Фелбер (наводимо према ŠIRKA, 1998: 127) даје једну такву прилично уопштену дефиницију: „Termin je bilo koji konvencionalni simbol koji predstavlja pojam definisan u predmetnom polju” (дакле, не нужно некој стручној или научној дисциплини). Термини се могу схватити и нешто уже, као „речи које се користе у некој струци или науци” (ДРАГИЋЕВИЋ, 2007: 20) или пак као језички изрази који „тачно, уједначено, непроменљиво, омеђено и др.” изражавају нешто у области науке и уметности (МИЛОСАВЉЕВИЋ,

²³ О овоме, тј. о изради различитих термилошких речника, што је једна од важних области терминологије схваћене у првом значењу, биће више речи даље у тексту.

1988: 41). Понекад се разликовање термина од нетермина лакше врши не давањем одређене дефиниције термина већ пре набрајањем оних њихових особина „које се *smatraju isključivim ili pretežnim atributima termina*” (ЅИРКА, 1998: 127).

Као основне карактеристике једног термина, такве „које се не могу заобићи *prilikom pokušaja njegovog definisanja*”, М. Караца-Гарић (1979: 7) наводи следеће:

- 1) термин је једнозначан или тежи да буде такав;
- 2) термин је тачан и прецизан, при чему му је основна функција номинациона;
- 3) термину није својствена ни емоционална ни експресивна нити модална функција, будући да је он независан од контекста;
- 4) значење термина изједначава се с појмом.²⁴

Ово заправо значи да је термин лексичка јединица којом се означава и ограничава један појам.

Даринка Гортан-Премк пак у поглављу *О месту термина у лексичком фонду* (ГОРТАН-ПРЕМК, 2004: 116–125) такође наводи неке специфичности термина, које по њеном мишљењу нису довољне да им дају статус специјалне лексике, али ипак јесу довољне да им дају посебан статус унутар лексичког фонда:²⁵

- 1) од речи општег фонда термини се разликују у типу значења: у садржају термина налази се само доминантна диференцијална сема, док је одсуство сема нижег ранга последица високог степена апстракције;
- 2) термини имају ограничену способност развијања вишезначности, што је последица чињенице да они, готово по правилу, не могу

²⁴ Иста ауторка на истом месту наводи и једну дефиницију, потеклу из совјетске лингвистике (КУЛЕБАКИН–КЛИМОВИЦКИЙ [1970]. *Лингвистические проблемы научно-технической терминологии*. Москва: Наука), коју сматра веома добром, по којој се термин одређује као реч или група речи чији се језички знак поклапа с одговарајућим појмом у систему појмова дате области науке или технике.

²⁵ Ова ауторка један други рад посвећен истој теми – заправо, рад који је послужио као предлогак поменутом поглављу у ГОРТАН-ПРЕМК, 2004 – закључује следећим речима: „Термини припадају и општем језику и специфичном, научном. Специфичност им је у типу семантичког садржаја, и то им управо одређује посебно место у општем лексичком фонду” (ГОРТАН-ПРЕМК, 1988: 20).

ширити своју семантичку структуру метафоричким путем.²⁶ За разлику од метафоре, нешто су чешћа значења добијена метонимијом и синегдохом, али су и она ограничена потребом моносемичности у терминолошком систему у коме дате јединице делују;²⁷

3) у вези с претходним, термини најчешће нису способни да остварују секундарна метафорична значења, нити пак фигуративна, експресивна значења, што значи да не могу да учествују у творби фразеологизама;

4) термини имају ограничену деривациону способност, што је последица истих оних фактора који терминима онемогућавају и способност вишезначности;

5) термини су неспособни за развијање лексичке синонимије; поједини изузеци последица су напоредне употребе речи различитог порекла, домаћег и страног најчешће (нпр. *одређивање – детерминација*), истовремене употребе туђице и домаће кованице (нпр. *шпорет – штедњак*) или пак употребе позајмљеница из различитих језика (нпр. *сида – ејдс*) и др.;²⁸

²⁶ Ово, наравно, додали бисмо, не значи да сами термини не могу настати од какве речи из општелексичког фонда као резултат семантичког померања у чијој је основи метафора, при чему је најчешћи генератор ове појаве, како смо показали у Ајмановић, 2011, сема сличности (нпр. *котао* ‘већи метални суд округлог облика за кување јела или за загревање воде’ → *котао* ‘дубока, пространа увала са стрмим странама између брегова и планина [обично дуж речног корита]), односно намене (нпр. *врата* ‘отвор у зиду зграде, одаје, на огради и сл. кроз који се излази и улази’ → *врата* ‘узан пролаз између стрмих стена [у планинском крају, на мору или реци], кланац, теснац’).

²⁷ Ово је Р. Катичић сликовито описао следећим речима: „За обичне је riječi velika prednost ako im se značenje prelijeva u bogatoj raznolikosti. Značenje termina naprotiv treba da bude što je više moguće jednoznačno. Zato se slikovito može reći da su obične riječi žive, a termini mrtvi. Ako, dakle, neku riječ želimo upotrebljavati kao termin, moramo je ‘ubiti’ i ‘balzamirati’. Zato su kao termini najprikladnije izvedenice od grčkih i latinskih riječi, njihovi doslovni prijevodi ili, pak, neobične riječi vlastitog jezika” (КАТИЧИЋ, 1965: 139–140).

²⁸ Управо се због те улоге термина у синонимском низу која се разликује од улоге синонимије код лексема општег фонда, поменута ауторка понекад не говори о синонимима међу терминима већ о ‘терминолошким дублетима’ (ГОРТАН-ПРЕМК, 1988: 19; ГОРТАН-ПРЕМК, 2004: 122). О овоме в. више и у KARADŽA-GARIĆ, 1979: 9–10.

6) коначно, термини имају већу могућност успостављања антонимских односа него лексеме општег лексичког фонда (нпр. *материја* – *антиматерија*).²⁹

М. Ћихонска (СІСНОНСКА, 1988: 23–24), с друге стране, терминима који су део професионално-стандардне терминологије³⁰ прилази с два аспекта – семантичког и морфолошког – не би ли их на тај начин што боље контрастирала лексемама с нетерминолошким значењем и прецизније издвојила из лексикона и описала. Тако ова ауторка термин одређује као реч за коју је на семантичком плану карактеристично следеће:

- 1) одређена сфера употребе (тј. друштвена стварност организована на интелектуалан начин);
- 2) једнозначност значења у оквиру одређене дисциплине;
- 3) независност значења од контекста;
- 4) недостатак емоционалне обојености;
- 5) прилично слаба метафоризација.

Када се пак ради о морфолошким аспектима термина, М. Ћихонска као кључне особине термина сматра чињеницу да они имају јаке морфолошке корелације као и висок степен регуларности у већини морфолошких модела.

Јасно је, дакле, да термини, ма колико им границе биле уско или широко схваћене, имају неке своје специфичности, као и то да, да би у потпуности задовољио захтеве који се у оквиру система постављају пред њега, сваки термин који претендује на функционалност мора одговорити на одређене захтеве. Иако су неки од тих захтева који се постављају понекад некомпатибилни, чак и контрадикторни, ипак се може говорити, у теорији барем, о идеалном термину. Према Д. Шипки (ЅІРКА, 1998: 127–128), такав термин треба да одликују следеће особине:

²⁹ Ово проистиче из тога што у основи лексичке антонимије леже асоцијације по супротности, контрасту, док у основи терминолошке антонимије поред ових спонтаних асоцијација леже и научна сазнања о постојању појмова, појава које су у неком контрастном односу (ГОРТАН-ПРЕМК, 1988: 19).

³⁰ Ова рестрикција последица је схватања, сасвим тачног, да је дијалектолошка терминологија по својој природи специфична, пре свега због знатних фонолошких и морфолошких разлика у односу на стандардни језик, што за последицу има појаву различитих проблема, за чије је решавање неопходан и друкчији методолошки приступ.

1) транспарентност – термин мора бити довољно семантички прозиран, тј. у самом називу треба да се виде карактеристике појма који је њиме изражен (нпр. *водоземац*, *расплињач*);

2) интернационалност – термин мора бити интернационално препознатљив, што, наравно, не искључује локалне фонетске и морфолошке особености у различитим језицима (нпр. *асимилација*, *бифуркација*);³¹

3) устаљеност – термин треба бити присутан дуже време, општепознат и оштеприхваћен у датој дисциплини (нпр. *филозофија*, *атом*);

4) краткоћа – термин не би требало да буде вишечлан (нпр. *шублер* – *помично мерило с нонијусом*);

5) системност – термин треба да буде уклопљен у терминолошки систем (нпр. *топоним* – *топономикон* – *топонимија*);

6) недвосмисленост – унутар једног предметног поља термин остварује везу само с једним појмом (нпр. *биопсија*, *фрактал*);

7) прецизност – термин треба без преливања и без остатка да покрива свој појам (нпр. *главоножац*, *кичмењак*);

8) несинонимност – унутар једног предметног поља веза појма остварује се само с једним термином (нпр. *интеграл*, *логаритам*).

Када се ради о дефинисању појма географског термина, ваљало би на самом почетку рећи следеће. Како примећује Н. Мاستило (2001: 8), све уочљивије појачавање интегративних процеса међу различитим

³¹ Већ на самом почетку јавља се сасвим очигледна контрадикторност између два наведена захтева: уколико термин треба да буде транспарентан, онда је пожељно да у српском језику он буде реализован од домаће основе (нпр. *гмизавац*), што му, међутим, онемогућава да оствари захтев интернационалности који се поставља пред њега (на тај захтев у нашем случају одговара термин *рептил*) – и обратно. Овим се питањем бавио и Павле Ивић, који на крају једног свог рада посвећеног односу термина домаћег и страног порекла (Ивић, 1972: 31) – закључује: „Начелно, интернационални термини заслужују фаворизовање. У већини случајева где смо стављени пред алтернативу, умесније је одабрати интернационалну реч. Само, ту не треба ићи у екстрем. Тежити за искључиво међународном терминологијом, поготово у већ постојећим условима, било би опет једна специфична врста неоправданог, антиреалистичког пуризма. Нарочито у два случаја домаћи термини имају озбиљна предимства: ако поседују дидактички квалитет прозрачности и ако је термин идентичан у свим словенским језицима.” Ово последње, нажалост, понекад је тешко оствариво и међу географски, историјски чак и генетски блиским језицима, за шта су добри примери српски и хрватски стандард.

научним дисциплинама, праћено, само на први поглед парадоксалним, диференцирањем некад монолитних научних дисциплина, довело је до појаве великог броја граничних наука, у којима се терминологије двеју или више наука преплићу често на начин да се једни исти термини користе с једнаким појмовним вредностима у различитим дисциплинама. Тако се, на пример, када је реч о географији, да наведемо само неке примере, математичка географија нашла на размеђи астрономије и географије, геохемија – географије и хемије, а туристичка географија на размеђи туризмологије и географије. Да наведено није тековина само нашег времена, видимо у следећој констатацији Ј. Цвијића (1991: 18), од које нас дели непуно столеће (1924): „Све су науке о земљи у тесној вези, и сада се не могу решавати проблеми који се земље тичу, а да испитивач није оријентисан о резултатима, често и о методама рада већине тих наука.”

Други проблем и не тако редак, на који упозорава Д. Гортан-Премк (2004: 120), јесте појава једног истог термина у различитим термилошким системима и с различитим појмовним вредностима. На ово није имуна ни лингвистика, која с другим наукама дели, на пример, термине *морфологија*, *деривација* и *деклинација*. Ову прву, да поменемо само једну од научних дисциплина, дели с биологијом (‘општа биолошка наука о структури и облику организама’), другу с војним наукама (‘хоризонтално скретање путање зрна; хоризонтално померање цеви при нишањењу’), док је трећа заједничка лингвистици, астрономији и геофизици (1. ‘у астрономији – једна од координата у екваторијалном систему небеских тела’; 2. ‘у геофизици – магнетска деклинација на неком месту на Земљи – угао између правца географског и магнетског меридијана, рачунат позитивно ка истоку, негативно ка западу’). Недоумица која се може јавити у вези с овим јесте да ли је у оваквим случајевима реч о термилошким хомонимима или пак о различитим појмовним вредностима једног истог термина. Д. Гортан-Премк заступа друго гледиште, док смо ми, због очигледних разлика у значењу наведених јединица, ближи првом.

Све ово, наравно, за последицу има појаву тешкоћа, чак и немогућности да се разграниче поједини истраживачки домени на релацији географске науке – неке друге науке, нарочито ако се ради о некој од друштвеногеографских дисциплина. Ово пак у крајњем може довести

и до тога да се поједине географске поддисциплине могу сматрати и делом других научних система: тако, на пример, неки аутори сматрају да је друштвена географија део система географске науке али и система социјално-економских наука уопште (Алаев, 1983). И на овом месту можемо се осврнути на једну констатацију Ј. Цвијића (2000: 99), овога пута изречену у вези са статусом биогеографије, односно, како је он назива, биографије, у односу на остале географске (под)дисциплине: „[...] Осим тога, мени изгледа, да биографија не спада у физичку географију, него у област ботанике и зоологије. [...] Са више би се разлога могла географија човека (антропогеографија) узети као део физичке географије; јер разнолики утицаји што их имају облици земљине површине, геолошки састав и клима на човека, нису објекат систематског проучавања ни једне друге науке.”

Када се пак ради о предмету нашег интересовања – географској терминологији – јасно је да је такво прожимање различитих научних дисциплина довело и до немогућности повлачења јасних граница кад је реч о припадности појединих термина једној или другој дисциплини. Отуд ћемо се у разграничавању географских термина од других врста лексема повести за онима који су се овим питањем дуже и систематичније бавили и који боље владају самим географским терминима – школованим географима, пре свега онима који су се бавили изградом речника географских термина (нпр. Мاستило, 2001).

Прихватајући, дакле, одређења таквих ауторитета (Мастило, 2001: 9), географски ћемо термин појмити као прилично широку категорију те ћемо под њим, у начелу, сматрати, прво, све оне лексеме које су заступљене у општој географији и различитим другим (под)дисциплинама из ње проистеклим, те, друго, све термине који потичу из географији сродних и, у односу на њу, граничних наука (нпр. геологија, демографија, социологија и др.) који се јављају и у географским радовима, а без којих би неки географски описи и објашњења практично били немогући. Ту се заправо ради о терминима који се семантички укрштају с географским терминима у ужем смислу. Наравно, ни овакво поимање географског термина због своје, условно речено, свеобухватности није најпрецизније, те отуд ни идеално, али га сматрамо подесним за наше истраживање будући да нам проширивање граница географских термина омогућава бољи увид у предмет нашег интересовања.

1.3. Приказ организованог рада на стварању српске терминологије

У вези с терминима и терминологијом и с њиховим значајем за конституисање једног стандардног идиома – ваљало би рећи и следеће: интензитет стварања термина у једном језику у директној је зависности од степена развитка друштвеног живота и цивилизације једне нације (SICHONSKA, 1988: 24). Такође, управо су термини онај слој лексике на основу којег један језик у великој мери задобија атрибут функционално поливалентног и који омогућава једном народу да се укључи у интернационалну цивилизацију и у оквиру ње почне да се служи својим идиомом. Изграђена и стабилна терминологија пак обезбеђује језичку стабилност (BROZOVIĆ, 1970: 28; Ивић, 2001: 296). Заправо, може се рећи да је развијена терминологија један од основних услова који мора бити задовољен како би се о једном језичком изразу говорило као о стандардном те би требало да буде резултат свесне интервенције и неговања, а понекад чак и конвенционалног успостављања (ŠIRKA, 1998: 128).

Нажалост, наша нам историја показује да је овог последњег свесне интервенције и неговања терминологије, тј. терминолошке кодификације, пре свега, али и унификације, у српској култури и науци увек недостајало, што је за последицу имало, а има (чак) и данас, несређеност и неуједначеност терминологије у највећем броју научних и технолошких дисциплина.³² Ипак, досад је било неколико институционализованих покушаја, прво, системског стварања српске терминологије а, потом, и унификације већ постојећих термина.

Први такав покушај сразмерно је ран и резултат је напора Друштва српске словесности из 1842, када је покренута акција стварања српске терминологије за разне гране научног и друштвеног живота (KARADŽA-GARIĆ, 1979: 12).³³ Није необично да је још пре пуних 175 година пре-

³² Мишљење, нажалост у највећој мери тачно, да у овоме није изузетак ни лингвистика (нити географија, додали бисмо), нешто је око чега су многи наши језикословци сагласни. Међу њих спада и Р. Бугарски, који износи оцену да науку о језику карактерише „nesistematska, povremeno proizvoljna i čak haotična upotreba termina” (BUGARSKI, 1996: 93).

³³ И остале податке везане за рад на сређивању домаће терминологије наводимо првенствено према KARADŽA-GARIĆ, 1979.

позната потреба за стандардизацијом и унификацијом термина, будући да се српска предвуковска терминологија ослањала у великој мери на осамнаестовековну руску терминологију као и на стварање нових термина који су служили за означавање неутралних појмова по угледу на већ постојећу народну лексику (Толстој, 2004: 138). С друге стране, релативно брз развој младе српске државе, који се одвијао по европским узусима, као и њено конституисање – налагали су оснивање читавог низа фундаменталних културних и научних институција,³⁴ али и праву експанзију издавачке делатности, што је све довело до потребе стварања одговарајућег терминолошког апарата.

Нажалост, о овом, надам се важном, иницијалном послу уређивања српске терминологије остало је врло мало података: познато је да је терминологија коју је објавило Друштво садржавала 513 термина, од којих је један део већ постојао, док је други представљао неологизме. Познато је и то да се у овом послу нарочито истакао Јован Стерија Поповић (1806–1856), тадашњи начелник Министарства просвете и један, уз Атанасија Николића, од два оснивача Друштва српске словесности. Ипак, овај покушај Друштва остао је јалов, највећим делом због енергичног противљења Вука Ст. Караџића³⁵ неким предлозима Друштва да се српска терминологија не гради искључиво у духу српског народног језика.³⁶ У оваквој иницијативи Вук је заправо видео доказ да чланови Друштва не знају добро свој језик те је његово мишљење да је боље пустити да се терминологија развија спонтано – превладало на седници Друштва 1845. године, што је довело до тога

³⁴ Тако је током четврте и пете деценије 19. столећа српска држава основала, да поменемо само најважније, следеће институције: државну штампарију (Књажевско-сербска типографија, Крагујевац, 1831), државно позориште (Књажевско-сербски театар, Крагујевац, 1835), прву вишу школу (Лицеј Књажевства сербског, Крагујевац, 1838), прву војну школу (Војна академија, Крагујевац, 1837), научно и књижевно друштво (Друштво српске словесности, Београд, 1842) и музеј (Музеум сербски, Београд, 1844).

³⁵ У противљењу овој иницијативи поред Вука нарочито се истакао, понекад с ваљаним разлозима, а понекад не – извесни Петар Матић (1797–1860), дописни члан Друштва, који је своје примедбе износио у облику писама упућених Друштву.

³⁶ Предложени термини, заправо, били су делом из старословенског, делом из језика српских писаца, односно посрбљени русизми и црквенословенизми, док су један део сачинили сами аутори (Грицкат 1968: 135).

да је само две године касније, 1847, Друштво српске словесности у потпуности напустило рад на кодификацији српске терминологије.³⁷

Ипак, иако се овом покушају може приговорити због понекад невештог ковања нових термина и непознавања основних творбених принципа, што се нарочито види у читавом низу сложених лексема (нпр. *гласослогъ* ‘акорд’, *самозакностъ* ‘аутономија’, *редоставъ* ‘систем’), мора се признати да „све лексикотворне идеје Друштва нису биле у толикој мери погрешне, колико му је то наша филолошка наука приписивала” (Грицкат, 1968: 138). Овом у прилог иде и читав низ и данас актуелних термина који нису забележени у изворима пре друге половине 19. столећа, што по свој прилици значи да су први пут сковани управо у Друштву (нпр. *доказ*, *допуна*, *прибор*, *преврат*, *одбитак*, *списак*, *прираштај* и др.).

Следећи велики покушај кодификације и, првенствено, унификације терминологије потиче из периода Краљевине Југославије, прецизније 1932–1934, и тиче се оног што је тада на обједињеном јужнословенском простору највише трпело због недостатка уједначене терминологије – школске праксе. Наиме, Министарство просвете Краљевине Југославије, на трагу тадашње званичне државне политике интегралног југословенства, основало је Терминолошку комисију, на чијем су челу били професори Александар Белић, као представник српске стране, и, у име хрватске, Стјепан Ившић. Ова је комисија за циљ имала унификацију терминологије, превасходно средњошколске, а не њену реформу, те је у периоду од 1932. до 1934. објављено пет

³⁷ Да се могло поћи другим путем, показује пример хрватског језика, у коме се некако у исто време, као резултат националног препорода и увођења овог језика у школе – такође јавила потреба за стварањем јединствене научне терминологије. У том циљу формиран је одбор у који су ушли најеминентнији хрватски научни и културни радници, стручњаци за различите дисциплине. Одбор је потом установио основна начела за израду речника научних термина, коју је поверио Богославу Шулеку (1816–1895), по пореклу, иначе, Словаку. Двотомни *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja* изашао је 1874–1875. и представља изузетан допринос утемељивању и развоју терминологије већег броја научних дисциплина, не само код Хрвата. Колико је Шулек у свом раду био успешан, и поред оштрог противљења хрватских вуковаца, сведочи и чињеница да се многи његови термини и данас нашироко користе у хрватском језику (нпр. *кисик*, *душик*, *зрачење*, *топломјер*, *ковине* и др.).

терминолошких речника: граматичке терминологије, књижевне, ботаничке, зоолошке и хигијенске терминологије. Резултати рада Комисије били би несумњиво и већи да догађаји пред Други светски рат и сам рат нису прекинули рад на овом важном послу.

Питање терминолошке стандардизације заједничке српско-хрватске терминологије опет је постало актуелно већ непосредно по завршетку Другог светског рата. На Новосадском договору (1954) донети су Закључци, који су у шестој тачки указали на неопходност што хитније израде заједничке терминологије за све области научног, економског и општекултурног живота. Ипак, само је део Закључака Новосадског договора реализован, пре свега када се ради о изради заједничког правописа и, донекле, заједничке правописне терминологије, док у осталим областима терминолошка питања нису до краја била решена.

Сви су ови напори, међутим, постали беспредметни када је 17.3.1967. Друштво књижевника Хрватске, подржано осталим водећим културним и научним институцијама тадашње СР Хрватске, прогласило *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*,³⁸ којом су јасно изнесени негативни ставови хрватске стране у вези с Новосадским договором и будућим заједничким развојем српско-хрватског језика.

Убрзо затим, истог месеца, стигао је одговор српске стране, прецизније *Предлог за размишљање (групе чланова УКС поводом хрватске језичке декларације)*, чији су се потписници zaloжили за поништавање Бечког и Новосадског договора и за самосталан будући развој двају језика. Овај је предлог, иако без формалне подршке најзначајнијих српских научних и културних институција, додатно довео до дивергенције двају идиома.

Од каснијих напора у вези с решавањем терминолошке проблематике уопште на подручју бивше Југославије – ваља поменути још оне чињене у Босни и Херцеговини који су предузимани почев управо од 1967. Јасно је зашто је баш у тој, географски централној, републици бивше Југославије питање терминологије схваћено као једно од горућих. Наиме, овај проблем је додатно био појачан „problemom određivanja odnosa između bosanskohercegovačkog standardnojezičkog

³⁸ Исп. https://hr.wikipedia.org/wiki/Deklaracija_o_nazivu_i_polo%C5%BEaju_hrvatskog_knji%C5%BEevnog_jezika (приступљено: 5.1.2017).

izraza i dviju varijanata našeg (тј. српскохрватског, прим. аут.) jezika” (KARADŽA-GARIĆ, 1979: 15). Решење се нашло у изради речника двојне терминологије, при чему су самом послу на њиховој изради претходили различити документи, симпозијуми и скупштине. Коначно, пројекат под званичним називом *Школска терминологија – с посебним освртом на проблеме примјене двојних термина у школама СРБиХ*, за резултат је дао неколико речника, од који је за наше истраживање најзначајнији онај који је настао као плод рада у области географије и који је знатно касније објављен под именом *Речник савремене српске географске терминологије* (МАСТИЛО, 2001).

1.4. Кратак преглед ранијих истраживања

Како показује и само летимичан преглед појединих електронских библиотечких фондова, у српској/хрватској лексикографији терминологија из појединих научних области, у чему ни географија није изузетак, ређе је систематски проучавана, али је, донекле парадоксално, интересовање за израду најразличитијих терминолошких речника међу ауторима, стручњацима за најразличитије области, било немало и резултирало је читавим низом различитих терминолошких речника.³⁹ Међу најквалитетнијим и најпознатијим покушајима, са краја седме и из осме деценије 20. столећа, издвајају се речници школске терминологије у издању загребачке *Školske knjige* и, у издању београдског *Интерпреса*, читав низ енциклопедијских лексикона посвећених различитим областима, укључујући ту – што је за нас веома битно – и географију (ЂУРИЋ, 1969). Треба такође поменути, за нашу област истраживања значајан, *Enciklopedijski geografski leksikon Jugoslavije* (MARKOVIĆ, 1988).

Наравно, побуде аутора ових речника термина најчешће су биле крајње прагматичне те су се њихова интересовања сводила пре свега на израду терминолошких речника из појединих области значајних првенствено за функционисање државе (правни и пословни речници или они из области економије, често двојезични и вишејезични; реч-

³⁹ Тако, на пример, претрага COBISS-а на задате кључне речи ‘терминолошки речник, српски’ за резултат има 213 пронађених записа (<https://www.vbs.rs/cobiss/>, приступљено: 1.2.2017).

ници намењени ученицима и сл.) или пак из области које су у посматраном периоду доживљавале експанзију у развоју (нпр. рачунарске технологије). Поред ових области, пажњу стручњака привлачиле су и многе друге; тако Р. Драгићевић (2007: 22), увидом у детаљну библиографију српских/хрватских речника,⁴⁰ наводи, да наведемо само неке, још и: археологију, архитектуру, балет, хемију и др.

Сасвим разумљиво и посве очекивано, „термини из различитих области честа су тема и лингвистичких испитивања” (Драгићевић, 2007: 22). Ипак, ова истраживања као да су релативно однедавно заинтересовала домаће лексикографе. Наиме, седамдесетих година прошлог столећа у фокус наших лингвиста – случајно или не, пре свега представника тзв. ‘новосадске школе истраживача српскохрватске лексике’⁴¹ – почели су да долазе различити термилошки системи везани пре свега за човеков свакодневни живот, за производе материјалне културе и појмове везане за духовну културу, при чему су овим истраживањима били обухваћени само поједини, мањи или већи, предели (на пример, задржаћемо се само на нама географски најближим пределима, Ковиљски рит, јужна Бачка, Шајкашка⁴²) или пак целокупан, тада, српско-хрватски језик.

Такође, као резултат истих ових интересовања истраживача јављали су се радови различитог обима – поједини краћи научни чланци, али и читаве монографије – који су обухватили различита лексичко-термилошка и ономастичка истраживања. Међу првима је објављен један чланак посвећен виноградарској лексици – *Виноградарска лексика у Срему* (Кашић, 1971), док је међу најранијим монографијама била *Српскохрватска лексика рибарства* (Михалловић–Вуковић, 1977), чији је значај, како неки истичу (Јоцић, 2011), (и) у увођењу методолошких новина. За овим радовима, и на њиховом трагу, уследили су и следећи: *Војвођанска коларска терминологија* (Вуковић – Бошњаковић – Недељков, 1984), *Етимолошке белешке из пастирске*

⁴⁰ Šipka, Danko (2000). *A Bibliography of Serbo-Croatian Dictionaries: Serbian, Croatian and Bosnian Muslim*. Springfield: Dunwoody Press.

⁴¹ Овај термин користи, између осталих, Павле Ивић (у: Šic, 1994: 123).

⁴² Будући да проучавају лексiku једног јасно омеђеног говора или локалитета, предметом интересовања ови се радови приближавају дијалектологији или су чак део ове лингвистичке дисциплине, која је по својој природи оријентисана и ка прикупљању лексике.

лексице (Пижурица, 1984), *Пастирска терминологија Срема* (Бошњаковић, 1985), *Терминологија куће и покућства у Војводини* (Вуковић, 1988а) и др.

Да ни у новије време не јењава интересовање истраживача за овај вид истраживања, сведоче, да издвојимо само две, монографије *Терминологија куће и покућства у Лијевчу пољу и Жупи* (Црњак, 2006) и *Архаична пчеларска терминологија у Војводини*⁴³ (Недељков, 2009).

Овај би списак био знатно обимнији када би се у њега уврстио читав низ магистарских и докторских, па и дипломских радова одбрањених на факултетима на којима се предаје српски језик. Када је у питању Филозофски факултет у Новом Саду, међу такве радове, да наведемо само неколике обимније од оних одбрањених у последњих десетак година, спадају: *Рибарска терминологија Ковиљског рита* (Малин-Ђурагић, 2001), *Ковачка и поткивачка терминологија јужне Бачке и северног Срема* (Милорадов, 2002), *Етнолингвистичко истраживање зимског циклуса обичаја и веровања у Новом Саду* (Стокин, 2011) и др.

С друге стране, географска терминологија, нажалост, није побуђивала већу пажњу домаћих истраживача, првенствено лингвиста, барем када се ради о највећем делу временског периода обухваћеног нашим истраживањем. Као и у много чему када је у питању географија, и овде је неизбежно поменути име Јована Цвијића. Наиме, он се већ на самом почету свог научног рада бавио и питањима географске терминологије (Цвилић, 1887), да би и пред сам крај живота наставио са таквим интересовањима (1923²), при чему се није интересовао само за српски језик (1923¹).

Нешто старији Цвијићев савременик, П. А. Ровински (Павел Аполонович Ровинский, 1831–1916), код нас чувен и за нашу културу зна-

⁴³ И различитим термиолошким системима с дијахроног аспекта, на грађи из давне или нешто скорије прошлости нашег језика, такође од седамдесетих година прошлог столећа, посвећивана је извесна пажња, која траје све до данас. Навешћемо само неке монографије и чланке: *Домаћи и страни елементи у терминологији друштвеног, економског и правног живота у средњовековној Србији* (Ивић, 1977), *Развој терминологије у језику средњовековних Срба* (Ивић, 1980), *Правна и економска терминологија ћирилских повеља и писама XII и XIII века* (Грковић, 1986), *Прилог проучавању терминологије у првој половини XIX века* (Јерковић, 1985), *Термиолошки речник српске средњовековне медицине* (Катић, 1987), *Развој српског правног стила: прилог историји језика и права у Србији* (Луковић, 1994), *Терминологија Закона о облигационим односима и наше правно термиолошко наслеђе* (Луковић, 2009).

чајан руски историчар, слависта, етнолог и географ, такође је у овом пољу дао допринос домаћој култури и науци, што и није необично с обзиром на то да је највећи део свог професионалног стваралачког живота, читавих 27 година, почев од 1879, провео на територији Књажевине Црне Горе. Током тог периода Ровински је сакупио и објавио грађу и из географске терминологије, чиме је дао један од првих доприноса прикупљању и проучавању тог терминолошког система српског језика.⁴⁴

И први озбиљнији речник српскохрватске географске терминологије дело је странца⁴⁵ – Немца Јозефа Шица (Joseph Shütz). Наиме, 1957. године он је на немачком објавио обимом невелик, али својим квалитетима и те како велик, речник географских термина *Die geographische Terminologie des Serbokroatischen*, који је код нас преведен знатно касније, тек 1994, под називом *Географска терминологија српскохрватског језика* (Ћиц, 1994). Аутор је овом књигом првобитно желео да дâ одговор на питање „на који начин и у којем обиму су носиоци српскохрватског језика своју географску терминологију проширили и обогатили након одласка из прасловенске постојбине” (Ћиц, 1994: 5), али је, услед недостатка одговарајуће грађе за друге словенске језике, од те првобитне намере одустао те се задовољио тиме да дâ „ukupan prikaz srpskohrvatske geografske terminologije po pojmovnim poljima” (Ћиц, 1994: 5).

И поред напуштања те и такве намере, значај и вредност ове књиге су, барем, двојаки: П. Ивић (Ћиц, 1994: 122–123) њих види, прво, у обједињавању богате збирке географских термина из дотад публикованих извора као и у давању етимологије наведених термина и, друго, у увођењу методолошких новитета у дату област. Наиме, ова студија прва у литератури о српско-хрватском језику даје узорак семантичке и етимолошке обраде лексема груписаних по семантичким пољима (нпр. *Називи за улегнуте облике*, *Називи објеката повезаних са морем*, *Називи морфолошко-вегетативних облика* и др.), што ће касније код нас постати доминантан поступак у радовима те врсте. Ипак, упркос своме несумњивом квалитету, ова књига, нажалост, услед ванјезичких

⁴⁴ Његов рад није остао непознат ни Цвијићу (исп. нпр. Цвијић, 2000²: 52).

⁴⁵ Овај научник, међутим, странац је само својим местом боравка и језиком којим пише – рођењем није: рођен је у Банату, а школовао се у Карловачкој гимназији, чијој је двестагодишњици и посветио издање свог речника на српском језику.

разлога,⁴⁶ није имала одговарајућу рецепцију у нашој култури, заправо остала је скоро непозната домаћим ауторима, те није ни испунила улогу коју је намеравала и могла испунити.

Велимир Михајловић, међутим, био је упознат са Шицовим речником, па је у двама својим радовима (Михалловић, 1970а, Михалловић, 1970б) дао допуне које се надовезују на корпус грађе објављене у том речнику.⁴⁷ После њега значајне доприносе нашој географској терминологији дала су још два професора с новосадског Филозофског факултета. Први је Мато Пижурица, који је, у складу с методологијом којом се користио Јозеф Шиц, средио и подробно анализирао лексичку грађу коју је Ровински прикупио у Црној Гори (Пижурица, 1980), док је други Драгољуб Петровић, који је у својој монографији *Топонимија Куча* (Петровић, 1988) посветио обимно поглавље географској терминологији на којој су заснована месна имена у Кучима. Нешто касније, српском се народном географском терминологијом, додуше само њеним мањим делом, бавила и једна професорка с поменутог факултета – Љиљана Недељков (Недељков, 1991).

Ипак, досад наш најзначајнији рад из лексикографске обраде географских термина дело је једног нелингвисте, односно, што је и очекивано, географа, професора на Одсеку за географију Природно-математичког факултета у Сарајеву – Наталије Мاستило (1930–1992). Ради се о горе већ више пута поменутом и цитираном *Речнику савремене српске географске терминологије* (Мастило, 2001). Овај речник је, као што смо рекли, настао као резултат једног републичког пројекта који је за циљ имао уједначавање, између осталог, и географске терминологије, али су ратни сукоб у Босни и Херцеговини, као и трагична смрт његове ауторке,⁴⁸ умногоме одложили његово издавање.⁴⁹

⁴⁶ П. Ивић (Šic, 1994: 122) наводи као највеће проблеме тешкоће с којима су стране књиге и иначе увожене у Југославију, као и чињеницу да је аутор речника пребегао из некадашње Источне у Западну Немачку, што је практично довело до забране његове књиге у његовој дотадашњој домовини.

⁴⁷ Велимир Михајловић није крио везе између својих чланака и Шицовог речника: у Михалловић, 1970б он чак даје похвалан осврт на Шицов речник и оцењује свој рад као дело настало на маргинама тог речника.

⁴⁸ Наталија Мастило погинула је у Сарајеву 1992. године током првих месеци ратних сукоба у БиХ.

⁴⁹ Изгледа да ауторка чак није успела да дâ ни наслов своме животном делу: Наставно-научно веће Географског факултета у Београду једногласно је подржало

Поменути речник у односу на своје претходнике истиче се пре свега својим обимом: у њему се даје око 3.500 географских појмова с одговарајућим, прилично дескриптивним дефиницијама. Ипак, иако тако обиман, он у себи садржи две рестрикције, једну видљиву из самог наслова и другу наведену у *Предговору речнику*. Наиме, ауторка се у обради термилошке грађе ограничила само на савремене географске термине, при чему се придржавала два критеријума у одређивању оваквог статуса термина: да ли је термин саображен захтевима савремене географске науке и да ли је ексцерпиран из прикупљеног корпуса, који су чинили, пре свега, различити уџбеници за основношколску, средњошколску и високошколску наставу као и широк спектар радова различитог обима из области географије. Уколико је оба ова захтева термин испунио, по мишљењу ауторке, он се несумњиво могао одредити као савремен. Друга рестрикција у одабиру грађе тицала се сфере њене употребе: речником није обухваћена, како је ауторка оцењује, веома развијена наша народна географска терминологија већ само научна, без обзира на то каква је њихов узајамни однос и могуће подударности.

Нажалост, иако је од излагања првог издања овог речника прошло више од деценије и по, а од завршетка рада на његовој изради – пуне две и по деценије, колико је нама познато, он и даље остаје најрецентније, најобимније и, и поред неких јасно видљивих мањкавости, пре свега у лексикографској обради, највредније дело своје врсте у нас, те као такав за наше истраживање незаобилазан и, заправо, најзначајнији извор грађе.

1.5. Структура корпуса и циљеви истраживања

Будући сасвим прозиран, сам наслов нашег истраживања довољно је и информативан: предмет нашег истраживања, дакле, јесте ‘савремена српска географска терминологија страног порекла’, тј. географски термини страног порекла забележени у појединим лексико-

идеју да се речник, иначе већ спремљен за штампу, објави у склопу издања Географског факултета под данас познатим насловом. Иначе, речник је досад доживео три штампана издања: 2001, 2005. и 2008. године, а постао је и окосница отвореног *Интернет речника савремене српске географске терминологије* (о томе в. више на <http://zbornik.gef.bg.ac.rs/pdf/radovi/82.pdf> (5.1.2017)).

графским, енциклопедијским и научним домаћим изворима из области географије. Међутим, оно што захтева додатно објашњење јесте хронолошко омеђење извора који су послужили за устројавање корпуса: под савременим терминима сматраћемо све оне који имају потврде почев од 1868. године до данас. При томе, ваља напоменути да се приликом одабира термина нисмо повели за раније наведеним критеријумом Н. Мاستило, већ да смо у обзир узимали и научну и народну терминологију. Наравно, с обзиром на неке друге рестрикције које смо примењивали па и на саму тему нашег истраживања као и на коришћене изворе грађе, сасвим је разумљиво да је од потоње знатно заступљенија она прва – научна терминологија.

Покушаћемо да оправдамо избор баш ове и овакве теме у наредним редовима. Као што смо видели горе, питање српске терминологије уопште умногоме и даље остаје отворено, у чему ни она географска није изузетак, те би једно овакво истраживање, надамо се, помогло да се овај терминолошки систем нашег језика, ако ништа друго, барем детаљније опише ако већ не буде у стању да дâ систематски увид у њега.

Сам пак избор термина из области географије а не неке друге науке био је условљен двама факторима: први је жеља да се једној од фундаменталних научних дисциплина, барем када се ради о њеном терминолошком апарату, на неки начин дâ допринос, а други, и у вези с првим, јесте да се наше истраживање надовеже на истраживање, нешто раније започето, које се такође бави географском терминологијом али оном из периода од 1783. до 1867. године (Бјелаковић, 2017).⁵⁰ На тај начин могло би доћи до обједињавања резултата двају истраживања, додуше не у потпуности исто конципираних и компатибилних,⁵¹ што би омогућило знатно бољи увид у нашу географску терминологију у временском периоду знатно дужем од два столећа.

⁵⁰ И у основи ове монографије је, заправо, једна докторска дисертација, одбрањена 2012. године, под називом *Географска терминологија у књижевном језику код Срба у периоду од 1783. до 1867* (Бјелаковић, 2012), проф. др Исидоре Бјелаковић, с Одсека за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду.

⁵¹ Ово друго истраживање за свој основни циљ има састављање речника географских термина забележених у различитим приручницима, уџбеницима и монографијама насталим у наведеном временском оквиру. Осим тога, оно у конципирању корпуса нема ограничење везано за порекло лексема.

Избор термина страног порекла пак наметнуо се као логичан: и само летимичан преглед *Речника савремене српске географске терминологије* (Мастило, 2001) показује да је у нашој географској терминологији изразита доминација термина страног порекла у односу на оне домаћег, те је избор управо тог лексичког слоја неопходан да би се српска географска терминологија што боље проучила.⁵² Наравно, оваква преминација термина страног порекла присутна је само у научној терминологији, док је у народној лексици ситуација, и без већег претходног истраживања с великом сигурношћу то можемо претпоставити, у потпуности обратна.

Из претходно реченог јасно је зашто је баш 1868. година узета као доња граница временског оквира нашег истраживања: на тај се начин оно наставило на горепоменуто истраживање. Наравно, та се година јавља као вододелница између ова два истраживања с крајње оправданим разлогом: управо је 1868. године, четири године након смрти Вука Ст. Карацића, Вуков правопис ушао у званичну употребу у Кнежевини Србији те је та година општеприхваћена као година коначне победе Вукове реформе.

Корпус за наше истраживање је разнородан: његов доминантан део чини лексикографска грађа, било да се ради о великим дескриптивним речницима српског језика, речницима страних речи и израза било пак о специјалним речницима и лексиконима, док други део чине монографије или зборници из области географије који у посматраном периоду представљају међаше у развоју наше географије и који, на неки начин, у себи сажимају најразличитија претходна географска знања.

Да бисмо горњу тврдњу илустровали, даћемо сажет осврт на изворе грађе појединих конституената нашег корпуса:

⁵² Наравно, осим избора само лексике страног порекла и само лексике домаћег порекла, постоји и трећа теоријско-методолошка могућност: обједињавање ове лексике без обзира на порекло. С методолошког становишта и евентуалног значаја за науку, овакав би приступ био и најцелисходнији, али би, бојимо се, тако широко постављено истраживање превазишло границе чак и једног оваквог рада. Отуд целокупна лексика домаћег порекла може постати предмет неког, нашег или туђег, већег истраживања. Два смо покушаја у том правцу, додуше невелика и спроведена само с дериватолошког аспекта, већ предузели (Алдановић, 2011, Алдановић, 2013а).

Као што смо већ нагласили, *Речник савремене српске географске терминологије* представља наш кључни извор грађе, за шта се, између осталог, разлог може наћи и у списку литературе и извора који се даје на крају тог речника (Мастило, 2001: 441–448). Заправо, и само летимичан поглед на списак извора довољан је да одговори на питање зашто је баш овај речник послужио као окосница нашег корпуса.⁵³ Наиме, списак извора који ауторка даје на крају речника заиста је обиман, разнородан и комплексан, и што се тиче врсте датих извора и датума њиховог настанка. Када се ради о првом, као илустрацију разнородности, без навођења конкретних имена, навешћемо само да је ауторка приликом формирања корпуса у обзир узела, како смо горе већ навели, како одговарајуће основношколске, средњошколске и универзитетске уџбенике и географске атласе, потом монографије и стручне радове посвећене појединим географским проблемима (нпр. красу и крашкој терминологији)⁵⁴ тако и одговарајуће речничке изворе – и опште и специјалне, и старије и, тада у тренутку писања речника, најрецентније. Када се пак ради о временском одсечку који дати корпус обухвата, може се рећи да се он на неки начин преклапа с периодом постојања СФРЈ, при чему је ипак највећи део извора из осме деценије прошлог столећа, односно времена када је и отпочео рад на речнику.

Велики речник страних речи и израза (Клалн–Шипка, 2006) пак, као најобимније, најрецентније и теоријско-методолошки најпотпуније дело своје врсте у нас – неизоставно се наметнуо као један од кључних наших извора. Оваквој нашој одлуци допринео је и списак коришћених извора који се даје у речнику (Клалн–Шипка, 2006: 27–29): поред речника савременог књижевног и народног језика у издању Матице српске и САНУ, ту се налазе још и најзначајнији претходници овога речника, чији су аутори М. Вујаклија, Б. Клаић, В. Анић и И. Голдштајн те Р. Алексић. Осим поменутих, као извори грађе послужили су и речници нових и незабележених речи (аутора: Ј. Ћирилова, Ђ. Оташевића, Васић – Прћић – Нејгебауер и Д. Шипке) као и најразли-

⁵³ Наравно, оно што га је пре свега препоручило јесте чињеница да се бави српском географском терминологијом.

⁵⁴ Овим се може објаснити, као што ћемо видети ниже у раду, и веома комплексна терминологија везана за овај тип рељефа и хидрографских појава која је присутна у датом речнику.

читији популарни стручни лексикони и термилошки речници те популарнонаучне публикације из области лексикологије, лексикографије као и других области науке и уметности.

Enciklopedijski leksikon: Mozaik znanja. Tom 18. Geografija (Ђурић, 1969) једна је од окосница нашег корпуса превасходно зато што је сав тематски посвећен географији, али и зато што су у њему дати бројни појмови с дефиницијама енциклопедијског типа, уз обиље информација. Нажалост, у овом се извору не даје списак извора грађе, што је код оваквих дела и иначе неретка пракса, али је он несумњиво обиман, о чему сведочи, између осталог, и списак аутора и сарадника – њих укупно десет.

Наравно, избор најважнијих дела Ј. Цвијића и капиталног и за наше истраживање најподобнијег дела М. Милићевића – и поред горепоменутог односа потоњег према речима страног порекла – наметнуо се као логичан те га није потребно посебно ни правдати ни образлагати.

Иако не најзначајнији, чак на први поглед и најмање релевантан за наше истраживање, речник Николић, 2000 постао је делом корпуса како због своје, сада већ релативне, рецентности тако и, још више, због свог обима: у њему је дато око 163.000 лема, чиме је он не само умногоме претекао *Речник српскохрватскога књижевног језика* већ је у тренутку објављивања представљао „најпотпунији [...] инвентар речи српског језика” (Николић, 2000: X).

У наш корпус, прецизније, ушли су следећи извори, лексикографски и стручни:

1. лексикографски:

а) Ђурић, 1969: Ђурић, Владимир (urednik) (1969). *Enciklopedijski leksikon: Mozaik znanja. Tom 18. Geografija*. INTERPRES: Beograd. 762 str.;

б) Клајн–Шипка, 2006: Клајн, Иван, Милан Шипка (2006). *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј. 1644 стр. ;

в) Мاستило, 2001: Мастило, Наталија (2011). *Речник савремене српске географске терминологије*. Београд: Географски факултет. 447 стр.;

г) Николић, 2000: Николић, Мирослав (2000). *Обратни речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београд: Палчић. 1.394. стр.;

д) РСЈ: Речник српскога језика (2007). Нови Сад: Матица српска. 1.561. стр;

ђ) РМС: Речник српскохрватскога књижевног језика. Књига I–III (1967–1969). Нови Сад: Матица српска, Загреб: Матица хрватска. Књига IV–VI (1971–1976). Нови Сад: Матица српска. 5.746 стр.;

е) Šic, 1994: Šic, Jozef (1994). *Geografska terminologija srpskohrvatskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska. Gornji Milanovac: Dečje novine. Beograd: Vukova zadužbina. 125 str.

2. стручни:

а) Милићевић, 2005: Милићевић, Милан Ђ. (2005). *Кнежевина Србија – фототипско издање*. Београд: Book & Marso. 1.253 стр. (прво издање: Милићевић, Милан Ђ. [1876]. *Кнежевина Србија: географија, орографија, хидрографија, топографија, археологија, историја, етнографија, статистика, просвета, култура, управа*. Београд: Државна штампарија);

б) Цвијић, 1966: Цвијић, Јован (1966). *Балканско полуострво и јужнословенске земље – основи антропогеографије. Књига прва и друга*. Београд: Завод за издавање уџбеника СР Србије. (прво издање: Цвијић, Јован [1922]. *Балканско Полуострво и јужнословенске земље. Књ. 1. Основи антропогеографије*. Београд: Државна штампарија Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца; Цвијић, Јован [1931]. *Балканско Полуострво и јужнословенске земље. Књ. 2. Основи антропогеографије*. Београд: Г. Кон);

в) Цвијић, 1991: Цвијић, Јован (1991). *Геоморфологија I*. Београд: САНУ – Књижевне новине – Завод за уџбенике и наставна средства. (прво издање: Цвијић, Јован [1924]. *Геоморфологија. Књ. 1*. Београд: Државна штампарија Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца);

г) Цвијић, 2000: Цвијић, Јован (2000). *Говори и чланци 2*. Београд: САНУ – Завод за уџбенике и наставна средства. 217 стр.;

Побројани извори, њих једанаест, имају укупно 14.297 страница различитог формата, с којих смо ексцерпирали преко 2.000 термина. Ипак, у вези с овим бројем термина треба дати неколике напомене.⁵⁵ Наиме, као прво, тачан број тешко је одредити будући да понекад у неречничкој грађи (у нашем случају, пре свега у делима Ј. Цвијића) није увек могуће одредити да ли се у појединим случајевима ради о лексемама с терминолошким значењем, односно о терминологијаним

⁵⁵ На крају рада даје се исцрпан регистар свих лексема, једночланих и фразних, ексцерпираних из грађе, који броји 2.546 јединица.

синтагмама, или пак о тзв. ‘невезаним комбинацијама’.⁵⁶ Ово утолико пре уколико дате јединице имају само једну потврду: нпр. у Цвилић, 1991 јављају се комбинације *шаријашка крпа* и *шаријашки покривач*, за које нисмо сигурни да ли се употребљавају с термилошким значењем или не.⁵⁷

Такође, у вези с бројем термина треба рећи и следеће: из Николић, 2000, РМС и РСЈ ексцерпирани су превасходно оне речничке одреднице које у свом једином, једном од датих или пак свим својим значењима имају квалификатор *геогр./геог.*⁵⁸ Ово је, истини за вољу, нарочито код првог извора, довело до тога да поједине лексеме, иако означавају различите појмове везане за географију, због непостојања датог квалификатора – нису укључене у корпус, али је, с друге стране, учинило да се само географски термини из њих нађу у корпусу а не и поједине, блискозначне речи из сродних дисциплина (астрономије нпр.), што је, како сматрамо, корпус добијен из та три поменута извора учинило омеђенијим и поузданијим. Друга се напомена тиче речника Мاستило, 2001: наиме, иако његова ауторка насловом свога дела јасно сугерише да његову грађу чине искључиво географски термини, већ у уводу речнику, као што смо видели, она прилично широко поставља границе самом појму географског термина. Иако смо и ми у начелу прихватили такав њен став, те смо уврстили и различите термине који нису примарно географски, ипак нисмо некритички преузели сву грађу дату у речнику, тако да смо изоставили поједине термине, првенствено из класе зоонима и фитонима.⁵⁹

Коначно, у вези с одабиром примера треба рећи и следеће: под терминима страног порекла подразумевали смо не само оне речи, без изузетка апелативе, које су преузете директно из неког страног језика изворника или посредника (нпр. *географија*) већ и све оне, једночлане

⁵⁶ О овом в. више у ZGUSTA, 1991: 135–136.

⁵⁷ Ипак, и ове две синтагме смо уврстили у корпус да бисмо га учинили што поузданијим.

⁵⁸ Наравно, уз више пута поменути рестрикцију која је садржана и у самом наслову нашег истраживања. Такође, из ових извора су у наш корпус укључивани и поједини деривати, пре свега адјективски, забележених термина који немају наведени квалификатор.

⁵⁹ Један од њих је, на пример, *ефемери* ‘траве с веома кратким животним циклусом [...]’.

или вишечлане, које садрже неки од деривата таквих лексема, без обзира на то да ли се тај дериват налази у функцији детерминатора (нпр. *географски омотач*) или управног члана терминологизираних синтагме (нпр. *живи вулкан*), а који имају одговарајући квалификатор у речничкој грађи. Овакав приступ у одређивању порекла термина имали смо да бисмо остварили један од циљева нашег истраживања: утврђивање деривационог потенцијала појединих географских термина, као и да бисмо боље описали структуру посматраних термилолошких јединица.

Осим тога, поред термина за које је веома лако утврдити да представљају лексичке импорте, постоји и један број њих, пре свега грецизама, германизама и русизама, толико добро адаптираних и уклопљених у српски лексикон да се уопште не осећају као речи страног порекла (такве су на пример лексеме: *громада, клисура, рит, шар*). Ипак, с обзиром на то да се ради о позајмљеницама, и такве ћемо речи, трудећи се да их све наведемо,⁶⁰ уврстити у наш корпус.

Делом нашег корпуса, међутим, првенствено из прагматичних разлога, неће бити речи настале позајмицом семантичке природе – дакле, калкови, потпуни и делимични – будући да би идентификација неког термина као калка, с обзиром на то да је највећи део њих у потпуности уклопљен у структуру српског језика, понекад била изузетно тешка, чак и немогућа,⁶¹ а захтевала би и веома добро познавање појединих европских језика, у првом реду немачког, француског и енглеског. Тако, на пример, да наведемо два различита примера као илустрацију, постоји општа сагласност да је именица *водопад* настала према нем. *Wasserfall*, при чему се чак зна и да је први пут документована тек 1846. (ŠiC, 1994: 84),⁶² док се, међутим, за именицу *подножје* уопште и не зна да ли је калк нити, уколико јесте, да ли је из грчког

⁶⁰ Ово, нажалост, није било тако једноставно будући да се у Мاستило, 2001, нашем, како смо видели, примарном извору грађе, неке од ових лексема (нпр. *клисура*) не дају с квалификатором који би указао на њихово страно порекло, док поједине ни у РМС ни у РСЈ нису дате с таквом ознаком порекла (нпр. *талас*).

⁶¹ О овоме в. више у Бјелаковић, 2017: 59–64.

⁶² С овим примером ишао би и пример *земљопис*, синонимичан с називом дисциплине којом се у овом раду бавимо, који се појавио нешто раније у нашој научној терминологији (исп. Бјелаковић, 2017).

језика, како мисле неки аутори заступљени у нашем корпусу (ŠIC, 1994: 43), или пак неког другог. Такође, понекад ни одређивање језика из којег је преузет семантички предлогак не би било ништа лакше, за шта нам је добар пример управо лексема *подножје*. Коначно, калкови представљају, како их је И. Клајн духовито одредио, „домаћи производ настао по страној лиценци” те стога не би ни иначе били, барем не на нивоу форме, тј. лексичког материјала искоришћеног за њихово грађење, део нашег корпуса.

Нешто раније навели смо два од неколико циљева нашег истраживања, који се тичу структуре датих лексема и њиховог деривационог потенцијала. Наредни циљ овог истраживања био би утврђивање врсте и степена морфолошке адаптације посматраних термина као и структуре овог терминолошког система с обзиром на порекло термина. Приликом одређивања овог другог, тј. утврђивања порекла прикупљених термина, трудићемо се, користећи се различитим изворима, да дамо и етимологију сваког термина понаособ као и основне податке о датој речи.⁶³

Сам појам морфолошке адаптације користимо у складу с одређењем Р. Филиповића: под *морфолошком адаптацијом*, дакле, подразумевамо промене до којих на морфолошком нивоу долази код основног облика модела језика даваоца приликом његовог усвајања и прелажења у основни облик реплике језика примаоца (FILIPović, 1986: 117), при чему адаптација може бити двострука: примарна и секундарна. Под примарним адаптацијом подразумевају се оне промене које се јављају на моделу све до интеграције његове реплике у морфолошки систем језика примаоца, док секундарна адаптација подразумева промене које се јављају на самој реплици (FILIPović, 1986: 56). Ипак, ово не значи да ћемо у потпуности прихватити теоријско-методолошки оквир анализе адаптације речи страног порекла који нуди Р. Филиповић, будући да га, слажући се у томе с неким другим ауторима (пре свега Б. Штебих [ŠTEVIN, 2008]), не сматрамо у потпуности оправданим.⁶⁴

Што се тиче порекла датих термина, свесни смо да њега неће увек бити лако утврдити и то из више разлога. Наиме, понекад, и не тако

⁶³ Овде пре свега мислимо на род речи, али и на поједине падежне наставке, тамо где је то, као у латинском, уобичајена пракса.

⁶⁴ О томе в. више у поглављу посвећеном адаптацији термина страног порекла.

ретко, интернационални термини у српски језик не долазе директно из језика из ког су потекли, пре свега грчког и латинског, већ се то чини преко неког од језика посредника, првенствено великих⁶⁵ западноевропских језика, што умногоме отежава одређивање порекла тих лексема. Ове се потешкоће често јасно виде и у речницима из којих смо ексцерпирали грађу у њиховом различитом одређивању порекла појединих лексема: тако, да наведемо само један пример, под *антрацит*, кад се ради о пореклу те лексеме, у Мاستило, 2001: 26 стоји само ‘грч. anthrax – жар, жеравица, угљен’, док се у Клајн–Шипка, 2006: 129 наводи ‘нем. Anthrazit од грч. ánthrax угаљ’, што свакако уноси недоумице у вези с одређивањем порекла те речи.⁶⁶

Ми ћемо овакве примере наводити под оба језика⁶⁷ који се наводе у речничкој одредници, да бисмо на тај начин дали што прецизнији опис њиховог порекла. Наравно, овим само желимо да истакнемо да је неки језик имао улогу, макар само као исходиште, у датом, краћем или дужем, лексичком трансферу, при чему, нажалост, још једном то наглашавамо, услед недостатка одговарајућих лексикографских извора,⁶⁸ не можемо у потпуности реконструисати како је тај трансфер тачно реализован.

У вези с овим и следеће: приликом навођења таквих термина, тј. оних који су нам доспели из једног језика преко неког другог, односно неких других језика – њихова ћемо лексичка значења, будући да овај рад није замишљен као речник географских термина,⁶⁹ давати само

⁶⁵ Овде и даље у раду оваквом квалификацијом, наравно, указујемо пре свега на културно-историјски и научни значај појединих језика, а не на њихову лингвистичку супремацију у односу на друге језике који не би били делом наведене групе.

⁶⁶ Ове се недоумице додатно појачавају чињеницом да и у грчком постоји лексема Ανθρακίτης (< anthracites>), која означава управо антрацит (исп. <https://en.wikipedia.org/wiki/Anthracite> (приступљено: 3.2.2017)), и која је, евентуално, могла послужити као предлогач за одговарајућу реч у немачком или, што је знатно мање вероватно с обзиром на развој геологије у нас, српском језику.

⁶⁷ Или, боље, ‘под свим оним језицима’ будући да ни такве случајеве не можемо унапред одбацити.

⁶⁸ Таквих какав је у енглеском чувени *The Oxford English Dictionary* (у даљем тексту OED).

⁶⁹ Сматрамо да би такав посао, будући да се највећи број термина јавља (и) у Мاستило, 2001 – био излишан.

тамо где то сматрамо потребним, и то превасходно под оним језиком који представља последњу карику у том ланцу лексичког преношења; дакле, у наведеном примеру, лексему *антрацит* дефинисаћемо, у случају потребе, под германизмима а не грецизмима.

Осим тога, напоредо с развитком географије растао је и број термина новијег постања насталих од лексичке грађе латинског или грчког језика, што за последицу по наше истраживање има недоумице у вези с пореклом тих лексема будући да су настале као кованице, чији се творци неретко и знају, на територији једног од лексичког материјала неког другог језика.⁷⁰ Ипак, с обзиром на то да су настали на материјалу ова два језика, ми ћемо их и одредите као грецизме односно латинизме.⁷¹

Такође, као посебан проблем, који неко разрешава стављањем одговарајућих квалификатора (исп. нпр. Клајн–Шипка, 2006), а неко га једноставно пренебрегава (исп. нпр. Мاستило, 2001), јавља се постојање различитих етапа у развоју једног језика, првенствено грчког и латинског али и појединих других језика, или чак разлика унутар једног језика проистеклих од територијалног раслојавања. У Клајн–Шипка, 2006 сходно томе постоје следећи квалификатори, од којих наводимо само оне забележене уз ексцерпирани термине: *клат.* ‘каснолатински’, *нгрч.* ‘новогрчки’, *нлат.* ‘новолатински’, *срлат.* ‘средњовековни латински’, *стфр.* ‘старофранцуски’. Овакве ћемо разлике приликом анализе порекла датих термина занемарити те ћемо све термине који воде порекло из једног језика, без обзира на различите квалификаторе, које ћемо ради прецизности ипак наводити, посматрати у оквиру тог језика.

Коначно, нису ретки ни примери једночланих хибрида у којима се у оквиру исте лексичке јединице комбинује материјал оба ова кла-

⁷⁰ Веома добра илустрација за овакву појаву, иако није део нашег корпуса, јесте лексема *диносаурус*: наиме, творац ове речи, британски палеонтолог сер Ричард Овен (Sir Richard Owen), сковао ју је 1842. године од двеју грчких речи – *δεινός* *deinos* ‘страшан, застрашујући’ и *σαῦρος* *sauros* ‘гуштер’ да би означио тада мало познату групу изумрлих гмизаваца.

⁷¹ Оваквој одлуци доприноси и чињеница да такве лексеме новијег постања није увек могуће одвојити од оних изворно насталих у грчком и латинском језику. Отуд и лексикографска пракса у појединим речницима страних речи и израза насталих на територији западнословенских језика да се они означавају абривијатуром INR – интернационални научни регистар.

сична језика, или пак једног од њих и неког модерног језика, што свакако доводи до недоумица у вези с класификацијом према критеријуму њиховог порекла. На тај су начин, међу лексемама које ћемо користити за анализу, настале, да споменемо само две, именице *изолуксе* и *криотурбација*, код којих је први део, префиксоид, грчког а други део латинског порекла. Све овакве примере, стога, приликом анализе порекла термина издвојићемо у посебну групу, коју ћемо дати на самом крају списка идентификованих језика. Од ових термина, међутим, разликоваћемо вишечлане термине, такође бројне, чији су конститутивни елементи из различитих језика, те их нећемо наводити издвојено, већ, без обзира на статус датих елемената у посматраном термину и саму врсту термина, у оквиру језика из којих дати елементи потичу (нпр. термин *абиотски фактори*, чији је први елемент грчког, а други латинског порекла – биће наведен у оквиру оба ова језика).

2. КЛАСИФИКАЦИЈА ГЕОГРАФСКИХ ТЕРМИНА ПРЕМА ЈЕЗИКУ ЊИХОВОГ ПОРЕКЛА

2.1. Критеријуми утврђивања језика порекла

На крају претходног поглавља навели смо неколике разлоге због којих посао разврставања географских термина⁷² с обзиром на њихово порекло – није једноставан. Њима бисмо могли додати још један: иако и само летимичан поглед на забележене термине јасно показује да је међу њима највише оних потеклих из грчког и/или латинског језика,⁷³ односно оних насталих на материјалу ова два језика, поред њих постоји још читав низ различитих језика који су заслужни за богаћење српске географске терминологије. Ови су језици различити и кад се ради о њиховом броју и о њиховој географској распрострањености па и о генетици: неки од њих, што је сасвим разумљиво, спадају међу највеће светске језике (такви су, рецимо, енглески, руски, кинески, шпански и арапски), док су неки од њих језици чија је важност велика у европским оквирима (нпр. италијански, мађарски, холандски). У трећу групу, међутим, спадају језици с тако малим бројем говорника и малом распрострањеношћу, да се понекад, како је то у Кларн–Шипка, 2006, смештају под квалификатор *egg.*, за који у списку скраћеница стоји, донекле политички некоректна формулација, да се њиме означава ‘реч из неког урођеничког језика’.⁷⁴ На овај нам начин ти језици из којих су потекли поједини егзотизми, нажалост, остају непознати. У вези с овим биће и давање етимологије забележених примера: тамо где нам наша грађа даје податке о етимологији, пре свега када се ради

⁷² Наравно, ово важи и за било коју другу научну дисциплину која је по обиму самерљива с географијом.

⁷³ Рекли бисмо, сасвим очекивано, имајући у виду горенаведену констатацију Р. Катичића у вези с природом и значењем термина.

⁷⁴ Ипак, у овом речнику поједини од таквих језика имају и сопствене квалификаторе (нпр. *полин.* ‘полинезијски’).

о речнику Клајн–Шипка, 2006, даваћемо је и ми. Међутим, ми нећемо етимологију давати само уз једну, по правилу основну, лексему, како је то у поменутом речнику. Наравно, користећи се различитим другим изворима информација, пре свега интернетским, гдегод успемо да сами нађемо одговарајуће податке о пореклу речи и њеном облику у језику изворнику, превасходно код оних термина које нисмо ексцерпирали из Клајн–Шипка, 2006 – навешћемо те податке поред датог термина. Нажалост, готово је извесно да ће одређени број примера, превасходно оних који су нам дошли из неевропских језика – остати ускраћен за ту врсту података.

У вези с навођењем термина, ваља рећи и следеће: свака она реч чије је порекло у грађи означено неким квалификатором – даће се, уз навођење етимологије, посебно, с обзиром на азбучни редослед, а не, како је то понегде случај (нпр. у Клаићевом *Velikom rječniku stranih riječi*), као део гнезда у оквиру једног лексикографског чланка. Ово је, уосталом, и уобичајена пракса код наших лексикографа, мотивисана превасходно прагматичним разлозима, барем кад се ради о речницима којима није у фокусу пажње творбена анализа, што је случај и с већином наших речничких извора (од овога изузетак представља *Geografska terminologija srpskohrvatskog jezika* [Šic, 1994], у којој су термини дати само класификовани по семантичким пољима). Такође, одговарајуће релационе придеве настале од номиналних термина даваћемо или као самосталне одреднице или ћемо у напоменама регистровати њихово појављивање у грађи. Коначан списак свих анализираних и забележених лексема пак даћемо у виду регистра на самом крају нашег рада.

Списак свих језика из којих су нам, посредним или непосредним путем, дошли забележени термини броји 33 појединачна језика, групе и комбинације језика и, дат азбучним редом, изгледа овако: албански, антилски, арапски, бугарски, венецијански, грчки, егзотични, енглески, илирски, исландски, италијански, јапански, кинески, коптски, латински, мађарски, немачки, норвешки, персијски, пољски, португалски, руски, санскрт, турски, туркменски, фински, француски, хаићански, холандски, шведски, шкотски, шпански, хибридни термини.

На наредним странама навешћемо све термине разврстане по језицима из којих су потекли или преко њих дошли у наш језик, при чему ћемо се држати наведеног узбученог списка, тј. нећемо дава-

ти предност грчком и латинском као језицима из којих нам је, сасвим очекивано, далеко највећи број термина дошао.

2.2. Албански језик⁷⁵

Како показује прикупљена грађа, албански језик имао је крајње ограничен утицај – заправо, минималан – на развој српске географске терминологије. Наиме, само је један албанизам учинио богатијим инвентар географских термина српског језика. Ради се о термину *корутина*, који се у нашем најстаријем извору дефинише као ‘пространа удолина кроз коју тече река и која није раван већ је испуњена косама, бреговима и брежуљцима’ (Милићевић, 2005: 59), а у оном најрецентнијем као ‘улегнуће између узвишења, котлина’ (РСЈ: 573).⁷⁶ Ипак, ни овај термин, како се чини,⁷⁷ не потиче изворно из албанског језика: ради се, заправо, о преобликованој повратној позајмљеници, речи словенског порекла која је из албанског прешла у српски језик (*корутина* < алб. *karrutë* < *koryto*).

2.3. Антилски језици

Следећи на нашем списку језика јесу антилски језици,⁷⁸ репрезентовани такође само једним термином, речју *ураган* (‘ветар разорне

⁷⁵ Ово је ие. језик, самосталан унутар своје гране, којим као првим говори око 5.500.000 људи, пре свега у самој Албанији али и у суседним земљама: Србији, Црној Гори, Македонији и Грчкој (о томе в. више на https://en.wikipedia.org/wiki/Albanian_language (приступљено: 18.5.2017)).

⁷⁶ У ЋС, 1994 пак овај се термин везује за одређени део Србије: ‘већа пространа површина у красу (у ЈИ Србији)’.

⁷⁷ Порекло наводимо према ЋС, 1994, док ову реч Скок не наводи у свом речнику.

⁷⁸ Није нимало необично што се помињу језици а не језик будући да су Антили, састављени од Малих и Великих Антила са читавим низом острва, пре европске колонизације овог дела Кариба били насељени домороцима који су говорили различитим језицима. Који се тачно језици налазе иза овако дескриптивне одреднице, нажалост, нисмо успели да откријемо.

снаге, оркан, тропски циклон⁷⁹), која је преко шпанског (*huracan*) доспела у француски (*ouragan*) а потом из њега у српски језик. Већ на овом примеру може се лако видети колико је неизвестан, па и тежак, посао везан за утврђивање порекла појединих термина. Наиме, док се у Мاستило, 2001 ова реч даје с квалификатором *франц.*, у Клајн–Шипка, 2006 доводи се у везу још са, како смо видели, шпанским и неким од антилских језика, док је на највећој интернетској енциклопедији,⁸⁰ додуше и ту уз извесне резерве, доводе у везу са шпанским именом некадашњег карибског бога олује и хаоса по имену *Juracán* или пак с мајанским богом творцем званим *Huracan*. Отуд нам стварно порекло ове лексеме, па чак и начин на који је она ушла у српски језик, односно језик преко којег нам је дошла, нажалост, не остају до краја расветљени.

2.4. Арапски језик⁸¹

У уводним поглављима видели смо да је арапска цивилизација задужила западну, између осталог, чувајући, преносећи па и развијајући сазнања и открића античких географа. Није нимало необично, стога, да и међу забележеним примерима има одређени број оних, прецизније 21, који потичу из овог језика.⁸² Ради се о следећим терминима:

⁷⁹ Иако, за разлику од Мастило, 2001, речник Клајн–Шипка, 2006 није дело географа већ лингвиста с лексикографском компетенцијом, ми ћемо му у односу на потоњи извор дати предност приликом навођења дефиниција. Наравно, уколико је поједини термин регистрован само у Мастило, 2001 или само (и) с оним значењем које је нама интересно – дефиниције ћемо, понегде уз нужна скраћења због њихове опширности, навести из тог речника, што ћемо посебно и назначити.

⁸⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Hurricane#Origin_of_storm_terms (приступљено: 10.2.2017)

⁸¹ Арапски спада у семитске језике, у односу на које се, с процењених 290.000.000 изворних говорника, издваја својом величином. Говори се пре свега на Арабијском полуострву и северној Африци, а његов стандардизовани варијетет има службени статус у чак 28 земаља као и у Уједињеним нацијама (наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Arabic> (приступљено: 18.5.2017)).

⁸² Или, с обзиром на читав низ говорних варијетета арапског језика, међу којима понекад не постоји међусобна разумљивост, као и на веома велик простор на коме су раширени Арапи, можда боље да кажемо ‘из ових језика’.

азимут (<арап. as-sumut од samt ‘страна’),
бедем (<тур. beden ‘тело’ од арап. badan ‘тело’),
билур (<тур. billur од арап. billur, према грч. beryllos ‘берил’),
*вади/уади*⁸³ (<арап. wādī),
гарбин (<итал. garbino од арап. garbi ‘западни’),
ерг (<арап. дијал. erg, књижевно irq ‘предео с динама’),
зенит (<нлат. zenith од [погрешно прочитаног] ар. samt ‘пут’),
лазур (<срлат. lasurium од арап. lazaward из перс.),
монсун (<енгл. monsoon од порт. монсао од арап. mawcīm ‘годишње доба’),
муша (<тур. mûşa од арап. miša ‘заједница, заједничка земља, пашњак’),
надир (<срлат. nadir од арап. nazir),
самум (<арап. samum),
сахел (<арап. sāhil ‘обала’),
серир (<арап. sserir),
суват (<тур. suvat ‘појило, товилиште’ од арап. suvād),
талк (<срлат. talcum, а то од арап. talq, а то пак од перс. talk),
хамада (<арап. hammāda),
хендек/јендек (<тур. hendek од арап. hhandāq),
хобер (нејасно, можда арапски преко турског),
широко (<итал. scirocco од арап. šuluq ‘јужни ветар’),
шот (<арап. šatt).

Иако их је релативно мало, ове термине одликује велика разноликост и што се тиче њихових денотата и што се тиче начина на који су доспели у српски. Наиме, највећи део ових термина, како видимо, потиче изворно из арапског (такви су: *азимут*, *бедем*, *вади/уади*, *гарбин*, *ерг*, *зенит*, *монсун*, *муша*, *надир*, *самум*, *сахел*, *серир*, *суват*, *хамада*, *хендек/јендек*, *хобер*, *широко*, *шот*), док нам је мањи број њих, свега три, (и) преко арапског дошао из неког другог језика (грчког: *билур*, персијског: *лазур*, *талк*). С друге стране, из арапског су многи термини у наш језик стигли посредним путем – преко других језика. Како наша грађа показује, ради се о следећим језицима: италијанском (*гарбин*, *широко*), латинском (*зенит*, *лазур*, *надир*), енглеском (*монсун*), португалском (*монсун*) и турском (*бедем*, *муша*, *суват*, *хендек/јендек*). Не чуди да је ту посредничку улогу највише пута остварио

⁸³ У анализи која је пред нама, уз понеки изузетак (исп. нпр. *спила/спиља* и *штиља*), нећемо раздвајати фонетске дублете.

турски језик, будући да је међу двама језицима, односно културама у којима се они користе – присутна и географска и историјска и религијска блискост.

Кад се ради о сфери употребе термина, највише је оних које, условно, можемо назвати научним (у првом реду такви су интернационализми *азимут* ‘угаоно одстојање неке тачке на небу од меридијана’, *надир* ‘тачка на небеском своду директно супротна зениту’ и *зенит* ‘највиша тачка на небеском своду изнад главе посматрача’), док је оних народних неколико, при чему су, услед добропознатих историјских околности, нимало случајно у наше народне говоре дошли преко турског: *муша* ‘земља за пашу, пашњак’, *суват* ‘планински пашњак’, *хендек/јендек* ‘јарак’, *хобер* ‘врх брда, петлова креста’.⁸⁴

Највећи део термина пак, што је и разумљиво, означава појаве, пре свега метеоролошке или у рељефу, карактеристичне за пределе насељене Арапима и/или оне који су били под њиховим културним и политичким утицајем: такви су *вади/уади*⁸⁵ (‘суве долине или долине са повременим токовима у пустињама Северне Африке и полуострва Арабије, дуге и до неколико стотина км’), *гарбин* (‘југозападни ветар на Јадрану’), *ерг* (‘пешчани део пустиње с динама, првенствено у Сахари’), *монсун* (‘сезонски ветар, специфичан за подручје јужне Азије, који зими дува с копна, а лети с мора’), *самум* (‘сув, врео пустињски ветар, често смртоносан због пешчаних олуја које га прате; дува у подручју северне Африке и Арабије’), *сахел* (‘природна област дуж рубова пустиња северне⁸⁶ Африке, прелазна од ландшафта пустиња према ландшафту савана’), *серир* (‘пространа каменито-шљунковита равничарска пустиња у Либији [варијетет хамада]’), *хамада* (‘камените висоравни у Сахари које су оголеле, из којих ветар разноси песак и сав ситан материјал’), *широко* (‘врућ ветар који из северне Африке дува ка Средоземљу, југо, југ, југоисточни ветар’) и *шот* (‘слано језеро или бара у Алжиру и Тунису, које настаје у време киша, у пустињским удолинама’).

⁸⁴ Нимало случајна није ни чињеница да су сва четири примера забележена у Џис, 1994, одакле и преносимо етимологију.

⁸⁵ Овај и термини *сахел* и *серир* забележени су у Мاستило, 2001.

⁸⁶ Приликом преношења дефиниција поштоваћемо ортографску праксу примењену у датом извору, што понекад може довести до несугласица у писању истих примера, као што је овде случај с топонимом северна/Северна Африка.

2.5. Бугарски језик⁸⁷

Иако српском језику близак и географски и генетски – бугарски језик је, како показује наша грађа, помало необично, извршио минималан утицај на развој нашег географског терминолошког система. Наиме, међу забележеним терминима само је лексема *корија* ‘забран, шума’, и то дата у Ћис, 1994 с квалификатором *дијал.*, из бугарског доспела у српски језик (<буг. *корија*). При томе, и у том једном случају бугарски је језик имао само посредничку улогу будући да је поменута лексема турцизам (тур. *kori* ‘забран; шума’).

2.6. Венецијански језик⁸⁸

Ако би се судило само на основу нашег корпуса, могло би се закључити да је венецијански језик у развоју наше географске терминологије имао улогу сличну оној коју је имао бугарски: лексема *бурин* (‘слаб источни ветар у Далмацији, слабија бура’) једина је лексема међу забележеним која се доводи у везу с венецијанским језиком, а и она представља адаптиран облик грчке речи *Βορέας* (‘северни ветар’⁸⁹). Ипак, иако немамо потврде за то у нашој грађи, на основу статуса и престижа које је овај језик уживао на територији Јадрана па и целог Средоземља, чији је једно време био и лингва франка, можемо прет-

⁸⁷ Бугарски спада у источну језичку заједницу јужнословенских језика и данас има око 9.000.000 изворних говорника, који живе пре свега у Бугарској и околним балканским земљама, али и појединим државама с подручја бившег Совјетског Савеза (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Bulgarian_language (приступљено: 18.5.2017)).

⁸⁸ Венецијански се понегде одређује као посебан романски језик, а понегде тек као дијалекат италијанског, којим као првим језиком говори око 3.900.000 људи, пре свега на подручју Венета, али и источне обале Јадранског мора па чак и појединих земаља Новог света (за више података види https://en.wikipedia.org/wiki/Venetian_language (приступљено: 18.5.2017)).

⁸⁹ Занимљиво би било утврдити како је дошло до померања првобитног значења присутног у грчком. Једно од могућих решења могло би укључити у себе термин *бура*, чији је *бурин* деминутив. Наиме, бура, како ћемо ниже видети, означава хладан, првенствено североисточни, ветар.

поставити да дата улога, на нивоу народних говора барем, пре свега приморских хрватских али и српских, није била тако безначајна.

2.7. Грчки језик⁹⁰

Већ на први поглед види се једна специфичност термина који су нам дошли из грчког језика или су пак настали на материјалу овог језика – они су изузетно бројни – укупно је 1.017 термина дато с квалификатором *грч.* Заправо, ниједна се друга група термина, донекле с изузетком латинизама, по својој бројности ни издалека не приближава овој. У питању су следећи термини:

абиотски фактори (= *абиотски чиниоци*)⁹¹ (<грч. а- – одрична речца, *biotikos*⁹² ‘животни’ и лат. *factor*, ген. *factoris* ‘чинилац’ м., а то од *factus* ‘направљен’),

*абиотски чиниоци*⁹³ (= *абиотски фактори*) (в. *абиотски фактори*),
абисал (= *абисална зона*)⁹⁴ (<грч. ἄβυσσος *abussos* ‘који је без дна’),⁹⁵
абисална зона (= *абисал*) (в. *абисал*),
*абисална равница*⁹⁶ (в. *абисал*),

⁹⁰ Савремени грчки језик, ие. језик без ближих сродника, има око 13.000.000 изворних говорника, настањених превасходно у Грчкој и на Кипру (за знатно више података види https://en.wikipedia.org/wiki/Greek_language (приступљено: 18.5.2017)).

⁹¹ Како нам показује преглед интернетских извора, овај је термин данас обичан и у облику *абиотички фактори*.

⁹² Грчке ћемо етимоне давати пре свега транскрибоване, али ћемо већину њих, гдегод у томе успемо, давати и у изворном лику. У оба случаја користимо се, из практичних разлога, интернетом.

⁹³ Све синонимичне термине даваћемо као одвојене одреднице ради прецизније анализе.

⁹⁴ Код Цвијића (1991: 106) срећемо термин *абисалне области* ‘зоне великих океанских дубина’.

⁹⁵ У МАСТИЛО, 2001: 11, без квалификатора *грч.*, дају се и следећи, с овим повезани, вишечлани термини: *абисална равница* ‘тип дубоководних равница које одговарају котлинама најнижих делова океана и удубљењима ивичних мора, смештених између континената и океана’ и *абисалне насlage* (= *абисални седименти*) ‘савремени и древни морски и океански седименти (нпр. карбонатни и силицијумски муљеви, црвена глина) наталожени у абисалу’.

⁹⁶ Када се ради о једном придеву, као у овом случају придеву *абисалан*, који је део више вишечланих термина, свесни смо да стандардна лексикографска пракса

абисалне наслаге (= *абисални седименти*) (в. *абисал*),
абисални седименти (= *абисалне наслаге*) (в. *абисал* и лат. *sedimentum*, а то од *sedeō* ‘седети’)
абисус (<*abyssus*, ген. *abyssī* f., а то од грч. ἄβυσσος *abussos* ‘који је без дна’),
авлакоген (<грч. *aulax*, 2. *aulakos* ‘бразда’ и *genes* ‘који се рађа’),
агона (<грч. *agonos* ‘неплодан’),
агороними (<грч. *agora* ‘трг’, ὄνομα ὀνομα ‘име’),
аграрна географија (<лат. *agrarius* и в. *географија*),
агроклиматологија (<грч.⁹⁷ *agrós* ‘поље, ораница’ и в. *климатологија*),
агроними (<грч. *agrós* и ὄνομα ὀνομα),
агросфера (<грч. *agrós* и σφαῖρα *sphaîra* ‘кугла, лопта’),
агроценоза (<грч. *agrós*, *koînos* ‘заједнички’),
адијабата (<грч. *adiabatos* ‘непрелазан, затворен’),⁹⁸
аерација тла (<грч. ἀήρ *aer* ‘ваздух’),
аероклиматологија (ἀήρ *aer*, в. *клима*, -λογία *-logia* ‘наука’),
аеролит (= *камени метеорит*) (<грч. ἀήρ *aer*, λίθος *lithos* ‘камен’),
аерологија (<грч. ἀήρ *aer*, -λογία *-logia*),
аеролошки динамична пећина (<грч. δυναμικός *dunamikos* ‘снажан, силан’),
аеролошки статична пећина (<грч. στατικός *statikos* ‘стојећи, постављен’),

налаже да се сви такви термини дају у оквиру једне одреднице. Ипак, сматрамо да је са терминолошког становишта, односно с обзиром на циљ нашег истраживања – оправдано такве термине давати одвојено, као што се то, уосталом, чини и у Мاستило, 2001.

⁹⁷ Понегде се префиксоид *агро-* изводи из латинског *ager* ‘поље’ те би сви они термини с њим могли да се нађу и међу латинизмима.

⁹⁸ У вези с овим су и следећи термини, дати без квалификатора (Мастило, 2001: 14–15): *адијабатски градијент температуре* ‘величина промене температуре у маси ваздуха (или воде) при адијабатском премештању ваздуха на 100 м (морске воде – на 1 м)’, *адијабатски процес* ‘измена термодинамичког стања ваздуха која се догађа без размене топлоте с околном средином (Земљином површином, космосом и сл.)’, *адијабатско загревање* ‘загревање масе ваздуха при њеном спуштању у ниже слојеве атмосфере, без размене топлоте с околном средином’, *адијабатско сажимање* ‘у атмосфери – смањивање запремине ваздуха услед повећања притиска, без размене топлоте с околном средином’, *адијабатско хлађење* ‘хлађење масе ваздуха при његовом подизању у високе слојеве атмосфере, без размене топлоте с околном средином’ и *адијабатско ширење* ‘у атмосфери – повећање запремине ваздуха услед снижавања притиска, без размене топлоте с околном средином’.

аеронимија (<грч. ἀήρ aer, νόμος nomos ‘закон’),
аерофотограметрија (<грч. ἀήρ aer, φῶς phōs ‘светлост’, γράμμα gramma ‘писмо’, μετρέω metréō ‘мерити, рачунати’ и μέτρον metron ‘мера, мерило’),
аерофототопографија (<грч. ἀήρ aer, φῶς phōs, τόπος topos ‘место’, γράφω graphō ‘пишем’),
азбест (<грч. ἄσβεστος asbestos ‘неугасив’),
азонална вегетација (= азонално растиње) (<грч. а – одрична речца, ζώνη zōnē ‘појас, зона’ и нлат. vegetātiō, ген. vegetātiōnis f.),
азонално растиње (= азонална вегетација) (в. азонална вегетација),
азоналност (в. азонална вегетација),
аклиматизација (<грч. а-, в. клима),
акратотерме (= акратотерми) (<грч. akratos ‘јак, који је у пуној снази’, θερμός thermos ‘топао’) ж. мн.,
актинограф (<грч. ἀκτίς aktis ‘зрак’, γράφω graphō),
актинометрија (<грч. ἀκτίς aktis, γράφω graphō, μετρέω metréō и μέτρον metron),
акустика океана (<грч. ἀκουστικός akoustikos ‘који се односи на слушање’ и в. океан),
алогена река (<грч. ἄλλος allos ‘други’, genos ‘род’),
алотрофно језеро (<грч. ἄλλος allos ‘други’, τροφή trophē ‘храна’),
алохтони (<грч. ἄλλος allos и χθων ‘земља, тло’),
амбис (<итал. abisso од грч. ἄβυσσος abussos ‘који је без дна’),
амиктичко језеро (<грч. amiktos ‘немешан, чист’, а то од а- ‘не’ и miktos ‘помешан’),
аморфан, -на, -о (а, μορφή morphē ‘облик’),
аморфизам,
амфибол (<грч. ἀμφίβολος amphibolos ‘двосмислен, дволичан’),⁹⁹
анабатички ветар (= узлазни ветар) (<грч. ἀνάβασις anabasis ‘узлазак, успон’),
анаглифне карте (<грч. ἀναγλυφος anaglyphos ‘рељефни’ и в. карте),
анатекса (<грч. anatehis ‘топљење’),
анекумена (<грч. ἀν- an-, ἡ οἰκουμένη ē oikoumenē ‘настањени део света’),
анемаскоп (<грч. ἄνεμος anemos, σκοπέω skopeō ‘проучавати’),
анемограф (= анемометрограф) (в. анемографија),
анемографија (<грч. ἄνεμος anemos ‘ветар’, μέτρον metron ‘мера’, γράφω graphō),

⁹⁹ Код Цвијића (2000: 152) налазимо и *амфиболит*.

анемометар (<грч. ἄνεμος anemos, μέτρον metron),
анемометограф (= *анемограф*) (в. *анемограф*),
анероид (<грч. а-, peros ‘течан’),
аноген, -а, -о (<грч. apo ‘навише’ и genos),
аномалија (<грч. ἀνωμαλία anomalía ‘одступање, неправилност’),¹⁰⁰
антеклиза (<грч. ἀντί anti ‘против’, klistis ‘нагнутоост’),
антиклинала (<грч. ἀντί anti ‘против’ и κλίνειν klinein ‘наслањати се, налегати’),¹⁰¹
антиклиноријум (<грч. antiklinala и ὄρος oros ‘планина, узвишење’),
антипод (<грч. ἀντί anti и πούς pous ‘стопало’),
антрацит (<грч. anthrax ‘жар, жеравица, угљен’ и -ίτης -itēs),¹⁰²
антропоген (= *квартар*) (<грч. ἄνθρωπος anthrōpos ‘човек’ и genos),
антропоген, -а, -о (<грч. ἄνθρωπος anthrōpos и genes ‘рођен’),
антропогена геоморфологија (в. *антропоген* и *геоморфологија*),
антропогена ерозија (в. *антропоген* и лат. erosio ‘пропадање’, а то од erodere ‘пропасти, изгристи’),
антропогена тла (в. *антропоген*),
антропогени ландшафт (в. *антропоген* и нем. Landschaft f.),
антропогени рељеф (в. *антропоген* и франц. relief m.),
антропогени фактори (= *антропогени чиниоци*) (в. *антропоген* и лат. factor, ген. factōris ‘чинилац’ m., а то од factus ‘направљен’),
антропогени чиниоци (= *антропогени фактори*) (в. *антропоген*),
антропогено загађење (в. *антропоген*),
*антропогеографија*¹⁰³ (<грч. ἄνθρωπος anthrōpos и в. *географија*),¹⁰⁴

¹⁰⁰ У Мاستило, 2001 (89, 211) дају се и термини *гравитациона аномалија* (= *аномалија силе теже*) ‘промена вредности убрзања слободног пада услед постојања у Земљиној кори стена различите густине и степена магнетизма’ и *магнетна аномалија* ‘одступање вредности магнетног пола Земље од његове нормалне вредности, изазвано магнетним масама које садрже магнетне руде’.

¹⁰¹ У Мастило, 2001: 25 дају се, без квалификатора *грч.*, и вишечлани термини *антиклинална долина* ‘долина формирана дуж свода антиклиналне боре’ и *антиклинални гребен* ‘планински гребен који одговара антиклиналној структури лежишта стене’.

¹⁰² Како смо видели у уводу, у Клајн–Шипка, 2006 ова се именица сматра германизмом, те ћемо ту етимологију и дефиницију навести ниже у оквиру германизма.

¹⁰³ Код Цвијића такође срећемо овај термин, али у два правописна лика: *антропо-географија* (2000: 37) и *антропогеографија* (2000: 132). Овакав ортографски дублетизам може се објаснити чињеницом да се овај термин среће у чланцима насталим у различито време.

¹⁰⁴ У Клајн–Шипка, 2006 даје се и одговарајући придев *антропогеографски*, -а, -о.

антропозоик (= *антропозојски период*) (<грч. ἄνθρωπος anthrōpos и ζῶον zōon ‘животиња, живо биће’ или zoikos ‘животни’),
антропозојски период (= *антропозоик*) (в. *антропозоик*),
антропоспелеологија (<грч. ἄνθρωπος anthrōpos и в. *спелеологија*),
антропосфера (<грч. ἄνθρωπος anthrōpos и σφαῖρα sphaîra),
антропоценологија (<грч. ἄνθρωπος anthrōpos, koinos ‘заједнички’ и -λογία -logia),
апогеј (<грч. ἀπόγειον apogeion ‘удаљено од Земље’),
апсида (<грч. hapsis, hapsidos ‘свод, лук’),¹⁰⁵
апсолутна геохронологија (<лат. absolutus и в. *геохронологија*),
аридна зона (<лат. āridus ‘сув’ и в. *зона*),
арктогеа (<грч. ἀρκτικός arktikos ‘север’ и γῆ gē ‘Земља’),
архаик (= *архајска периода*) (<грч. ἀρχαῖκός arkhaikos од ἀρχαῖος arkhaîos ‘стар, древан’),
архајска периода (= *архаик*) (в. *архаик* и грч. περίοδος perîodos),¹⁰⁶
архипелаг (= *острвска група* = *острвље*) (<грч. ἀρχι- archi- ‘главни, најважнији, први’ и πέλαγος pelagos ‘море’),
астеносфера (<грч. ἀσθενής asthenos ‘слаб’ и σφαῖρα sphaîra),
астероид (= *планетоид*) (<грч. ἀστεροειδής од ἀστήρ astēr ‘звезда’ и εἶδος eîdos ‘облик’),
астионими (<грч. asteios ‘градски’ и ὄνομα ónoma),
астрометрија (<грч. ἄστρον astron ‘звезда, небеско тело’ и μετρέω metréō и μέτρον metron),
астрономија (<грч. ἄστρον astron и νόμος nomos ‘закон’),¹⁰⁷

¹⁰⁵ Придев *апсидни*, -а, -о налази се у Клајн–Шипка, 2006 само у оквиру вишечланог термина *апсидна линија* ‘линија која спаја најближу и најудаљенију тачку на путањи неког небеског тела’.

¹⁰⁶ Овај вишечлани термин срећемо код Цвијића (1991: 33) и у Đurić, 1969: 39, где се дефинише као ‘најстарије доба у историји Земљиног развоја, које је трајало веома дуго’.

¹⁰⁷ У Мاستило, 2001: 33, без квалификатора *грч.*, дају се и следећи вишечлани термини: *астрономска јединица* ‘јединица дужине која се примењује у астрономији, обично за одређивање растојања у границама Сунчевог система’, *астрономске карте* ‘карте звезданог неба и карте небеских тела, које приказују њихов рељеф, унутрашњу грађу, физичка поља и морфоструктуре’, *астрономске координате* ‘1. систем сферних координата које се примењују у астрономији; 2. систем географских координата (тачака на Земљиној површини) у коме се дужина и ширина одређују путем астрономских посматрања помоћу угломерних инструмената оријентисаних у односу на локалну линију виска’ и *астрономски сумрак* ‘сумрак условљен понирањем Сунца под хоризонт за 18°’.

атлас (= *атлас географски*) (<грч. према митском титану Атласу, који је на плећима придржавао небески свод; Ἀτλας Atlas),
атлас географски (= *атлас*) (в. *атлас*),
атмосфера (<грч. ἀτμός atmós ‘пара’ и σφαῖρα sphaîra),
атмосферoгpафија (<грч. ἀτμός atmós и γράφω graphō),
атмосферoлoгија (<грч. ἀτμός atmós и -λογία -logia),
атмосферска вода (в. *атмосфера*),
атмосферске падавине (= *талог*) (в. *атмосфера*),
атмосферске промене (в. *атмосфера*),
атмосферски поремећај (в. *атмосфера*),
атмосферски притисак (в. *атмосфера*),
атмосферски талог (= *падавине*) (в. *атмосфера*),
аутохтона река (<грч. αὐτόχθων autochton ‘домаћи’, а то од αὐτο- и χθων),
аутохтони (<грч. αὐτόχθων autochton),
афел (= *афелијум*) (<грч. ἀπό apo ‘од’ и ἥλιος hēlios ‘Сунце’),
афотичка зона (<грч. а- и φῶς phōs и в. *зона*),
база (<грч. βάσις basis ‘основа’),¹⁰⁸
базалт (<нем. Basalt m. од лат. basaltēs од грч. βασανίτης basanitēs),
барисфера (= *пирoсфера*) (<грч. βάρος baros ‘тежина’ и σφαῖρα sphaîra),
баричка депресија (<грч. βάρος baros и лат. depressio),¹⁰⁹

¹⁰⁸ Без квалификатора *грч.*, на истом се месту наводе и следећи термини: *база акумулације* ‘површина изнад које се не може вршити акумулација и на којој акумулација бива замењена денудацијом’, *база денудације* ‘доња граница испољавања процеса денудације на датом месту; релативно слабо нагнут део падине, а такође ниво водотока или воденог басена до кога се могу премештати или спирати продукти ерозије с падина, дна долине и др.’, *база ерозије* ‘површина према којој је усмерена целокупна ерозија на копну’, *база залеђености* ‘доња граница могућег спуштања ледничког језика, адекватна висини дна долина у одређеном рејону планинских ледника’ и *база комплекса* ‘у економској географији – исходишно предузеће, генетска основа на којој се формира комплекс и помоћу које се индуктивним путем одређује његова горња граница’.

¹⁰⁹ У МАСТИЛО, 2001: 39–40 наводе се, без квалификатора *грч.*, и следећи термини: *баричка долина* ‘део циклona чије су изобаре издужене у једном правцу’, *баричка тенденција* ‘величина и карактер измене атмосферског притиска на барoгpафу три часа пре тренутка посматрања’, *барички градијент* ‘вектор који карактерише измене ваздушног притиска у простору’, *барички гребен* ‘клин високог притиска – део антициклona чије су изобаре издужене у једном правцу’, *барички системи* ‘укупност пространих покретних области високог и ниског ваздушног притиска у баричком пољу Земљине атмосфере’, *барички степен* ‘растојање по

барограм (<грч. βάρος baros и -γράμμα -gramma ‘слово’),
барограф (= *барометрограф*) (<грч. βάρος baros и γράφω graphō),
барометар (в. *барометрија*),
барометрија (<грч. βάρος baros и μετρέω metréō и μέτρον metron),¹¹⁰
баротермограф (<грч. βάρος baros, θερμη thermē ‘топлота’ и γράφω graphō) ‘инструмент који истовремено бележи промену атмосферског притиска и температуре ваздуха’,
батиграфска крива (= *хипсографска крива* = *хипсографска курва*) (<грч. βαθύς bathys ‘дубок’ и γράφω graphō),
батијал (= *батијална зона*) (<грч. βαθύς bathys),¹¹¹
батијална зона (= *батијал*) (в. *батијал* и *зона*),
батиметар (= *батометар*) (в. *батиметрија*),
батиметрија (= *батометрија*) (<грч. βαθύς bathys и μετρέω metréō и μέτρον metron),¹¹²
батиметријске карте (в. *батиметрија* и *карте*),
батитермограф (<грч. βαθύς bathys, θερμη thermē ‘топлота’ и γράφω graphō),
батолит (<грч. βαθύς bathys и λίθος lithos),
батоскоп (<грч. βαθύς bathys и σκοπέω skopeō),
батоскопија (в. *батоскоп*),
бентал (= *бентос*) (<грч. βένθος benthos ‘дубина’),
бентос (= *бентал*) (в. *бентал*),
билур (<тур. billur од арап. billur, према грч. beryllos ‘берил’),
биогене стене (= *биолити* = *органогене стене*) (<грч. βίος bios ‘живот’ и genos),
*биогеографија*¹¹³ (<грч. βίος bios и в. *географија*),¹¹⁴
биогеосфера (<грч. βίος bios и в. *геосфера*),
биогеоценологија (<грч. βίος bios, γῆ gē, koīnos и -λογία -logia),

вертикали у метрима, које одговара измени атмосферског притиска за 1 mb’, *баричко седло* ‘подручје између два циклona и два антициклona’ и *баричко улегнуће* ‘појас ниског атмосферског притиска без затворених изобара’.

¹¹⁰ У истом се извору даје и придев *барометријски*, -а, -о.

¹¹¹ На истом се месту даје и термин *батијалне наслаге* ‘наслаге прелазне области (батијала) између шелфа и океанског дна’.

¹¹² У истом се извору даје и придев *батиметријски*, -а, -о.

¹¹³ Код Цвијића (2000: 99), како смо видели у уводном поглављу, овај се термин јавља у облику *биографија*.

¹¹⁴ Наспрам овог термина у нашем корпусу постоји и одговарајући придев – *биогеографски*, -а, -о (Цвијић, 2000: 99).

- биогеценоза* (<грч. βίος bios, γῆ gē и κοινος),
биолити (= *биогене стене* = *органогене стене*) (<грч. βίος bios и λίθος lithos),
биоспелеологија (<грч. βίος bios и в. спелеологија),
биосфера (<грч. βίος bios и σφαῖρα sphaîra),
биохор (<грч. βίος bios и χορα 'пространство'),
биоценоза (<грч. βίος bios и κοινος),¹¹⁵
бомид (<грч. βολίς bolis 'пројектил; бацачко оружје'),
бореас (= *бореј*) (<грч. Βορέας Boreās 'старогрчки бог северног ветра'),
бореј (= *бореас*) (в. *бореас*),
бронтометар (<грч. bronte 'грмљавина' и μετρέω metréo и μέτρον metron),
вертикална зоналност (= *висинска појасност*) (<лат. verticalis и в. зона),
гагат (<грч. gagates [lithos], камен из великог Гагата, града у Ликији),
галаксија (= *галактика*) (<грч. γαλαξίας galaksias 'Млечни пут', а то од γάλα gala, galaktos 'млеко'),
галактика (= *галаксија*) (в. *галаксија*),¹¹⁶
галактит (<грч. γάλα и -ίτης -ités),
геа (= *зоогеографско царство*) (<грч. γῆ gē),
генетска једнородност (<грч. γένεσις genesis 'рађање'),
генетски једнородне површине (в. *генетска једнородност*),
геоантиклинала (<грч. γῆ gē, ἀντί anti и κλίνειν klinein),
геоботаника (<грч. γῆ gē, βοτανικός botanikos 'биљни' од βοτάνη botanē 'биљка'),
геоботаничке карте (в. *геоботаника* и *карте*),
географ (в. *географија*),
географија (= *земљопис*) (<грч. γεωγραφία geographia, а то од γῆ gē и γράφω grafein),
географија градова (= *полеогеографија/полеографија*) (в. *географија*),
географија карста (в. *географија* и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),
географија културе (в. *географија* и лат. cultūra, ген. cultūrae f.),
географија насеља (в. *географија*),
географија пољопривреде (в. *географија*),
географија религије (в. *географија* и лат. religiō, ген. religiōnis f.),

¹¹⁵ Овај је термин увео немачки биолог К. Мебиус (Karl August Möbius) 1877. године.

¹¹⁶ У КЛАЈН–ШИПКА, 2006 даје се и одговарајући придев *галактички*, -а, -о (<грч. galaktikos).

географија сеоских насеља (= рурална географија) (в. географија),
 географија спољне трговине (в. географија),
 географија становништва (= демогеографија) (в. географија),
 географија становништва и насеља (в. географија),
 географија тла (= педогеографија) (в. географија),
 географија услужних делатности (в. географија),
 географија човека (в. географија),
 географска дужина (= лонгитуда) (в. географија),
 географска зоналност (в. географија и зона),
 географска основа карте (в. географија и карте),
 географска појасност (в. географија),
 географска распрострањеност (в. географија),
 географска регија (= регија) (в. географија и лат. *regiō*, ген. *regionis* f.),
 географска регионалност (в. географија и лат. *regiō*),
 географска систематизација (в. географија и грч. *σύστημα* *sustēma* ‘уређени поредак; тело’),
 географска средина (в. географија),
 географска стварност (в. географија),
 географска ширина (= латитуда) (в. географија),
 географске границе (в. географија),
 географске карте (= земљописне карте) (в. географија и карте),
 географске координате (в. географија и лат. *coordinatus*, што је паст партицип од *coordinare* ‘уредити заједно’, а то је пак од со- ‘заједно’ и *ordinare* ‘уредити’),
 географски детерминизам (в. географија и лат. *determinare* ‘одредити’),
 географски дуализам (в. географија и лат. *dualis* ‘двојан’ према *duo* ‘два’),
 географски индетерминизам (в. географија и лат. *in-* ‘не’ и *determinare*),
 географски координатни систем (в. географија, лат. *coordinatus* и грч. *σύστημα* *sustēma* ‘уређени поредак; тело’),
 географски метод(а) (в. географија и грч. *μέθοδος* *methodos*),
 географски називи (= топоними) (в. географија),
 географски објекат (в. географија и лат. *obiectum*, ген. *obiectī* n.),
 географски омотач (= ландшафтни омотач) (в. географија),
 географски појас (в. географија),
 географски положај (в. географија),
 географски простор (= геопростор) (в. географија),
 географски процес (в. географија и лат. *prōcessus*, ген. *prōcessūs* m.),
 географски размештај (= географски распоред) (в. географија),

географски распоред (= *географски размештај*) (в. *географија*),
географски циклус (= *циклус ерозије* = *геоморфолошки циклус*) (в. *географија* и лат. *cyclus*, ген. *cyclī m.*, а то од грч. κύκλος *kuklos* ‘круг, точак’),
географско мишљење (в. *географија*),
географско образовање (в. *географија*),
географско прогнозирање (в. *географија* и *прогноза*),
геодезија (<грч. γεωδαισία *geōdaisia* од γῆ *gē* и δαίειν *daiein* ‘делити’),¹¹⁷
геоекологија (<грч. γῆ *gē*, οἶκος *oikos* ‘кућа’ и -λογία *-logia*),
геоид (<грч. γῆ *gē* и εἶδος *eidōs*),
геократски период (<грч. γῆ *gē* и κράτος *kratos* ‘сила, моћ’ и в. *периода геолошка*),
геолог (в. *геологија*) ‘стручњак, експерт за геологију’,
геологија (<грч. γῆ *gē* и -λογία *-logia*),
геолошка (= *тектонска*) *структура* (в. *геологија* и лат. *structūra*, ген. *structūrae* ‘зграда, грађевина, спој’ f.),
геолошка епоха (= *геолошко доба* = *епоха геолошка*) (в. *геологија* и грч. ἐποχή *epokhē* ‘прекид, застој’),
геолошка старост (в. *геологија*),
геолошке карте (в. *геологија* и *карте*),
геолошке оргуље (в. *геологија* и ствн. *argela* од лат. *organum*, а то од ὄργανον *organon* ‘орган, инструмент, оруђе’),
геолошки профил (в. *геологија* и лат. *pro-* ‘пре’ и *filō* ‘линија, конач’),
геолошко доба (= *геолошка епоха*) (в. *геологија*),
геомеханика (<грч. γῆ *gē* и μηχανικός *mēkhanikos* од μηχανή *mēkhanē*),¹¹⁸
геоморфологија (<грч. γῆ *gē*, морφή *morphē* ‘облик’ и -λογία *-logia*),
геоморфолошке карте (в. *геоморфологија* и *карте*),
геоморфолошки агенси (в. *геоморфологија* и *агенс*),
геоморфолошки ниво (в. *геоморфологија* и франц. *niveau m.*),
геоморфолошки профил (в. *геоморфологија* и лат. *profilo*),
геоморфолошки циклус (= *географски циклус*) (в. *геоморфологија* и лат. *cyclus*, ген. *cyclī m.*, а то од грч. κύκλος *kuklos*),

¹¹⁷ На истом се месту (Мастило, 2001: 76) дају и вишечлани термини *геодетска основа карте* ‘део математичке основе карте који одређује прелаз од физичке површине Земље ка површини елипсоида и обезбеђује правилан положај објеката на карти по ширини, дужини и висини’ и *геодетске координате* ‘систем географских координата по коме се ширина и дужина израчунавају према резултатима геодетских мерења углова и растојања на Земљиној површини која се односе на неки референц – елипсоид’.

¹¹⁸ На истом се месту даје и одговарајући придев *геомеханички*, -а, -о.

геоморфолошко рејонирање (в. геоморфологија и франц. rayon m.),
геопластика (<грч. γῆ gē и πλαστικός plastikos од πλάσσω plassō ‘обли-
кујем, формирам’),
геополитика (<грч. γῆ gē и та πολιτικά ‘државна питања’),¹¹⁹
геополитички положај (в. геополитика),
георама (<грч. γῆ gē и ὁράμα ‘поглед, призор, појава’),
геосинклинала (<грч. γῆ gē, συν- syn- од σύν sun ‘заједно, уз’ и κλίνειν
klinein ‘наслањати се, налегати’),
геосинклинална област (в. геосинклинала),
геосинклинални појас (в. геосинклинала),
геосинклинални систем (в. геосинклинала и σύστημα sustēma),
геосистем (<грч. γῆ gē и грч. σύστημα sustēma),
геостратегија (<грч. γῆ gē и στρατηγία stratēgia од στρατός stratos
‘војска’ и ἄγω ago ‘водим, управљам’),¹²⁰
геосфера (<грч. γῆ gē и σφαῖρα sphaîra),
геотектоника (<грч. γῆ gē и в. тектоника),
геотермија (= геотермика) (<грч. γῆ gē и θερμή thermē ‘топлота, вре-
лина’),
геотермика (= геотермија) (в. геотермија),
геотермички градијент (в. геотермика и лат. gradient, што је презент
партицип од gradior ‘ходати, корачати’),¹²¹
геотермички степен (= геотермички ступањ) (в. геотермика),
геотермички ступањ (= геотермички степен) (в. геотермика),
геотермометар (<грч. γῆ gē, θερμή thermē и μέτρον metron),
геотехника (<грч. γῆ gē и τεχνικός tekhnικός ‘вешт, умешан’ од τέχνη
tekhnē ‘умеће, вештина’),
геотехнички систем (= геотехносфера) (в. геотехника и
σύστημα sustēma),
геотехносфера (= геотехнички систем) (<грч. γῆ gē, τέχνη tekhnē и
σφαῖρα sphaîra),
геофизика (<грч. γῆ gē и φυσικός phusikos ‘природан’),
геохемија (<грч. γῆ gē и χυμεία khumeîa ‘вештина мешања метала’, а то
од χύμα khuma ‘течност’),¹²²

¹¹⁹ У истом извору дат је и придев *геополитички*, -а, -о.

¹²⁰ На истом месту се даје и придев *геостратејски*, -а, -о.

¹²¹ У Клајн–Шипка, 2006 као посебна одредница даје се придев *геотермички*, -а, -о.

¹²² У Клајн–Шипка, 2006 даје се и придев *геохемијски*, -а, -о.

геохемија ландшафта (= *геохемија предела*) (в. *геохемија* и нем. Landschaft f.),

геохемија предела (= *геохемија ландшафта*) (в. *геохемија*),

геохидрографија (<грч. γῆ gē и в. *хидрографија*),¹²³

геохронологија (<грч. γῆ gē, χρόνος chrónos и -λογία -logia),

геоцентрични систем (<грч. γῆ gē и κέντρον kéntron ‘центар’ и σύστημα sustēma),

гипс (<грч. γύψος gýpsos ‘креда’),

гипсна корица (в. *гипс*),

гипсни карст (в. *гипс* и нем. Karst m.),

гипсни хоризонт (в. *гипс* и *хоризонт*),

гласијална епоха (= *гласијал* = *ледено доба*) (<лат. glaciālis ‘леден, смрзнут’, а то од glacies ‘лед’ f. и грч. ἐποχή epokhē),

глеј (= *глејни хоризонт*) (<грч. gleuos ‘лепак, лепило’),

глејна тла (в. *глеј*),

глејни хоризонт (= *глеј*) (в. *глеј* и *хоризонт*),

глејно-подзоласта тла (в. *глеј* и рус. Подзолистые почвы),

гномон (<грч. γνώμων gnōmōn ‘показатељ, индикатор’),

гномоника (<грч. γνώμων gnōmōn),

гномонска пројекција (= *централна пројекција*) (в. *гномон* и лат. proiectio према proicere ‘бацати напред’),

делта (<грч. δέλτα delta – четврто слово грчког алфабета),¹²⁴

демогеографија (= *географија становништва*) (<грч. δῆμος dēmos и в. *географија*),

демографија (<грч. δῆμος dēmos и γράφω graphō),

демографска експлозија (= *популациона експлозија* = *експлозија становништва*) (в. *демографија* и лат. explosiō, ген. explosiōnis f.),

демографска политика (= *политика становништва* = *популациона политика*) (в. *демографија* и та πολιτικά),

демографска статистика (= *статистика становништва*) (в. *демографија* и лат. statisticus),

демографска транзиција (= *демографски прелаз*) (в. *демографија* и лат. trānsitiō, ген. trānsitiōnis f., а то од transire ‘прелазити’),

демографски потенцијал (в. *демографија* и лат. potentialis),

демографски прелаз (= *демографска транзиција*) (в. *демографија*),

¹²³ Даје се и придев *геохидрографски*, -а, -о.

¹²⁴ Код Цвијића (1991: 305) налазимо и термин *подморске делте*.

дијагенеза (<грч. διά- dia- – префикс који овде означава завршеност дејства и γένεσις genesis),
дијаграм (<грч. διάγραμμα diagramma ‘цртеж, фигура’),
дијаклаза (<грч. diaklasis ‘ломљење’),
дијамант (<франц. diamant m., према грч. ἀδάμας adámas ‘несавладив’ укрштено са διάρηανς ‘прозиран’),
дијаспора (<грч. διασπορά diaspora ‘расејање’ од διασπεύω diaspeirō ‘расипам, растурам’, а то од διά ‘преко’ и σπεύω ‘сејем’),
дијастроме (<грч. διά dia ‘кроз, на растојању’ и στρόμα strōma ‘кревет’),¹²⁵
дијастрофизам (грч. ‘увртање’),
дијатомејски муљ (<грч. διά dia ‘кроз’ и τέμνειν temnein ‘сећи’, тј. ‘сећи напола’),
димиктичко језеро (<грч. δῖς dis ‘двапут’ и miktos ‘помешан’),
динамичка геологија (<грч. δυναμικός dunamikos и в. *геологија*),
динамичка геоморфологија (<грч. δυναμικός dunamikos и в. *геоморфологија*),
динамичка климатологија (<грч. δυναμικός dunamikos и в. *климатологија*),
динамичка метеорологија (<грч. δυναμικός dunamikos и в. *метеорологија*),
динамична регионална географија (<грч. δυναμικός dunamikos, лат. regiō, ген. regionis ‘крај, предео, покрајина, област’ f. и в. *географија*),
диорит (<франц. diorite f., према грч. diorizein ‘разликовати’ и грч. -ίτης -ités),
дистрофно језеро (<грч. δυσ- dys- ‘лош, рђав’ и τροφή trophē),
дримоними (<грч. drymen ‘шума’ и ὄνομα ónoma),
друштвена географија (= *социјална географија*) (в. *географија*),
егзогене силе (= *спољашње/спољне силе*) (<грч. ἔξω exō ‘спољни’ и genos),
егзогени процеси (в. *егзогене силе* и лат. prōcessus, ген. prōcessūs m.),
егзодусни простор (<грч. ἔξοδος exodos ‘излазак, иступање’),
егзореизам (= *спољашње/спољно отицање*) (<грч. ἔξω exō),
егзосфера (<грч. ἔξω exō и σφαῖρα sphaîra),
еклиптика (<срлат. ecliptica од грч. ekleiptikos),¹²⁶
еклогит (<грч. ἐκλογή ekloge ‘избор, одабир’ и -ίτης -ités),

¹²⁵ Цвијић (1991: 30) овај термин дефинише као ‘слојевна пукотина’.

¹²⁶ На истом се месту даје и придев *еклиптички*, -а, -о.

екогенеза (<грч. οἶκος oikos и γένεσις genesis),¹²⁷
екологија (<грч. οἶκος oikos и -λογία -logia),¹²⁸
еколошка криза (в. *екологија* и κρίσις krisis),
еколошка равнотежа (в. *екологија*),
еколошки приступ (в. *екологија*),
еколошки фактори (= *еколошки чиниоци*) (в. *екологија* и лат. factor, ген. factōris m.),
еколошки чиниоци (= *еколошки фактори*) (в. *екологија*),
екоморфе (<грч. οἶκος oikos и морφή morphē),
економска географија (<грч. οἰκονομία oikonomía ‘управљање домаћинством’ и в. *географија*),
економске карте (= *економскогеографске карте*) (в. *економска географија* и *карте*),
економскогеографске карте (= *економске карте*) (в. *економска географија* и *карте*),
економско-географски положај (в. *економска географија*),
економско-географски рејон (в. *економска географија* и франц. rayon m.),
екумена (<грч. ἡ οἰκουμένη ē oikoumenē),
елувијални хоризонт (<лат. eluo ‘испирам’ и в. *хоризонт*),
ендеми(ти) (<грч. ἐνδημος endēmos ‘месни, локални’, а то од ἐν en, ‘у’ и δῆμος dēmos ‘народ’),
ендоген, -а, -о (<грч. ἐνδον endon ‘унутрашњи’ и genos),
ендогена налазишта (= *хипогена налазишта*) (в. *ендоген*, -а, -о),
ендогене силе (= *унутрашње силе*) (в. *ендоген*, -а, -о),
ендогени процеси (= *унутрашњи процеси*) (в. *ендоген* и лат. prōcessus, ген. prōcessūs m.),
ендореизам (= *унутрашње отицање*) (<грч. ἐνδο- endo- ‘унутрашњи’ и ῥέω rheō ‘струја, ток’),
ендореична област (в. *ендореизам*),
еозоик (<грч. ἐός eos ‘свитање, зора’ и ζῶον zōon или zoikos),
еолит (<грч. ἐός eos и λίθος lithos и -itēs),
еолска ерозија (в. *еолски* и лат. erosio),
еолске наслаге (в. *еолски*),
еолски, -а, -о (<грч. Αἰόλος Aiolos ‘старогрчки бог ветра’),
еолски песак (= *ареносол*) (в. *еолски*),

¹²⁷ Овај термин је 1904. године увео немачки научник К. Дето, који је под њим подразумевао процес адаптације уопште.

¹²⁸ Термин *екологија* новијег је постања: 1866. године сковао га је немачки научник Е. Хекел (Ernst Haeckel, 1834–1919).

еолски процеси (в. еолски и лат. *prōcessus*, ген. *prōcessūs m.*),
 еолски рељеф (в. еолски и франц. *relief m.*),
 еолско језеро (= дефлационо језеро) (в. еолски),
 еон (<грч. αἰών *aíōn* ‘век, доба’),
 еонотема (в. еон грч. θέμα *théma*),¹²⁹
 еоцен (<грч. ἥως *eos* ‘зора’ и *καίνος kainos* ‘нов’),¹³⁰
 епигенеза (<грч. ἐπί *epí* ‘одозго, над, после’ и *γένεσις genesis*),
 епигенетска долина (= епигенија) (в. епигенеза),¹³¹
 епигенија (= епигенетска долина) (в. епигенеза),
 епигеосинклиналне планине (<грч. ἐπί *epí* и в. геосинклинала),
 епизона (<грч. ἐπί *epí* и в. зона),
 епилимнион (<грч. ἐπί *epí* и *limnion* ‘језерце’),
 епилатформна орогенеза (<грч. ἐπί *epí* и стфранц. *plate-forme* ‘раван облик’; ὄρος *oros* ‘планина’ и *γένεσις genesis*),
 епирогенетски покрети (<грч. *epéiro* ‘континент, копно’ и *γένεσις genesis*),¹³²
 епицентар (<грч. ἐπί *epí* и *κέντρον kéntron*),¹³³
 епоха (<грч. ἐποχή *epokhē*),
 епоха геолошка (= геолошка епоха = геолошко доба) (в. епоха и геологија),
 етезија (<грч. грч. *etesiai* ‘повремени ветрови’, према *etos* ‘година’),
 етногенеза (<грч. ἔθνος *ethnos* и *γένεσις genesis*),
 етногеографија (<грч. ἔθνος *ethnos* и в. географија),
 етнографија (<грч. ἔθνος *ethnos* и *γράφω graphō*),
 етнографске карте (в. етнографија и карте),
 етнологија (<грч. ἔθνος *ethnos* и *-λογία -logia*),
 еугеосинклинала (<грч. εὖ *eu* ‘добро’ и в. геосинклинала),

¹²⁹ И овај термин спада међу оне којима се зна и аутор и година настанка: ради се о норвешком геологу Г. Хенингсмуу (*Gunnar Henningsmoen*, 1919–1996) и 1961. години.

¹³⁰ У истом извору налазимо и придев *еоценски*, -а, -о.

¹³¹ Код Цвијића (1966: 43) срећемо и термин *епигенетска клисура*, који је по свој прилици истозначан с овим.

¹³² Овај термин је сковао амерички геолог Г. Цилберт (*Grove Karl Gilbert*, 1843–1918) 1890. године, као антоним термину *орогенеза*. Колико је Ј. Цвијић био упознат са савременим достигнућима из геологије, показује чињеница да и он (Цвијић, 1991: 11) користи овај термин у наведеном али и у облику *епирогенетска кретања*. У Ђурић, 1969: 143, међутим, он се јавља у облику *епирогени покрети*.

¹³³ Одговарајући придев у нашем корпусу има своју потврду у термину *епицентрална зона* (Цвијић, 1991: 89).

еустазија (<грч. εὖ eu и στάσις stasis ‘стајање’),
еутрофикација (<грч. εὖ и τροφή ‘добро ухрањен’),
еутрофна мочвара (= *низинска мочвара* = *травна мочвара*) (в. *еутрофикација*),
еутрофне биљке (= *еутрофно растиње*) (в. *еутрофикација*),
еутрофно растиње (= *еутрофне биљке*) (в. *еутрофикација*),
еуфотичка зона (<грч. εὖ eu и ρῶς rhōs и в. *зона*),
ефемерно језеро (= *периодично језеро*) (<грч. ἐφημερίς ‘дневник, календар’ од ἐφήμερος ‘једнодневни’),
ефорација,¹³⁴
ефорацијски канал (в. *ефорација* и *канал*),
земљописне карте (= *географске карте*) (в. *географске карте*),
зеолит (<грч. zein ‘кувати’ и λίθος lithos),
зона (<грч. ζώνη zōnē),
зона ветрова (в. *зона*),
зона затишја (в. *зона*),
зона острвских лукова (в. *зона*),
зонална вегетација (= *зонално растиње*) (в. *зона* и vegetātiō, ген. vegetātiōnis f.),
зонална струја (в. *зона*),
зонална тла (в. *зона*),
зонална циркулација (в. *зона* и лат. circulo),
зонално време (в. *зона*),
зонално растиње (= *зонална вегетација*) (в. *зона*),
зоналност (в. *зона*),
зоогене стене (<грч. ζῶον zōon и genos),
зоогено језеро (в. *зоогене стене*),
зоогеографија (<грч. ζῶον zōon и в. *географија*),¹³⁵
зоогеографске карте (в. *зоогеографија* и *карте*),
зоогеографске области (в. *зоогеографија*),
зоогеографско царство (= *геа*) (в. *зоогеографија*),
игало (<грч. αἰγάλος aigialos),
изоанемоне (<грч. ἴσος isos ‘исти, једнак’ и ἄνεμος anemos),
изоаномале (= *изоаномалије*) (<грч. ἴσος isos и ἀνωμαλία anomalía ‘неправилност’),

¹³⁴ Нажалост, етимологију овог термина нисмо успели да одредимо, а, и поред његовог облика који упућује на латинско порекло, наводимо га међу грецизмима због квалификатора *грч.*, који има у јединој својој потврди – у Мاستило, 2001: 128.

¹³⁵ У истом се извору даје и придев *зоогеографски*, -а, -о.

изоаномалије (= *изоаномале*) (в. *изоаномале*),
 изобазе (<грч. ἴσος isos и βάσις basis ‘кретање, оснивање’),
 изобате (<грч. ἴσος isos и βαθύς bathys),
 изобатитерме (<грч. ἴσος isos, βαθύς bathys и θερμή thermē),
 изобатска карта (в. *изобате* и *карте*),
 изоклина бора (= *изоклинала*) (<грч. ἴσος isos и κλίνειν klinein),¹³⁶
 изоклинала (= *изоклина бора*) (в. *изоклина бора*),
 изоклинална долина (в. *изоклина бора*),
 изоклинални гребен (в. *изоклина бора*),
 изокрими (<грч. ἴσος isos и krymos ‘хладноћа’),
 изопаге (<грч. ἴσος isos и πάγος pagos ‘лед’),
 изопахите (<грч. ἴσος isos, pachys ‘дебео, масиван’ и -ίτης -itēs),
 изопектике (<грч. ἴσος isos и pachys ‘дебео, масиван’),
 изопикне (<грч. ἴσος isos и πυκνός pyknos ‘густ’),
 изосеисте (<грч. ἴσος isos и seistos ‘потресен’),¹³⁷
 изоталанте (<грч. ἴσος isos и talanton ‘вага’),
 изотахе (<грч. ἴσος isos и ταχύς takhus ‘брз’),
 изотере (<грч. ἴσος isos и θέρεος theros ‘лето’),
 изотерме (<грч. ἴσος isos и θερμή thermē),
 изотермија (в. *изотерме*),¹³⁸
 изотермобате (<грч. ἴσος isos, θερμή thermē и βαθύς bathys),
 изохалине (<грч. ἴσος isos и halinos ‘слан’),
 изохине (<грч. ἴσος isos и χιον chion ‘снег’),¹³⁹
 изохипса (<грч. ἴσος isos и ὕψος hypsos ‘висина’),
 изохроне (<грч. ἴσος isos и χρόνος chronos ‘време’),
 илувијални хоризонт (<лат. illuvies ‘изливање’ и в. *хоризонт*),
 истмус (<лат. isthmus од грч. ἰσθμός isthmos ‘врат’),
 историјска географија (<грч. ἱστορία historia и в. *географија*),
 јалија (<тур. yali, према грч. aigialos) покр.,

¹³⁶ Термин *изоклинала* Цвијић (1991: 66) дефинише као ‘низови истих слојева који се мењају у истом правцу’.

¹³⁷ Исти термин налазимо и код Цвијића (1991: 89), који га одређује као ‘линије које повезују тачке на површини у којима је земљотрес исте снаге’.

¹³⁸ У истом се извору наводи и придев *изотермичан*, -чна, -о ‘који има једнаку средњу температуру’.

¹³⁹ У Мاستило, 2001: 145 даје се, с истом етимологијом, термин *изохионе* ‘изолиније на карти висине снежне границе’. Иако нас и сличан облик и иста етимологија и слична лексичка значења – наводе на помисао да ова два термина представљају синониме, ипак то не можемо потврдити без извесних резерви.

јоносфера/ионосфера (<грч. *ión iōn*, што је презент партицип од *εἶμι eimi* ‘идем, крећем се’ и *σφαῖρα sphaîra*),
камени метеорит (= *аеролит*) (в. *метеорит*),
камин (<лат. *caminus* ‘пећ, огњиште’, а то од грч. *κάμινος káminos* ‘топионица’),
карбонатни хоризонт (<лат. *carbo*, ген. *carbōnis* ‘угаљ’ т. и в. *хоризонт*),
карта-основа (в. *карте*),
карте (<лат. *charta* од грч. *χάρτης khartēs* ‘папирус, папир’),
карте рељефа (в. *карте* и франц. *relief m.*),
картограм (в. *карте* и γράμμα *gramma* ‘слово’, а то према γράφω *graphō*),
картограф (в. *картографија*),
картографија (<лат. *charta* од грч. *χάρτης khartēs* и γράφω *graphō*),
картографска информација (в. *картографија* и лат. *informātiō*, ген. *īnfōrmātiōnis f.*, а то од партиципске основе глагола *informāre* ‘обавестити, информисати; обликовати’),
картографска мрежа (в. *картографија*),
картографска семиотика (в. *картографија* и σημειωτικός *sēmeiōtikós*, а то од σημεῖον *semeïon* ‘ознака, знак’),
картографске пројекције (в. *картографија* и лат. *proiectio*),
картографске таблице (в. *картографија* и лат. *tabula*, ген. *tabulae* ‘табла, плоча’ f.),
картографски знакови/знаци (в. *картографија*),
картографски извори (в. *картографија*),
картографски метод(а) (в. *картографија*),
картографски прикази (в. *картографија*),
картодијаграм (<лат. *charta* од грч. *χάρτης khartēs* и в. *дијаграм*),
картометар (в. *картометрија*),
картометрија (<лат. *charta* од грч. *χάρτης khartēs* и μετρέω *metréō*),
катабатички ветар (<грч. *κάταβασις katábasis* ‘силазак, спуштање’),
катагенеза (<грч. *κατά* ‘надоле’ и *γένεσις genesis*),
катаклазити (= *катакластичке стене*) (<грч. *kataklaō* ‘ломим, рушим’ и *-ίτης -itēs*),
катакластичке стене (= *катаклазити*) (в. *катаклазити*),
катаракт (= *катаракта*) (<лат. *cataracta* ‘водопад’, од грч. *κατάρκτης*, према *κατάρσσω katarassō* ‘сипам, изливам’),
катаракта (= *катаракт*) (в. *катаракт*),
катотермија (<грч. *κατά* ‘надоле’ и *θέρμη thermē*),
кенозоик (= *кенозојска ера*) (<грч. *καίνος kainos* и *ζῶων zōōn* или *zoikos*),
кенозојска ера (= *кенозоик*) (в. *кенозоик* и клат. *aera* ‘почетни број’)

кинематика рељефа (<грч. κίνημα kīnēma ‘покрет’ и франц. relief m.),
 кластична структура (<грч. κλαστός klastos ‘разбијен, раздробљен’, а
 то од κλάειν klaein ‘разбити’, и лат. structūra),
 кластичне стене (<грч. κλαστός klastos),
 кластични карст/крас/крии (= кластокрас/кластокрии) (<грч.
 κλαστός klastos и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),
 кластокрас/кластокрии (= кластични карст/крас/крии) (<грч.
 κλαστός klastos и итал. carso? m.),
 клима (= поднебље) (<грч. κλίμα klima¹⁴⁰ ‘нагнутост, нагиб, нагињање’,
 а то од κλίνω klīnō ‘нагнути (се), наслањати се’ – има се на уму нагиб Земљине
 површине према Сунчевим зрацима),¹⁴¹
 климакс (<грч. κλίμαξ klimaks ‘мердевине, лествице’, а то од κλίνω klīnō),
 климатограм (<грч. κλίμα и -γράμμα -gramma),
 климатолог (в. климатологија),
 климатологија (<грч. κλίμα и -λογία -logia),¹⁴²
 климатска аномалија (<грч. κλίμα и ἀνωμαλία anomalia),
 климатска¹⁴³ геоморфологија (<грч. κλίμα и геоморфологија),
 климатска граница (<грч. κλίμα),
 климатска зона (= климатски појас) (<грч. κλίμα и в. зона),
 климатска норма (<грч. κλίμα и лат. norma ‘правило, образац’),

¹⁴⁰ У Клајн–Шипка, 2006 као један од учесника у лексичком трансферу ове речи наводи се и латински језик, што значи да би се како термин клима тако и сви они од њега добијени, прилично бројни, термини – могли наћи и међу латинизмима.

¹⁴¹ У Мастило, 2001 срећу се следећи вишечлани термини чији је један од чланова лексема клима(т), а који су дати без квалификатора грч.: антарктичка клима(т), аридна (= сува) клима(т), бореална клима(т), влажна (= хумидна) клима(т), екваторијална (= екваторска) клима(т), клима(т) слободне атмосфере, клима(т) тајге, клима(т) тла, клима(т) тропских пустиња, клима(т) тундре, клима(т) хладних пустиња, континентална клима(т), монсунска клима(т), монсунска клима(т) умерених ширина, монсунска суптропска клима(т), морска (= океанска) клима(т), нивална клима(т), оштра континентална клима(т), пасатна клима(т), планинска клима(т), поларна клима(т), саванска клима(т), семиаридна (= полусува) клима(т), семихумидна (= полувлажна) клима(т), соларна клима(т), средоземна клима(т), субекваторијална клима(т), субполарна клима(т), суптриопска клима(т), топла клима(т), топла степска клима(т), тропска клима(т), умерена клима(т), хладна степска клима(т). Код Цвијића налазимо још и термине: екцесивна клима, медитеранска клима и степска клима.

¹⁴² У Клајн–Шипка, 2006 даје се и придев климатолошки, -а, -о ‘који се односи на климатологе или климатологију’.

¹⁴³ У старијим Цвијићевим радовима (Цвијић, 2000) облик датог придева гласи климски, -а, -о.

климатска сезона (<грч. κλίμα и лат. satiō ‘сејање’),
климатски елементи (<грч. κλίμα и лат. elementum ‘први, основни принцип’),
климатски индекси (<грч. κλίμα и лат. index, ген. indicis ‘показивач, ка-
 жипрст, истраживач’ m., f.),
климатски појас (= *климатска зона*) (<грч. κλίμα),
клизура (<грч. ? κλεισοῦρα kleisoúra ‘превој, теснац’),
комета (<грч. κομήτης komētēs ‘дугокоси’, а то κόμη komē ‘коса’),¹⁴⁴
комплексне карте (<лат. complexus, што је паст партицип од
 complecti ‘уплести, заокружити’, које је пак настало од com- ‘заједно’ и
 plectere ‘плести’, и в. *карте*),
конструктивна географија (<лат. constructivus и в. *географија*),
космополити (<грч. kosmopolites ‘грађанин света’),
космос (= *васиона*) (<грч. κόσμος kosmos ‘свет, свемир’),
кратер (<лат. crater, а то од грч. кратήρ kratēr ‘пехар, врч, велика чаша’
 m., а то пак од κεράννυμι kerannumi ‘мешати’),
кратерско језеро (в. *кратер*),
кратон (<грч. κράτος ‘снага, моћ’),
крашика/кришка пиратерија (итал. carso? m. и в. *пиратерија*),
крашика/кришка хидрографија (итал. carso? m. и *хидрографија*),
криогенеза (<грч. κρύος kruos ‘лед, мраз’ и γένεσις genesis),
криогени рељеф (<грч. κρύος kruos, genos и франц. relief m.),
криодијагенеза (<грч. κρύος kruos, dia ‘кроз, преко’ и γένεσις genesis),
криолитозона (<грч. κρύος kruos, λίθος lithos и в. *зона*),
криологија (<грч. κρύος kruos и -λογία -logia),
криосфера (<грч. κρύος kruos и σφαῖρα sphaîra),
криптозоик (<грч. κρυπτός kryptós ‘скривен’ и ζῶον zōon или zoikos),
кристал (<грч. κρύσταλλος krustallos ‘лед’),¹⁴⁵
кристалографија (<грч. κρύσταλλος krustallos и γράφω graphō),
лаколит (<грч. lakkos ‘удубљење, рупа, јама’, λίθος lithos и -ίτης -itēs),
ливада (<грч. λιβάδι libádi) (Šic, 1994: 66),
лиман (<тур. liman од грч. λιμνήν),
лимнион (<грч. λιμνίον limnion, што је деминутив од λίμνη limnē ‘језеро;
 стајаћа вода’),

¹⁴⁴ Крајње је необично да РМС нема одредницу *комета*.

¹⁴⁵ У истом извору дају се и два одговарајућа придева: *кристалан*, -лна, -о ‘1. који се односи на кристал. 2. који је од кристала. 3. који је као кристал’ и *кристаласт*, -а, -о ‘1. који је као кристал. 2. састављен од ситних кристала’. Последњи је термин потврђен и код Цвијића (1991: 25) у вишечланом термину *кристаласти икришљци*.

лимнограф (<грч. λίμνη limnē и γράφω graphō),
 лимнолог (в. *лимнологија*),
 лимнологија (<грч. λίμνη limnē и -λογία -logia),¹⁴⁶
 лимнометар (<грч. λίμνη limnē и μέτρον metron),
 лимноними (<грч. λίμνη limnē и ὄνομα ónoma),
 литогенеза (<грч. λίθος lithos и γένεσις genesis),
 литологија (= *седиментологија*) (<грч. λίθος lithos и -λογία -logia),
 литосфера (<грч. λίθος lithos и σφαῖρα sphaîra),
 литосферне плоче (в. *литосфера*),
 локсодрома (<грч. λοξός loxos ‘кос’ и δρομος ‘пут, ток’),
 људска географија (в. *географија*),¹⁴⁷
 магма (<грч. μάγμα ‘тесто’),
 магматизам (<грч. μάγμα и -ισμός -ismos),
 магматске стене (= *вулканске стене* = *еруптивне стене*) (в. *магма*),¹⁴⁸
 магнетит (<грч. μάγνης magnēs и -ίτης -itēs),
 мантија Земље (= *омотач језгра Земље* = *плашт Земље*) (<нгрч. mantíon, а то од лат. mantellum ‘огртач’),
 математичка географија (<грч. μαθηματικός mathimatikós и в. *географија*),
 меандар/меандер/меандра (<лат. maeander од грч. хидронима Μαῖανδρος Maíandros – назив за реку у данашњој Турској познату по свом изувијаном току),
 мегалополис (<грч. μέγας ‘велики’ и πόλις pólis ‘град’),
 медицинска географија (<лат. medicīna, ген. medicīnae f. и в. *географија*),
 мезозоик (= *мезозојска ера*) (<грч. μέσος mésos ‘средњи’ и ζῶον zōon или zoîkos),
 мезозојска ера (= *мезозоик*) (в. *мезозоик* и клат. aera),
 мезозојски, -а, -о (в. *мезозоик*),
 мезоклима (<грч. μέσος mésos и в. *клима*),
 мезолит (= *мезолитик*) (<грч. μέσος mésos и λίθος lithos),
 мезолитик (= *мезолит*) (в. *мезолит*),
 мезопауза (<грч. μέσος mésos и παῦσις ‘застој, прекид’),
 мезосфера (<грч. μέσος mésos и σφαῖρα sphaîra),

¹⁴⁶ У Клајн–Шипка, 2006 даје се и одговарајући придев *лимнолошки*, -а, -о.

¹⁴⁷ Овај се термин среће и у Цвиљ, 2000.

¹⁴⁸ Код Цвијића у истом делу (1991: 25, 286) налазимо одговарајући придев у виду творбеног дублета: *магматички*, -а, -о (*магматичке масе*) и *магматичан*, -чна, -о (*магматично језеро*).

мезосферни облаци (= *сребрнасти облаци*) (в. *мезосфера*),
мезотрофна мочвара (= *шумска мочвара*) (<грч. μέσος *mésos* и τροφή),
мезотрофне биљке (= *мезотрофно растиње*) (<грч. μέσος *mésos* и τροφή),

мелafir (<грч. μέλας *melas*, μέλαν- *melan*- ‘таман, црн’ и πορφυρα ‘гримиз’),
*меромиктичко*¹⁴⁹ *језеро* (<грч. μέρος *meros* ‘део’, а то од μείρομαι ‘узимам’, и miktos ‘помешан’),

метагенеза (<грч. μετά *meta* ‘иза, после’ и γένεσις *genesis*),
метагеографија (<грч. μετά *meta* и в. *географија*),
метал (<лат. metallum, ген. metallī n., а то према грч. μέταλλον *metallon*),
металимнион (<грч. μετά *meta* и λιμνίον *limnion*),
метаморфизам (<в. *метаморфоза* и -ισμός *-ismos*),¹⁵⁰
метаморфне стене (в. *метаморфоза*),
метаморфни шкриљци (в. *метаморфоза*),
метаморфоза (<грч. μεταμόρφωσις *metamorphōsis*, а то од μετά *meta* ‘промена’ и морφή *morphē*),

метанастизичка област (в. *метанастизичке миграције*),
метанастизичке миграције (<грч. metanastasis ‘сеоба’ и лат. migrātiō, што је партиципска основа од migrāre ‘селити се’),¹⁵¹

метанастизичке струје (= *селидбене струје*) (в. *метанастизичке миграције*),

метанастизички путеви (в. *метанастизичке миграције*),
метасоматизам (= *метасоматоза*) (<грч. μετά *meta*, σῶμα *sōma* ‘тело’ и -ισμός *-ismos*),

метасоматоза (= *метасоматизам*) (в. *метасоматизам*),
метасоматске стене (в. *метасоматизам*),
метеор (<грч. μετέωρον *meteōron*, од μετέωρος *metēōros* ‘који лебди’, а то од μετά *meta* ‘усред, између’ и ἀείρω *aeirow* ‘подићи’),

метеорит (в. *метеор* и -ίτης *-itēs*),

метеоритски кратер (в. *метеорит* и *кратер*),

метеоритско језеро (в. *метеорит*),

¹⁴⁹ Творац овог термина је познат: ради се о аустријском научнику И. Финденегу (Ingo Findenegg), који је 1935. сковао термин по свој прилици по угледу на већ постојећи термин *холомиктички* (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Meromictic_lake (приступљено: 11.2.2017)).

¹⁵⁰ Код Цвијића (1991: 369) налазимо, без дефинисања, термин *контактни метаморфизам*.

¹⁵¹ Код Цвијића (1966: 130) налазимо, како се чини, истозначан термин *метанастизичка кретања*.

метеоролог (в. метеорологија),
метеорологија (<грч. μετέωρος metéōros и -λογία -logia),
метеоролошки елементи (в. метеорологија и лат. elementum),
метеорска прашина (в. метеор),
методологија географије (<грч. μέθοδος methodos ‘потрага за знањем, истраживање’, а то од μετά meta ‘након, после, иза’ и ὁδός hodos ‘пут, кретање’, и -λογία -logia и географија),
метропола (<грч. μητρόπολις mētrópolis, а то од μήτηρ mētēr ‘мајка’ и πόλις pólis),
механичка ерозија (= физичка ерозија) (<грч. μηχανικός mēkhanikos и лат. erosio),
миогеосинклинала (<грч. μείον meion ‘мањи’ и в. геосинклинала),
миоцен (<грч. μείον meion и καινός kainós),
моноантиклиналне планине (<грч. μόνος monos ‘сам, један’ и в. антиклинала),
моногенетска језера (<грч. μόνος monos и γένεσις genesis),
моногенетске планине (в. моногенетска језера),
моногени вулкани (<грч. μόνος monos и genos и лат. Vulcanus ‘староримски бог ватре и ковачког заната’),
моноклинала (<грч. μόνος monos и klinein),
моноклинална¹⁵² бора (в. моноклинала),
моноклинална долина (в. моноклинала),
монолит (<грч. μόνος monos и λίθος lithos),
мономиктичка језера (<грч. μόνος monos и miktos),
морфогенеза (<грч. морφή morphē и γένεσις genesis),
морфографија (= орографија) (<грч. морφή morphē и γράφω graphō),
морфологија Земљине површине (в. морфологија тла),¹⁵³
морфологија карста/краса/крша (в. морфологија тла и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),
морфологија тла (<грч. морφή morphē и -λογία -logia),

¹⁵² У Клајн-Шипка, 2006 наводи се, с квалификатором *минер.*, овом придеву облички и значењски сродан придев *моноклиничан*, -чна, -о ‘(о кристалу) који има само једну раван симетрије, са две неједнаке осе које се секу под косим угловима и трећом, такође различитом осом, која је у односу на ове две вертикална’.

¹⁵³ Цвијић (2000: 97) паралелно с овиме термином користи и термин *физиографија*, уз напомену да је он присутан пре свега у САД. Данас се овај термин, међутим, у англосаксонском свету изједначава с термином *физичка географија* (исп. нпр. <https://en.wikipedia.org/wiki/Physiography> (приступљено: 12.2.2017)).

морфолошка анализа (в. *морфологија тла* и ἀνάλυσις *analysis*, а то од ἀναλύω *analúō* ‘истраживати, откривати’, што долази од ἀνά *ana* ‘на’ и λύω *luō* ‘опуштам се’),

морфолошка појасност планина (в. *морфологија тла*),

морфолошка структура града (в. *морфологија тла* и лат. *structūra*),

морфолошка целина града (в. *морфологија тла*),

морфолошки комплекс (в. *морфологија тла* и лат. *complexus*),

морфометрија (= *орометрија*) (<грч. морφή *morphe* и метρέω *metréō* и μέτρον *metron*),

морфометријске карте (в. *морфометрија* и *карте*),

нафта (<лат. *naphtha*, ген. *naphthae* f., а то од грч. ναφθα од перс. *neft* ‘катран’),

небески пол (= *пол света*) (в. *пол*),

неогeј (<грч. νέος ‘нов’ и γῆ *gē*),

неоген (<грч. νέος и *genes*),

неозоик (<грч. νέος ‘нов’ и ζῶον *zōon* или *zoikos*),

неолит (= *млађе камено доба* = *неолитик*) (<грч. νέος и λίθος *lithos*),¹⁵⁴

неолитик (= *млађе камено доба* = *неолит*) (в. *неолит*),

неотектоника (<грч. νέος и в. *тектоника*),

нозогеографија (<грч. νόσος ‘болест’ в. *географија*),

ноосфера (<грч. νοος ‘разум’ и σφαῖρα *sphaîra*),

нотогeа (<грч. нотос ‘југ’ и γῆ *gē*),

оаза (<грч. ὄασις *oasis*),¹⁵⁵

озон (<грч. ὄζον, од *ozein* ‘мирисати’),

озонометар (<грч. в. *озон* и μέτρον *metron*),

озонопауза (<грч. в. *озон* и παῦσις),¹⁵⁶

озоносфера (<грч. в. *озон* и σφαῖρα *sphaîra*),

озонски омотач (в. *озон*),

ојконими (<грч. οἰкео ‘насељавам’ и ὄνομα *ónoma*),

¹⁵⁴ У Клајн–Шипка, 2006 даје се и одговарајући придев *неолитски*, -а, -о.

¹⁵⁵ И у Мاستило, 2001 и у Клајн–Шипка, 2006 наводи се само грчко порекло ове речи, али постоји и мишљења да је грчки језик у овом случају имао само посредничку улогу, о чему в. више даље у тексту.

¹⁵⁶ У извору у ком је дати термин забележен наводи се да се ради о грчко-латинској кованици: наиме, други део термина сматра се латинском основом. Међутим, и сама латинска реч *pausa* грчког је порекла па смо ми термин и одредили као грецизам.

океан (<грч. Ὠκεανός Okeanos ‘старогрчко божанство представљено у облику огромне реке која опасује свет’),¹⁵⁷

океанограф (в. океанографија),

океанографија (<грч. в. океан и γράφω graphō),

океанографски профил (в. океанографија),

океанологија (<грч. в. океан и -λογία -logia),

океаноними (<грч. в. океан и ὄνομα ὀνομα),

океанска Земљина кора (в. океан),

океанска котлина (в. океан),

океанска полулопта (= водена полулопта) (в. океан),

океанске струје (в. океан),

океански басен (в. океан и франц. bassin m.),

океански седименти (в. океан и лат. sedimentum),

океански фронт (в. океан и лат. frons, ген. frontis ‘чело, предња страна’ f.),

океанско острво (в. океан),

олигомиктичко језеро (<грч. oligos ‘мали, незнатан’ и miktos),

олиготрофна мочвара (= висока мочвара = маховинска мочвара) (<грч. oligos и τροφή trophē),

олиготрофне биљке (= олиготрофно растиње) (<грч. oligos и τροφή trophē),

олиготрофно језеро (<грч. oligos и τροφή trophē),

олиготрофно растиње (= олиготрофне биљке) (<грч. oligos и τροφή trophē),

олигоцен (<грч. oligos и καινός kainós),

омброметар (= кишиомер = плувиометар) (в. омброметрија),

омброметрија (<грч. ombros ‘киша’ и μέτρον metron),

општа географија (в. географија),

опште географске карте (в. географске карте),

органогене стене (=биогене стене = биолити) (<грч. ὄργανον organon ‘инструмент, орган’ и genos),

органска ерозија (грч. ὄργανον organon и лат. erosio),

ороген (<грч. ὄρος oros и genos),

орогенеза (= орогенија) (<грч. ὄρος oros и γένεσις genesis),

орогенетски (= орогени) покрети (в. орогенеза/орогенија),

орогени (= орогенетски) покрети (в. орогенеза/орогенија),

орогенске акције (в. орогенеза),

орографија (= морфографија) (<грч. ὄρος oros и γράφω graphō),

¹⁵⁷ У МАСТИЛО, 2001 и ĐURIĆ, 1969 даје се вишечлани термин *светски океан* ‘назив за сва мора и океане на Земљи’ (ĐURIĆ, 1969: 543).

орографска веза (в. *орографија*),
 орографска снежна граница (в. *орографија*),
 орографске падавине (в. *орографија*),
 орографски венци (в. *орографија*),
 орографски ветрови (в. *орографија*),
 орографски облаци (в. *орографија*),
 орометрија (= морфометрија) (<грч. ὄρος oros и μέτρον metron),
 ороними (<грч. ὄρος oros и ὄνομα ónoma),
 ортогеосинклинала (<грч. ὀρθός orthos ‘прави’ и в. *геосинклинала*),
 ортографска пројекција (<грч. ὀρθός orthos и γράφω graphō и лат. *proiectio*),
 ортодрома (<грч. ὀρθός orthos и δρόμος drómos ‘пут, стаза’),
 офиолити (<грч. ὄφης orphis ‘змија’ и λίθος lithos),
 офиолитичне стене (в. *офиолити*),
 оштра континентална клима (в. *клима* и лат. *continēntem*, што је од презента партиципа *continēre* ‘садржавати’),
 палеобиогеографија (<грч. παλαιός palaiós ‘стар’ и в. *биогеографија*),
 палеоген (= палеогени систем) (<грч. παλαιός palaiós и *genos*),
 палеогени систем (= палеоген) (в. *палеоген* и σύστημα sustēma),
 палеогеографија (<грч. παλαιός palaiós и в. *географија*),
 палеогеографске карте (в. *палеогеографија* и *карте*),
 палеогеоморфологија (<грч. παλαιός palaiós и в. *геоморфологија*),
 палеоекологија (<грч. παλαιός palaiós и в. *екологија*),
 палеозоик (= палеозојска ера = примарно доба) (<грч. παλαιός palaiós и ζῶον zōon или zoikos),
 палеозојска ера (= палеозоик = примарно доба) (в. *палеозојски* и клат. *aera*),
 палеозојски, -а, -о (в. *палеозоик*),
 палеоклиматологија (<грч. παλαιός palaiós и в. *климатологија*),
 палеолит (= палеолитик = старије камено доба) (<грч. παλαιός palaiós и λίθος lithos),¹⁵⁸
 палеолитик (= палеолит = старије камено доба) (в. *палеолит*),
 палеоцен (<грч. παλαιός palaiós и καινός kainós),
 палингенеza (<грч. πάλιν palin ‘поново, изнова’ и γένεσις genesis),
 пангеа (<грч. πᾶν pan ‘све’ и γῆ gē),
 парагеосинклинала (<грч. παρά ‘поред, уз, мимо’ и в. *геосинклинала*),
 параклаза (<грч. παρά ‘поред, уз, мимо’ и ‘ломљење, разбијање’),

¹⁵⁸ У Клајн–Шипка, 2006 даје се и одговарајући придев *палеолитски*, -а, -о.

паралел (в. *паралела*),
паралела (= *упоредник*) (<грч. παράλληλος, од παρά и ἄλληλος ‘једно уз друго, упоредно’),
пароксизам еруптивни (<грч. παροξυσμός paroksusmos ‘надражај’, а то од παροξύνειν paroksunein ‘оштрити, надражити’, што је од παρά pará и ὀξύνειν oksunein ‘оштрити’),
педогенеза (<грч. πέδον pedon ‘тло’ и γένεσις genesis),
педогеографија (= *географија тла*) (<грч. πέδον pedon и в. *географија*),
педологија (<грч. πέδον pedon и -λογία -logia),
педолошке карте (в. *педологија* и *карте*),
педолошки профил (в. *педологија* и г. *профил*),
педосфера (<грч. πέδον pedon и σφαῖρα sphaira),
пелагијал (= *пелашка област*) (<грч. πελαγικός pelagikos од πέλαγος pelagos ‘море’),¹⁵⁹
пелагичка област (в. *пелагијал*),
пелагоними (<грч. πελαγικός pelagikos и ὄνομα ónoma),
пелашка област (в. *пелагијал*),
пелашке наслаге (в. *пелагијал*),
пелега (<итал. pelego од влат. pelagus, а то од грч. πέλαγος) (Šic, 1994: 90),
пелити (<грч. pelos ‘глина’ и -ίτης -ités),
перигеј (<грч. περί peri ‘близу, поред, око’ и γῆ gē),
перијеци (<грч. περίοικοι од περίοικειν ‘становати’),
периклинала (<грч. περί peri и klinein),
период(а) геолошка (<грч. περίοδος períodos ‘коло, период времена, кружна стаза’, од περί- peri- и ὁδός hodós ‘пут’ и в. *геологија*),
периодична река (<грч. περίοδος períodos),
периодично (= *ефемерно*) *језеро* (<грч. περίοδος períodos),
периодски плављено поље (<грч. περίοδος períodos),
перихел (<грч. περί peri и ἥλιος hēlios),
петрогенеза (<грч. πέτρα pétra ‘стена, камен’ и γένεσις genesis),
петрограф (в. *петрографија*),
петрографија (= *петрологија*) (<грч. πέτρα pétra ‘стена, камен’ и γράφω graphō),
петрографски карактер (в. *петрографија* и грч. χαρακτήρ kharaktēr),
петрографски састав (в. *петрографија*),

¹⁵⁹ Као посебна одредница у КЛАЛН—ШипКА, 2006 даје се и одговарајући придев *пелагијалан*, -лна, -о.

петрографски хабитус (в. *петрографија* и лат. *habitus* ‘навика’, а то од *habeō* ‘имати’),

петрологија (= *петрографија*) (<грч. πέτρα *pétra* и -λογία -logia),

петротектоника (<грч. πέτρα *pétra* и в. *тектоника*),

пиратерија (<грч. πειρατής *peiratēs*, од πείρα *peira* ‘покушај, завера’),

пирит (<грч. πυρίτης ‘ватрени’, од πῦρ *pur* ‘ватра’, и -ίτης -itēs),

пироген (<грч. πῦρ *pur* и *genos*),

пироген, -а, -о (в. *пироген*),

пирокластичне стене (<грч. πῦρ *pur* и κλαστός *klastos*),

пироксени (<грч. πῦρ *pur* и ξένος *xenos* ‘туђи, страни’),

пиросфера (= *барисфера*) (<грч. πῦρ *pur* и σφαῖρα *sphaîra*),

плагиокласи (<грч. πλάγιος ‘кос’ и *klasis* ‘цепање’),

плакор (<грч. plakos ‘раван, равница’),

планета (<грч. πλανήτης *planētēs*, што је варијанта речи πλάνης *planēs* ‘луталица’),¹⁶⁰

планетарна геоморфологија (в. *планета* и *геоморфологија*),

планетоид (= *астероид*) (в. *планета* и εἶδος *eidōs*),

пластика (<грч. πλαστικός *plastikos* ‘податан обликовању’, а то од πλάσσειν *plassein* ‘обликовати’),¹⁶¹

плеистосеиста (<грч. pleistos ‘највећи, најдужи’ и seistos ‘који се колеба, који се тресе’),

плеистоцен (<грч. pleistos и καινός *kainós*),

плимска делта (в. *делта*),

плимски талас (в. *талас*),

плиоцен (<нем. *Pliozän* п. од грч. pleion ‘више’ и καινός *kainós*),

плутонизам (<грч. Πλούτων *Ploutōn* ‘старогрчки бог подземног царства’ и -ισμός -ismos),¹⁶²

плутонити (= *плутонске стене* = *дубинске стене*) (<грч. Πλούτων *Ploutōn* и -ίτης -itēs),

плутонске стене (= *дубинске стене* = *плутонити*) (<грч. Πλούτων *Ploutōn*),

¹⁶⁰ Као посебна одредница у Клајн–Шипка, 2006 дају се придеви *планетаран*, -на, -о, *планетни*, -а, -о и *планетски*, -а, -о.

¹⁶¹ У Мастило, 2001 дата лексема није потврђена, док се у Клајн–Шипка, 2006 не јавља с географскотерминолошким значењем. У овом другом извору даје се и придев *пластичан*, -чна, -о.

¹⁶² У Клајн–Шипка, 2006 дају се и одговарајући придеви *плутонистички*, -а, -о и *плутонски*, -а, -о.

пол (= *пол географски*) (<лат. *polus*, ген. *polī m.*, од грч. *polos* ‘оса, осовина’),¹⁶³

пол света (= *небески пол*) (в. *пол*),

пол топлоте (в. *пол*),

пол хладноће (в. *пол*),

полеогеографија/полеографија (<грч. *πόλις polis* и в. *географија*),

полигенетска језера (<грч. *πολύς polus* ‘пуно, много’ и *γένεσις genesis*),

полигенетска тераса (<грч. *πολύς polus*, *γένεσις genesis* и франц. *terrasse* f. од лат. *terra* ‘земља’),

полигенетске планине (<грч. *πολύς polus*, *γένεσις genesis*),

полигенетски вулкан (<грч. *πολύς polus*, *γένεσις genesis* и лат. *Vulcanus*),

полигонална тундра (<грч. *πολύς polus*, *γωνία gōnia* ‘угао’ и рус. тундра),

полигоналне творевине (<грч. *πολύς polus* и *γωνία gōnia*),

полигонални карст (<грч. *πολύς polus*, *γωνία gōnia* и нем. *Karst m.*, одн. итал. *carso? m.*),

полигонално тло (<грч. *πολύς polus*, *γωνία gōnia*),

поликонусне пројекције (<грч. *πολύς polus* и *κῶνος konos* ‘купа, шишарка’ и лат. *proiectio*),

полиметалне руде (<грч. *πολύς polus* и *μέταλλον métallon* ‘рудник, каменолом, метал’, а то од *from μέταλλευειν métalleuein* ‘рударити’),

полимиктичка језера (<грч. *πολύς polus* и *miktos*),

полисинтетички ледник (<грч. *πολύς polus* и *synthetikos* ‘који спаја’),

политика становништва (= *демографска политика* = *популациона политика*) (<грч. *та πολιτικά*),

политичка географија (<грч. *πολιτικός politicos* ‘грађански’ и в. *географија*),

политичка карта (<грч. *πολιτικός politicos* и в. *карта*),

полициклички рељеф (<грч. *πολύς polus* и *κύκλος kyklos* и франц. *relief m.*),

полна вода (в. *пол*),

популациона политика (= *демографска политика* = *политика становништва*) (<лат. *populātiō* и грч. *та πολιτικά*),

порфир (<грч. *porphuga* ‘пурпур, гримиз’),¹⁶⁴

порфирит (в. *порфир* и *-ίτης -itēs*),

¹⁶³ Све термине чији је један од елемената придев *поларни*, -а, -о навешћемо и у оквиру латинизама будући да је дати придев несумњиво проистекао из латинског облика *polāris*.

¹⁶⁴ У Клајн–Шипка, 2006 даје се и одговарајући придев *порфирни*, -а, -о.

потамографија (<грч. ποταμός ‘река’ и γράφω graphō),
потамолог (в. *потамологија*),
потамологија (<грч. ποταμός и -λογία -logia),
потамоними (<грч. ποταμός и όνομα όνομα),
прегледне карте (в. *карте*),
примењена географија (в. *географија*),
примењена картографија (= *тематска картографија*) (в. *картографија*),
природна зона (в. *зона*),
прогноза (= *прогноза времена*) (<грч.¹⁶⁵ πρόγνωσις prognōsis ‘предвиђање’, а то од про- ‘пре’ и γνῶσις gnōsis ‘знање’),
прогноза времена (= *прогноза*) (в. *прогноза*),
прогноза становништва (в. *прогноза*),
прогнозне карте (= *прогностичке карте*) (в. *прогноза* и *карте*),
прогностичке карте (= *прогнозне карте*) (<грч. προγностικός prognostikos ‘предсказивачки’ и в. *карте*),
протерозоик (<грч. proteros ‘ранији, претходни’ и ζῶον zōon или zoikos),
прототектоника (<грч. πρῶτος prōtos и в. *тектоника*),
прстаста делта (в. *делта*),
псамографија (<грч. ψάμμος psammos ‘песак’ и γράφω graphō),
псеудоглејна тла (<грч. ψευδής pseudēs ‘лажан’ и gleyos),
псеудоцилиндричне пројекције (<грч. ψευδής pseudēs, κύλινδρος kulindros, а то од куλίνδω kulindō ‘ваљам’ и лат. proiectio),
регионална географија (<лат. regiō, ген. regionis f. и в. *географија*),
рекреациона географија (<лат. recreate ‘опоравити се’ и в. *географија*),
реолошки процеси (<грч. ῥέω rheo ‘струја, ток’, λόγος logos и лат. grōcessus, ген. grōcessūs m.),
ритмичност (<грч. ρύθμικος rhythmikos, а то од ρυθμός rhythmos ‘измерена струја или покрет, ритам’, што долази од ῥέω rheō и -икос -ikos),
рурална географија (= *географија сеоских насеља*) (<лат. ruralis, а то од rūis, ген. rūris ‘село’ п. и в. *географија*),
садржај карте (в. *карте*),
саобраћајна географија (в. *географија*),
сапропел (= *хитија*) (<грч. σαπρός sapos ‘трпо’ и pelos ‘блато’),
сателитска геодезија (<лат. satelles, ген. satellitis ‘пратилац’ m., f. и в. *геодезија*),

¹⁶⁵ У Клајн–Шипка, 2006 ова се реч изводи такође из наведене грчке, али се сматра да је у том лексичком трансферу учествовао и латински језик, тј. реч *prognosis*, те би се онда могла наћи и у оквиру латинизама.

сателитска метеорологија (в. с. геодезија и метеорологија),
сателитска океанологија (в. с. геодезија и океанологија),
сеизмицитет (= сеизмичност) (в. сеизмички/сеизмичан),
сеизмичност (= сеизмицитети) (в. сеизмички/сеизмичан),
сеизмичка област (в. сеизмички/сеизмичан),
сеизмичка скала (в. сеизмички/сеизмичан и лат. scālae, ген. scālārum
'мердевине' f., pl),
сеизмичке карте (в. сеизмички/сеизмичан и карте),
сеизмички, -а, -о/сеизмичан, -чна, -о (<грч. σεισμός seismos 'потрес,
земљотрес' и -ίκος -ikos),¹⁶⁶
сеизмички таласи (в. сеизмички/сеизмичан и талас),
сеизмограм (<грч. σεισμός seismos и γράμμα gramma),
сеизмограф (<грч. σεισμός seismos и γράφω graphō),
сеизмографија (в. сеизмограф),
сеизмолог (в. сеизмологија),
сеизмологија¹⁶⁷ (<грч. σεισμός seismos и -λογία -logia),¹⁶⁸
сеизмометар (<грч. σεισμός seismos и μέτρον metron),
сеизмотектоника (<грч. σεισμός seismos и в. тектоника),
сизигиј (= сизигија) (<грч. σύζυγος syzygos 'сједињен, спојен'),
сизигија (= сизигиј) (в. сизигиј),
сизигијска плима (в. сизигиј и сизигија),
сијенит (<грч. према називу за египатски град Сун, данашњи Асуан, и
-ίτης -itēs),
сингенетски карст/крас/криш (= примарни карст/крас/криш) (<грч.
σύν sun 'заједно' и γένεσις genesis),
синеклиза (<грч. σύν sun и enklisis 'нагиб'),
синекологија (<грч. σύν sun и в. екологија),
синклинала (<грч. σύν sun и klinein),¹⁶⁹
синклинална долина (в. синклинала),
синоптика (= синоптичка метеорологија) (<грч. σύνοψις sunopsis
'преглед', а то σύν sun и ὄψις opsis 'поглед'),
синоптичар (в. синоптика),

¹⁶⁶ Обе форме придева дају се у Клајн-Шипка, 2006 као једна одредница с квалификатором *грч.*

¹⁶⁷ Код Цвијића (1991: 89) дата се реч јавља као фонетски дублет *сеизмологија*.

¹⁶⁸ Придев *сеизмолошки*, -а, -о даје се као посебна одредница у Клајн-Шипка, 2006.

¹⁶⁹ Цвијић (1991: 64) као синоним овог термина користи термин *седло*.

синоптичка метеорологија (= *синоптика*) (в. *синоптички* и *метеорологија*),
синоптичка ситуација (в. *синоптички* и лат. *situatio*),
синоптичке карте (в. *синоптички* и *карте*),
синоптички, -а, -о (<грч. συνοπτικός *synoptikós* ‘који има свеобухватан поглед’),
синорогена (= *синорогенетска*) *кретања* (<грч. σύν *sun*, ὄρος *oros* и *genos*),
синорогенетска (= *синорогена*) *кретања* (в. *синорогена кретања*),
синхрологија (<грч. σύν *sun*, chora ‘простор’ и -λογία *-logia*),
сирта (<грч. syrtis),
систем геолошки (<грч. σύστημα *sustēma* и в. *геологија*),
систем ерозије (<грч. σύστημα *sustēma* и лат. *erosio*),
сифон (<грч. σίφων *siphōn* ‘цев, пумпа’),
сифонски извор (в. *сифон*),
социјална географија (<лат. *societās* и грч. γεωγραφία *geographia*),
спелеогенеза (<грч. σπήλαιον *speilaion* и γένεσις *genesis*),
спелеолог (в. *спелеологија*),
спелеологија (<грч. σπήλαιον *speilaion* и -λογία *-logia*),
спелеоними (<грч. σπήλαιον *speilaion* и ὄνομα *ónoma*),
спиља/спиља (<грч. σπήλαιον преко нгрч. спηλιά),
сталагмит (<грч.¹⁷⁰ στάλαγμα *stalagma* ‘капља’ или σταλαγμός *stalagmos* ‘који капље’ и -της *-itēs*),
сталактит (<грч. σταλακτός *stalaktos* ‘наливен капљицама’ и -ίτης *-itēs*),
стереографија (<грч. στερεός *stereos* ‘чврст, тврд’ и γράφω *graphō*),
стереографска пројекција (в. *стереографија* и лат. *proiectio*),
стереорама (<грч. στερεός *stereos* и ὄρμα *horama*),
странице хоризонта (= *странице света*) (в. *хоризонт*),
стратификација атмосфере (= *температурна стратификација* = *термичка стратификација*) (<срлат. *strātum* ‘плахта, покривач, јастук’, што је ср. род јд. од *strātus* и -ficātum и в. *атмосфера*),
таксон (<грч. τάξις *taxis* ‘положај, поредак’ и νόμος *νόμος* ‘закон’),
талас (морски) (<тур. *talaz*, а то од θάλασσα *thálassa* ‘море’),
таласаста равница (в. *талас*),
таласна удолина (в. *талас*),
таласни брег (в. *талас*),

¹⁷⁰ У Клајн—Шипка, 2006 и *сталагмит* и *сталактит* изводе се из одговарајућих латинских облика, који су пак преузети из грчког.

таласократон (<грч. θάλασσα thálassa и κράτος kratos ‘сила, моћ’),
таласократски периоди (в. *таласократски* и *периода геолошка*),
таласометар (<грч. θάλασσα thálassa и μέτρον metron),
талматологија (= *палудологија*) (<грч. talmatos ‘бара’ и -λογία -logia),
тафροгенеза (<грч. taphros ‘јама’ и γένεσις genesis),
тахеометријско снимање (<грч. tachys ‘брз’ и μετρέω metréō),
тектогенеза (в. *тектоника* и γένεσις genesis),
тектоника (<грч. τέκτων tekton ‘дрводеља, градитељ’),
тектонити (в. *тектоника* и -ίτης -itēs),
тектоносфера (<грч. τέκτων tekton и σφαῖρα sphaîra),
тектонофизика (<грч. τέκτων tekton и φυσικός phusikos),
тектонска геоморфологија (в. *тектоника* и *геоморфологија*),
тектонска долина (в. *тектоника*),
тектонска језера (в. *тектоника*),
тектонске пукотине (в. *тектоника*),
тектонски земљотрес (в. *тектоника*),
тектонски покрети (в. *тектоника*),
тектонски покров (= *навлака* = *шаријаж*) (в. *тектоника*),
тектонски поремећаји (в. *тектоника*),
тектонски потисак (в. *тектоника*),
тектонски прегиб (в. *тектоника*),
тектонски циклус (в. *тектоника* и лат. cycclus, ген. cyclī m., а то од грч. κύκλος kyklos),
тематска картографија (<грч. θέμα théma, а то од τίθημι tithemi ‘стављам, смештам’ и в. *картографија*),
тематске карте (в. *т. картографија* и *карте*),
тематски атласи (в. *т. картографија* и *атлас*),
теоретска/теоријска географија (<грч. θεωρητικός и в. *географија*),
теоретска/теоријска картографија (<грч. θεωρία и *картографија*),
теорија графа (<грч. θεωρία ‘размишљање, спекулација’, а то од θεωρέω ‘гледам, видим, проучавам, промишљам’, а то пак од θέα ‘поглед’ и ὀράω ‘гледам, видим’ и γράφω graphō),
термалне воде (<грч. θερμὴ thermē ‘врелина, топлота’),
термални извори (= *терме*) (в. *термалне воде*),
термичка аномалија (<грч. θερμὴ thermē и ἀνωμαλία anomalia),
термичка депресија (<грч. θερμὴ thermē и лат. depressio),
термичка ружа ветрова (<грч. θερμὴ thermē),
термичка стратификација (= *стратификација атмосфере* = *температурна стратификација*) (<грч. и в. *стратификација атмосфере*),

термички екватор (<грч. θερμη thermē и лат. aequātor, ген. aequātōris m.),

термички карст/крас/криш (= *термокарст*) (<грч. θερμη thermē и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),

термограф (<грч. θερμη thermē и γράφω graphō),

термоклин (= *термоклина*) (<грч. θερμη thermē и klinein),

термометар (<грч. θερμη thermē и μέτρον metron),

термосфера (<грч. θερμη thermē и σφαῖρα sphaîra),

тетис (<грч. Θέτις Thetis ‘старогрчка богиња мора’),

техногенеза (<грч. τέχνη tekhnē и γένεσις genesis),

техносфера (<грч. τέχνη tekhnē и σφαῖρα sphaîra),

типологија (<грч. τύπος tupos ‘ознака, врста, утисак’, а то од τύπτω tupō ‘ударам, утискујем’ и -λογία -logia),

топограф (в. *топографија*),

топографија (<грч. τόπος topos и γράφω graphō),¹⁷¹

топографска основа (в. *топографија*),

топографска површина (в. *топографија*),

топографске карте (в. *топографија* и *карте*),

топографско снимање (в. *топографија*),

топоними (= *географски називи*) (<грч. τόπος topos и ὄνομα ónoma),

топонимија (в. *топоними*),¹⁷²

топонимика (= *топономастика*) (в. *топоними*),

топономастика (= *топонимика*) (в. *топоними*),

трахит (<грч. τράχης ‘храпав, нераван’ и -ίτης -ítēs),¹⁷³

тријас (= *тријаски*¹⁷⁴ *систем* = *тријаски период[a]*) (<грч. τριάς triás ‘тројка’),

¹⁷¹ У Клајн–Шипка, 2006 као посебна одредница јављају се глагол *топографисати* и придев *топографски*, -а, -о.

¹⁷² У Клајн–Шипка, 2006 *топонимија* и *топономастика* се дају као синоними, барем када се ради о другом значењу термина *топонимија* (‘ономастичка дисциплина која проучава имена места односно топонима; топономастика’). У Мاستило, 2001 пак дају се термини *топонимија* (с ужим значењем: ‘укупност топонима на некој територији’) и *топонимика* (‘наука о географским називима, њиховом значењу, структури, пореклу и ареалима распрострањености’). Из друге дефиниције произилази да су термини *топонимика* и *топономастика* само два различита назива за исту лингвистичку дисциплину, те смо их тако и означили.

¹⁷³ Одговарајући придев потврђен је код Цвијића (1966: 56).

¹⁷⁴ У оквиру одреднице *тријас* у Клајн–Шипка, 2006 даје се одговарајући придев *тријасни*, -а, -о. У Цвиљ, 1966, с друге стране срећемо на више места облик *тријаски*.

триптон (<грч. triptos ‘уситњен, раздробљен’),
тропи (<грч. τροπή tropē ‘окрет, обрт’),¹⁷⁵
тропологија (<грч. τροπή tropē и -λογία -logia),
тропопауза (<грч. τροπή tropē и παῦσις),
тропосфера (<грч. τροπή tropē и σφαῖρα sphaîra),
тропска година (в. *тропи*),
тропска језера (в. *тропи*),
тропска клима (в. *тропи* и *клима*),
тропска олуја (в. *тропи*),
тропске влажне шуме (в. *тропи*),
тропске кише (в. *тропи*),
тропске суве шуме (в. *тропи*),
тропски ваздух (в. *тропи*),
тропски вихор (в. *тропи*),
тропски карст/крас/криш (в. *тропи* и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),
тропски монсуни (в. *тропи* и в. *монсун*),
тропски појасеви (в. *тропи*),
тропски фронт (= унутартропска зона конвергенције) (в. *тропи* и лат. frōns),
туристичка географија (<франц. touriste m.),
урбана географија (<лат. urbanus ‘градски’ и в. *географија*),
урбани систем (<лат. urbanus и грч. σύστημα sustēma),
фанерозоик (= *фанерозојски еон*) (<грч. phaneros ‘јавни’ и ζῶον zōon или zoikos),
фанерозојски еон (= *фанерозоик*) (в. *фанерозоик* и *еон*),
фенологија (<грч. φαίνω phainō ‘сијам’ од φαινόμενον phainomenon ‘појава’ и -λογία -logia),
фенолошке карте (в. *фенологија* и *карте*),
фералитизација (<лат. ferrum ‘гвожђе’, aluminium и грч. λίθος lithos),
фералитна тла (в. *фералитизација*),
физиогнозија (<грч. φυσικός phusikos и γνῶσις gnōsis),
физиономска регија (<грч. φυσικός phusikos и νόμος и regiō, ген. regionis f.),
физичка географија (<грч. φυσικός phusikos и в. *географија*),
физичка ерозија (= *механичка ерозија*) (<грч. φυσικός phusikos и лат. erosio),

¹⁷⁵ Занимљиво је да овог термина уопште нема у Мاستило, 2001, иако се наводи читав низ вишечланих термина који садрже придев *тропски*, -а, -о. У Клајн–Шипка, 2006 пак дају се и именица и придев.

физичкогеографска граница (в. *физичка географија*),
физичкогеографска земља (в. *физичка географија*),
физичкогеографска област (в. *физичка географија*),
физичкогеографска подзона (в. *физичка географија*),
физичкогеографске карте (в. *физичка географија и карте*),
физичкогеографски процеси (в. *физичка географија* и лат. *prōcessus*,
 ген. *prōcessūs m.*),
физичкогеографски рејон (в. *физичка географија* и франц. *rayon m.*),
физичкогеографски сектор (в. *физичка географија* и лат. *sector* ‘исе-
 чак’),
филит (<грч. *phylon* ‘лист’),
фитогена акумулација (<грч. *φυτόν phyton* ‘биљка’, *genos* и лат.
accumulātiō, ген. *accumulātiōnis* ‘гомилање’ f.),
фитогена ерозија (в. *ф. акумулација* и лат. *erosio*),
фитοгеογραφија (<грч. *φυτόν phyton* и в. *геογραφија*),
фитογεοσφeρα (<грч. *φυτόν phyton* и в. *геοσφeρα*),
фитοцeнозa (<грч. *φυτόν phyton* и *koinos*),
фотограмeтрија (<грч. *φῶς phōs*, *γράμμα gamma*, *μετρέω metréō* и
μέτρον metron),
фотосинтеза (<грч. *φῶς phōs* и *σύνθεσις synthesis* ‘спајање, сједиња-
 вање’, а то од *σύν sun* и *τίθημι* ‘ставити’),
фотосфeра (<грч. *φῶς phōs* и *σφαῖρα sphaîra*),
фреатична зона (<грч. *φρέαρ phrear* ‘извор’ и в. *зона*),
фригана (<грч. *φρυγανον* ‘суварци’),
халогене стене (<грч. *ἅλς hals* и *genos*),
халоклин (<грч. *ἅλς hals* и *klinein*),
халометар (<грч. *ἅλς hals* и *μέτρον metron*),
халоморфна тла (<грч. *ἅλς hals* и *μορφή morphē*),
хелидонијус (<грч. *χελιδών khelidōn* ‘ластаница’),
хелиοграф (в. *хелиοграфија*),
хелиοграфија (<грч. *ἥλιος hēlios* ‘Сунце’ и *γράφω graphō*),¹⁷⁶
хелиοметеорологија (<грч. *ἥλιος hēlios* и в. *метеорологија*),
хелиοцентрични систем (<грч. *ἥλιος hēlios*, *κέντρον kéntron* и
σύστημα sustēma),¹⁷⁷
хелоними (<грч. *helos* ‘мочвара’ и *ὄνομα ónoma*),

¹⁷⁶ Придев *хелиοграфски*, -а, -о даје се као посебна одредница у КЛАЈН–Шипка, 2006.

¹⁷⁷ У КЛАЈН–Шипка, 2006 придев *хелиοцентричан*, -чна, -о даје се као самосталана одредница.

хематит (<грч. αἱματίτης λίθος ‘камен црвен као крв’, а то од αἷμα haima ‘крв’ и -ίτης -itēs),

хемијска ерозија (<грч. χυμεία khumeia ‘вештина ливења метала’ и лат. erosio),

хемисфера (= *полулопта Земље*) (<грч. ἡμισφαίριον hēmisphairion, а то од ἡμι- hēmi ‘пола, половина’ и σφαῖρα sphaîra),

хемихилеја (<грч. ἡμι- hēmi и в. *хилеја*),

хемогене наслаге (<грч. χυμεία khumeia и genes),

хемоклин (<χυμεία khumeia и klinein),

хетеросфера (<грч. ἕτερος heteros ‘други, друкчији’ и σφαῖρα sphaîra),

хетеротипне долине (<грч. ἕτερος heteros и τύπος typos),

хигрологија (<грч. ὑγρός hugros ‘влага’ и -λογία -logia),

хигрометар (в. *хигрометрија*),

хигрометрија (<грч. ὑγρός hugros и μέτρον metron),

хигроскоп (<грч. ὑγρός hugros и σκοπέω skopeo ‘посматрати’),

хидробиос (<грч. ὕδωρ hudōr ‘вода’ и βίος bios),

хидрогеографија (<грч. ὕδωρ hudōr и в. *географија*),

хидрогеологија (<грч. ὕδωρ hudōr и в. *геологија*),

хидрогеологија карста/краса/криша (в. *хидрогеологија* и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),

хидрогеолошка брана (= *хидрогеолошка устава*) (в. *хидрогеологија*),¹⁷⁸

хидрогеолошка карта (в. *хидрогеологија* и *карте*),

хидрограф (в. *хидрографија*),

хидрографија (<грч. ὕδωρ hudōr и γράφω graphō),

хидрографија карста/краса/криша (в. *хидрографија* и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),

хидрографска мрежа (в. *хидрографија*),

хидрографски центар (в. *хидрографија* и κέντρον kéntron),

хидроенергија (= *водена снага*) (<грч. ὕδωρ hudōr и ἐνέργεια energeia ‘рад, акција’),

хидролог (в. *хидрологија*),

хидрологија (<грч. ὕδωρ hudōr и -λογία -logia),

хидрологија карста/краса/криша (в. *хидрологија* и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),

хидрологија копна (в. *хидрологија*),

хидролошка година (в. *хидрологија*),

хидролошка мрежа (в. *хидрологија*),

¹⁷⁸ Придев *хидрогеолошки*, -а, -о дат је у Клајн–Шипка, 2006 као посебна одредница.

хидролошка прогноза (в. *хидрологија* и *прогноза*),
хидролошка санација (в. *хидрологија* и лат. *sānātiō*, ген. *sānātiōnis* f. ‘ис-
цељење’),
хидролошка серија (в. *хидрологија* и лат. *seriēs*, ген. *seriēi* f., а то од
serere ‘спојити, увезати’),
хидролошке карте (в. *хидрологија* и *карте*),
хидролошки режим (в. *хидрологија* и франц. *régime* m. од лат. *regimen*
‘владање’),
хидролошко рејонирање (в. *хидрологија* и франц. *rayon* m.),
хидрометеори (<грч. *ὑδωρ hudōr* и в. *метеор*),
хидрометеоролог (в. *хидрометеорологија*),
хидрометеорологија (<грч. *ὑδωρ hudōr* и в. *метеорологија*),¹⁷⁹
хидрометрија (<грч. *ὑδωρ hudōr* и *μετρέω metréō* и *μέτρον metron*),
хидрометријски правац (в. *хидрометрија*),
хидроморфна тла (<грч. *ὑδωρ hudōr* и *μορφή morphē*),
хидроними (<грч. *ὑδωρ hudōr* и *ὄνομα ónoma*),
хидросфера (<грч. *ὑδωρ hudōr* и *σφαῖρα sphaira*),
хидротермална лежишта (<грч. *ὑδωρ hudōr* и в. *термалне воде*),¹⁸⁰
хидротермални извори (<грч. *ὑδωρ hudōr* и в. *термалне воде*),
хидротермални метаморфизам (<грч. *ὑδωρ hudōr* и в. *термалне воде*
и *метаморфизам*),
хидротехника (<грч. *ὑδωρ hudōr* и *τεχνικός tekhnikós*),¹⁸¹
хијетометар (= *кишиомер*) (в. *хијетометрија*),
хијетометрија (<грч. *hietos* ‘киша’ и *μετρέω metréō* и *μέτρον metron*),
хилеја (= *екваторијална/екваторска шума*) (<грч. *ῥλη hulē* ‘шума’),
хионосфера (<грч. *chion* ‘снег’ и *σφαῖρα sphaira*),
хипергенеза (<грч. *ὑπέρ hyper* ‘изнад, горе, преко’ и *γένεσις genesis*),
хиперит (<грч. *ὑπέρ hyper* и *-ίτης -itēs*),
хипертермалне воде (<грч. *ὑπέρ hyper* и в. *термалне воде*),
хипогена налазишта (= *ендогена налазишта*) (<грч. *ὑπό hypo* ‘испод,
доле’ и *genos*),
хиполимнион (<грч. *ὑπό hypo* и *limnion*),
хипотермалне воде (<грч. *ὑπό hypo* и в. *термалне воде*),
хипоцентар (<грч. *ὑπό hypo* и *κέντρον kéntron*),

¹⁷⁹ У КЛАЈН–ШИПКА, 2006 наводи се и одговарајући придев *хидрометеоролошки*,
-а, -о.

¹⁸⁰ Придев *хидротермалан*, -лна, -о постоји као посебна одредница у КЛАЈН–
ШИПКА, 2006.

¹⁸¹ У КЛАЈН–ШИПКА, 2006 даје се придев *хидротехнички*, -а, -о.

хипсографија (<грч. ὕψος hypsos ‘висина’ и γράφω graphō),
хипсографска крива (= батиграфска крива = хипсографска курва) (в. хипсографија),
хипсографска курва (= батиграфска крива = хипсографска крива) (в. хипсографија и лат. *curva* ‘кривуља’ и *curvus* ‘крив, искривљен’),
хипсометар (в. хипсометрија),
хипсометрија (<грч. ὕψος hypsos и μετρέω metréō и μέτρον metron),
хипсометријска скала (в. хипсометрија и лат. *scālae*, ген. *scālārum*),
хипсометријске карте (в. хипсометрија и карте),
хипсометријски метод приказивања рељефа (в. хипсометрија, μέθοδος *methodos* и франц. *relief m.*),
хистограм (<грч. ἵστος *histos* ‘овде – стуб’ и γράμμα *gramma*),
хлорити (<грч. χλωρός *chlōros* ‘бледозелен’ и -ίτης *-itēs*),
ходоними (<грч. ὁδός *hodos* и ὄνομα *ónoma*),
холокарст/холокрас (= потпуни карст/крас/кри) (<грч. ὅλος *holos* ‘сав, цео’ и нем. *Karst m.*, одн. итал. *carso? m.*),
холомиктичка језера (<грч. ὅλος *holos* и *miktos*),
холоцен (<грч. ὅλος *holos* и *καίνος kainós*),
хемеотермалне воде (<грч. ὁμός *homos* ‘једнак, исти’ и в. *термалне воде*),
хемеотермија/хомотермија (<грч. ὁμός *homos* и θερμη *thermē*),¹⁸²
хомоклинала (<грч. ὁμός *homos* и *klinein*),
хомологија (<грч. ὁμός *homos* и -λογία *-logia*),
хомолографска пројекција (в. хомологија и лат. *proiectio*),
хомосеисте (<грч. ὁμός *homos* и ?),
хомосфера (<грч. ὁμός *homos* и σφαῖρα *sphaîra*),
хомотипне долине (<грч. ὁμός *homos* и τύπος *tupos*),
хоризонт (<грч. ὀρίζων *horizōn*, а то од ὅρος *horos* ‘граница’),¹⁸³
хорограф (в. хорографија),
хорографија (<грч. χώρος *khōros* ‘место, простор’ и γράφω *graphō*),
хорологија (<грч. χώρος *khōros* и -λογία *-logia*),
хоролошка концепција (в. хорологија и в. *conceptio*),
хороними (<грч. χώρος *khōros* и ὄνομα *ónoma*),

¹⁸² Код овог и претходног термина поступили смо друкчије у одређивању терминологије због њиховог значења: *хемеотермалне воде* су врста термалних вода, тј. ‘термалне воде са температуром 34–38°C’, док је *хемеотермија/хомотермија* ‘у хидрологији – једнака температура и одговарајућа густина у свим слојевима воде воденог басена (језера, реке), која погодује мешању’.

¹⁸³ У Клајн–Шипка, 2006 ова се лексема изводи из латинског *horizon*, које води порекло од одговарајућег грчког облика, што значи да би се могла наћи и међу латинизмима.

хром (<грч. χρῶμα khřōma ‘боја’),
хромосфера (<грч. χρῶμα khřōma и σφαῖρα sphaira),
хроноизотерме (<грч. χρόνος khronos χρόνος ‘време’ и в. *изотерме*),
хумусни хоризонт (<лат. humus, ген. humī ‘тло, земља’ f. и в. *хоризонт*),
центросфера (<грч. κέντρον kéntron и σφαῖρα sphaira),
циклон (<енгл. cyclone, према грч. κύκλος kyklos),
часовна зона (в. *зона*),
штиља (в. *стила*).

Видели смо да термини који су нам из грчког пристигли непосредним путем или су пак из овог језика до српског стигли посредством неког другог језика – својим бројем далеко надмашују све досад анализиране термине. Ипак, иако тако многобројни, они су у нечем слични једни другима: далеко највећи број ових термина спада у корпус научне географске терминологије, док само мањи број њих спада (и) у народну. У те друге скоро по правилу спадају термини који представљају позајмљенице из периода првих контаката двају језика, с писаним потврдама већ из 13–14. столећа (в. нпр. за *ливада*¹⁸⁴ у Скок, II: 310). Осим тога, такви су термини толико добро адаптирани да се код већине њих изгубила представа о страном пореклу (нпр. *игало*, *клисуре*, *ливада*, *талас*). Између ове две групе запажа се још једна разлика, која се тиче нечега чиме ћемо се више бавити касније у нашем раду – њихове структуре: наиме, термини који се могу сматрати народним по правилу су једночлани и немотивисани у грчком језику (нпр. *клисуре*, *ливада*) или су пак првостепени суфиксални деривати одговарајућих грчких лексема (нпр. *талас*), док су термини из друге скупине превасходно настали комбиновањем двеју или чак трију грчких основа (нпр. *хроноизотерме*). Коначно, разлика између ових група тиче се и времена њиховог настанка: научни термини у немалом броју случајева представљају кованице настале у тренуцима конституисања географије и њој сродних дисциплина, почев од 19. столећа наовамо, при чему се неким терминима зна и творац и година првог појављивања. У вези с овим, али и с тешкоћама које прате класификацију термина према критеријуму порекла, можемо

¹⁸⁴ Да се ова реч не осећа као позајмљеница, показује и то што је нема у Клајн–Шипка, 2006.

поменути и вишечлани¹⁸⁵ термин *еколошка криза*, који је део нашег корпуса. Наиме, он је по постању свакако (релативно) нов јер је и сам термин *екологија*, којим је он мотивисан, настао, како смо видели горе, стразмерно скоро – 1866. С обзиром на то да је термин *еколошка криза* сачињен од двеју речи које су грчког порекла, односно мотивисане речју грчког порекла – логично је¹⁸⁶ да га сврстамо међу грецизме. Међутим, будући присутан у већини европских језика (енгл. *ecological crisis*, франц. *crise écologique*, шпан. *crisis ecológica*, рус. *экологический кризис*), овај термин је данас интернационалан, при чему, нажалост, нисмо успели одредити из којег је језика он преузет у српски,¹⁸⁷ али ни када је настао нити да ли му се зна творац.

С обзиром на предоминантно научни карактер термина грчког порекла – није необично то што они, уколико занемаримо њихову етимологију, нису толико подстицајни за анализу. Ипак поједини од њих привукли су нашу пажњу, из различитих разлога:

Први међу њима јесте лексема *абисос*. Наиме, иако се она понегде доводи у посредну везу с одговарајућом грчком речи – на пример у Клајн–Шипка, 2006 наводи се да је у српски ушла из латинског – постоји могућност да латински ипак није одиграо наведену посредничку улогу, како је то, рецимо, и у енглеском језику.¹⁸⁸

Занимљиво је да се у Мاستило, 2001: 25 термин *антиклинала* дефинише као ‘антиклинална бора’, дакле, помоћу придева *антиклиналан*, што је помало неуобичајен лексикографски поступак, нарочито уколико се има у виду да се придев не даје као самостална одредница. Такође, и из дефиниције термина *антиклинална долина* дâ се видети да би и термин *антиклинална бора* требало дати као посебну одредницу, што се, међутим, у датом извору не чини.

У Мастило, 2001 лексема *епицентар* изводи се од једне грчке (*ἐπί επί*) и једне латинске основе (*centrum*), што би значило да јој је

¹⁸⁵ Под појмом ‘вишечлани термин’ подразумеваћемо све оне термине који су конституисани са два или више чланова.

¹⁸⁶ А и, да будемо искрени, најједноставније.

¹⁸⁷ Уколико бисмо се морали одлучити за један језик, с обзиром на претпостављену доњу хронолошку границу појављивања термина, као и на статусе појединих језика у светским оквирима – одлучили бисмо се за енглески језик.

¹⁸⁸ Исп. <https://en.wiktionary.org/wiki/abyssus> (приступљено: 13.2.2017).

место на крају овог поглавља, међу осталим хибридним терминима. Међутим, и сам латински облик представља позајмљеницу из грчког, тако да је она нашла своје место међу грецизмима.¹⁸⁹

Лексема *игало* од осталих грецизама издваја се из барем два разлога: као прво, данас је она знатно познатија као топоним на Црногорском приморју а не апелатив и, као друго, то је, како смо видели, један од ретких примера међу забележеним терминима потеклим из грчког – који није део научне терминологије. О оваквом његовом статусу сведоче и лексикографски извори: овај термин није забележен у Мاستило, 2001 ни у Ђурић, 1969, али јесте у Ђић, 1994: 94. Што се пак тиче његовог порекла, оно је несумњиво грчко, како се и наводи у Клајн–Шипка, 2006, али постоји могућност да је у наш језик стигла посредним путем, преко стародалматског (Ђић, 1994: 94), идиома некада распрострањеног управо у јадранским приморским областима.

Термин *карта-основа* (Мастило, 2001: 166 ‘географска карта која се користи за наношење објеката садржаја тематске карте’) међу забележеним терминима издваја се по томе што је по својој структури полусложеница.

Лексички пар *клима* и *климат* представља уједно и пар морфолошких дублета: прва, и знатно обичнија лексема, јесте фемининум, док је друга маскулинум.

Термин *клисуре*, попут термина *игало*, један је од ретких термина пристиглих нам из грчког језика – који није део (само) научне терминологије. Осим тога, порекло овог термина није до краја јасно: у Клајн–Шипка, 2006 он се изводи од грчког облика *kleisoúra*, док се у Ђић, 1994: 55 та лексема сматра позајмљеницом из грчког језика – *κλεισόβρα* ‘превој, теснац’, која се пак „svodi na latinsko *clausura*”. Из овакве формулације произилази, ако се не варамо, да се ради о грчкој позајмљеници из латинског. Нажалост, ни *Етимологијски рјечник хрватскога или српскога језика* није нам од помоћи у расветљавању порекла ове речи: наиме, његов аутор прво дату реч, присутну у већини балканских језика и с првом потврдом у старосрпском већ у 13. столећу, одређује као позајмљеницу из средњегрчког или пак као бал-

¹⁸⁹ Кад је реч о енглеском језику, лексема *center/centre* представља стару позајмљеницу из француског језика (наводимо према <https://en.wiktionary.org/wiki/center#Etymology> (приступљено: 13.2.2017)).

кански латинитет, али ипак оставља и могућност да се ради о словенској позајмици у средњегрчком (Скок, II: 101).

Лексема *ливада*, још један од народних термина, представља општебалкански грецизам, који је у српском/хрватском и бугарском фемининум, за разлику од грчког, где је маскулинум, по свој прилици јер је настао од одговарајућег грчког аугментатива или пак облика датива (Скок, II: 310).

Лексема *меандер* јесте, како смо видели, један од не тако ретких епонима међу грецизмима (такви су још и, да наведемо само два, *гагат* и *сард*).

Није изненађујуће да су термини *метанастазички путеви*, *метанастазичка кретања* и *метанастазичка област* забележени управо само код Цвијића и то (и) у његовом капиталном делу *Балканско полуострво и јужноморавске земље*: једно од његових примарних поља интересовања била је антропогеографија, у чији инвентар термина ова три термина и спадају.

Термин *метеорска прашина*, и иначе распрострањен и општеприхваћен, у Мاستило, 2001 дефинише се као ‘најситније (од неколико μ до дела мм) тврде честице, које настају приликом распадања метеорита у атмосфери’. Из ове се дефиниције види да би прикладнији термин за дату појаву био *метеоритска прашина* пошто се ради о остацима сагоревања метеорита – будући да се он у нашим изворима (Мастило, 2001: 224) дефинише као ‘мало тело Сунчевог система, које пада на Земљу из међупланетарног простора’) – а не метеора (Мастило, 2001: 224: ‘краткотрајни блесак у атмосфери који настаје сагоревањем тврдых честица [метеорита] које улећу у њу из ванземаљског простора’). И заиста: и тај термин има својих потврда у српским текстовима присутним на светској мрежи.¹⁹⁰ Наравно, придев *метеорски*, -а, -о могли бисмо сматрати и првостепеним дериватом именице *метеорит*, при чему бисмо у том случају морали говорити о редукцији мотиватора.

Пар *паралел* – *паралела* занимљив је јер представља пример морфолошког дублетизма: први је термин маскулинум, а други фемининум. Разлика између ова два термина тиче се и хронологије: први је забеле-

¹⁹⁰ Занимљиво је да се и у енглеском језику јављају дублетни облици назива за исту појаву: *meteorite dust* и *meteoritic dust*.

жен код Цвијића и данас је, како нам показује наша грађа али и други извори, изобичајен.

Пар термина *пелагичка област* – *пелешка област* занимљив је из сличног разлога као горепоменути пар: он представља, тј. његови први конституенти – придеви *пелагичка* и *пелешка*, творбене дублете, при чему је опет један придев потврђен у старијем извору (Цвијић, 1991), а други у рецентнијем (Мастило, 2001). Међутим, како показује прегледање интернета – оба су термина и данас актуелна при чему је, како се да закључити, први придев присутнији у изворима хрватске провенијенције, а други српске.

Термин *пелега* (‘место удаљено око 300–400 сежања од морске обале, где се лови риба’) из грчког нам је доспео посредством латинског и италијанског. С обзиром на то да је ексцерпиран само из Šic, 1994: 90, не изненађује чињеница да је у питању народни термин. Нажалост, из поменутог извора не можемо да видимо на ком се делу јадранске обале он користи.

Термин *период(а) геолошка* дат је у Мастило, 2001 као морфолошки дублет, што је разумљиво с обзиром на то да и РМС и РСЈ дају као посебне одреднице и маскулинумску и фемининумску именицу, чијих се неколико значења и преклапају. Истоветни лексикографски поступак примењен је и у Кларн–Шипка, 2006, али је необично што се у једином значењу одреднице *периода* које се упућује на одредницу *период* – јавља квалификатор *заст.*

Вишечлани термин *периодски плављено поље* привукао нам је пажњу својим донекле неуобичајеним прилогом *периодски*, добијеним, како претпостављамо, конверзијом од придева истог облика. Међутим, ни РМС ни РСЈ не бележе ни дати прилог ни претпостављени придев: у првом се дају придеви *периодичан*, -чна, -о, *периодички*, -а, -о и *периодни*, -а, -о и прилози *периодички* и *периодично*, док други даје придеве *периодичан*, -чна, -о и *периодни*, -а, -о и прилог *периодично*. Нажалост, у *Речнику савремене српске географске терминологије*, у ком је дати пример забележен, немогуће је видети из којих извора потичу термини.

Посебну пажњу због свог, нама данас неуобичајеног облика, заслужује придев *полни*, -а, -о ‘онај који се односи на г. полове’: наиме, како смо видели, он је потврђен код Цвијића (1991: 426) у синтагми

полна вода ‘вода с полова’, али не и у другим нашим изворима грађе, укључујући ту и интернетске.

У пару вишечланих синонимичних термина *прогнозне карте* – *прогностичке карте*, придеви који су иницијални елементи датих термина имају различит творбени статус. Наиме, први је придев, забележен у Мاستило, 2001, мотивисан у српском језику будући да је изведен од именице *прогноза*. Други пак придев (‘који се односи на прогнозу, који служи прогнози’), дат као посебна одредница у Кларн–Шипка, 2006, представља само адаптиран облик одговарајућег грчког придева. Занимљиво је да ни РМС ни РСЈ не дају придев *прогнозни*, -а, -о, иако за њега има немали број потврда у интернетским изворима. Наравно, у случају новијег речника, у чијем називу стоји одредница *српски*, изостанак датог придева може се правдати разликама изазваним територијалном дистрибуцијом, које, међутим, не би требало да су видљиве у РМС.

Превасходно астрономски термин којим се означава ‘тренутак младог Месеца и пуног Месеца, када се Сунце, Месец и Земља налазе у истој равни’, у нашој се грађи јавља као морфолошки дублет: *сизигиј* (Мастило, 2001: 345) и *сизигија* (Кларн–Шипка, 2006: 1127). Нажалост, ни РМС ни РСЈ немају ове термине као посебне одреднице, тако да смо потврду за њих морали наћи у изворима с интернета: како они показују, у српском језику оба ова облика су присутна и, колико смо могли утврдити, равноправна. У вези с пореклом овог термина пак, како показују оба речничка извора у којима је забележен, нема непознаница – он потиче из грчког. Међутим, неки други извори,¹⁹¹ овај термин сматрају каснолатинским, насталим по грчком моделу, тако да би се он могао наћи и у оквиру латинизама.

Балкански грецизам (Скок, III: 311) *спила* јавља се, како смо видели, у још два фонетска лика: *спиља* и *штиља*. У нашем корпусу потврђен је у сва три лика: у првом код Цвијића (2000: 52) и у Ћиc, 1994: 57, у другом и трећем у Ћиc, 1994: 57, Кларн–Шипка, 2006 и у РМС и РСЈ. Занимљиво је да Шиц у оквиру одреднице *спила* даје с квалифи-

¹⁹¹ Исп. нпр. <https://en.wiktionary.org/wiki/syzygy#Etymology> (приступљено: 10.12.2016).

катором *дијал.* и облик *шпиља*, данас, како још Скок запажа, обичнији у књижевном језику.

Вишечлани термин *таласократски периоди* (‘у историји Земље – периоди значајног ширења површине мора [трансгресије]’), како је наведено у Мاستило, 2001, има исту етимологију као и термин *таласократон*, што би значило да је придев *таласократски*, -а, -о настао од потоње именице. Међутим, његов нам облик сугерише да би његов мотиватор пре могла бити именица *таласократија*, потврђена у Кларн–Шипка, 2006, која пак није део нашег корпуса будући да не спада у географску терминологију (‘моћ заснована на владавини над морем [не над копном]’).

Термини *термоклин* и *термоклина* представљају морфолошке дублете, забележене у различитим изворима: први у Мастило, 2001, а други у Кларн–Шипка, 2006.

Термини *топонимика*, *топономастика* и *топономија*, овај последњи у једном од својих значења, како показују наши речнички извори – јесу синоними. При томе, први је потврђен у Мастило, 2001, а друга два у Кларн–Шипка, 2006. Сва три термина, с друге стране, налазе се у РМС, у ком се *топонимија* и *топонимика* дају као апсолутни синоними.

2.8. Егзотични језици

Свега четири лексеме имају посве непрецизан квалификатор *егз.* или је пак за њих наведено да потичу из неког од егзотичних језика, чији прави назив нама (али, рекли бисмо, ни ауторима извора у којима су потврђени), нажалост, није увек познат. У питању су следећи термини:

атол(а) (‘корални гребен прстенастог или полукружног облика’),

савана (‘велика површина земљишта у подручју тропа [Северна Америка и Африка], прекривена травом до једног метра висине’),

пампа/пампас/пампи (‘велика травната степа без дрвећа у Јужној Америци [Аргентина]’),

харматан (‘суви и топли ветар у приморју Гвинејског залива [западна Африка]’).

Овим смо лексемама прикључили још једну, *атолон* (‘мало кружно острво с лагуном у средини’), која је свакако у семантичко-derivационој вези с првим термином, а можда чак и представља његов синоним. Наиме, док је именица *атол* (<*atolu*), која потиче из дивехија, језика који је у службеној употреби на Малдивима, нашла своје место – по свој прилици, захваљујући посредовању енглеског – у већини савремених језика, укључујући и српски,¹⁹² с лексемом *атолон* није такав случај. Њу смо забележили код Цвијића, при чему нам није најјасније да ли је он користи као синоним прве или не: док термин *атола* наводи без објашњења, делећи само такве форме рељефа у потопљене и уздигнуте (Цвијић, 1991: 543, 546), лексему *атолон* дефинише на начин који смо навели горе (Цвијић, 1991: 545). При томе, ове лексеме нема ни у једном од наших рецентнијих извора грађе. Ипак, она је управо у облику *atollon* своју прву потврду у енглеском имала још 1625. године, да би је касније заменио облик *atoll*,¹⁹³ а у датом облику, наравно прилагођеном појединим ортографијама, може се наћи и у неким другим језицима (нпр. у шпанском гласи *atolón*).

За лексеме *савана* и *пампа/пампас/пампу*¹⁹⁴ такође нам је познат посредник – био је то шпански језик или пак шпански и енглески језик (*савана* < енгл. *savannah* од шпан. *sabana* од егз. *zabana*; *пампа* < шпан. *пампа* од егз.). Такву информацију за лексему *харматан*, међутим, нисмо могли пронаћи ни у једном од извора грађе. Интернетски извори¹⁹⁵ пак ову реч изводе из језика акан, једног од језика који се говори у Гани. Осим тога, ова реч постоји и у великим европским језицима (енгл. *Harmattan*, нем. *Harmattan*, франц. *harmattan*, шпан. *Harmattan*, рус. *харматан*), од којих је један или више њих, по свој прилици, одиграо посредничку улогу.¹⁹⁶

¹⁹² У нашој грађи налазимо је још код Цвијића у *Геоморфологији* (Цвијић, 1991), али у облику *атола*, као морфолошки дублет данашњег знатно обичнијег облика.

¹⁹³ Наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Atoll> (приступљено: 20.3.2017).

¹⁹⁴ Занимљиво је да се у Клајн–Шипка, 2006 маскулиnumски облик *пампас* даје с квалификатором *непр.* ‘неправилно’.

¹⁹⁵ Исп. <https://en.wikipedia.org/wiki/Harmattan> (приступљено: 20.3.2017).

¹⁹⁶ Врло вероватно ради се о енглеском језику будући да је подручје данашње Гане било под британском колонијалном управом.

2.9. Енглески језик¹⁹⁷

Из енглеског језика или преко њега стигли су нам следећи термини, њих укупно 47:

ајсберг (= *ледени брег*) (<енгл. iceberg),
атол (<енгл. atoll од atolu из дивехија),
банк (<енгл. bank),
бедленд (= *рђава земља*)¹⁹⁸ (<енгл. badland/badlands),
бентонит (према месту Форт Бентон [Fort Benton] у Монтани),
бенч (<енгл. bench),
близард (<енгл. blizzard ‘снежна олуја с ветром бржим од 35 чворова’),
бор (= *маскаре* = *поророка*) (<енгл. [tidal] bore),
бордерлајн (<енгл. borderline),
дајк (<енгл. dyke),¹⁹⁹
девон (= *девонски период*) (према енглеској покрајини Девон [Devon]),
дезертификација (<енгл. desertification, према лат. desertum ‘пустиња’ и -ficātiō ‘чињење, настајање’, а то од facere ‘чинити’),
енвајронметализм (<енгл. environmentalism),
инландајс (= *континентални лед*) (<енгл. inland ice),²⁰⁰
кимберлит (према граду Кимберли [Kimberley] у Јужноафричкој Републици),
клиф (<енгл. cliff),
крик (<енгл. creek),
мангри/мангрове (<енгл. mangrove),
монаднок (<енгл. monadnock према називу планине Монаднок [Monadnock] у држави Њу Хемпшир),

¹⁹⁷ Енглески – са статусом службеног језика у чак 67 држава, по чему нема премца међу другим језицима света – спада у западногерманске језике и савремена је лингва франка не само због око 400.000.000 изворних говорника, већ и због још око милијарду људи који га широм света користе као други или страни језик. Наравно, као такав енглески је и један од службених језика Уједињених нација (за више види https://en.wikipedia.org/wiki/English_language (приступљено: 18.5.2017)).

¹⁹⁸ Овај термин налазимо и код Цвијића (1991: 403), с изворним ортографским ликом – *bad lands*, као и у Ђурић, 1969, с друкчијим фонетским ликом – *бадландз*.

¹⁹⁹ Исти термин потврђен је и код Цвијића (1991: 81), који га, уз навођење енглеског оригинала *dykes*, одређује као ‘канални испуњени лавом’.

²⁰⁰ Исти термин у истоветном облику користи и Цвијић (1991: 45), који га дефинише као ‘готово непрокинуте ледне масе северне Европе и Америке’.

монсун (<енгл. monsoon од порт. moncao од ар. mawcim ‘годишње доба’),²⁰¹

мусковит (<енгл. muscovite од Muscovy, старог назива за Русију, односно Московску кнежевину),

нек (<енгл. [volcanic] neck),²⁰²

парк (<енгл. park од стфр. parc),

национални парк (<енгл. national park),

педиплен (<лат. pes, pedis ‘нога’ и енгл. plain ‘равница’),

педипленизација (= *педипланаација*),

пенеплен/пинеплен (<енгл. peneplain/peneplane од лат. paene ‘скоро, готово’, planus ‘раван’),

перлит (<енгл. perlite од фр. perle),

пермафрост (<енгл. permafrost од permanent frost ‘вечни лед’),

пилоу-лава (<енгл. pillow lava, од pillow ‘јастук’, и итал. lava f. од лат. labes ‘клизање, падање’),

ранкери (<енгл. rankers),

*рифт*²⁰³ (<енгл. rift),

савана (<енгл. savannah од шп. sabana од егз. zabana),²⁰⁴

скраб (<енгл. scrub[land]),

смитсонит (<енгл. smithsonite, према енглеском минералогу Џејмсу Смитсону [J. Smithson, 1765–1829]),

смог (<енг. smo[ke] ‘дим’, [f]og ‘магла’),

тајфун (<енгл. typhoon од кин. tai fung ‘велики ветар’),

термистор (<енгл. thermistor),

тилити,²⁰⁵

циклон (<енгл. cyclone, према грч. κύκλος kúklos ‘круг, точак’),²⁰⁶

²⁰¹ Уз овај термин у Мاستило, 2001: 233–234 срећу се и с њим повезани термини: *монсунска клима*, *монсунска клима умерених ширина*, *монсунска суптропска клима*, *монсунска шума*, *монсунске кише*, *монсунске мешовите шуме* и *монсунске струје*.

²⁰² И Цвијић у *Геоморфологији* говори о некојима на једном месту, наводећи да су слични дајковима (Цвијић, 1991: 81).

²⁰³ Из дефиниције дате уз овај термин види се да је у географској терминологији присутан и придев *рифтовски*, -а, -о, који се пак нигде не наводи самостално.

²⁰⁴ У Мастило, 2001 овај се термин, како смо видели горе, одређује као позајмљеница из шпанског.

²⁰⁵ Нажалост, етимологија овог термина, потврђеног само у Мастило, 2001, остала нам је непозната.

²⁰⁶ У Мастило, 2001: 432 дају се још и термини: *циклонска делатност* ‘основни облик опште циркулације атмосфере у вантропским ширинама, који се састоји у развоју и премештању циклона и антициклона’ и *циклонска струја* ‘кружна морска

циклона ‘подручје ниског ваздушног притиска, доноси ружно време’,²⁰⁷
чинук (<енгл. chinook),
џет-стрим (<енгл. jet stream),
џунгла (<енгл. jungle од инд. jangal шума),
шелф (= континентална платформа) (<енгл. shelf).

Појединим од наведених термина посветићемо посебну пажњу: иако је лексема *ајсберг* у српском несумњивог енглеског порекла, одговарајућа енглеска реч, по свој прилици, и сама представља позајмљеницу, додуше семантичку, према холандском *ijsberg* ‘ледена планина’.²⁰⁸ (Таквог је постања, уосталом, и алтернативни, домаћи термин *ледени брег*.) То значи да би се ова реч могла наћи и међу оним малобројним које потичу из холандског или су преко њега пренете из неког другог језика (исп. ниже).

Лексема *мангрове* у српском језику свакако је енглеског порекла, али ни њена форма ни њено значење не указују на изворно енглеско порекло. И заиста – дата реч у енглески је ушла по свој прилици из шпанског, можда посредством португалског језика, и, како се чини и како се негде наводи, заправо је карипског порекла, по свему судећи из језика таино, те бисмо је могли сместити и међу егзотизме. Поред њеног порекла у вези с овом речи има још једна занимљивост: наиме, њен првобитни ортографски лик гласио је *mangrow*, али је посредством народне етимологије, према енглеском *grove* ‘гај, шумарак’, она добила данашњи облик.²⁰⁹

У енглеском језику *монаднок* је термин којим се означава осамљена нижа планина која се нагло издиже у односу на околни терен и, како смо видели, ради се о епониму: као најизразитија форма таквог рељефа планина Монаднок из Њу Хемпшира послужила је као општи назив за све

струја усмерена на северној полулопти супротно од казаљке на сату, а на јужној у правцу казаљке на сату’.

²⁰⁷ У Клајн–Шипка, 2006: 1440 даје се и одговарајући придев *циклоналан*, -лна, -о ‘који има одлике циклоне’, а у оквиру исте одреднице и термин *циклонална активност*, нажалост, без дефинисања. Можемо претпоставити, међутим, да је синонимичан с термином *циклонска делатност*.

²⁰⁸ Наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Iceberg> (приступљено: 20.3.2017). Наравно, овде не можемо искључити ни постојање истог типа мотивације у различитим језицима.

²⁰⁹ Наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Mangrove> (приступљено: 20.3.2017).

сличне формације. Ипак, и сам назив те планине индијанског је порекла и значи ‘усамљена планина’.²¹⁰ С обзиром на изворно порекло, и ова би се лексема могла наћи и међу онима означеним као егзотизми.

Именица *парк* за нас је занимљива због тога што се у нашем најстаријем извору – Милићевићевој *Кнежевини Србији* – она јавља искључиво у облику *парак*, свакако отуд што је финална група *-рк* у речима домаћег порекла немогућа, те је она била разбијена уметањем вокала [а]. Наравно, оваква пракса разбијања финалних консонантских група непознатих у домаћим речима, није само одлика Милићевићевог језика и времена, али, за разлику од парова као што су, нпр., *документ/докуменат*, *перфект/перфекат*, *факт/факат*, и сл., који се напоредо дају у речницима – није прошла нормативну верификацију.²¹¹

У енглеском је занимљиво порекло термина *пилоу-лава*: наиме, ради се о резултату метафоре, тј. мотивацији на основу сличности, будући да приликом подводних екструзија лава у додиру с водом поприма облике налик на јастук. Исто смо имали и код некова, који, високо издигнути над осталим тереном, понекад и са завршецима налик на главе – заиста подсећају на вратове.²¹² Занимљиво је да у енглеском језику оба ова термина, иако овако мотивисана, спадају у научну терминологију. У вези пак с пореклом овог термина, можемо рећи да је он, како видимо, хибридног порекла, енглеско–италијанског/латинског, те би се стога могао наћи међу осталим хибридима на самом крају овог поглавља (исп. ниже). Ипак, због квалификатора *енгл.* који се даје уз тај термин у једином извору који га наводи (Мастило, 2001), сматрамо да је оправдано сврстати га уз остале англицизме.

Лексема *смог*, у енглеском често навођена као школски пример блендирања, настала је укрштањем речи *smoke* и *fog*, при чему су укрштени почетак прве и завршетак друге речи. Ова енглеска реч, скоро неизмењена, нашла је место у великом броју других савремених језика, укључујући и највеће европске (нпр. франц. *smog*, нем. *Smog*, рус. *смог*, шпан. *esmog*), што и није чудно кад се зна да је управо Лон-

²¹⁰ Наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Monadnock> (приступљено: 20.3.2017).

²¹¹ О овоме в. више, између осталог, у Игњатовић, 1963.

²¹² О томе да ова појава није ретка код географских термина ни у српском језику – в. више у Алдановић, 2011.

дон, услед нагле индустријализације, био први светски град који се суочио с овим негативним метеоролошким феноменом.

Пар *циклон* и *циклоне* захтева посебан осврт. Наиме, у Клајн–Шипка, 2006 *циклон* се дефинише нешто уже него у Мاستило, 2001, будући да се одређује као ‘ваздушни вртлог који се јавља у тропским пределима’, што је значење које би у Мастило, 2001 одговарало термину *тропски циклон*. Термин *циклоне* пак даје се само у Клајн–Шипка, 2006,²¹³ с горенаведеном дефиницијом, блиском скоро истоветном значењу термина *циклон* у Мастило, 2001.

Иако се то не наводи у Мастило, 2001, термин *чинук* је настао према истоименом називу северноамеричког индијанског племена које је насељавало подручја у којима дува чинук, те би се и он могао наћи међу егзотизмима.

Уколико погледамо прикупљене термине који су нам дошли из енглеског језика или преко њега, одмах можемо приметити да њихов број није у сразмери са његовим данашњим статусом као најутицајнијег светског језика. Наравно, ово се лако да објаснити чињеницом да је чак и у време коначног конституисања географије као самосталне научне дисциплине културно-научни статус и утицај енглеског био унеколико другачији од савременог. С друге стране, права географско-лингвистичка шароликост карактеристична за изворно порекло појединих термина јасно указује на политички утицај држава, а пре свега Британске империје, у којима је енглески језик био службени. Осим тога, још једна карактеристика прикупљених термина не може проћи незапажена: велики број њих даје се само у Мастило, 2001, што сведочи о томе да они имају изразито научни карактер.

²¹³ Има га и у РСЈ, где се дефинише као ‘подручје ниског ваздушног притиска у извантропском подручју окружено високим притиском, за које је карактеристично вртложно кретање ваздуха, депресија’. У истом речнику *циклон* се даје као ‘атмосферска појава у тропским крајевима која се испољава у веома јаким ветровима с вртоложним кретањима око центра врло ниског притиска ваздуха, олуја, вихор: налет циклоне, центар циклоне’.

2.10. Илирски језик²¹⁴

Лексема *тимор* ‘високи део Земљине коре, планински масив настао раседањем; крш’ понегде се сматра речи која нам је дошла као балканско пресловенско наслеђе (у Клалн–Шипка, 2006 изводи се из илирске речи *timor*), док се понегде само допушта могућност да се ради о позајмљеници без идентификовања језика који је послужио као извор (Šic, 1994: 45). Ипак, чињеница да наспрам ове речи на ширем простору Балканског полуострва постоји читав низ речи њој блиских и по форми и по значењу (*timorina*, *timoran*, *timorna*, *Tomaro* итд.) – по свој прилици указује на њено страно, протобалканско порекло, те је ми и смештамо у засебну групу.

2.11. Исландски језик²¹⁵

Иако има сразмерно мали број изворних говорника и крајње ограничену географску дистрибуцију, исландски је многим светским језицима, а међу њима и српском, подарио реч *гејзер/гејзир*²¹⁶ (*Geysir* ‘извор из кога повремено избија млаз вруће воде и паре [обично на местима где има активних или угашених вулкана]’), што није нимало чудно будући да управо на Исланду постоји највећа концентрација ових извора термалне воде. Занимљиво је и то да сам термин заправо епоним будући да потиче од назива једног таквог извора. Осим тога, видимо да се у српском дата реч јавља у два фонетска лика, од којих је облик *гејзир*, како показују извори, знатно обичнији.

Поред ове, из исландског нам је дошла и реч *зандри* (исланд. *sandur*),²¹⁷ потврђена само у Мاستило, 2001: 133, којом се означавају

²¹⁴ Илирски језик или, прецизније, језици јесу изумрли ие. језици којим су, на подручју западног Балкана и југозападне Италије, говорили Илири, вероватно до средине првог миленијума н. е. (за више види https://en.wikipedia.org/wiki/Illyrian_languages (приступљено: 18.5.2017)).

²¹⁵ Исландски је северногермански језик који има статус службеног језика на Исланду. Процењује се да данас њиме као првим језиком говори око 330.000 особа (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Icelandic_language (приступљено: 19.5.2017)).

²¹⁶ Исп. нпр. <https://en.wikipedia.org/wiki/Geyser> (приступљено: 19.5.2017).

²¹⁷ У енглеском ова реч гласи *sandur* (*sandar*), а у немачком *Sander*.

‘равничарске површине на завршетку и периферији ледника, покривене производима испирања и преталожавања морена (углавном песком)’.

2.12. Италијански језик²¹⁸

Међу ексцерпираним примерима налазе се и 56 који су нам дошли из италијанског језика, било да су потекли из њега било да су нам преко тог доспели из неког другог језика. Ради се следећим терминима:

амбис (<итал. abisso m. од грч. abyssos²¹⁹),
бока (<итал. bocca f. ‘уста’),
бонаца (<итал. bonaccia f.),
брак (<итал. braso ‘мочвара’ m.),
бреча (= *кришник*) (<итал. breccia f.),²²⁰
бура (<итал. borea f.?),²²¹
бусола (= *компас*) (<итал. bussola f.),
вала (<итал. valle f.) покр.,²²²
вулканска купа (в. *вулкан* и итал. coppa f. ‘чаша, пехар’)
габро (<итал. gabbro m.),
галеријска шума,
гарбин (<итал. garbino m. од арап. garbi ‘западни’),
гарбинада (<итал. garbino m.),
гранит (<нем. Granit од итал. granito ‘зрнаст’),
грего (<итал. greco ‘грчки’),²²³
грота (<итал. grotta f.),
калме (= *маине*) (<calma ‘тих, благ, миран’),

²¹⁸ Италијански је романски језик којим на подручју Европе, а пре свега у Италији, говори око 65.000.000 изворних говорника. Процењује се да широм света барем још 20.000.000 говори овај језик као други или страни (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Italian_language (приступљено: 20.5.2017)).

²¹⁹ Уколико не наводимо значење речи у језицима из којих су нам дошли посматрани термини, као што је овде случај – то значи да се значења поклапају.

²²⁰ У Клајн–Шипка, 2006 даје се и одговарајући придев *бречаст*, -а, -о.

²²¹ У Клајн–Шипка, 2006 не постоји одредница *бура*, иако постоји *бурин*.

²²² Мада се овај термин среће још код Цвијића, а има га и код Клајна и Шипке, Шица и у РМС, нема га у Мاستило, 2001.

²²³ У Мастило, 2001: 92, међутим, *грего* се наводи као алтернативни назив за буру, чија етимологија није позната.

каскаде (= *слапови*) (<франц. cascade од итал. cascata f. од cascare ‘пасти’),

компас (= *бусола*) (<нем. Kompass од итал. compasso m.),

маине (= *калме*),

крас (= *карст*) (<итал. carso?),²²⁴

купола (<итал. cupola f.),

лава (<итал. lava f. од лат. labes, ген. lābis ‘клизање, падање’ f.),

лагуна (<итал. laguna f.),

левант (<итал. levante m. ‘исток’ од levare ‘дизати’),

лидо (<итал. lido m. од лат. litus ‘морска обала, жало’),

макија (<итал. macchia [mediterranea] f.),

маробијо (<итал. marobbio ‘врста плиме карактеристичне за Сицилију’),

миграциони биланс (<лат. migrātiō и нем. Bilanz, а то од итал. bilancio),

мунтања (<итал. montagna f. ‘планина’) (Šic, 1994: 31),

небуле/небулозе (= *маглине*)²²⁵ (лат. nebula ‘магла; облак’),

пелега (<итал. pelego од влат. pelagus, а то од грч. πέλαγος) (Šic, 1994: 90),

профил (<итал. profilo m. од лат. pro- ‘пре’ и filo ‘линија, конач’),²²⁶

пуленат/пуненат,

пунта (<итал. punta f. ‘врх’) покр.,

пуцолана (<итал. pozzolana, по градињу Пуцуолију [Pozzuoli] близу Напуља),

ревир (<нем. revier од итал. riviera f. ‘обала, ривијера’),

ривијера (<итал. riviera f.),

сард (<итал. sarda f., према грч. sardion ‘камен из Сарда’, главног града античке Либије),

²²⁴ У Мاستило, 2001 дају се још и термини: *крас умерених ширина* (= *карст умерених ширина*) ‘тип карста који се одликује изолованим улегнућима, која су смештена једно близу другог и која немају површинског отицања’ и *крас торњева* (= *криш кукова*) ‘варијетет тропског краса, представљен узвишењима која имају облик торњева стрмих страна и спљоштених врхова’.

²²⁵ Иако се у Клајн–Шипка, 2006, одакле и преузимамо дефиницију, ова лексема, како смо видели горе, изводи из одговарајућег латинског облика, у Мастило, 2001 даје се с квалификатором *итал.* те је и наводимо овде.

²²⁶ Наводе се и следеће врсте профила: *геоморфолошки профил*, *педолошки профил*, *каузални профил* (Мастило, 2001: 316) и *прибрежни профил* (Цвиљ, 1991: 493).

солфатара (<итал. solfatara f. од solfo ‘сумпор’ од лат. sulfur),²²⁷
софион (<итал. soffione),
*тера роса*²²⁸ (= *црвеница*) (<итал. terra rossa f. ‘црвена земља’),
терме (= *термални извори*) (<итал. terme f. pl. од грч. thermai од therme ‘топлота’),
томболо (<итал. tombolo m.),²²⁹
травертин (= *бизар* = *седра* = *сига*) (<итал. travertino m., а то од лат. trans ‘преко, над’ и tivertino од лат. [lapis] Tiburtinus, према подручју Тибура),²³⁰
трамонтана/трамунтана (<итал. tramontana f.),
тромба (= *морска пијавица*) (<итал. tromba f.),
туф (<итал. tufo m.),²³¹
фатаморгана (<итал. fata Morgana – превод имена Morgan le Fay [вила Морган, у келтској легенди сестра краља Артура]),
фонтана (<итал. fontana f. од лат. [aqua] fontana ‘изворска вода’),
фортунал (<итал. fortunale m.),
фумароле (<итал. fumariolo од fumare ‘пушити се’) мн.,²³²
шалитра (<итал. salnitro m),
широко (<итал. scirocco m од арап. šuluq ‘јужни ветар’),
шкарпада (<итал. scarpata f.) покр.,
шкољ/шкоља (<итал. итал. scoglio m).

Из дефиниција датих уз наведене термине показује се да они неретко означавају било метеоролошке појаве било различите форме рељефа, пре свега маринске, карактеристичне за пределе где се италијански језик говори (такви су нпр.: *бонаца*, *бура*, *гарбин*, *маине*, *лава*,

²²⁷ Цвијић (1991: 187) разликује *активне* и *угашене сулфатаре*.

²²⁸ Цвијић (1991: 367) овај термин користи у изворној ортографији – *terra rossa*.

²²⁹ Цвијић (1991: 439) наводи Свети Стефан као пример за томболо, при чему у истом значењу користи термине *превлака* и *перисип*.

²³⁰ У МАСТИЛО, 2001: 390 наводе се још и следећи термини: *травертинске терасе* ‘терасе грађене од травертина’, *травертински басен* (= *када*) ‘део пећинског дна на месту прелома у издуженом профилу, између иницијалних пречага, обложених калцитом, које лагано расту и преграђују део пећинског канала’ и *травертински брежуљци* ‘наслаге травертина брежуљкастог облика на местима изласка на површину древних или савремених карбонатних извора’.

²³¹ У МАСТИЛО, 2001 и Цвијић, 1991: 80 даје се и вишечлани термин *вулкански туф*.

²³² Овај се термин даје само у облику множине у МАСТИЛО, 2001 и КЛАЈН–ШИПКА, 2006, док се у РМС и РСЈ даје у једнини.

уленат/пуленат, трамонтана/трамунтана, фумароле). Наравно, видели смо досад да то није њихова диференција специфика у односу на термине из других језика. Њихова упадљива одлика је и то да су значајним делом у италијански преузети из латинског језика (*лава, лидо, небуле/небулозе, пелега, профил, солфатара/солфатаре, травертин, фонтана*), што је и очекивано уколико се има у виду историјски развој италијанског и његова генетска повезаност с латинским. Осим тога, немали је број термина повезан и с грчким језиком (*амбис, пелега, сард, терме*), што такође не изненађује. Коначно, одређени број забележених италијанизама у једином или у једном од значења – дат је с квалификатором *покр.* (*вала, левант, пунта, шарпада*), док су неки везани за узак ареал (такав је *мунтања*), што сугерише да имају пре свега статус дијалектизама и регионализама.

Појединим од наведених италијанизама посветићемо посебну пажњу: термин *брак* налазимо у само два наша извора: у Ћис, 1994 и Цвијић, 1991, али се он различито дефинише – док се у првом случају његово значење изједначава са значењем италијанске речи од које је потекао (*braco* ‘мочвара’), Цвијић термин дефинише као ‘ситни песак на дну поткапине насељен алгама (у Дубровнику)’. Видимо да су ова два значења, помало необично, различита, иако је и облик забележен у Дубровнику несумњиво италијанизам.

Лексема *бура* и облички и значењски блиска је италијанској *borea*, те се сматра позајмљеницом из италијанског, како смо је и ми, поводећи се за речником Мاستило, 2001, горе одредили. Међутим, реч сличног облика и значења постоји и у већини других словенских језика, код којих није било директног контакта с италијанским или неким од њему сродних језика (венетијанским, далматским), како је то било на Приморју (рус. *буря*, укр. *бу́ря*, буг. *бура, бурия*, чеш. *bouře*, пољ. *burza*).²³³ Ово би могло значити да се ради о речи која има исто праиндоевропско порекло као и одговарајућа италијанска, али која није позајмљеница. П. Скок (I: 238) такође наводи свесловенски и прасловенски карактер поменуте лексеме, али је, услед накнадног семантичког укрштања, доводи у вези и с италијанском речи. Он, међутим, не од-

²³³ Наводимо према <https://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-1441.htm> (приступљено: 20.3.2017).

бацује ни могућност да се чак ради о свесловенској позајмљеници из грчког језика (грч. *Βορέας*).

Нажалост, етимологија термина *галеријска шума* ‘шума која расте на обема обалама реке у областима које су, по правилу, без шумске вегетације’, и поред свег труда, остала нам је непозната: једини извор у коме смо нашли овај термин (Мастило, 2001), сем квалификатора *итал.*, не даје никакав други податак. По свој прилици у питању је калк, чији нам је предлогачка остао непознат. Можда је овај термин повезан с римским царем Галеријем (305–311), који је, између осталог, остао упамћен и по наредби да се дотад густе шуме које су расле око језера Lacus Pelso (данашњи Балатон) – искрче.²³⁴

И етимологија термина *маине* и *пуленат/пуненат*, који се такође налазе само у Мастило, 2001, такође нам је остала непозната.

Термин *крас*, уз извесне резерве, Ј. Шиц (1994: 59) изводи из италијанског облика *carso*, док га Скок (II: 179) заједно с италијанским и немачким облицима доводи у везу, додуше не сигурну, с грчким *Καρ(υ)ράδιος Ορός*.

Иако се термин *томболо* у Мастило, 2001 даје само с квалификатором *итал.*, по свој прилици он би се, преко наведеног облика, могао довести у везу с латинским *tumulus* ‘хумка, брдашце’.²³⁵

Већ раније поменути термин *широко*, који нам је, како смо видели, преко италијанског доспео из арапског језика, занимљиве је морфологије, барем у једном нашем извору: наиме, Цвијић (1991: 445) код овог термина користи придевску деклинацију (*широког*), на шта је, по свој прилици, имало утицаја обличко поклапање овог италијанизма и средњег рода придева *широк*, -а, -о. Ипак, будући да у датом извору он нема више потврда, не знамо да ли је у питању ауторова омашка или пак нешто друго.

Пар *шкољ/шкоља* нарочито је интересантан будући да се ради о морфолошким дублетима: док је знатно чешћи облик *шкољ* маскулиnumска именица (налазимо га у Клалн–Шипка, 2006: 1477, Мастило, 2001: 436 и Ђис, 1994: 93, а само тако је и у РСМ и РСЈ),²³⁶ *шкоља* је фемининум, потврђен само код Цвијића (1991: 446). Иако би чињеница да

²³⁴ Наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Galerius> (приступљено: 20.3.2017).

²³⁵ Тако је на <https://en.wikipedia.org/wiki/Tombolo> (приступљено: 20.3.2017).

²³⁶ И у италијанском се ради о именици мушког рода.

је Цвијићево дело постанком знатно старије од већине осталих евентуално могла сугерисати да је некада и фемининум био уобичајен – чувена песма А. Шантића *Вече на шкољу* наводи нас на друкчији закључак. Нажалост, због тога што немамо више потврда датог термина, морамо ово питање оставити отвореним.

2.13. Јапански језик²³⁷

Из јапанског нам је дошла само реч *цунами* (‘високи морски таласи изазвани земљотресима којима је жариште унутар Земљине коре’), која је, нажалост, глобално била изузетно актуелна и фреквентна у не тако давној прошлости управо у вези с Јапаном: 11.3.2011. катастрофални талас погодио је обале источног Јапана, доносећи десетинама хиљада људи смрт. Будући област највише изложена земљотресима и цунамијима, јасно је зашто је баш из Јапана и јапанског језика потекао термин за ове разорне таласе. Занимљиво је да овај феномен, бавећи се маринским пределима источне Азије, помиње и Цвијић (1991: 429), али да њему по свој прилици није био познат термин *цунами* јер уместо њега користи скраћену дескриптивну дефиницију, додуше просечном читаоцу знатно прозирнију, *таласи изазвани трусом и вулканским ерупцијама* односно термин *земљотресни таласи*.

2.14. Кинески језик²³⁸

Иако најважнији језик једне старе цивилизације и језик с највећим бројем изворних говорника на свету, (мандарински) кинески није репрезентован великим бројем примера у нашем корпусу. Наиме, из овог

²³⁷ Иако према броју изворних говорника јапански спада у веће језике света (125.000.000), његов је ареал сразмерно ограничен: говори се у Јапану, те у појединим пацифичким земљама и на острвима, међу којима се издвајају Хаваји (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Japanese_language (приступљено: 20.5.2017)).

²³⁸ Сматра се да око 1.200.000.000 особа као свој први језик говори неки од варијетета кинеског. У свом стандардизованом, мандаринском облику он представља службени језик НР Кине, Тајвана, Сингапура и Уједињених нација (исп. https://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_language (приступљено: 20.5.2017)).

језика потичу само два термина, један из минералологије а други из метеорологије: *каолин*²³⁹ ‘хидратисани силикат алуминијума, употребљава се за израду порцелана’ и *тајфун*. Занимљиви су начини мотивисања ових термина: *каолин* је добио име по кинеском селу Каолинг, из провинције Ђангси, а *тајфун* долази од кинеског *tai fung* ‘велики ветар’.

Што се тиче путева којим су ови термини из кинеског доспели у српски, као последица велике географске и културне удаљености двају језика, несумњиво је да је између њих било једног или више посредника. И док је код лексеме *тајфун*, како то стоји у речнику КЛАН–ШИПКА, 2006, та улога припала енглеском језику (*typhoon*), није јасно како је текао пренос првог термина, будући да ниједан извор грађе у којем смо имали потврду за дату лексему – то не наводи. Ипак, зна се да је за ширење термина *каолин* у осталим европским језицима заслужан француски језик: тако, на пример, управо захваљујући француском – реч *kaolin*, у кинеском, иначе, епоним, већ 1727. забележена је у енглеском,²⁴⁰ а у истом облику постоји и у немачком језику. Отуд је сасвим извесно да је француски био посредник и приликом преношења у српски, док, нажалост, не можемо утврдити да ли је у тај трансфер био укључен и немачки језик, што се, с обзиром на историју веза тог и нашег језика, чини сасвим могућим.

2.15. Коптски језик²⁴¹

Међу забележеним терминима само лексема *оаза* ‘плодно земљиште у пустињи са водом и вегетацијом’ потиче из наведеног језика, из кога нам је стигла посредством грчког *ὄασις oasis* (КЛАН–ШИПКА, 2006: 836). Коптско порекло ове речи, међутим, не наводи се у

²³⁹ Поред овог термина речници бележе и две речи које су с њим у значењско-обличкој вези: *каолински*, -а, -о и *каолинизација* ‘процес који доводи до стварања каолина услед преображавања алумосиликата’ (Мастило, 2001: 165).

²⁴⁰ Исп. <https://en.wikipedia.org/wiki/Kaolinite> (приступљено: 21.3.2017).

²⁴¹ Овај идиом – заправо последња фаза у развоју египатског језика, коришћеног на подручју данашњег Египта барем до 17. столећа – данас има статус изумрлог језика, који се сачувао као литургијски језик у Коптској православној и Коптској католичкој цркви (за више види https://en.wikipedia.org/wiki/Coptic_language (приступљено: 20.5.2017)).

Мастило, 2001: 254, будући да је она обележена само квалификатором *грч.* и где се сматра епонимом будући да се повезује с ‘првобитним називом неколико насељених места’. Понегде пак порекло ове речи доводи се у везу с египатским језиком,²⁴² из којег је она преко грчког доспела у остале језике,²⁴³ укључујући и коптски.

2.16. Латински језик²⁴⁴

Заједно с грецизмима, речи пристигле нам, непосредно или не, из латинског језика – сачињавају далеко највећи број свих забележених термина. Ради се о следећих 748 термина:

абиотски фактори (= *абиотски чиниоци*) (<грч. *а-* – одрична речца, *biotikos* ‘животни’ и лат. *factor*, ген. *factoris* ‘чинилац’ м., а то од *factus* ‘направљен’),

абисус (<лат. *abyssus*, ген. *abyssi* f., а то од грч. *ἄβυσσος* *abussos* ‘који је без дна’),

аблација (<лат. *ablātiō*, ген. *ablātiōnis* f., а то од *ablātus*, што је перфекат пасива партиципа од *auferō* ‘односити, одузимати’),

аблациона морена (в. *аблација* и франц. *moraine* f.),

абразија (<лат. *abrasio*, ген. *abrāsionis* f., а то од *abrādō* ‘стругати, гребати’, што долази од *ab-* ‘од’ и *radō* ‘стругати, гребати, бријати’),

абрадирати (<лат. *abrādō*),

абразиона обала (в. *абразија*),

абразиона пећина (= *морска пећина*) (в. *абразија*),

абразиона платформа (в. *абразија* и франц. *plate-forme* f.),²⁴⁵

абразиона равница (в. *абразија*),

абразиона тераса (в. *абразија* и в. *тераса*),

²⁴² Податке такође наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Coptic_language (приступљено: 21.3.2017).

²⁴³ Заиста, сви модерни европски језици имају једну од варијанти ове грчке речи (исп. нпр. енгл. *oasis*, рус. *оазис*, нем. *Oase*, франц. *oasis*, шпан. *oasis*).

²⁴⁴ Иако представља изумрли класични језик, латински је данас службени језик Свете столице и литургијски језик Католичке цркве (више види на <https://en.wikipedia.org/wiki/Latin> (приступљено: 20.5.2017)).

²⁴⁵ Код Цвијића (1991: 266) налазимо термин *абразиона површ*, по свој прилици синонимичан с овим.

абразиони облици рељефа (= *прибрежни облици рељефа*) (в. *абразија* и франц. relief m.),²⁴⁶

агенс (<лат. agens, ген. agentis, што је партицип презента од agere ‘чинити, радити, дејствовати, водити’),

агенси абразије (в. *агенс* и *абразија*),

агломерат (<лат. agglomeratum, а то од agglomerare ‘скупити, нагомити’),

агломерација (= *агломерација насеобинска*) (<лат. agglomeration, а то од agglomerare),

аграрна географија (<лат. agrarius и грч. γεωγραφία geographia),

агрегат (<лат. партицип aggregatus, а то од aggregare ‘придружити, нагомилати’),

агресивна вода (<нлат. aggressivus, а то од aggressio, што долази од aggredi ‘приступити, напасти’),

адаптација (<лат. adaptatio ‘прилагођавање’, а то од adaptare, што је презент актива инфинитива од adaptō, које је пак настало од ad ‘к, према, у’ и aptō ‘прилагодити се, припремити се’),

адвекција (<лат. advection, ген. advectionis f., а то од advehere, што је презент инфинитива од advehō ‘доносити, дозволити’),

аеросоли (<грч. αἷρ aer и лат. solvere, што је презент актива инфинитива од solvō ‘опустити, раставити’),

азонална вегетација (= *азонално растиње*) (<грч. α- – одрична речца, ζώνη zōnē ‘појас, зона’ и в. *вегетација*),

аквакомплекс (<лат. aqua, ген. aquae ‘вода’ f. и в. *комплекс*),

акванаут (в. *акванаутика*),

акванаутика (<лат. aqua, ген. aquae f. и в. *наутика*),

акваторија (= *акваторијум* = *акваториј*) (<лат. aqua, ген. aquae f. и [terri]torium ‘земља око града’),

аквилон (<лат. aquilō, ген. aquilōnis m.),

активизирана платформа (<лат. activus ‘активан, радан’, а то од agere ‘чинити, делати’ и франц. plate-forme f.),

активни вулкан (= *живи вулкан*) (<лат. activus и в. *вулкан*),

активни глечер (= *активни ледник*) (<лат. activus и в. *глечер*),

активни ледник (= *активни глечер*) (<лат. activus),

аккумулятивна обала (в. *аккумуляција*),

аккумулятивна падина (в. *аккумуляција*),

аккумулятивна тераса (= *аккумуляциона тераса*) (в. *аккумуляција* и в. *тераса*),

²⁴⁶ Код Цвијића (1991: 433) срећемо термин *абразиони прибрежни рељеф*.

аккумулятивне планине (в. аккумуляција),
аккумулятивне равнице (в. аккумуляција,
аккумулятивни карст/крас/криш (в. аккумуляција и нем. Karst m., одн.
итал. carso? m.),
аккумулятивни рељеф (в. аккумуляција и франц. relief m.),
аккумулятивно језеро (= аккумуляционо језеро) (в. аккумуляција),
аккумуляција (<лат. accumulātiō, ген. accumulātiōnis ‘гомилање’ f.),
аккумуляциона тераса (= аккумулятивна тераса) (в. аккумулятивна те-
раса),
аккумуляционо језеро (= аккумулятивно језеро) (в. аккумуляција),
албедо Земље (<лат. albēdō, ген. albēdinis ‘белина’ f., а то од albus ‘бео’),
алтитуда (<лат. altitūdō, ген. altitūdinis ‘висина’ f., а то од altus ‘висок’),
алтокумулус (<лат. altus и в. кумулус),
алтостратус (<лат. altus и в. стратус),
алувијалан, -лна, -о (в. алувијум),
алувијална вртача (в. алувијалан),
алувијална тераса (в. алувијалан и в. тераса),
алувијална тла (в. алувијалан),
алувијалне равнице (в. алувијалан),
алувијум/алувиј (<лат. alluvies ‘наплавина’, а то од alluviō ‘поплава’),
амплитуда (<лат. amplitūdō, ген. amplitūdinis ‘величина’ f., а то
од amplus ‘велик’),
амплитуда плиме и осеке (в. амплитуда),
антецедентна долина (<лат. antecedere ‘ићи испред’),
антропогена ерозија (<грч. ἄνθρωπος anthrōpos ‘човек’, genes ‘рођен’
и в. ерозија),
антропогени фактори (= антропогени чиниоци) (<грч.
ἄνθρωπος anthrōpos, genes и лат. factor, ген. factōris m.),
апсолутна висина (= надморска висина) (<лат. absolutus, а то од
absolvere ‘разрешити’),
апсолутна влажност (<лат. absolutus),
апсолутна геохронологија (<лат. absolutus и грч. геохронологија),
апсолутна старост (<лат. absolutus),
апсолутна температура (<лат. absolutus и лат. temperātūra, ген.
temperātūrae f.),
апсолутни екстрем (лат. absolutus и extremus m.),
апсорпција (<лат. absorptiō, а то од absorbere ‘упити, апсорбовати’),
апсорпциона способност тла (в. апсорпција),
ареа (<лат. ārea, ген. āreae f.),

- ареал* (<лат. *ārealis*),
ареносол (= *еолски песак*) (<лат. *arenosus* ‘пешчани’ и *solum*, ген. *solī* ‘тло’ п.),
аридна зона (<лат. *āridus* ‘сув’ и грч. ζώνη *zōnē*),
аридна клима (<лат. *āridus* и грч. κλίμα *klima*),
аридна тла (<лат. *āridus*),
аридни карст (= *пустањски карст*) (<лат. *āridus* и нем. *Karst m.*),
аридни рељеф (<лат. *āridus* и франц. *relief m.*),
аридни циклус (<лат. *āridus* и лат. *cyclus*, ген. *cyclī m.*, а то од грч. κύκλος *kuklos*),
аридност (<лат. *āridus*),
асцедентно кретање (<лат. *ascendere* ‘пењати се’),
аурора аустралис (<лат. *Aurōra/aurōra*, ген. *Aurōra/aurōrae f.* ‘римска богиња зоре, одн. зора’ и *australis* ‘јужни’),
аурора бореалис (<лат. *Aurōra/aurōra*, ген. *Aurōra/aurōrae f.* и *borealis* ‘северни’),
базалт (<нем. *Basalt m.* од лат. *basaltes* од грч. βασανίτης *basanitēs*),
баричка депресија (<грч. βάρος *baros* и лат. *depressio*),
батиметријске карте (в. *батиметрија* и *карте*),
битумен (<лат. *bitūmen*, ген. *bitūminis n.*),
бифуркација (= *бифуркација река* = *расток*) (<нлат. *bifurcatio*, а то од *bi-* ‘два’ и *furca* ‘виле’),
бифуркација река (= *бифуркација* = *расток*),
блатни вулкан (в. *вулкан*),
бонитет (<лат. *bonitas* ‘доброта, ваљаност’),
бореалан, -лна, -о (<лат. *borealis*),
бореална клима (в. *бореалан* и грч. κλίμα *klima*),
вадозна вода (<лат. *vodosus* ‘плитак’),
ваздушни фронт (= *фронт*) (в. *фронт*),
вегетација (<нлат. *vegetātiō*, ген. *vegetātiōnis f.*),
вегетационе зоне (в. *вегетација* и *зона*),
вегетациони период (в. *вегетација* и грч. περίοδος *períodos*),
велике акумулативне равнице (в. *акумулација*),
вена (<лат. *vēna*, ген. *vēnae f.*),
вертикал (<лат. *verticalis* ‘вертикалан, окомит’, а то од *vertex*, ген. *verticis m* ‘теме, врх’),
вертикална зоналност (= *висинска појасност*) (в. *вертикал* и грч. ζώνη *zōnē*),
вертикална раишчлањеност планина (в. *вертикал*),

вертикални покрети (в. *вертикал*),
вертикални размер (в. *вертикал*),
виталитет (= *живост*) (<лат. *vītālis* ‘животни’, а то од *vīta*, ген. *vītae* ‘живот’ f.),
вулкан (<лат. *Vulcanus* ‘староримски бог ватре и ковачког заната’),
вулканизам (в. *вулкан*),
вулканолошки, -а, -о (в. *вулканолог* и *вулканологија*),
вулканска активност (в. *вулкан* и *activus*),
вулканска бреча (в. *вулкан* и итал. *breccia* f.),
вулканска ерупција (в. *вулкан* и лат. *ēruptiō* f.),
вулканска купа (в. *вулкан* и итал. *corra* f.),
вулканска острва (в. *вулкан*),
вулканска прашина (в. *вулкан*),
вулканске инјекције (в. *вулкан* и лат. *iniectiō* f.),
вулканске планине (в. *вулкан*),
вулканске стене (= *еруптивне стене* = *магматске стене*) (в. *вулкан*),
вулкански гасови (в. *вулкан* и хол. *gas*, можда мотивисано речи *geest* ‘дух, издах’),
вулкански земљотрес (в. *вулкан*),
вулкански ландшафт (в. *вулкан* и нем. *Landschaft* f.),
вулкански облици (в. *вулкан*),
вулкански плато (в. *вулкан* и франц. *plateau* m.),
вулкански појас (в. *вулкан*),
вулкански туф (в. *вулкан* и итал. *tufo* m.),
вулканско језеро (в. *вулкан*),
вулканско огњиште (в. *вулкан*),²⁴⁷
генерализација (<лат. *generālis*, а то од *genus*, ген. *generis* ‘род, врста, племе’ n., и -ālis ‘суфикс за грађење релационих придева од именица’),
генерација рељефа (<лат. *generātiō*, ген. *generātiōnis* f., а то од *generare* ‘родити, створити’, и франц. *relief* m.),
геоботаничке карте (<грч. γῆ γῆ, βοτανικός *botanikos* и в. *карте*),
географија културе (<грч. γεωγραφία *geographia* и лат. *cultūra*, ген. *cultūrae* f.),
географија религије (<грч. γεωγραφία *geographia* и лат. *religiō*, ген. *religiōnis* f.),
географска основа карте (<грч. γεωγραφία *geographia* и в. *карте*),

²⁴⁷ У истом се извору налази још један вишечлани термин који је у семантичкој и обличкој вези с придевом *вулкански* – *поствулканске појаве* (<лат. *post-* ‘после, након’ и в. *вулкан*) (Мастило, 2001: 304).

географска регија (= *регија*) (<грч. γεωγραφία geographia и в. *регија*),
географска регионалност (<грч. γεωγραφία geographia и в. *регија*),
географске карте (= *земљописне карте*) (<грч. γεωγραφία geographia и в. *карте*),

географске координате (<грч. γεωγραφία geographia и в. *координата*),
географски детерминизам (<грч. γεωγραφία geographia и лат. determinare ‘одредити’),

географски дуализам (<грч. γεωγραφία geographia и лат. dualis ‘двојан’ према duo ‘два’),

географски индетерминизам (<грч. γεωγραφία geographia и лат. in- ‘не’ и determinare),

географски координатни систем (<грч. γεωγραφία geographia, лат. coordinatus и грч. σύστημα sustēma ‘уређени поредак; тело’),

географски објекат (<грч. γεωγραφία geographia и лат. obiectum, ген. obiectī n.),

географски процес (<грч. γεωγραφία geographia и лат. grōcessus, ген. grōcessūs m.),

географски циклус (= *циклус ерозије* = *геоморфолошки циклус*) (<грч. γεωγραφία geographia и лат. cyclus, ген. cyclī m., а то од грч. κύκλος kyklos ‘круг, точак’),

геолошка (= *тектонска*) *структура* (<грч. γῆ gē, -λογία -logia и лат. structūra, ген. structūrae ‘зграда, грађевина, спој’ f.),

геолошке карте (<грч. γῆ gē, -λογία -logia и в. *карте*),

геолошке оргуље (<грч. γῆ gē, -λογία -logia и ствн. argela од лат. organum, а то од ὄργανον organon ‘орган, инструмент, оруђе’),

геолошки профил (<грч. γῆ gē, -λογία -logia и лат. pro- ‘пре’ и filo ‘линија, конач’),

геоморфолошке карте (в. *геоморфологија* и *карте*),

геоморфолошки агенси (в. *геоморфологија* и *агенс*),

геоморфолошки профил (в. *геоморфологија* и лат. profilo),

геоморфолошки циклус (= *географски циклус*) (в. *геоморфологија* и лат. cyclus, ген. cyclī m., а то од грч. κύκλος kyklos),

геотермички градијент (в. *геотермика* и лат. gradient, што је партицип презента од gradior ‘ходати, корачати’),

гласијал (= *гласијална епоха* = *ледено доба*) (в. *гласијалан*),

гласијалан, -лна, -о (<лат. glaciālis ‘леден, смрзнут’, а то од glaciēs, ген. glaciēī ‘лед’ f.),

гласијална епоха (= *гласијал* = *ледено доба*) (в. *гласијалан* и грч. ἐποχή epokhē),

гласијална ерозија (= *егзарација* = *ледничка ерозија*) (в. *гласијалан* и *ерозија*),

гласијална тераса (в. *гласијалан* и в. *тераса*),

гласијалне наслаге (в. *гласијалан*),

гласијални акумулативни облици (в. *гласијалан* и *акумулација*),

гласијални ерозивни облици (в. *гласијалан* и *ерозија*),

гласијални рељеф (= *леднички рељеф*) (в. *гласијалан* и франц. *relief m.*),

гласијално језеро (= *гледерско језеро* = *ледничко језеро*) (в. *гласијалан*),

гласијација (<лат. *glaciatus* ‘залеђен’, а то од *glaciare* ‘заледити’),

гледер (= *ледник*) (<нем. *Gletscher m.* од лат. *glaciārium*, ген. *glaciārīi n.*),

глобула (<нем. *Globule m.* обично пл. према лат. *globulus*, ген. *globulī* ‘куглица’ m.),

глобус (<лат. *globus*, ген. *globī* ‘лопта, глобус’ m.),

гномонска пројекција (= *централна пројекција*) (в. *гномон* и лат. *proiectio* према *proicere* ‘бацати напред’),

гравитација (<лат. *gravitās* ‘тежина’, а то од *gravis* ‘тежак’),

гравитациона аномалија (в. *гравитација* и грч. *ἀνωμαλία anomalia*),

гравитациона падина (в. *гравитација*),

гравитационе воде (в. *гравитација*),

гравитациони процеси (в. *гравитација* и лат. *prōcessus*, ген. *prōcessūs m.*),

гравитациони таласи (в. *гравитација* и тур. *talaz* од грч. *θάλασσα thálassa*),

гравитационо поље Земље (в. *гравитација*),

градијент (<лат. *gradiens* ‘онај који хода, корача’, што је партицип презента од *gradior* ‘корачати, ходати’),

*градијентне*²⁴⁸ *струје* (в. *градијент*),

градијентни ветар (в. *градијент*),

градска агломерација (в. *агломерација*),

датумска граница (<лат. *datum*, ген. *datī* ‘оно што је дато, написано; поклон’ n.),

дегласијација (<лат. *de-* ‘префикс којим се означава супротност: од-, раз-, не-’ и в. *гласијација*),

дезертификација (<енгл. *desertification*, према лат. *desertum* ‘пустиња’ и *-ficātiō* ‘чињење’, а то од *facere* ‘чинити’),

дезинтеграција (<лат. *dis-* ‘префикс којим се означава супротност: од-, раз-, не-’ и *integrātiō*, ген. *integrātiōnis f.*),

²⁴⁸ Ни у једном од наших речничких извора придев *градијентни*, -а, -о не наводи се као самостална одредница.

декретно време (<лат. *dēcrētum*, ген. *dēcrētī n.*),

демографска експлозија (= *популациона експлозија* = *експлозија становништва*) (<грч. *δῆμος dēmos* и *γράφω graphō* и лат. *explosiō*, ген. *explosiōnis f.*),

демографска политика (= *популациона политика*) (<грч. *δῆμος dēmos* и *γράφω graphō* и та *политικά*),

демографска статистика (= *статистика становништва*) (<грч. *δῆμος dēmos* и *γράφω graphō* и нлат. *statisticum*),

демографска транзиција (= *демографски прелаз*) (<грч. *δῆμος dēmos* и *γράφω graphō* и лат. *trānsitiō*, ген. *trānsitiōnis f.*, а то од *transire* ‘прелазити’),

демографски потенцијал (<грч. *δῆμος dēmos* и *γράφω graphō* и лат. *potentialis*),

денаталитет (<лат. *de-* и в. *наталитет*),

денудација (<лат. *dēnūdātiō*, ген. *dēnūdātiōnis f.*, а то од *denudare* ‘оголити, открити’),

денудациона тераса (в. *денудација* и в. *тераса*),

денудациони плато (в. *денудација* и франц. *plateau m.*),

денудациони рељеф (в. *денудација* и франц. *relief m.*),²⁴⁹

депопулација (<лат. *de-* и в. *популација*),

депресија (<лат. *depressio*, а то од *deprimere* ‘притиснути, утиснути’),

детериорација (<клат. *deterioare* од лат. *deterior* ‘гори’),

детритус (<лат. *dētrītus*, ген. *dētrītūs* ‘трење, губљење’ *m.*, а то од *deterere* ‘истрошити’),

дефлација (<лат. *deflatio* ‘издување, одување’),²⁵⁰

дефлационо језеро (= *еолско језеро*) (в. *дефлација*),

деформација дужина (<лат. *deformatio*, ген. *dēformātiōnis f.*),

деформација облика (в. *деформација дужина*),

деформација површина (в. *деформација дужина*),

деформација углова (в. *деформација дужина*),

деформације на карти (в. *деформација дужина* и *карте*),

дивергенција (<срлат. партицип *divergentia*),

дилувијум/дилувиј (<лат. *diluvium* ‘потоп’),²⁵¹

²⁴⁹ Код Цвијића налазимо трпни придев *денудован*, -а, -о у спојевима *денудовани облик* и *денудовани вулкан*, што имплицира постојање глагола *денудовати*. Међутим, те речи нема у нашим изворима, док се у Клајн–Шипка, 2006 даје глагол *денудирати*.

²⁵⁰ Овакву етимологију преузимамо из Мاستило, 2001, у ком је ова реч и дата с географским значењем. У Клајн–Шипка, 2006 пак она се доводи у вези с енглеским обликом *deflation*.

²⁵¹ Код Цвијића (1991: 11, 50) имамо потврде за придев *дилувијалан*, -лна, -о.

дисјунктивни ареал (<срлат. *disiunctivus*, ген. *disiungere* ‘раставити’ и в. *ареал*),

дискордантна обала (= *несагласна обала* = *попечна обала*) (<лат. партицип *discordans*),²⁵²

дискорданција (<срлат. партицип *discordantia*, а то од *discordare* ‘не слагати се’),

дислокација (<срлат. *dislocatio*),²⁵³

дисперзија воде (<лат. *dispersus* ‘раштркан, разбацан’),

дисперзност (<лат. *dispersus*),²⁵⁴

евапорација (<лат. *ēvapōrātiō*, ген. *ēvapōrātiōnis* f., а то од е- ‘с, од’ и варог ‘пара’),

евапорити (в. *евапорација*),

евапотранспирација (= *сумарно испаравање*) (<лат. е-, варог ‘пара’ и в. *транспирација*),

еворсија (<лат. *evorsio* ‘превртање’),

еворсиона језера (в. *еворсија*),

еворсионски лонци (= *миновски лонци*) (в. *еворсија*),

егзогени процеси (<грч. ἔξω ехō ‘спољни’ и *genos* и лат. *prōcessus*, ген. *prōcessūs* m.),

екватор (= *полутар*) (<срлат. *aequator*, ген. *aequātōris* m., а то од *aequare* ‘изједначити, упоредити’),

екваторијалан, -лна, -о (в. *екватор*),

*екваторијална/екваторска*²⁵⁵ *депресија* (в. *екватор* и *депресија*),

екваторијална/екваторска клима (в. *екватор* и грч. κλίμα *klima*),

²⁵² У Клајн–Шипка, 2006 као посебна одредница даје се придев *дискордантан*, -тна, -о, док код Цвијића (2000: 87) имамо и одговарајући прилог настао конверзијом, који није дат ни у једном од речника.

²⁵³ У Клајн–Шипка, 2006, РМС и РСЈ дат је глагол *дислоцирати*, док код Цвијића (1991: 286) срећемо трпни придев *дислокован*. Глагол *дислоковати*, међутим, није потврђен у нашим речничким изворима.

²⁵⁴ Како се наводи у одговарајућој дериватолошкој литератури, суфикс *-ост* „има само једну функцију – поименичавање придева” (Клајн, 2003: 178). Наспрам именице *дисперзност*, сходно томе, постоји одговарајући придев *дисперзни*, -а, -о, али је у нашим изворима грађе потврђен, заједно с *дисперзијски*, само у РСЈ (у Клајн–Шипка, 2006 дају се придеви *дисперзиван* и *дисперзионски*, а у РМС само други). Ипак, како показује преглед интернетских извора, дати је придев прилично чест, пре свега у хемијској терминологији.

²⁵⁵ У Мاستило, 2001, одакле су овај и наредних неколико термина преузети, придеви *екваторијални* и *екваторски* дају се као напоредни облици.

екваторијална/екваторска струја (в. екватор),²⁵⁶
 екваторијална/екваторска циркулација (в. екватор и циркулација),
 екваторијална/екваторска шума (= хилеја) (в. екватор),
 екваторијалне земље (в. екватор),
 екваторијалне/екваторске координате (в. екватор и в. координате),
 екваторијални степен (в. екватор),
 екваторијални/екваторски ваздух (в. екватор),
 екваторијални/екваторски појас (в. екватор),
 еквивалентне пројекције (<лат. *aequivalentem*, што је акузатив јд. од *aequivalēns*, а то пак од *aequivalere* ‘исто вредети’, и *proiectio*),
 еквидистантне пројекције (<лат. *aequidistans*, а то од *aequidistare* ‘исто удаљен’ и *proiectio*),
 еквино(к)цијум/еквино(к)циј (= равнодневица/равнодневница) (<лат. *aequinocetium*, ген. *aequinocetii* п., а то од *aequi-* ‘исто’ и пох ‘ноћ’),²⁵⁷
 еквинокијске кише (= равнодневичке кише) (в. еквино(к)цијум),
 еклиптика (<срлат. *ecliptica*, ген. *ecliptica* f., од грч. *ekleiptikos*),²⁵⁸
 еклиптика ширина (в. еклиптика),
 еклиптика координате (в. еклиптика и координате),
 еколошки оптимум (<грч. γῆ gē, οἶκος oikos, -λογία -logia и лат. *optimum* ‘најбоље’),
 еколошки фактори (= еколошки чиниоци) (<грч. γῆ gē, οἶκος oikos, -λογία -logia и лат. *factor*, ген. *factōris* m.),
 економске карте (= економскогеографске карте) (<грч. οἰκονομία oikonomia, γεωγραφία geographia и в. карте),
 економскогеографске карте (= економске карте) (в. економске карте),
 експлозија становништва (= популациона експлозија = демографска експлозија) (<лат. *explosiō*, ген. *explosiōnis* f.),
 експозиција падина (<лат. *expositiō*, ген. *expositiōnis* ‘излагање’ f.),
 екструзив (в. екструзија),
 екструзија (<лат. *extrusio* ‘избацивање’, а то од *extrudere* ‘истиснути, потиснути’),
 ексхумирани карст/крас/криш (<лат. *ex-* ‘из’ и *humus* ‘земља’ и нем. *Karst* m., одн. итал. *carso*? m.),
 елувијални ландшафт (в. елувијум и нем. *Landschaft* f.),
 елувијални хоризонт (в. елувијум и грч. ὁρίζων *horizōn*),

²⁵⁶ Термин *екваторска струја* налазимо и код Цвијића (1991: 423).

²⁵⁷ У Đurić, 1969 овај се термин даје као фемининум – *еквиноције*.

²⁵⁸ Како смо видели раније, на истом се месту наводи и придев *еклиптички*, -а, -о.

елувијум/елувиј (<нлат. eluvium, а то од eluere ‘опрати’),
 емерзија (<лат. emersio, а то од emergere ‘изронити’),
 еолска ерозија (<грч. Αἰόλος Aiolos ‘старогрчки бог ветра’ и в. *ерозија*),
 еолски процеси (<грч. Αἰόλος Aiolos и лат. grōcessus, ген. grōcessūs m.),
 ера (<клат. аега ‘почетни број’),
 ератични блокови (<лат. erraticus, а то од errare ‘лутати’),
 еродирани вулкан (<лат. erodere и в. *вулкан*),²⁵⁹
 ерозивна долина (в. *ерозија*),
 ерозивна језера (в. *ерозија*),
 ерозивна падина (в. *ерозија*),
 ерозивна тераса (в. *ерозија* и в. *тераса*),
 ерозивне планине (в. *ерозија*),
 ерозивни облици рељефа (в. *ерозија* и франц. relief m.),
 ерозија (<лат. erosio ‘пропадање’, а то од erodere ‘пропасти, изгристи’),
 еруптиван, -вна, -о (<франц. eruptif, према лат. erumpere ‘избити, проврети’),
 ерупција (<лат. ēruptiō, ген. ēruptiōnis f.),
 естуар (= естуаријум/естуариј) (<лат. aestuarium, ген. aestuarii n.),
 естуаријум/естуариј (= естуар) (в. *естуар*),
 етнографске карте (<грч. ἔθνος ethnos, γράφω graphō и в. *карте*),
 ефективне падавине (<лат. effectivus ‘делотворан’),
 ефорацијски канал (в. *ефорација* и канал),
 ефузивне стене (в. *ефузија*),
 ефузија (<лат. effusio, ген. effusiōnis ‘разливање’ f.),
 ждрело вулкана (в. *вулкан*),
 земљописне карте (= географске карте) (в. *географске карте*),
 зенит (<нлат. zenith од [погрешно прочитаног] ар. samt ‘пут’),
 зенитна плима (в. *зенит*),
 зенитне кише (в. *зенит*),
 зимски солстициј(ум) (в. *солстициј[ум]*),
 зонална вегетација (= зонално растиње) (<грч. ζώνη zōnē и в. *вегетација*),
 зонална циркулација (<грч. ζώνη zōnē и лат. circulo),
 зоогеографске карте (<грч. ζων zōon, γεωγραφία geographia и в. *карте*),
 изобатска карта (<грч. ἴσος isos ‘исти, једнак’, βάθος bathys ‘кретање, оснивање’ и *карте*),

²⁵⁹ У Клајн–Шипка, 2006 глагол *еродирати* даје се као посебна одредница, али не и дати трпни придев.

илувијални хоризонт (в. илувијум и грч. ὁρίζων horizōn),
 илувијум (<лат. лат. illuvies ‘изливање’),
 инверзија (= инверзија температуре = температурна инверзија) (<лат. inversio, а то од invertere ‘преокренути’),
 инверзија падавина (в. инверзија),
 инверзија рељефа (в. инверзија и франц. relief m.),
 инверзија температуре (= инверзија = температурна инверзија) (в. инверзија и лат. temperātūra, ген. temperātūrae f.),
 инверзиони рељеф (в. инверзија рељефа),
 инверзне миграције (= инверсне сеобе = повратне миграције) (в. инверзија и миграције становништва),
 инверсне сеобе (= инверзне миграције = повратне миграције),²⁶⁰
 инг्रेसија (<лат. ingressiō, ген. ingressiōnis ‘улажење, улазак’ f., а то од inredi ‘улазити, ући’),
 инг्रेसионе обале (в. инг्रेसија),
 индекс аридности (= индекс суше) (<лат. index, ген. indicis ‘показивач, кажипрст, истраживач’ m., f., и в. аридност),
 индекс суше (= индекс аридности) (<лат. index, ген. indicis m., f.),
 индикатори (<срлат. indicator, ген. indicātōris ‘показивач’ m., а то од indicō ‘показујем’),
 инерциона струја (<лат. inertia, gen. inertiae ‘неспретност, тромост’ f.),
 инкрустат (<лат. incrustatum, а то од crusta ‘кора’),
 инкрустација (<лат. incrustatio, а то од incrustare ‘уметати’),
 инсеквентна долина (<лат. in- ‘префикс који у овом случају означава одрицање’ и sequens ‘који следи’),
 инсолација (= осунчавање) (<лат. īnsōlātiō, ген. īnsōlātiōnis f., а то од insolo ‘износим на сунце’),
 интеграција ландшафта (<лат. integrātiō, ген. integrātiōnis f., и нем. Landschaft f.),
 интергласијал (<лат. inter- ‘између’ и в. гласијал),
 интерсинуларно море (= међуострвско море) (<лат. inter- и īnsula, ген. īnsulae ‘острво’ f.),
 интродукција (<лат. intrōdūcō ‘уводим’),
 интрузив (в. интрузија),
 интрузиван, -вна, -о (<лат. intrusivus),
 интрузивна стена (в. интрузиван),
 интрузија (<срлат. intrusio, а то од intrudere ‘банути, упасти’),

²⁶⁰ Овај термин, с придевом у нешто измењеном фонетском лику, забележен је код Цвијића (1966: 128).

инундација (<лат. inundatio, ген. inundātiōnis f., а то од inundō ‘поплавити’),²⁶¹

инфилтрација (<лат. infiltratio),

инфилтрационе воде (в. *инфилтрација*),

инцизија (<лат. incidere, а то од incidō ‘урезати, усећи’),

истмус (<лат. isthmus, ген. isthmī m., а то од грч. ἰσθμός isthmos ‘врат’),

јуvenilна вода (<лат. iuvenilis, а то од iuvenis ‘млад’),

каверна (<лат. caverna, ген. cavernae ‘пећина’ f., а то од cavus ‘шупаљ, издубљен’),

камбрија (в. *камбријум*),

камбријум/камбриј (= *камбријски период*) (<лат. Cambria, ген. Cambriae f., што је латинизирано име Велса, где су ови слојеви први пут проучени),

камин (<лат. camīnus, ген. camīnī ‘пећ, огњиште’ m., а то од грч. κάμινος káminos ‘топионица’),²⁶²

канал (<лат. canālis, ген. canālis ‘цев, јарак, канал’ m., а то од canna ‘мотка, штап’, према грч. κάννα kanna),

капиларни таласи (<лат. capillaries, а то од capillus, ген. capillī ‘длака, влас’ m. и тур. talaz, а то од θάλασσα thálassa),

карбон (= *карбонска периода*) (<лат. carbo, ген. carbōnis ‘угаљ’ m.),

карбонати (в. *карбон*),²⁶³

карбонатна тла (в. *карбонати*),

карбонатне стене (в. *карбонати*),

карбонатни хоризонт (в. *карбонати* и грч. ὁρίζων horizōn),

карбонска периода (= *карбон*) (в. *карбон* и грч. περίοδος períodos),

карта-основа (в. *карте*),

карте (<лат. charta од грч. χάρτης khartēs ‘папирус, папир’),

карте рељефа (в. *карте* и франц. relief m.),

картограм (в. *карте* и γράμμα gramma ‘слово’, а то према γράφω graphō),

картограф (в. *картографија*),

картографија (<лат. charta од грч. χάρτης khartēs и γράφω graphō),

²⁶¹ У Клајн–Шипка, 2006 даје се и одговарајући придев *инундациони*, -а, -о, а код Цвијића (1966: 85) глагол *инундирати*.

²⁶² У Клајн–Шипка, 2006 *камин* се такође изводи из латинског и грчког, али се као последња карика у том трансферу наводи немачки језик, односно реч *Kamin*. Нажалост, ни у једном другом извору, укључујући и Скок, II нисмо нашли потврду овакве етимологије.

²⁶³ У Клајн–Шипка, 2006 ова се реч изводи из немачког *Karbonat*, тако да би се она могла наћи и међу германизмима.

картографска информација (в. *картографија* и лат. *informātiō*, ген. *informātiōnis* f., а то од партиципске основе глагола *informāre* ‘обавестити, информисати; обликовати’),

картографска мрежа (в. *картографија*),

картографска семиотика (в. *картографија* и *σημειωτικός* *sēmeiōtikós*, а то од *σημεῖον* *semeion* ‘ознака, знак’),

картографске таблице (в. *картографија* и лат. *tabula*, ген. *tabulae* ‘табла, плоча’ f.),

картографске пројекције (в. *картографија* и лат. *proiectio*),

картографски знакови/знаци (в. *картографија*),

картографски извори (в. *картографија*),

картографски метод(а) (в. *картографија*),

картографски прикази (в. *картографија*),

картодијаграм (<лат. *charta* од грч. *χάρτης* *khartēs* и грч. *διάγραμμα* *diagramma* ‘цртеж, фигура’),

картометар (в. *картометрија*),

картометрија (<лат. *charta* од грч. *χάρτης* *khartēs* и грч. *μετρέω* *metréō*),

катаракт (= *катаракта*) (<лат. *cataracta*, ген. *cataractae* f. ‘водопад’, од грч. *καταράκτης*, према *καταράσσω* *katarassō* ‘сипам, изливам’),

катаракта (= *катаракт*),

квартар (= *антропоген*) (<нлат. *quartarius*, а то од *quartus* ‘четврти’),²⁶⁴

кенозојска ера (= *кенозоик*) (<грч. *καινός* *kainos*, *ζῶον* *zōon* или *zoikos* и в. *ера*),

класа ландшафта (<лат. *classis*, ген. *classis* ‘разред; војне јединице’ f.),

класификација (в. *класа* и *-ficātiō*),

климатска норма (<грч. *κλίμα* и лат. *norma*, ген. *normae* ‘правило, образац’ f.),

климатска сезона (<грч. *κλίμα* и в. *сезона*),

климатски елементи (<грч. *κλίμα* и лат. *elementum*, ген. *elementi* ‘први, основни принцип’ n.),

климатски индекси (<грч. *κλίμα* и лат. *index*, ген. *indicis* m., f.),

колонија (<лат. *colōnia*, ген. *colōniae* f., а то од *colōnus* ‘сељак, досељеник’),

колувијалне наслаге (= *колувијум*) (<лат. *culluvio* ‘нагомилавање’),

колувијум (= *колувијалне наслаге*) (в. *колувијалне наслаге*),

компактност (<лат. *compactus*, *compingere* ‘саставити, збити’),

²⁶⁴ У Клајл–Шипка, 2006 даје се и придев *квартарни*, -а, -о ‘који се односи на квартал’.

компензациона струја (<лат. *compensātiō*, ген. *compensātiōnis* f., а то од *compensatus* ‘изједначен’),

комплекс (<лат. *complexus* m., што је паст партицип од *complexi* ‘уплести, заокружити’, које је пак настало од *com-* ‘заједно’ и *plectere* ‘плести’),

комплексне карте (в. *комплекс* и *карте*),

комплекс тла (в. *комплекс*),

комполитна долина (= *сложена долина*) (<лат. *compositus*, што је паст партицип од *componere* ‘саставити’),

конвекција (<лат. *convectio* ‘доношење, достава’),

конвергенција (<нлат. *convergentia*, ген. *convergentiae* f.),

конгломерат (<лат. *conglomeratum*, а то од *conglomerare* ‘нагомилавати’, а то пак од *con-* ‘с-, са-’ и *glomus*, ген. *glomeris* ‘крупко’ n.),

кондензација (<лат. *condensātiō*, ген. *condensātiōnis* f., а то од *condensare* ‘збити, згуснути’),

кондензациона вода (в. *кондензација*),

конкордантна обала (= *сагласна обала* = *уздужна обала*) (в. *конкорданција*),

конкорданција (<клат. *concordantia*, а то од *concordare* ‘слагати се’),

консеквентна долина (= *сагласна долина*) (<лат. *cōnsequēns*, а то од *consequi* ‘потпуно следити’),

конструктивна географија (<лат. *constructivus* и грч. *γεωγραφία* *geographia*),

контактна пећина (<лат. *contactus*, а то од *contingere* ‘дотаћи’),

контактни извор (<лат. *contactus*),

контактно крашко/кришко поље (<лат. *contactus* и итал. *carso*? m.),

континент (<лат. *continētem*, што је од презента партиципа *continēre* ‘садржавати’),²⁶⁵

континентална полулопта (= *копнена полулопта*) (в. *континент*),

конурбација (<лат. *conurbatio*, а то од *con-* и *urbs*, ген. *urbis* ‘град’ f.),²⁶⁶

конфигурација (<лат. *cōnfigūrātiō*, ген. *cōnfigūrātiōnis* f.),

конфлуенција (<лат. *confluentio*, а то од *con-* и *fluō* ‘течем’),

конформне пројекције (<лат. *con-* и *forma*, ген. *fōrmæ* ‘облик, форма’ f., и *proiectio*),

координата (<лат. *coordinatus*, што је паст партицип од *coordinare* ‘уређити заједно’, а то је пак од *co-* ‘заједно’ и *ordinare* ‘уређити’),

²⁶⁵ У РМС ова се реч даје у два фонетска лика: *континент* и *континенат*.

²⁶⁶ Ово је још један од термина чији се творац и датум настанка знају: ради се о шкотском научнику, географу, биологу и социологу, Патрику Гедесу (Patrick Geddes, 1854–1932) и 1915. години.

кора ерозије (в. *ерозија*),
корација (<лат. *corrādere* ‘згртати’),
корозивна улока (<лат. *corrosivus*) (в. *корозија*),
корозија (<лат. *corrōsiō*, ген. *corrōsiōnis* f., а то од *corrōdō* ‘нагризати’),
корозија мешане воде (в. *корозија*),
косе пројекције (<лат. *proiectio*),
кратер (<лат. *crater*, а то од грч. *κράτης* *kratēr* ‘пехар, врч, велика чаша’ м., а то пак од *κεράννυμι* *kerannumi* ‘мешати’),²⁶⁷
кратерско језеро (в. *кратер*),
креда (= *кредна периода*) (<лат. *creta* ‘латински назив за острво Крит’),
кредна периода (= *креда*) (в. *креда* и грч. *περίοδος* *periódos* ‘коло, период времена, кружна стаза’),
кредни карст/крас/криш (в. *креда* и нем. *Karst* м., одн. итал. *carso*? м.),
култивисана тла (<срлат. *cultivātus*, што је перфекат пасива партиципа од *cultivō* ‘уредити, култивисати’, а то пак од *cultus*),
кумулонимбус (в. *кумулус* и *нимбус*),
кумулус (<лат. *cumulus*, ген. *cumulī* ‘гомила, нагомилана маса’ м.),
курва пада (<лат. *curva* ‘кривуља’ и *curvus* ‘крив, искривљен’),
курс (<лат. *cursus*, ген. *cursūs* м.),
лава (<итал. *lava* f. од лат. *labes*, ген. *lābis* ‘клизање, падање’ f.),
лавина (<нем. *Lawine* f., према нлат. *labina*, од *labi* ‘клизати се’),
лазур (<срлат. *lasurium* од арап. *lazaward* из перс.),
лапили (<лат. *lapillus*, ген. *lapillī* м., што је деминутив од *lapis*, ген. *lapidis* ‘камен’ м., настао додавањем деминутивног суфикса *-illus*),
латерит (<лат. *later*, ген. *lateris* ‘цигла’ м.),
латеритна тла (в. *латерит*),
латитуда (= *географска ширина*) (<лат. *lātītūdō*, ген. *lātītūdinis* ‘ширина’ f., а то од *lātus* ‘широк’),²⁶⁸
легенда (= *легенда карте* = *тумач знакова*) (<срлат. *legenda*, а то од *legere* ‘читати’),
легенда карте (= *легенда* = *тумач знакова*) (в. *легенда* и *карте*),
лигнит (<лат. *lignum*, ген. *lignī* ‘дрво’ н.),
лидо (<итал. *lido* м. од лат. *lītus*, ген. *lītoris* ‘морска обала, жало’ н.),
летњи солстициј(ум) (в. *солстициј[ум]*),
литорал (<лат. *litoralis* ‘обалски, прибрежни’),

²⁶⁷ У КЛАЈН–ШИПКА, 2006, у оквиру одреднице *кратер*, даје се и придев *кратерски*, -а, -о.

²⁶⁸ У КЛАЈН–ШИПКА, 2006 наводи се, као посебна одредница, и придев *латитудиналан*, -лна, -о, који се изводи из латинског придева *latitudinalis*.

литорализација (в. литорал),
литорални кордон (= *прибрежни спруд*) (в. литорал и франц. *cordon m.*),
литорални рељеф (в. литорал и франц. *relief m.*),
литорални седименти (в. литорал и *седимент*),
локални ветрови (<лат. *localis*),
локално време (= *месно време*) (<лат. *localis*),
локација (<лат. *locātiō*, ген. *locātiōnis f.*),
лонгитуда (= *географска ширина*) (<лат. *longitūdō*, ген. *longitūdinis* ‘дужина’ *f.*, а то од *longus* ‘дугачак’),
лонгитудинална удолина (в. лонгитуда),²⁶⁹
магнитуда (= *магнитуда земљотреса*) (<лат. *magnitūdō*, ген. *magnitūdinis f.*, а то од *magnus* ‘велик’),
максимум (<лат. *maximum* ‘највећи, највиши, највреднији’),
мантија Земље (= *омотач језгра Земље* = *плашт Земље*) (<грч. *mantion*, а то од лат. *mantellum* ‘огртач’),
мана (<срлат. *mapa mundi* ‘карта света’, а то од *mapa f.* ‘салвета’ и *mundus*, ген. *mundi* ‘свет’ *m.*),
маритимност (<лат. *mare*, ген. *maris* ‘море’ *n.*),²⁷⁰
меандар (<лат. *maeander* од грч. *хидронима Μαίανδρος Maiandros*, назив за реку у данашњој Турској познатој по свом изувијаном току),
медицинска географија (<лат. *medicīna*, ген. *medicīnae f.* и грч. *γεωγραφία geographia*),
мелиорација (<нлат. *melioratio*, а то од *melior* ‘бољи’),
мелиорација тла (в. *мелиорација*),
меридијан (<лат. *merīdiānus m.* [*circulus*] према *meriedes* ‘подне’),²⁷¹
Меркаторова пројекција (<лат. *Gerardus Mercator*, што је латинизирано име фламанског математичара и картографа Герарда де Кремера [*Gerard de Cremer, 1512–1594*], и *proiectio*),
метал (<лат. *metallum*, ген. *metalli n.*, а то према грч. *μέταλλον metallon*),
метанастазичке миграције (<грч. *metanastasis* ‘сеоба’ и лат. *migrātiō*, што је партиципска основа од *migrāre* ‘селити се’),

²⁶⁹ У КЛАЈН–ШИПКА, 2006 наводи се, као посебна одредница, и придев *лонгитудиналан*, -лна, -о, који се изводи из новолатинског придева *longitudinalis*.

²⁷⁰ Од наших извора само РСЈ бележи одговарајући придев *маритимни*, -а, -о, који би требало да буде мотиватор датог термина, док код Цвијића (1966: 101) налазимо синтагму *маритимски пут*.

²⁷¹ Код Цвијића налазимо и придев *меридијански*, који се даје и као посебна одредница у КЛАЈН–ШИПКА, 2006.

метеоритски кратер (<грч. μετέωρον meteōron, -ίτης -itēs и в. *кратер*),
метеоролошки елементи (<грч. μετέωρος metēōros и -λογία -logia и лат. *elementum*),

механичка ерозија (= *физичка ерозија*) (<грч. μηχανικός mēkhanikos и в. *ерозија*),

миграција (<лат. migrātiō, ген. migrātiōnis f.),

миграције становништва (в. *миграција*),

миграциона струја (в. *миграција*), *миграциони биланс* (в. *миграција* и нем. *Bilanz*, а то од итал. *bilancio*),

минерал (<франц. minéral m. од срлат. *minerale*, према лат. *minera* ‘рудник, руда’),

минералан, -лна, -о (<нлат. *mineralis*),

минерална вода (в. *минерал*),

минерални извори (в. *минерал*),

мобилни појас (= *покретни појас*) (<лат. mōbilis ‘покретан’, а то од moveō ‘покрећем се’),

моласа (<франц. molasse f. од лат. mollis m., f.),

моногени вулкани (<грч. μόνος monos и genos и лат. *Vulcanus*),

морталитет (<лат. mors, ген. mortis ‘смрт, леш’ f.),

морфолошка структура града (<грч. μορφή morphē и -λογία -logia и лат. *structūra*, ген. *structūrae* f.),

морфолошки комплекс (<грч. μορφή morphē и -λογία -logia и лат. *complexus*, што је паст партицип од *complecti* ‘заокружити, уплести’),

морфометријске карте (<грч. μορφή morphē, метρέω metréō и μέτρον metron и в. *карте*),

мрамор (= *мермер*) (<лат. mramor),

навигација (<лат. nāvigātiō, ген. nāvigātiōnis f., а то од nāvigō ‘пловим’, а то пак од nāvis ‘брод’ и агō ‘радим, чиним’),

навигациони сумрак (в. *навигација*),

надир (<срлат. nadir од арап. nazir),

наталитет (= *родност*) (<срлат. natalitas),

нафта (<лат. naphtha, ген. naphthae f., а то од грч. ναφθα од перс. *neft* ‘катран’),

небески пол (= *пол света*) (в. *пол*),

нивална клима (в. *нивални* и грч. κλίμα klima),

нивални, -а, -о (<лат. nivālis ‘снежни’, а то од nix, ген. nivis ‘снег’ f.),

нивални крас/кри (в. *нивални* и итал. *carso?* m.),

нивални појас (в. *нивални*),

нивални режим (в. *нивални* и *режим*),

нимбостратус (в. нимбус и стратус),
нимбус (<лат. nimbus, ген. nimbī ‘пљусак; кишни облак’ м.),
нодула (= нодулус) (в. нодулус),
нодулус (= нодула) (<лат. nodulus, ген. nōdulī м., што је деминутив од nōdus, ген. nodī ‘чвор’ м.),
номенклатура карте (<лат. nomenclatura ‘списак имена’ ф. и в. карте),
океански седименти (<грч. Ὠκεανός Okeanos и в. седимент),
океански фронт (<грч. Ὠκεανός Okeanos и в. фронт),
оклузија (= оклузија циклона) (<лат. occlusion, а то од occludere ‘затворити, преградити’),
опште географске карте (в. географске карте),
органичка ерозија (грч. ὄργανον organon и лат. erosio),
оријентација (<лат.²⁷² oriens, ген. orientis ‘који се диже; исток’, а то од origi ‘дизати се’),
оријентир (в. оријентација),²⁷³
ортографска пројекција (<грч. ὀρθός orthos и γράφω graphō и лат. proiectio),
осцилација (<лат. oscillātiō, ген. oscillātiōnis ф.),
оштра континентална клима (<грч. κλίμα klima и в. континент),
палеогеографске карте (<грч. παλαιός palaiós, γεωγραφία geographia и в. карте),
палеозојска ера (= палеозоик = примарно доба) (<грч. παλαιός palaiós и ζῶον zōon или zoikos и в. ера),
педимент (<лат. pedamentum ‘подупирач’, а то од pēs, ген. pedis ‘сто-пало’ м.),
педиментација (в. педимент),
педолошке карте (в. педологија и карте),
пелега (<итал. pelego од влат. pelagus, а то од грч. πέλαγος) (Šic, 1994: 90),
пенеплен/пинеппен (<енгл. peneplain/peneplane од лат. раене ‘скоро, готово’ и planus ‘раван’),
перспективна пројекција (<лат. perspectivus и proiectio),²⁷⁴
перспективне карте (<лат. perspectivus, а то од perspectus, и в. карте),

²⁷² У Клајн–Шипка, 2006 ова се реч изводи из француске *orientation*, тако да би се, уколико је та етимологија тачна, могла наћи и међу галицизмима.

²⁷³ Као мотиватор ове именице у Клајн–Шипка, 2006 наводи се немачки глагол *orientieren*.

²⁷⁴ У Клајн–Шипка, 2006 придев *перспективан*, -вна, -о даје се као посебна одредница, у оквиру које се даје овај вишечлани термин.

- петрографски хабитус* (<грч. πέτρα pétra ‘стена, камен’, γράφω graphō и лат. habitus m. ‘навика’, а то од habeo ‘имати’),
- план* (<лат. planus ‘раван’),
- план града* (в. *план*),
- плувијал* (<лат. pluvialis ‘кишни, кишоносан’),
- плувијална ерозија* (в. *плувијал* и *ерозија*),
- плувијални режим* (= *кишни режим*) (в. *плувијал* и *режим*),
- повратне миграције* (= *инверзне миграције* = *инверсне сеобе*) (<лат. migrātiō),
- површи дисконтинуитета* (<лат. dis- ‘префикс за означавање супротно-сти’ и continuitās, ген. continuitātis f.),
- површинска ерозија* (= *површинско спирање*) (в. *ерозија*),
- површинска ерупција* (в. *ерупција*),
- подводни вулканизам* (= *субмарински вулканизам*) (в. *вулканизам*),
- пол* (= *пол географски*) (<лат. polus, ген. polī m., од грч. polos ‘оса, осовина’),
- пол света* (= *небески пол*) (в. *пол*),
- пол топлоте* (в. *пол*),
- пол хладноће* (в. *пол*),
- поларна језера* (в. *поларни*),
- поларна клима* (в. *поларни* и грч. κλίμα klima),
- поларна ноћ* (в. *поларни*),
- поларна светлост* (в. *поларни*),
- поларни, -а, -о* (<срлат. polāris),
- поларни дан* (в. *поларни*),
- поларни источни ветрови* (в. *поларни*),
- поларни круг* (= *поларник* = *стожерник*) (в. *поларни*),
- поларни фронт* (в. *поларни* и *фронт*),
- поларник* (= *поларни круг* = *стожерник*) (в. *поларни*),
- полигенетска тераса* (<грч. πολύς polus ‘многи’, γένεσις genesis и в. *тераса*),
- поликонусне пројекције* (<грч. πολύς polus и κόνος konos ‘купа, шишарка’ и лат. proiectio),
- политичка карта* (<грч. πολιτικός politicos и в. *карта*),
- полна вода* (в. *пол*),
- популација* (<лат. populātiō, ген. populātiōnis f.),
- популациона експлозија* (= *демографска експлозија* = *експлозија становништва*) (в. *популација* и лат. explosiō),

популациона политика (= демографска политика = политика становништва) (в. популација и грч. та πολιτικά),
поствулканске појаве (<лат. post- ‘после, након’ и в. вулкан),
примарна продукција (<лат. primarius ‘један од првих, главни’ и prōductio, ген. prōductiōnis f.),
примарна равница (<лат. primarius),
примарни облици рељефа (<лат. primarius и франц. relief m.),
примарни карст/крас/криш (= сингенетски карст/крас/криш) (<лат. primarius и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),
примарно доба (= палезоик = палеозојска ера) (<лат. primarius),
примењена картографија (= тематска картографија) (в. картографија),
прогнозне карте (= прогностичке карте) (<грч. πρόγνωσις prognōsis ‘предвиђање’, а то од про- ‘пре’ и γνῶσις gnōsis ‘знање’, и в. карте),
прогностичке карте (= прогнозне карте) (<грч. προγностικός prognostikos ‘предсказивачки’ и в. карте),
пролувијум (<лат. proluvium ‘истицање’),
профундал (<лат. profundus ‘дубок’),
псеудоцилиндричне пројекције (<грч. ψευδής pseudēs, κύλινδρος kulindros, а то од куλίνδω kulindō ‘ваљам’ и лат. proiectio),
пулсација глечера (= пулсација ледника) (<лат. pulsātiō, ген. pulsātiōnis f. и глечер),
пулсација ледника (= пулсација глечера) (<лат. pulsātiō, ген. pulsātiōnis f.),
радијални покрети (<срлат. radialis, а то од radians ‘који зрачи’),
радијални поремећаји (<срлат. radialis),
радијални процеси (<срлат. radialis и лат. prōcessus, ген. prōcessūs m.),
реамбулација (<нлат. reambulatio [metarum]),
реамбулирати (в. реамбулација),
реверзивна струја (<лат. reversiō, ген. reversiōnis ‘повратак’ f.),²⁷⁵
регелација/режелација (<нлат. regelatio, а то од re- ‘префикс којим се означава понављање’ и gelatio ‘смрзавање’),
регенерација (<нлат. regenerātiō, ген. regenerātiōnis ‘обнова, препород’ f.),
регија (= географска регија) (<лат. regiō, ген. regionis ‘крај, предео, покрајина, област’ f.),

²⁷⁵ Именица *реверзија* даје се у Клајн–Шипка, 2006 као посебна одредница, али не с географским већ с правним значењем (‘поновно извршење неког кривичног дела након издржане казне за претходно кривично дело’).

регион (в. *регија*),²⁷⁶
регионална географија (в. *регија* и грч. γεωγραφία geographia),
регресивна ерозија (в. *регресија* и *ерозија*),
регресија (<нлат. regressio ‘враћање’),
регресија мора (в. *регресија*),
регулисана река (<нлат. regulatio, а то од rēgula, ген. rēgulae ‘правило, пропис, обичај’ f.),
режим (<франц. régime m., а то од лат. regimen ‘владање’),
резерват (<лат. reservatum ‘оно што је задржано’, а то од reservō ‘чувам, одржавам, задржавам’),
рекреација (<лат. recreare ‘опоравити се’),
рекреациона географија (в. *рекреација* и грч. γεωγραφία geographia),
релативан, -вна, -о (<лат. relativus),
релативна висина (в. *релативан*),
релативна влажност (в. *релативан*),
реликт (<лат. relictum ‘остатак’, а то од reliqui ‘оставити’),
реликтни елементи ландшафта (в. *реликт*, лат. elementum и нем. Landschaft f.),
реликтни рељеф (в. *реликт* и франц. relief m.),
реликтно језеро (в. *реликт*),
реликтно тло (в. *реликт*),
реолошки процеси (<грч. ῥέω rheo ‘струја, ток’, λόγος logos и лат. prōcessus, ген. prōcessūs m.),
репродукција становништва (<нлат. reproductio, а то од re- и prōdūcere ‘умножити, извести’),
ресеквентна долина (<лат. re- и sequēns ‘следећи’),
ретенција (<лат. retentio, а то према retentus ‘задржан’, а то од retinere ‘задржати’),
ретроверзија (<лат. retro ‘назад, уназад’ и vertere ‘окренути’),
рефугијум/рефугиј (<лат. refugium, ген. refugiī ‘прибежиште, уточиште’ n.),
речна ерозија (= флувијална ерозија) (в. *ерозија*),
рубна корозија (в. *корозија*),
рурална географија (= географија сеоских насеља) (<лат. ruralis, а то од rūs, ген. rūris ‘село’ n. и грч. γεωγραφία geographia),
садржај карте (в. *карте*),

²⁷⁶ У Клајн–Шипка, 2006 и у РМС *регија* и *регион* дају се као (делимични) синоними, док се у Мاستило, 2001 прави јасна разлика у значењу ова два термина.

салинитет морске воде (= *сланост морске воде*) (<нем. Salinität f., а то од лат. salinus ‘слан’, а то пак од лат. sal, ген. salis ‘со’ m.),
сантина (<франц. sentine f. од лат. sentīna, ген. sentīnae f.),
сателит (<лат. satelles, ген. satellitis ‘пратилац’ m., f.),
сателитска метеорологија (в. *сателитски* и грч. μετέωρος metéōros и -λογία -logia),
сателитска океанологија (в. *сателитски* и грч. Ὠκεανός Okeanos и -λογία -logia),
сателитски, -а, -о (в. *сателит*),
сателитски град (в. *сателитски*),
седимент (<лат. sedimentum, а то од sedeō ‘сидим’),
седиментација (<лат. sedimentatio),
седиментне стене (в. *седимент*),
седиментни слој (в. *седимент*),
сезона (<лат. satiō ‘сетва, сејање’, а то од serere ‘сејати’),
сезонска снежна граница (в. *сезона*),
сезонске миграције (в. *сезона* и *миграције*),
сеизмичка скала (<грч. σεισμός seismos ‘потрес, земљотрес’, -икос -ikos и лат. scālae, ген. scālārum ‘мердевине’ f., pl.),
сеизмичке карте (<грч. σεισμός seismos и -икос -ikos и в. *карте*),
секундарни рељеф (<лат. secundarius ‘други по реду’ и франц. relief m.),
селективна ерозија (<лат. selectus и в. *ерозија*),
серпентин (<лат. serpens, ген. serpentis ‘змија’ f. и -inus),
сига (= *бигар* = *седра* = *травертин*) (<лат. sigillum, ген. sigillī ‘мали кип, фигурина’ n.),
семиаридна клима (<лат. semi- ‘полу’ и в. *аридна клима*),
семихумидна клима (<лат. semi- и в. *хумидна клима*),
силикати (<лат. silex, ген. silicis ‘кремен; камен’ m., f.),
силикатне стене (в. *силикати*),
силур (= *силурски систем*) (<лат. Silures ‘латинско име једног келтског племена које је живело у данашњем Велсу’),
силурски систем (= *силур*) (в. *силур* и грч. σύστημα sustēma),
синоптичка ситуација (<грч. συνοπτικός sunoptikós ‘који има свеобухватан поглед’ и лат. situatio),²⁷⁷
синоптичке карте (<грч. συνοπτικός sunoptikós и в. *карте*),
систем ерозије (<грч. σύστημα sustēma и в. *ерозија*),

²⁷⁷ Придев *синоптички*, -а, -о даје се као посебна одредница у Клајн–Шипка, 2006.

скулптурни рељеф (<лат. *sculptūra*, ген. *sculptūrae* f., а то од *sculpere* ‘клесати’ и франц. *relief* m.),
слојевита интрузија (в. *интрузија*),
слојевити вулкан (= *стратовулкан*) (<лат. *Vulcanus*),
соларна клима (<лат. *sōlāris*, а то од *sōl*, ген. *sōlis* ‘Сунце’ m. и грч. κλίμα *klima*),²⁷⁸
солифлукија (<лат. *solum*, ген. *solī* ‘тло’ n. и *fluctio* ‘истицање’),
солифлукионе терасе (в. *солифлукија* и франц. *terrasse* f.),
солстицијум/солстициј (= *солстиција*²⁷⁹) (<лат. *solstitium*, ген. *solstitiī* n., а то од *sōl*, ген. *sōlis*),
солфатара (<итал. *solfatara* f. од *solfo* ‘сумпор’ од лат. *sulfur*),
социјална географија (<лат. *societās* и грч. γεωγραφία *geographia*),
статистика становништва (= *демографска статистика*) (<нлат. *statisticus*),
стационарни фронт (<лат. *stationarius* и в. *фронт*),
стереографска пројекција (<грч. στερεός *stereos* ‘чврст, тврд’ и γράφω *graphō* и лат. *proiectio*),
стратификација (<срлат. *strātum* и *-ficātum*),
стратификација атмосфере (= *температурна стратификација* = *термичка стратификација*) (в. *стратификација* и грч. ἀτμός *atmós* ‘пара’ и σφαῖρα *sphaīra*),
стратификација вода (= *стратификација водених слојева*) (в. *стратификација*),
стратификација водених слојева (= *стратификација вода*) (в. *стратификација*),
стратификоване стене (в. *стратификовати*),
стратификовати (<нлат. *stratificare*),
стратовулкан (= *слојевити вулкан*) (<срлат. *strātum* и *Vulcanus*),
стратокумулус (<срлат. *strātum* и в. *кумулус*),
стратопануза (<срлат. *strātum* и грч. παῦσις),
стратум (<срлат. *strātum* ‘плахта, покривач, јастук’, што је ср. род јд. од *strātus*),
стратус (<лат. *strātus* ‘прострт’, а то од *sternere* ‘простирати’),
структура становништва (<лат. *structūra*, ген. *structūrae* f.),
структура стене (<лат. *structūra*, ген. *structūrae* f.),
структура тла (<лат. *structūra*, ген. *structūrae* f.),

²⁷⁸ Придев *соларни*, -а, -о даје се као самостална одредница у Клајн–Шипка, 2006.

²⁷⁹ Овај фемининумски облик, као једини, даје се у Ђурић, 1969.

структурна тераса (<лат. structūra, ген. structūrae f. и в. тераса),
 структурни плато (<лат. structūra, ген. structūrae f. и франц. plateau m.),
 структурно-денудациони рељеф (<лат. structūra, ген. structūrae f., в.
 денудација и франц. relief m.),
 субаквална тла (<лат. sub- ‘испод, под’ и aqua, ген. aquae f.),
 субареални рељеф (<лат. sub-, ārea, ген. āreae f. и франц. relief m.),
 субгласијални процеси (<лат. sub-, в. гласијалан и prōcessus, ген.
 prōcessūs m.),
 субгласијални рељеф (<лат. sub-, в. гласијалан и relief m.),
 субдукција (<лат. sub- и ductum ‘водити, спроводити’),
 сублакустријска плавина (<лат. sub- и lacus, ген. lacūs ‘језеро’ m.),
 сублакустријска увала (в. сублакустријска плавина),
 сублакустријски извори (в. сублакустријска плавина),
 сублимација (<лат. sublimatio, ген. sublimātiōnis f., а то од sublimus ‘уз-
 вишен’),
 сублиторал (<лат. sub- и в. литорал),
 субмарински вулканизам (= подводни вулканизам) (<лат. sub-, marīnus, а
 то од mare, ген. maris n. и в. вулканизам),²⁸⁰
 субмарински извори (в. субмарински вулканизам),
 субнивални крас/крии (<лат. sub- и в. нивални крас/крии),
 сукцесија (<лат. successiō, ген. successiōnis f.),
 сумарно испаравање (= евапотранспирација) (<лат. summārium, ген.
 summārii ‘кратак преглед, резиме’ n.),
 супралиторал (<лат. supra- ‘изнад, преко’ и в. литорал),
 суфозија (<лат. suffossiō, ген. suffossiōnis f.),
 талк (<срлат. talcum, а то од арап. talq, а то пак од перс. talk),
 талус (<лат. tālus, ген. tālī m.),
 тангенцијални покрети (= хоризонтални покрети) (<нлат. tangentialis,
 а то од [linea] tangens ‘тангента’, а то пак од tangere ‘додиривати’),
 текстура стене (<лат. textūra, ген. textūrae ‘ткање, ткиво, грађа’ f.),
 тектонски циклус (<грч. τέκτων tekton и лат. cyclus, ген. cyclī m., а то
 од грч. κύκλος kyklos),
 телуризам (<лат. tellūs, ген. tellūris ‘земља, тло’ f.),
 тематска картографија (<грч. θέμα θέμα и в. картографија),
 тематске карте (<грч. θέμα тема и в. карте),

²⁸⁰ Ни у једном од наших извора придев субмарински, -а, -о не даје се као самосталан. Код Цвијића (1991: 456, 343) пак он се јавља у делимично измењеном лику – сумарински, -а, -о.

температурна инверзија (= *инверзија* = *инверзија температуре*) (<лат. *temperātūra*, ген. *temperātūrae* f. и в. *инверзија*),
теоретска/теоријска картографија (<грч. θεωρία и *картографија*),
тераса (<франц. *terrasse* f. од лат. *terra*²⁸¹ ‘земља’),
територија (<лат. *territōrium*, ген. *territōriī* ‘земља око града’ n.),
територијалан, -лна, -о (<лат. *territoralis*),
територијална диференцијација (= *просторна диференцијација*) (в. *територијалан* и срлат. *differentiare*),
просторна диференцијација (<срлат. *differentiare*),
територијална концентрација (в. *територијалан* и нлат. *concentratio*),
територијална структура (= *просторна структура*) (в. *територијалан* и лат. *structūra*, ген. *structūrae* f.),
просторна структура (= *територијална структура*) (<лат. *structūra*, ген. *structūrae* f.),
територијалне воде (= *територијално море*) (в. *територијалан*),
територијално море (= *територијалне воде*) (в. *територијалан*),
територијални комплекси (в. *територијалан* и *комплекс*),
територијални систем (в. *територијалан* и грч. σύστημα *sustēma*),
термичка депресија (<грч. θερμη *thermē* и в. *депресија*),
термички екватор (<грч. θερμη *thermē* и в. *екватор*),
терцијар (= *терцијарни систем* = *терцијарни период*) (<лат. *tertiarius*, према *tertius* ‘трећи’),²⁸²
топографске карте (<грч. τόπος *topos* и γράφω *graphō* и в. *карте*),
торнадо (<шпан. *tornado* m., а то од лат. *tonare* ‘грмети’),
травертин (= *бизар* = *седра* = *сига*) (<итал. *travertino* m., а то од лат. *trans* ‘преко, над’ и *tivertino* од лат. [lapis] *Tiburtinus*, према подручју Тибура),
трансгресивне наслаге (в. *трансгресија*),
трансгресија (= *трансгресија мора*) (<лат. *trānsgressiō*, ген. *trānsgressiōnis* f., а то од *trāngredi* ‘прекорачити’),
трансгресија мора (= *трансгресија*) (в. *трансгресија*),
транспирација (<лат. *trans-* ‘преко’ и *spirare* ‘дисати, дувати’),
транспортна снага реке (<лат. партицип *transporto*, а то од *trans-* и *porto* ‘носити’),
транспортни чвор (= *саобраћајни чвор*) (<лат. *transporto*),

²⁸¹ У нашој грађи (КЛАЈН–ШИПКА, 2006, Цвилић, 1991) посведочен је и придев *терестричан*, -чна, -о ‘1. који се односи на земљиште, тло; земљишни 2. који се односи на Земљу, који потиче од Земље, који се тиче Земље. 3. копнени’.

²⁸² У КЛАЈН–ШИПКА, 2006 даје се и одговарајући придев *терцијаран*, -рна, -о.

трансформација простора (<лат. *trānsfōrmātiō*, ген. *trānsfōrmātiōnis* f., а то од *trans-* и *fōrmātiō*),

триангулација (<срлат. *triangulatio*, а то од *triangulum*, ген. *triangulī* ‘троугао’ n.),

трилатерација (<лат. *trilaterus* ‘троостран’, а то од *tres* ‘три’ и *laterus* ‘страна’),

тропски фронт (= *унутартропска зона конвергенције*) (<грч. *τροπή* *trōpē* и в. *фронт*),

турбулентна дифузија (в. *турбуленција* и лат. *diffusion*, а то од *diffundere* ‘разливати’),

турбулентно кретање (= *турбуленција*) (в. *турбуленција*),

турбуленција (= *турбулентно кретање*) (<лат. *turbulentia*),

убрзана корозија (в. *корозија*),

угашени вулкан (в. *вулкан*),

урбан, -а, -о (<лат. *urbanus* ‘градски’, а то од *urbs*, ген. *urbis* ‘град’ f.),

урбана географија (в. *урбан* и грч. *γεωγραφία* *geographia*),

урбани садржај (в. *урбан*),

урбани систем (в. *урбан* и грч. *σύστημα* *sustēma*),

урбанизација (в. *урбан*),

урбанизована зона (в. *урбанизовати* и грч. *ζώνη* *zōnē*),

урбанизовати (в. *урбан*),

урбанистика (в. *урбан*),

урбанистички план (в. *урбанистика* и в. *план*),

урвински процес (<лат. *prōcessus*, ген. *prōcessūs* m.),

условне пројекције (<лат. *proiectio*),

фација (<лат. *faciēs*, ген. *faciēī* ‘облик, лице’ f.),

фен (<нем. *Föhn* m., а то од лат. *favonius* ‘западни ветар’),

фенолошке карте (<грч. *φαίνω* *phainō* ‘сијам’, а то од *φαίνόμενον* *phainomenon* ‘појава’ и -λογία -logia и в. *карте*),

фералитизација (<лат. *ferrum* ‘гвожђе’, *aluminium*²⁸³ и грч. *λίθος* *lithos*),

фералитна тла (в. *фералитизација*),

фертилитет (<лат. *fertilis* ‘плодан’),

физиономска регија (<грч. *φυσικός* *phusikos* и *νόμος* и лат. *regiō*, *regionis* ‘крај, предео, покрајина, област’ f.),

²⁸³ Термин *алуминијум*, иако заснован на латинском лексичком материјалу, релативно је новијег постања: сковао га је 1808. енглески хемичар и физичар Хамфри Дејви (Humphry Davy, 1778–1829) (наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Aluminium#Etymology> (приступљено: 21.3.2017)).

физичка ерозија (= *механичка ерозија*) (<грч. φυσικός phusikos и в. *еро-зија*),

физичкогеографске карте (<грч. φυσικός phusikos, γεωγραφία geographia и в. *карте*),

физичкогеографски процеси (<грч. φυσικός phusikos, γεωγραφία geographia и грѣс. processus, ген. processus m.),

физичкогеографски сектор (<грч. φυσικός phusikos, γεωγραφία geographia и лат. sector ‘исечак’),

филтрација (<срлат. filtratio),

фитогена акумулација (<грч. φυτόν phyton ‘биљка’, genos и в. *акуму-лација*),

фитогена ерозија (<грч. φυτόν phyton, genos и в. *ерозија*),

флексура (<лат. flexūra),

флокус (<лат. flocus ‘прамичак’),

флувијалан, -лна, -о (<лат. fluvialis ‘речни’, а то од fluvius, ген. fluvii ‘река, ток’ m.),

флувијална ерозија (= *речна ерозија*) (в. *флувијалан* и *ерозија*),

флувијална површ (в. *флувијалан*),

флувијални облици рељефа (в. *флувијалан* и франц. relief m.),

флувиоглацијалан, -лна, -о (в. *флувијалан* и *гласијалан*),²⁸⁴

флувиогласијална тераса (в. *флувиогласијалан* и в. *тераса*),

флувиогласијалне наслаге (в. *флувиогласијалан*),

флувиогласијални процеси (в. *флувиогласијалан* и лат. processus, ген. processus m.),

флувиокарст/флувиокрас/флувиокрш (<лат. fluvialis и нем. Karst m., одн. итал. carso? m.),

флукуација (<лат. fluctuatio, ген. fluctuationis f., а то од fluctuare ‘тала-сати’),

формација (<лат. formatio, ген. formationis f.),

фосил (= *окамина*) (<лат.²⁸⁵ fossilis ‘ископан’, а то од fossa ‘јарак’),

фосилизација (в. *фосил*),

фосилна пећина (в. *фосил*),

фосилна тла (в. *фосил*),

фронт (<лат. frons, ген. frontis ‘чело, предња страна’ f.),

фундамент (<лат. fundamentum, ген. fundamenti n.),

²⁸⁴ Цвијић (1966: 540) напореда с овим термином, дајући му чак предност, користи термин *речно-гледерски*.

²⁸⁵ У Клајн–Шипка, 2006 овај се термин повезује с немачком речи *Fossil*, која води порекло од латинског *fossilis*.

хемијска ерозија (<грч. χυμεία khumeia ‘вештина ливења метала’ и в. *ерозија*),

хидрогеолошка карта (в. *хидрогеологија* и *карте*),

хидролошка санација (<грч. ὑδωρ hudōr, -λογία -logia и лат. sãnātiō, ген. sãnātiōnis f. ‘исцељење’),

хидролошка серија (<грч. ὑδωρ hudōr, -λογία -logia и лат. seriēs, ген. seriēi f., а то од serere ‘спојити, увезати’),

хидролошке карте (<грч. ὑδωρ hudōr, -λογία -logia и в. *карте*),

хидролошки режим (<грч. ὑδωρ hudōr, -λογία -logia и франц. régime m., а то од лат. regimēn ‘владање’),

хипсографска курва (= *батиграфска крива* = *хипсографска крива*) (<грч. ὕψος hypsos ‘висина’ и γράφω graphō и лат. curva ‘кривуља’ и curvus ‘крив, искривљен’),

хипсометријска скала (<грч. ὕψος hypsos и μετρέω metréō, μέτρον metron и лат. scālae, ген. scālārum f., pl.),

хипсометријске карте (<грч. ὕψος hypsos, μετρέω metréō и μέτρον metron и в. *карте*),

хомолографска пројекција (<грч. ὁμός homós и -λογία -logia и лат. proiectio),

хортисол (= *вртно тло*) (<лат. hortus, ген. hortī ‘врт’ m. и solum, ген. solī n.),

хумидна клима (<лат. humidus ‘влажан’ и грч. κλίμα klima),

хумус (<лат. humus, ген. humī ‘тло, земља’ f.),

хумусни хоризонт (в. *хумус* и ὁρίζων horizōn),

цирк (<франц. cirque m. ‘арена, борилиште, циркус’ од лат. circulus ‘мали круг’),

циркулација (<лат. circulātiō, ген. circulātiōnis f.),

цирокумулуси (в. *цирус* и *кумулус*),

цирокумулуси (в. *цирус* и *стратус*),

цирус (<лат. cīrgus ‘коврца, увојак’).

Већ смо видели да су својом бројношћу латинизми донекле слични грецизмима. Наравно, није то једино што повезује ове две групе термина: и једни и други представљају превасходно интернационализме и део су научне терминологије. Такође, као ни код грецизама, ни код ове групе термина није велик број оних којима се означавају неке појаве у рељефу или пак оне реалије које су карактеристичне за пределе насељене старим Латинима (ипак, има и таквих, нпр.: *вулкан*, *каверна*, *лава* и сл.), како је то случај с већином осталих језика. Услед познатих

културно-историјских односа међу двама језицима, немали број примера нашао се сврстан и у грецизме и у латинизме. При томе, смер позајмљивања скоро увек унапред је познат: наиме, грчки језик је тај који је исходишни, односно језик давалац, док је латински језик прималац. Ипак, и овде су могући изузеци, заправо, барем што се нашег корпуса тиче, изузетак: лексема *мантија*, део вишечланог термина *мантија Земље*, из латинског је ушла у (ново)грчки, а потом и у српски језик.

Управо због свог научног карактера, латинизми, а исто смо раније приметили и у вези с грецизмима, нису, уколико занемаримо неке фонетске и морфолошке дублетизме, захвални за подробнију анализу. Ипак, и овде су се неки термини по нечем издвојили.

Термин *агломерат* налазимо у оба наша примарна речничка извора – у Мاستило, 2001: 13 и у Клајн–Шипка, 2006: 61. Занимљиво је, међутим, да се у првом он даје само у једном значењу (‘растресите скупине обично необрађене крупне парчади седиментног или вулканског порекла [вулкански туфови и туфовске брече]’), а у другом у три, од који су чак два последња везана (и) за географски термилошки систем (‘2. маса од различитих делића руда спојених уједно. 3. густо насељено место’²⁸⁶).

Пар термина *акваторија/акваториј(ум)* посебан је по томе што представља морфолошки дублет: први је његов члан фемининум, а други маскулинум, и то је нешто што смо имали прилике да видимо и код неких термина пристиглих из/преко других језика. Међутим, наведени маскулинум има два облика – дужи *акваторијум* и краћи *акваториј*. Алтернативне форме овог типа налазимо код још неколико термина сличног облика: *алувијум/алувиј*, *дилувиј/дилувијум*, *еквино(к)циј/еквино(к)цијум*, *елувијум/елувиј*, *естуаријум/естуариј*, *камбриј/камбријум*, *рефугијум/рефугиј* и *солстицијум/солстициј*. Да се приметити, уколико се упореде извори из којих су ексцерпирани дати примери, да се у Клајн–Шипка, 2006 доследно јављају оба облика, на шта је свакако утицала и лингвистичка компетенција аутора овог речника, док се у *Речнику савремене српске географске терминологије*, уколико их уопште бележи, предност некад даје дужим терминима

²⁸⁶ Ово значење једнако је значењу термина *агломерација* и *агломерација насеобинска*, од којих је други забележен само Мاستило, 2001.

(нпр. *алувијум*, *елувијум*), дају се оба облика (нпр. *еквино[к]џиј[ум]*, *солстиџиј[ум]*) или се пак наводи само краћи (нпр. *естуар*). У вези с овим последњим можемо поменути и термин *илувијум*: наиме, једину потврду за њега налазимо у Мاستило, 2001, где се он даје само у дужем облику. Будући да ниједан други извор, укључујући ту и интернетске, не наводи дати термин, можемо на основу сличности с горенаведеним терминима само претпоставити да наспрам овог дужег постоји и краћи облик **илувиј*.

Још два термина из групе наведених по нечем завређују посебан осврт: као што видимо, у пару примера *еквино(к)џијум/еквино(к)џиј* имамо фонетски дублет, при чему се у Мастило, 2001 даје се само облик с очуваном консонантском групом *-кџ-* ближи изворном латинском фонетизму, у РСМ се дају оба облика, док се у РСЈ и Клајн–Шипка, 2006 даје само облик *еквиноџиј(ум)*.

Термин *камбриј(ум)*, присутан у свим нашим речничким изворима, једино се у Мастило, 2001 наводи у два морфолошка лика: поред поменутог маскулинумског и у фемининумском *камбрија*.

Придев *вулканолошки*, *-а*, *-о* занимљив је по томе што код њега имамо присутну тзв. секундарну мутацију (Вавић, 1986: 44), тј. појаву да се релациони придев изведен од једне именице односи и на другу именицу обликом и значењем блиску првој (нпр. *филозофски*: *филозоф*, *филозофија*). Наравно, овакав наш пример није јединствен: како је још С. Бабић приметио, ова је појава честа, између осталог, код назива неке струке и стручњака из дате области.²⁸⁷ Отуд помало чуди што је у речнику Клајн–Шипка, 2006, одакле смо и ексцерпирали дати придев, његово порекло везано само за именицу *вулканолог*, а не и *вулканологија*, иако се значење придева дефинише као ‘који се односи на вулканологију и вулканологе’.

Термин *катаракт/катаракта* још је један од примера морфолошког дублетизма. Ипак, у Мастило, 2001 и Клајн–Шипка, 2006 у свом географском значењу²⁸⁸ овај се термин даје само као маскулинум, док се у РСМ и РСЈ дају оба облика. У Ђурић, 1969 пак он се даје само

²⁸⁷ О овом в. више ниже у тексту.

²⁸⁸ Оно се у Клајн–Шипка, 2006 дефинише као ‘1. праг у речном кориту преко којег вода пада у слаповима, брзица, брзак; 2. водопад, слеп’.

као фемининум и то у плуралу – *катаракте*.²⁸⁹ Још нешто у вези с овим што нам сведочи о неједнаким лексикографским поступцима у различитим речницима: у КЛАН–Шипка, 2006 постоји посебна одредница *катаракта*, али се она не упућује, осим кад се ради о етимологији, на маскулинум, већ се јавља само као медицински термин (‘замућење очног сочива; скрама на рожњачи, сива мрена’). У РМС и РСЈ ова два различита значења дата су у оквиру једне одреднице, при чему се у оба случаја као прво даје оно географско.

У Мاستило, 2001 постоје две одвојене одреднице *креда*: *креда 1* (= *кредна периода* ‘трећа [последња] периода мезозојске ере геолошке историје Земље’) и *креда 2* (‘беличаста седиментна стена која се састоји претежно од калцијумовог карбоната [CaCO₃] и продукт је таложења љуштура микроорганизама’). Занимљиво је да за прву одредницу није дата етимологија, док је за другу дата она коју смо и навели горе (лат. *creta* ‘латински назив за острво Крит’). У КЛАН–Шипка, 2006, с друге стране, два горња значења обједињена су под једном одредницом *креда*, која има и додатно, треће значење (‘1. геол. а.²⁹⁰ врста седиментне стене настале таложењем кречњака из љуштура ситних морских животиња. 2. геол. период у развоју Земљине коре, најмлађе раздобље мезозоика. 3. комад креде који служи за писање’).

Термин *меридијан* код Цвијића на једном месту (2000: 88) срећемо са друкчијим фонетским ликом – *мередијан*, незабележеним у нашим другим изворима. На другим местима (нпр. Цвијић, 1991: 99) и он користи данас уобичајен облик овог латинизма, тако да не знамо да ли се ради о случајној омашки аутора, словној грешки или пак о старијем облику речи у међувремену потиснутом новијим обликом.

Код пара термина *нодулус/нодула* имамо још један пример за морфолошки дублетизам. У КЛАН–Шипка, 2006 оба се облика дају у оквиру једне одреднице, при чему се као први даје маскулинум. Ово имплицира да је тај облик, барем према мишљењу аутора датог речника, обичнији, што може бити подржано изворним, латинским ликом. Ипак, једину другу потврду у нашем корпусу (ни РМС ни РСЈ

²⁸⁹ Због тога што дати лексикон не даје подробније граматичке информације, не знамо да ли овај плуралски облик сугерише да се ради о именици плуралија тантум или пак, како је то неретко у Мастило, 2001, о именици која се чешће користи у плуралу.

²⁹⁰ Занимљиво је да се даље у оквиру значења не јавља ознака *б*.

не наводе дати термин) за овај термин имамо код Цвијића (1991: 384), где се он јавља као фемининум.

Термин *поларник* резултат је универб(из)ације, тј. стварања нове лексеме помоћу сажимања вишечланог израза (у нашем случају, дво-чланог термина *поларни круг*) и додавања одговарајућег творбеног форманта (у датом случају, суфикса *-ик*). Ова појава у српском језику (и не само у њему²⁹¹) није реткост (исп. нпр. [*саобраћајна несрећа/незгода* >] *саобраћајка*, [*штитна жлезда* >] *штитњача*, [*студентски град* >] *студењак*), али, с обзиром на то да су овако добијене лексеме првенствено део жаргона и разговорног језика – међу научним терминима није честа, о чему сведоче и примери које смо сакупили.

У пару *регелација/режелација* имамо фонетски дублетизам: први облик, ексцерпиран из Клајн–Шипка, 2006, ближи је изворном облику (нлат. *regelatio*), док лик другог облика, забележен у Мاستило, 2001, указује да је у лексичком трансферу по свој прилици учествовао неки посредник, највероватније француски језик.

Термин *стратум* у Клајн–Шипка, 2006 дефинише се као ‘1. покривач, простирач. 2. геогр. слој, наслага’, док код Цвијића (1991: 25) налазимо блискозначни термин *страта* ‘паралелни слојеви стена’. Оно што је занимљивије од значења потоњег термина јесте његов облик: у латинском плурал именице *stratum* гласи управо *strata*, тако да код Цвијића заправо налазимо тај облик плурала. Нажалост, у нашој је грађи облик *страта* потврђен само једном те га не можемо прецизније морфолошки описати.

2.17. Мађарски језик²⁹²

Између мађарског и српског, односно оног словенског идиома чији је један од изданака српски језик, одувек су постојале чврсте везе, које су потврђене читавим низом лексичких позајмљеница, понекад

²⁹¹ О томе в. више нпр. у Ћорић, 1991, Оташевић, 1997 и Ђеновић, 2012.

²⁹² Овим угро-финским језиком као својим првим говори око 13.000.000 особа, пре свега у Мађарској али и у њој суседним земљама, међу којима се бројем говорника издвајају Румунија, Словачка и Србија (више види на https://en.wikipedia.org/wiki/Hungarian_language (приступљено: 20.5.2017)).

чак и повратних. При томе је, у прво време барем, смер позајмљивања ишао према мађарском, да би с развојем мађарске културе и државе – он све чешће бивао обрatan.

Ипак, међу посматраним терминима који су део нашег корпуса само су четири хунгаризма. Ради се о следећим терминима:

*берак*²⁹³ (<мађ. *berek*) покр. ‘гај’,

валов (<мађ. *vályú*) ‘долина у облику корита’ односно ‘коритаста долина’ (РСЈ: 127),²⁹⁴

парлог (<мађ. *parlag*) ‘угар’ (Šic, 1994: 64),

пуста (<мађ. *pusztá*) ‘широка травната равница, степа у Мађарској на којој се гаје говеда и коњи’.

Именицу *берак* Ј. Шиц изводи из мађарског *berek* ‘шумица’ (Šic, 1994: 60). Иначе, ова именица има потврду код Вука, који је назначио да ју је чуо у Срему, што би значило да, због усколокалног карактера, она има статус дијалектизма, регионализма или чак локализма.

Именица, *валов*, међутим део је стандардног језика и двозначна је: означава првенствено, као и у језику изворнику, ‘дрвено или камено корито за храњење и појење домаћих животиња, обично свиња’, али и, како смо горе видели, ‘долину у облику корита’. Јасно је да је секундарно значење ове именице, оно које нас занима, настало семантичком трансформацијом, односно метафором, при чему је мотивациона база за повезивање двају семантичких садржаја сема која се односи на облик,²⁹⁵ што је механизам присутан и код терминологије неких других апелатива (исп. Алџановић, 2011: 330).

Именицу *парлог* пак Ј. Шиц (1994: 64) одређује као повратну позајмљеницу из мађарског или румунског језика, док то исто можемо имати и у именици *пуста*. Наиме, мађ. *pusztá* неки сматрају позајми-

²⁹³ Занимљиво је да у Херцеговини постоји српско презиме истог облика, које, како показују прозодијски ликови двеју лексема (*бѐрак/бѐрак* – *Бѐрак*) – по свој прилици није повезано с поменутиим хунгаризмом.

²⁹⁴ У Мاستило, 2001: 52 поред *валов* ‘ледничко корито којим се кретао ледник, настало његовим радом’ наводи се и *валовско језеро* ‘ледничко језеро настало на дну валова, на месту где је ледник селективном ерозијом у мање отпорним стенама створио селективно удубљење’.

²⁹⁵ Нама доступни речници мађарског језика (нпр. <https://en.wiktionary.org/wiki/vályú> (приступљено: 21.3.2017)) сугеришу да у мађарском именица *vályú* нема наведено секундарно значење.

цом из словенског (исп. нпр. Скок, III: 82), и данас сачуваном и сасвим обичном у словенским језицима, као, нпр., у српском у облику придева *пуст*, -а, -о или пак руском у придеву *пустой*, -ая, -ое. Оваквом мишљењу поред обличког подударања у прилог иде и значење поменутог придева као и рељеф па и густина насељености поменутих мађарских равница.

Ипак, и поред свега четири хунгаризма потврђена у нашем корпусу, несумњиво је да су заслуге не мађарског језика него превасходно Мађара као нације знатно веће како за богаћење наше географске тако и за богаћење наше научне терминологије уопште. Наиме, управо су Мађари, будући да је у Угарској службени језик све до 1844. био латински, ти који су Србима и њиховом језику представљали својеврсне посреднике за интернационализме и латинизме.

2.18. Немачки језик²⁹⁶

Германизми су у нашем корпусу релативно бројни: укупно 48 лексема у прикупљеној грађи дато је с квалификатором *нем.* Ради се о следећим лексемама:

андезит (<нем. Andesit m., према Андима у Јужној Америци),
антрацит (<нем. Anthrazit m. од грч. anthrax ‘угаљ’),
атмосферилије (<нем. Atmosphäriten pl.),
базалт (<нем. Basalt m. од лат. basaltus од грч. βασανίτης basanitēs),²⁹⁷
валентинит (< Valentinit m., према нем. средњовековном алхемичару Валентинусу [Basilus Valentinus]),
глетчер (= ледник) (<нем. Gletscher m. од лат. glaciārium, ген. glaciārīi n.),

²⁹⁶ Овај западногермански језик има службени статус у Немачкој, Аустрији, Швајцарској, Луксембургу и Лихтенштајну као и појединим областима Италије и Белгије. Процењује се да представља први језик за око 95.000.000 говорника, док се још око 15.000.000 њиме користи као другим језиком. Немачки је популаран и као страни језик: процењује се да је око 100.000.000 особа (било) укључено у неки од процеса његовог учења (види више на https://en.wikipedia.org/wiki/German_language (приступљено: 20.5.2017)).

²⁹⁷ Без икаквог квалификатора, у Мاستило, 2001: 37–38 дају се и термини *базалтна лава* (= основна лава) ‘лава базалтног или андезитно-базалтног састава’, *базалтна магма* (= основна магма) ‘дубинска силикатна отопина богата магнезијумом, гвожђем и калцијумом’ и *базалтни слој* ‘доњи слој Земљине коре, смештен између гранитног слоја и горње мантије Земље’.

глобула (<нем. Globule m. обично pl. према лат. globulus, ген. globulī ‘куглица’ m.),
 гнајз/гнајс²⁹⁸ (<нем. Gneiss m.),
 граба (<срвн. grabe),
 грабен (= ров) (<нем. Graben m.),
 гранат (<нем. Granat m., према лат. [lapis] granatus),
 гранит²⁹⁹ (<нем. Granit m. од итал. granito ‘зрнаст’),
 графит³⁰⁰ (<нем. Graphit/Grafit m.),
 дацит (<нем. Dazit m., према Dacia, античком називу за данашњу Румунију),
 дина (<нем. Düne f.),
 јет (<нем. Jett),
 карст (= крас/криш)³⁰¹ (<нем. Karst m.),
 кварц³⁰² (<нем. Quarz m.),
 компас (= бусола) (<нем. Kompass m. од итал. compasso),
 лавина (<нем. Lawine f., према нлат. labina, од labi ‘клизати се’),
 ландшафт (<нем. Landschaft f.),³⁰³

²⁹⁸ Облик *гнајс* јавља се у Цвилиц, 2000: 152.

²⁹⁹ Поред ове, а с њом повезане, део нашег корпуса су и лексеме: *гранитизација*, *гранитит*, *гранитна магма*, *гранитни слој*, *гранитоидна стена*. Ова последња својим обликом сугерише да је настала од именице *гранитоид*, које нема у нашим, али је присутна у интернетским изворима, пре свега страним (нпр. <https://en.wikipedia.org/wiki/Granitoid> (приступљено: 21.3.2017)).

³⁰⁰ У Клајн—Шипка, 2006 даје се и придев *графитни*, -а, -о.

³⁰¹ Поред овог наводе се и следеће лексеме: *карстификација* (= *окрашавање/скрашћавање*) ‘процес претварања земљишта у карст, настанак карста’, *карстологија* ‘наука о карсту која обједињује физичку спелеологију, биоспелеологију и географију краса’ (Мастило, 2001: 166) и *плитки карст* ‘крас у коме слој који се карстификује и зона вертикалне циркулације воде имају малу моћност, а подземне воде леже на малој дубини’ (Мастило, 2001: 286). Из последњег примера, види се, иако га наши речнички извори не дају као самосталну одредницу, да је и глагол *карстификовати* део географске терминологије. Осим тога, у Мастило, 2001: 166 даје се и вишечлани термин *карст умерених ширина* (исп. горе *крас умерених ширина*).

³⁰² У вези су с овим и следећи термини и лексеме: *кварцевит*, -а, -о, *кварцит* ‘врста веома тврдог камена, пешчаник са великим процентом кварца’, *кварци*, -а, -о ‘који се састоји од кварца; који садржи кварц’, *кварци песак* ‘песак од ситних зрнаца силицијум-диоксида, битан у производњи стакла’, *кварцпорфир* и *кварцтрахит*.

³⁰³ Занимљиво је да се ова лексема јавља самостално само у два наша извора: у Ђурић, 1969 и Мастило, 2001, и да је знатно чешћа, а и то само у другом извору, као део вишечланих термина: *вулкански ландшафт* ‘предео са широким развојем савремених или древних облика вулканског рељефа’, *крашки/кришки ландшафт*

*лес*³⁰⁴ (<Löss/Löß m.),
лот (<нем. Lot n. ‘дубиномер’),
мар,³⁰⁵
марше,
миграциони биланс (<лат. migrātiō и нем. Bilanz, а то од итал. bilancio),
нивелир (<нем. Nivellier n., а то скраћено од нем. Nivellierinstrument n.),
нивелирати (= *нивелисати*) (<нем. nivellieren, франц. niveler),
оркан (<нем. Orkan m. од хол. orkaan од франц. un ouragan),³⁰⁶
пасати (<нем. Passat m.),³⁰⁷
плиоцен (<нем. Pliozän n. од грч. pleion ‘више’, καινός kainos),
ревир (<нем. Revier n. од итал. riviera ‘обала, ривијера’),
рит (<нем. Ried n. ‘мочвара’),

‘ландшафт области развоја краса’, *културни ландшафт* ‘географски ландшафт сврсисходно измењен привредном делатношћу’, *ландшафт географски* ‘синоним природно-територијалног комплекса који се може издвајати у регионалном и типолошком погледу као укупност делова сличних по својим морфолошким и функционалним карактеристикама’ и *мочварни ландшафт* ‘веома влажан ландшафт који укључује мочваре и околне замочварене територије’ и *реликтни елементи ландшафта* ‘елементи који су се сачували у ландшафту из претходних стадијума његовог развоја’. У истом се извору даје и придев *ландшафтни*, -а, -о као део термина *ландшафтни омотач* (= *географски омотач*).

³⁰⁴ У истом извору налазе се и термини *лесна зараван* ‘уравњен или благо заталасан плато еолског порекла настао навејавањем синих честица прашине’ и *лесни карст/крас/криш* ‘облици рељефа у лесу, слични крашким’.

³⁰⁵ Цвијић (1991: 164) овај термин одређује као ‘окно кратерског облика у старим седиментним слојевима’.

³⁰⁶ У Клајн–Шипка, 2006 даје се и одговарајући придев *оркански*, -а, -о.

³⁰⁷ Постоји и одговарајући придев *пасатни*, -а, -о, који налазимо у Мاستило, 2001: 273–274 у вишечланим терминима: *пасатна инверзија* ‘инверзија температуре у области доминације пасата, у просеку, на висинама 1–2 км од Земљине површине и са скоком температуре 3–5°C’, *пасатна клима* ‘климат области које се налазе по утицајем пасата’, *пасатна пустиња* ‘пустиња која настаје под великим утицајем пасата (нпр. Сахара, пустиње Арабијског полуострва)’, *пасатне зоне* ‘зоне у тропским и делимично суптропским ширинама северне и јужне хемисфере, у којима долази до пасатног преноса тропског ваздуха у правцу екватора’, *пасатне противструје* ‘источне зоналне струје у потповршинском слоју тропских зона светског океана’, *пасатне струје* ‘површинске струје светског океана у тропским и екваторијалним ширинама северне и јужне полулопте, изазване пасатима који овде доминирају’ и *пасатни фронт* ‘атмосферски фронт у тропима који дели две различите масе тропског ваздуха’.

риф (<нем. Riff n.),³⁰⁸
салинитет (<нем. Salinität f., а то од лат. salinus ‘слан’, а то пак од лат. sal, ген. salis ‘со’ m.),³⁰⁹
серпентина (<нем. Serpentine f. од лат. serpentinus ‘змијолик’),
талвег (<нем. Talweg m., према Tal ‘долина’, Weg ‘пут’),
фелдспат (<нем. Feldspat m.),³¹⁰
фен (<нем. Föhn m., а то од лат. favonius ‘западни ветар’),
фирн (<нем. Firn/ Firnschnee m., а то од даље старовисоконемачког облика),³¹¹
флиш (<нем. Flysch n.),³¹²
форланд (<нем. Vorland n.),
харнише (<нем. Harnisch ‘оклоп’ m.),
хинтерланд (<нем. Hinterland n.),
хорст (= тимор) (<нем. Horst m.),
шрафа (<нем. Schraffe f.),³¹³
шрафирати (<нем. schraffieren),
шрафирање.

Термин *граба* у нашим изворима дат је само у Šic, 1994: 81, где се дефинише као ‘ров, речно корито’ и изводи из, како смо видели, одговарајућег средњовисоконемачког облика *grabe*, који, барем колико нам показују доступни извори, данас не постоји у стандардном немачком језику. Облички пак, па и својим значењем, овој је блиска именица *Grab* ‘гроб, гробница’ n., која је део лексикона савременог немачког, као и *Graben* ‘ров’ m., од које је потекла и лексема *грабен*, која је део нашег корпуса.

Лексема *дина* у неким нашим изворима сматра се позајмљеницом из француског (Клајн–Шипка, 2006), а у другима пак – из немач-

³⁰⁸ У Мاستило, 2001 овај се термин сматра позајмљеницом из холандског.

³⁰⁹ У Мастило, 2001 овај се термин изводи директно из латинског. Ми, ипак, због очигледне обличке подударности, предност дајемо етимологији понуђеној у Клајн–Шипка, 2006.

³¹⁰ Код Цвијића (1991: 26) налазимо и *фелдспатоид*.

³¹¹ Придев *фирнски*, -а, -о налазимо у Мастило, 2001: 411 као део вишечланих термина *фирнска линија* ‘доња граница фирнског покрива ледника’, *фирнски басен* ‘део ледника који лежи изнад границе храњења’ и *фирнско поље* ‘простор унутар фирнског басена који заузима фирн’. Код Цвијића (1991: 50), осим тога, налазимо и *фирнски ледник*.

³¹² Код Цвијића (1991: 208; 1966: 77) налазимо и *флишне стене*.

³¹³ У РМС уз ову именицу стоји квалификатор *тал*.

ког језика (РСЈ) или чак келтског, као што је то у РМС. С обзиром на то да је евентуално келтско порекло, како показују и штампани и интернетски извори,³¹⁴ за разлику од француског и/или немачког, посве неизвесно, зарад тог једног примера нећемо уводити посебну језичку групу, те ћемо датум лексему навести под оба друга језика, иако бисмо је пре сматрали галицизмом, будући да неки други извори (нпр. OED), барем када се ради о енглеском језику, показују да је она преузета управо из француског. Иначе, поред фонетског лика *дина*, данас уобичајеног, у нашој је грађи она забележена и у облику *дуна* (КЛАН–Шипка, 2006, Цвилић, 1991: 11), односно, у РМС, као именица из класе плуралија тантум – *дине*.

Термин *пасат* заслужује посебну пажњу: наиме, он се у нашим речничким изворима, како смо видели, сматра позајмљеницом из немачког (КЛАН–Шипка, 2006), али и из италијанског (РМС) или шпанског језика (Мастило, 2001). У потоњем, међутим, како нам показују одговарајући извори, термин за датум појаву јесте *vientos alisios*, у италијанском *aliseo*, док је у немачком управо *Passat* (иначе, у енглеском он гласи *trade winds/trades*, у француском *alizé*, а у руском *Пассат*). Изгледа, међутим, да је и у немачки овај термин дошао из неког другог језика или да је барем мотивисан речима из тог језика, по свој прилици португалског (од глагола португалског *passar* ‘проћи’, док је назив за ветрове у том језику *Ventos Alísios*) или заиста италијанског (итал. *passata* ‘прошлост’).³¹⁵

Из наведених примера може се видети да су они крајње разнородни и што се тиче њиховог порекла и значења. Наиме, већина термина потекла је управо из немачког, док су нам неки преко тог језика, као јединог или једног од посредника, дошли из различитих других језика (латинског: *гледер*, *глобула*, *гранат*, *лавина*, *серпентина*, *фен*; грчког: *антракс*, *базалт*, *плиоцен*; италијанског: *гранит*, *компас*, *ревир*; француског: *нивелирати*, *ураган*³¹⁶). Осим тога, денотати ових термина представљају како различите облике рељефа (нпр. *мар*, *хорст*), мине-

³¹⁴ Исп. нпр. <https://www.etymonline.com/index.php?term=dune> (приступљено: 21.3.2017).

³¹⁵ Наводимо према [https://de.wikipedia.org/wiki/Passat_\(Windsystem\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Passat_(Windsystem)) (приступљено: 21.3.2017).

³¹⁶ Овде би могла спадати и *дина*.

рале (нпр. *гранат*, *валентинит*) и врсте земљишта (*лес*) тако и појмове везане за метеорологију (нпр. *пасат*, *оркан*, *фен*). Ипак, већини им је заједничко то да спадају у научну терминологију. Осим тога, код највећег броја термина не јављају се недоумице у вези с пореклом како смо то досад понегде имали прилике да видимо: услед веома чврстих и дуго-трајних веза између немачког и српског језика, које су последица некадашње како политичке тако и културне и научне супремације, у односу на Србију, земаља у којима је први био службени језик, али и блиских веза које су међу овим државама биле успостављене – несумњиво је да су сви наведени термини ушли у српски равно из немачког.³¹⁷

2.19. Норвешки језик³¹⁸

Овај језик један је од језика с којим српски, услед историјско-географске дистанце, није имао директне контакте. Отуд можемо претпоставити да су термини *фјелд* и *фјорд* у наш језик дошли преко неког од посредника. Ипак, чињеница да ове термине налазимо и код Цвијића (1966: 96), који је једном приликом и посетио Норвешку, може, евентуално, значити да је он имао некаквог удела у том посредовању.

Обе ове лексеме, иначе, интернационално су распрострањене, што и не чуди будући да означавају форме рељефа типичне управо за Норвешку: прва ‘зараван која настаје деловањем глечера’, а друга и, чини нам се, далеко познатија ‘дубоки, узани морски залив са стрмим обалама, карактеристичан у поларним областима и Норвешкој’. Ипак, премда се у Мاستило, 2001 овим терминима приписује норвешко порекло, у Клајн–Шипка, 2006 *фјелд* се изводи из данског *ffeld*. Изгледа да је и овакво мишљење оправдано: поједини речници³¹⁹ данско *ffeld* изводе из старонорвешког *ffall*, што би значило да је први језик одиграо улогу непосредног посредника.

³¹⁷ О овим везама и утицајима в. више у Бјелаковић, 2017.

³¹⁸ Овим северногерманским језиком као првим говори око 5.000.000 особа, скоро искључиво на територији Норвешке (види више на https://en.wikipedia.org/wiki/Norwegian_language (приступљено: 20.5.2017)).

³¹⁹ Исп. нпр. <https://www.thefreedictionary.com/fjeld> (приступљено: 21.3.2017).

2.20. Персијски језик³²⁰

У нашој се грађи налази укупно пет лексема које воде порекло из овог језика:

ћердан (<тур. *girdap* ‘вир, водени вртлог’ од перс. *girdab*),

кевир,

лазур (<срлат. *lasurium* од арап. *lazaward* из перс.),

нафта (<лат. *naphtha*, ген. *naphthae* f., а то од грч. *ναφθα*, а то од перс. *neft* ‘катран’),

талк (<срлат. *talcum*, а то од арап. *talq*, а то пак од перс. *talk*).

Као језик једне од најважнијих и највећих држава античког света, Персијског царства, персијски је столећима имао улогу најпрестижнијег културног језика средње, јужне и западне Азије, и утицао је на многе суседне језике, укључујући чак и оне највеће као што су арапски и хинди. И данас, са великим бројем изворних говорника, он остаје један од значајнијих светских језика. Из такве његове улоге проистиче и једна (лингвокултуролошка) занимљивост која се лако дâ приметити уколико се само и летимично погледају забележени примери: персијски се ниједном не јавља као посредник већ је управо он језик из којег су речи, најчешће посредним путем, доспеле у друге језике, па и у српски.

Прва међу забележеним речима, *ћердан*, занимљива је по томе што се њено примарно, апелативно, значење (‘вир, вртлог, бујица; опасно место на реци’) данас код просечног говорника српског језика повукло те да се она првенствено везује за одређени локалитет на Дунаву.³²¹ Иначе, ова реч, која у персијском гласи *girdab*, стигла нам је, како смо видели, посредством турског *girdap* ‘вир, водени вртлог’ (Šis, 1994: 85).

Термином *кевир*, чију етимологију нисмо успели да одредимо, означавају се ‘слане пустиње Ирана’. Будући везан за један усколокални

³²⁰ Персијски је ие. језик који спада у западноиранску групу индо-иранске гране језика. Данас је, под овим или другим називима, службени језик у Ирану, Авганистану и Таџикистану. По неким проценама, има до 60.000.000 изворних говорника и још око 50.000.000 оних који га користе као други или страни језик (види више на https://en.wikipedia.org/wiki/Persian_language (приступљено: 20.5.2017)).

³²¹ Као илустрацију ове тврдње можемо навести податак да ове речи нема у РСЈ, док се у Đurić, 1969: 135 даје само одредница *Ђердан*.

облик рељефа, овај је термин релативно слабо распрострањен у нашем језику,³²² о чему сведочи и податак да је потврђен само у Мاستило, 2001.

Реч *нафта* ‘сирово земно уље, смеђа течност из које се дестилацијом добија бензин и низ других деривата, важан извор енергије’ потиче из персијског (*neft* ‘катран’), из ког се преко грчког (*ναφθα*) и латинског (*naphtha*) раширила по одређеном броју других језика, како наши речнички извори показују, пре свега словенских (нпр. рус. *нефть*, укр. *нафта*, пољ. *ropa naftowa*). Чињеница да је реч *нафта* у том облику непозната већини западноевропских језика, може указивати на то да је у српски дошла директно из грчког језика.³²³

Термини *лазур* и *талк* припадају минералогiji и њима се означавају ‘врста тамноплавог минерала који се употребљава као украсни камен; лазурит’ односно ‘мекан силикат магнезијума, користи се као примеса у разним производима’. Обе су ове речи до европских језика доспеле, видели смо, преко арапског (*lazaward, talq*) и средњовековног латинског (*lasurium, talcum*), али нам начин њиховог трансфера у српски језик, нажалост, остаје непознат.

2.21. Пољски језик³²⁴

Из пољског нам је дошао само термин *рендзина* (<пољ. *gędzina*), којим се означава ‘интразонална група тла, обично са смеђим или црним растреситим површинским хоризонтом испод кога се налазе светлоплави или жућкасти кречњачки материјал’ (Мастило, 2001: 329). Ову реч наводе још и само, помало неочекивано,³²⁵ РМС и РСЈ, што

³²² Изгледа да ситуација није много друкчија ни у другим језицима: у енглеском се, на пример, ова реч јавља само као део двочланог термина *kavir desert*, који се чак и не наводи у Википедији.

³²³ Скок ову реч одређује само као интернационалну реч персијског порекла (СКОК, II: 498).

³²⁴ Са својих 55.000.000 изворних говорника, који живе не само у Пољској и њој суседним централноевропским државама већ и ван Европе, пољски се језик својом величином издваја међу осталим западнословенским језицима (види више на https://en.wikipedia.org/wiki/Polish_language (приступљено: 20.5.2017)).

³²⁵ ‘Помало неочекивано’ отуд што ови извори не наводе, како смо видели, неке знатно фреквентније термине.

нас наводи на закључак да се ради о ускостручном термину. Оно што је занимљиво пак јесте мотивација овог термина у пољском: наиме, назив потиче од старопољског глагола *rzędzić* ‘разговарати, чаврљати, брбљати’, за шта је заслужна чињеница да дата врста земљишта у себи садржи значајан проценат шљунка и другог камења, који приликом орања производе звуке налик говору, тј. ‘разговарају, чаврљају’ с орачем.³²⁶

2.22. Португалски језик³²⁷

Од укупно три термина која нам долазе из португалског или преко њега, један, истовремено и најфреквентнији, већ смо поменули у вези с арапским и енглеским језиком (*монсун*). Друга два забележена су само у Мاستило, 2001, где се дефинишу на следећи начин: *катинга* ‘тропска листопадна ретка шума од ниског ксерофилног дрвећа и грмља у североисточним рејонима Бразила’ и *мато* ‘заједница шикара, већином ксерофитних, у променљиво влажним и сушним регионима’.³²⁸

Сасвим је могуће да су прва два термина преузета директно из португалског, док нам је лексема *монсун* португалским посредовањем, али изгледа не само његовим, стигла из арапског језика. Наиме, арапска реч *mawsim* ‘годишње доба’, преко португалског *monção* и, можда, холандског *monsoon*, доспела је у енглески језик (*monsoon*), из ког се раширила у остале језике, па и у српски. Јасно је зашто је баш португалски одиграо у овом случају улогу посредника: морски пут до Индије, подручја монсуна, пронађен је управо под португалском заставом и под заповедништвом Васка де Гаме.

³²⁶ Ово наводимо према <https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzędzina> (приступљено: 22.3.2017).

³²⁷ На примеру овог језика јасно се види колонијална прошлост Португала: међу 215.000.000 изворних говорника португалског (који има статус службеног језика у чак девет земаља), тек око 11.000.000 живи у самом Португалу, док су други превасходно становници Бразила, али и Анголе, Мозамбика и појединих других, пре свега афричких земаља (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Portuguese_language (приступљено: 20.5.2017)).

³²⁸ Нажалост, за ове две речи нисмо успели наћи португалске еквиваленте.

2.23. Руски језик³²⁹

Руски је један од оних језика који су имали дуготрајан и снажан утицај на развој нашег стандардног језика. Наравно, оваквом интензитету тог утицаја поговарала је и генетска блискост двају језика, као и различити ванјезички чиниоци, пре свега они везани за религију двају народа, односно повезаност двеју међу њима доминантних цркава.

Ипак, међу ексцерпираним примерима налази се, имајући у виду претходно речено, релативно мали број оних који су нам дошли из руског језика или преко њега. У питању је следећих 13 термина:

громада (<рус. громада f.),

јантар (<рус. янтарь m.),

перм (= *пермски период* = *пермски систем*) (<рус. Перм m. – град и седиште Пермске области у Руској Федерацији),

подзол (= *пепељуша*) (<рус. подзол m./Подзолистые почвы),³³⁰

сјероземи (<рус. серозём m.),

солоди,³³¹

солонец (<рус. солонец m.),

солончак (<рус. солончак m., а то од соль ‘со’),

степа (<рус. степь f.),

тајга (<рус. тайга f.),

тундра (<рус. тундра f.),

чернозем (<рус. чернозём m.),

шар (<рус. шар m.).

Чињеница да је немали број ових термина забележен само у речнику географских термина, пре свега они којима се означавају врсте тла карактеристичне за територију Руске Федерације (такви су: *подзол*,

³²⁹ Овај је језик не само највећи источнословенски већ уопште и словенски језик: има око 150.000.000 изворних говорника, те још око 110.000.000 који се њиме служе као другим или страним језиком, првенствено на подручју Европе и земаља бившег Совјетског Савеза. Отуд не чуди да је руски један од шест службених језика Уједињених нација (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Russian_language (приступљено: 20.5.2017)).

³³⁰ Како смо видели раније, од овог термина изведен је одговарајући придев *подзоласт*, потврђен у термину *глејно-подзоласта тла*.

³³¹ У свим речничким изворима именица *солод* m. даје се само са значењем ‘слад’, а нигде се не наводи нама потребно значење те отуд не можемо ни дати одговарајућу етимологију овог термина.

сјероземи, солоди, солонец, солончак) – показује нам да они имају ограничену сферу употребе.

Поједини од ових термина захтевају, из различитих разлога, посебан осврт: тако, на пример, у Мاستило, 2001 нема одреднице *јантар*, иако се наводи истозначна лексема турског порекла *ћилибар*. Ово се може објаснити тиме да је прва реч у одређеној мери функционалностилски обележена у односу на потоњу. С друге стране, у Клајн–Шипка, 2006 не само да се тај термин наводи већ се дају и дублетни облици одговарајућег њиме мотивисаног релационог придева (*јантарни/јантарски*). Што се тиче порекла ове лексеме, по свој прилици руски језик је послужио само као посредник у лексичком трансферу будући да се она доводи у везу с одговарајућом литванском речи, што и није чудно будући да су управо литванска племена живела на обалама Балтичког мора, изузетно богатим овом драгоценом фосилизованом смолом.³³²

Лексема *солончак*, како наводи речник Мастило, 2001, представља заправо хибридну композиту: њен први део, дакле, долази из руског (<*сољ*>), а други из татарског језика. Нажалост, потврду за овакву етимологију као ни значење па чак ни изворни облик евентуалне основе из татарског језика – нисмо успели да пронађемо у нама доступним изворима.³³³ Међутим, да други члан дате сложеннице заиста може представљати лексему из татарског језика, показује нам и чињеница да је овај тип тла распрострањен управо у областима које насељавају или су насељавали Татари: на Криму, прикаспијским областима и централној Азији. Занимљиво је и то да је овај термин своје место нашао и у великим западноевропским језицима: енглеском (*solonchak*), француском (*solonchak*) и немачком (*Solonchak*).

Сложене је структуре у руском језику и лексема *чернозем* (<чёрные земли>), при чему је, за разлику од претходног термина, њена структура и у српском језику транспарентна. Иначе, и ова је лексема преузета у другим језицима: енглеском (*chernozem*), немачком (*Tschernosem* поред обичнијег *Schwarzerde*), шпанском (*Chernozem*) и француском (*tchernoziom*).

Лексема *стена*, као што смо видели, дошла нам је из руског језика, а своје је место нашла и у другим језицима, на пример, да поме-

³³² О томе в. више на [https://ru.wikipedia.org/wiki/ Янтарь](https://ru.wikipedia.org/wiki/Янтарь) (приступљено: 22.3.2017).

³³³ Отуд татарски језик нисмо посебно ни издвојили.

немо само највеће, енглеском (*steppe*),³³⁴ немачком (*Steppe*), шпанском (*estepa*) и француском (*steppe*). Ипак, врло је могуће да је и у руском ова реч позајмљеница, додуше веома стара, при чему се не може са сигурношћу одредити из ког је језика доспела.³³⁵

Попут претходне две, и лексеме *тајга* и *тундра*, осим у српском, нашле су место и у различитим другим језицима: енглеском (*taiga, tundra*), шпанском (*taiga, tundra*) и француском (*taiga, toundra*). Осим тога, ни њих две нису изворно руске: *тајга* је у руски дошла, највероватније, из туркменског језика, док је *тундра* по свој прилици дошла из финског (<tunturi ‘висока гола планина’) или килдинског сами језика (<tundar, tuoddar ‘горје’).³³⁶

Јасно је зашто су све ове горепоменуте лексеме стекле статус интернационалних: њима се денотирају реалије карактеристичне, понекад једино тамо и присутне, за географске просторе које насељавају, или с којима су долазили у близак контакт, носиоци руског језика. Ипак, што се тиче нашег предмета, такав нас карактер датих термина ставља пред недоумице јер у српски језик ове лексеме нису морале нужно доћи из руског језика, већ и из неког под чијим је снажним културним утицајем српски био, у првом реду из немачког и француског, у којима су оне, како смо видели, такође присутне.

³³⁴ У вези с овим и једна занимљивост: овај се несумњиви русизам налази још у Шекспировом *Сну летње ноћи* (у оригиналу Титанија, вилинска слуга, изговара: Why art thou here, Come from the farthest Steppe of India?), објављеном први пут 1600. г., што свакако сведочи да је он ушао у енглески најкасније у 16. столећу. Иначе, о раним енглеско-руским везама, политичким и трговачким, у Москви и данас сведочи и једно од најстаријих московских јавних здања – Стари енглески двор (16. ст.), првобитно седиште енглеске Московске компаније, а потом и енглеско посланство.

³³⁵ Исп. <https://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-12714.htm> (приступљено: 22.3.2017).

³³⁶ Наводимо према <https://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-13957.htm> (приступљено: 22.3.2017). У Клајн–Шипка, 2006 пак ова се лексема изводи из латинске *tundar*, али, будући да за овакву етимологију нигде другде нисмо нашли потврду, предност дајемо горњем тумачењу.

2.24. Санскрт³³⁷

Именица *џунгла* у свом општепознатом значењу ‘густа тропска шума, прашума’ посве извесно нам је дошла из енглеског језика, како се то и наводи у Мاستило, 2001: 435 и како смо је и ми горе означили. Несумњиво је, међутим, и да то није изворно енглеска реч, што је сасвим и разумљиво будући да се њоме означава врста шуме која није својствена Британским острвима. Помало необично, у Кларн–Шипка, 2006 *џунгла* има непрецизан квалификатор, више географски, *инд.* и изводи се из речи *jangal* ‘шума’, иако у датом речнику постоје и квалификатори *хинд.* за хинди³³⁸ и *санскр.* за санскрт. С друге стране, ова се реч обично изводи из одговарајуће санскртске речи *jangala*³³⁹ те је несумњиво да потиче с Индијског потконтинента, за који је тај тип вегетације карактеристичан.³⁴⁰ Отуд смо је ми и сместили у самосталну групу, коју смо именовали одредивши се за лингвистички, а не а географски критеријум.

2.25. Турски језик³⁴¹

Међу забележеним терминима, из турског језика или његовим посредством стигло нам их је укупно 48, што је на први поглед велик број. И заиста, ако се, с једне стране, он упореди, на пример, с руским,

³³⁷ Санскрт, *ие.* језик чија историја сеже у други миленијум старе ере, данас је пре свега литургијски језик хиндуизма, а користи се и у будизму (наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Sanskrit> (приступљено: 19.5.2017)).

³³⁸ Хинди је *ие.* којим као првим језиком говори преко 520.000.000 људи, пре свега у северној и централној Индији, те као другим још око 300.000.000 (наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Hindi> (приступљено: 19.5.2017)).

³³⁹ Тако је, на пример, у <https://en.wikipedia.org/wiki/Jungle> (приступљено: 20.3.2017).

³⁴⁰ У вези с овим занимљиво је поменути да је алтернативни термин *прашума* заправо калк настао према немачком *Urwald* те да је чак из српског прешао у албански језик (Šic, 1994: 71).

³⁴¹ Највећим представником туркијских језика као својим првим језиком говори 75.000.000 особа, које насељавају Турску али и просторе некадашње Отоманске империје (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Turkish_language (приступљено: 20.5.2017)).

бугарским или пољским језиком, као словенским језицима, онда тај број изгледа знатан. С друге стране, ако се има у виду вишевековна историја српско–турских односа, податак да је број турцизама у нашем корпусу једнак броју германизама, а мањи од броја италијанизама – може деловати изненађујуће. У питању су следећи термини:

ада (= *речно острво*) (<тур. *ada* ‘острво’),
алока (<тур. *alaka?*),
баир/бајир/баер (<тур. *bayir* ‘падина, брег’),
бархан,
батак (<тур. *batak* ‘мочвара, блатиште’) дијал.,
батлак (<тур. *bataklik* ‘мочварно тло’) дијал.,
бедем (<тур. *beden* ‘тело’ од арап. *badan* ‘тело’),
бент (<тур. *bent/bend* ‘насип’) покр.,
биљур (<тур. *billur* од арап. *billur*, према грч. *beryllos* ‘берил’),
богаз (<тур. *bogaz* ‘грло’),
*бунар*³⁴² (<тур. *bunar* ‘извор, бунар’),
далга (<тур. *dalga* ‘талас’),
дамар (<тур. *damar* ‘жила, крвни суд’),
дењиз (<тур. *deniz* ‘море, велико језеро’),
ђердан,
ђол (< тур. *göl* ‘језеро, бара’) дијал.,
илица (<тур. *ilica* ‘извор’),
јалија (<тур. *yali* ‘обала’) покр.,
јарак (<тур. *yarak*),
јарданзи (<тур. *yardang* ‘стрма обала’),
јаруга (<тур. *yarik*),
казан (<тур. *kazan*, *kazğan* од перс. *hāzḡān*),³⁴³
канат (<тур. *kanat* ‘крило’) дијал.,
капија (<тур. *kapı* ‘врата’),³⁴⁴
корија (<буг. *корија* од тур. *kogu* ‘забран; шума’) дијал.,
лиман (<тур. *liman* од грч. *λίμην*),

³⁴² Иако у Мاستило, 2001 нема ове лексеме, даје се *бунараста вртача* (= *окнаста вртача*) ‘вртача чији је пречник мањи од дубине; дубока је и има стрме зидове’.

³⁴³ Мада у Клалн–Шипка, 2006 постоји одредница *казан*, ниједно од њена два значења не одговара наведеном.

³⁴⁴ Занимљиво је да термин *капија* с наведеним значењем наводи и Цвијић (2000: 58), али га сматра неодговарајућим будући да је, како он верује, настао од имена локалитета Демир капија.

мера (<тур. *mera* ‘ливада, пашњак’),
мермер (= *мрамор*),
муша (<тур. *müşa* од арап. *muša* ‘заједница, заједничка земља, пашњак’),
нафта,
олук (<тур. *oluk* ‘олук, ров’),
скала (<тур. *iskele* ‘лука’),
скела (<тур. *iskele* ‘грађевинска скела, степениште за искрцавање, лука’),
суват (<тур. *suwat* ‘појило, товилиште’ од арап. *suwād*),
такир (из неког од турских језика),
талас (<тур. *talaz*, а то од *θάλασσα* *thálassa* ‘море’),
текне (<тур. *tekne* ‘речно корито’),
тепа/тене (<тур. *tepe*, *dere*) дијал.,
тепезик (<тур. *terecik* ‘брежуљак’),
ћилибар (<тур. *kehruba* од перс. *kehrubā*),
ћувик (<тур. *kûh* од пер. *kûh*),
хамада,
хамсин,
хендек/јендек (<тур. *hendek* од арап. *hhandāq*),
хобер,
чајир (<тур. *çayır*),³⁴⁵
*челенка*³⁴⁶ (<тур. *çelenk*),
чесма (<тур. *çeşme* ‘водоскок’ од пер. *çeşme*).

У вези с појединим терминима можемо рећи следеће: термини *алока* и *хобер* имају замућено порекло: први се у једином извору који га наводи (Ћис, 1994: 54) одређује као несумњива позајмљеница и доводи се, уз извесне резерве, у везу с турским *alaka*, док се порекло другог термина сматра нејасним, при чему се допушта да се ради о арапској речи пристиглој нам преко турског (Ћис, 1994: 34).

Термина *јалија* по своме пореклу близак је горенаведеном грецизму *игало*. Наиме, иако се то не наводи у два извора у којима је овај термин забележен (РМС и Ћис, 1994), у трећем се наводи његово грчко порекло (у КЛАН–ШИПКА, 2006: 548 изводи се из грч. *aigialos*), истоветно пореклу термина *игало*. Такође, и овај термин спада у ненаучну терминологију, о

³⁴⁵ У речнику КЛАН–ШИПКА, 2006 и РМС ова реч има друкчији ортографски лик – *чаир*, док се у потоњем даје и као морфолошки дублет – *чаира*.

³⁴⁶ Забележено и у двочланим терминима *изворишна челенка* и *речна челенка* (Цвиљ, 1991: 234, 294).

чему сведочи и квалификатор *покр.*, али, с друге стране, поред видљиве обличке, јавља се разлика у значењу између два термина, која је, свакако, последица посредовања турског језика: *јалија* ‘1. речна или морска обала; пуст простор на периферији града, ледина. 2. в. *јалијаш*’ (КЛАЈН–ШИПКА, 2006: 548), односно *игало* ‘морска обала, жало’ (КЛАЈН–ШИПКА, 2006: 482).

Термин *јарданг* присутан је и у већини других језика, у којима му се такође признаје турско порекло (нпр. енгл. *yardang*, нем. *yardang*/*jardang*, франц. *yardang*, шпан. *yardang*). За енглески термин, што је занимљиво, зна се и када је ушао у тај језик (1903) и ко је за то заслужан – интересантно, био је то један Швеђанин, истраживач Свен Андерс Хедин (Sven Anders Hedin, 1865–1952).³⁴⁷

Термин *мена* ‘1. врх, вршак. 2. брежуљак, брдашце, узвисина’ (КЛАЈН–ШИПКА, 2006) јавља се у неким изворима и као *мене* ‘брег, брдо’ (ЋиС, 1994), дакле као морфолошки дублет, што је међу забележеним примерима, како смо досад имали прилике да видимо, уколико занемаримо грецизме и латинизме, редак случај.

Термином *хамсин* означава се врста ветра која је карактеристична за подручја која нису била насељена турским народима, те је помало чудно да се у Мاستило, 2001 том термину одређује турско порекло. И заиста, у појединим изворима овај се термин, присутан и у другим језицима,³⁴⁸ изводи из арапског *khamṣīn* ‘педесет’ (назив потиче од дужине дувања ветра: понекад дува и преко 50 дана), што би значило да му је место на самом почетку овог поглавља, међу позајмљеницама из арапског. Наравно, ни овога пута не може се у потпуности искључити ни посредничка улога турског језика у ширењу овог термина, нарочито ако се зна да се Турско царство вековима простирало и на подручју северне Африке. Уосталом, међу датим турцизмима има знатан број оних који потичу из арапског или су у турски ушли преко арапског језика (*бедем*, *биљур*, *муша*, *суват*, *хамада*, *хендек/јендек*, евентуално *хобер*).

У вези с посматраним терминима можемо приметити још нешто: за разлику од термина из већине других језика, међу турцизмима има, у односу на њихов укупан број, значајан број оних који се дају с квали-

³⁴⁷ Наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Yardang> (приступљено: 22.3.2017).

³⁴⁸ У енглеском се као равноправни јављају следећи ортографски дублети тог термина: *khamṣin*, *khamseen*, *chamṣin* и *hamsin*.

фикатором *дијал.* или пак с напоменом о територијалној распрострањености (*батак, батлак, канат* ‘брдски пашњак с много камења’, *корија, муша, тепа/тепе, хобер*), тако да су првенствено народног карактера. Ово и не чуди с обзиром на то да су, услед познатих историјских околности, српски и турски развили специфичан однос, са српске стране неоптерећен пуристичким тежњама.³⁴⁹ Осим тога, тим терминима је заједничко и да су забележени превасходно у Šis, 1994, у који је већина пак преузета из Елезовићевог дијалекатског речника косовско-метохијског дијалекта, дијалекта који је дуже од других остао под турским утицајем.

Коначно, неким од ових термина заједничко је и то да им примарно значење, ни у савременом турском ни у савременом српском језику, није географскотерминолошко: овде у првом реду мислимо на термине *бедем, казан, капија, олук и чесма*, који у савременом српском језику, донекле с изузетком лексема *чесма* и *казан*, и немају одговарајући немаркирани словенски лексички еквивалент. Код свих њих оно што је условило развијање терминолошког значења јесте метафора, чије је пак појављивање генерисано превасходно семом сличности.

Како показује консултовање одговарајућих речника и интернетских извора,³⁵⁰ поједине од наведених именица терминолошко значење имају само у српском језику (нпр. *казан*), што указује на то да је дата семантичка трансформација извршена управо у српском језику, што смо имали раније прилике да видимо и код хунгаризма *валов*.

2.26. Туркменски језик³⁵¹

Као што смо видели у делу посвећеном терминима који потичу из руског језика, и туркменски језик је, посредно барем, допринео богаћењу српског географског терминолошког система. Наиме, реч *тајга*

³⁴⁹ У вези с овим, већ је свима добро знан Вуков благонаклон став према турцизмима, који су у немалом броју присутни чак и у његовом преводу Новог завета (о том в. више у RUSEK, 2004).

³⁵⁰ Нпр. https://en.wiktionary.org/wiki/Wiktionary:Main_Page (приступљено: 22.3.2017)

³⁵¹ Од око 8.000.000 изворних говорника овог представника туркијских језика, половина живи у самом Туркменистану, док је остатак насељен у Авганистану, Ирану, Узбекистану и Русији (види више на https://en.wikipedia.org/wiki/Turkmen_language (приступљено: 20.5.2017)).

потиче управо из туркменског,³⁵² а свој интернационални карактер свакако има захвалити посредничкој улози руског језика.

Осим ове, из туркменског нам је стигла, али сада, како то речничка одредница показује (Клалн–Шипка, 2006: 1458), без посредства руског, и реч *цајлан* ‘пашњак на високој планини у југоисточној Азији’.

И у случају овог језика имамо оно што се већ неколико пута показало код, условно речено, мањих језика: поједини термини из таквих језика имаће интернационални карактер пре свега ако се њима означавају неке појаве или реалије које су специфичне за подручје на којем се дати језик простире.

2.27. Фински језик³⁵³

Иако један од језика који се говоре у Европи, фински језик није, када је у питању предмет нашег истраживања, имао велик утицај на лексикон српског језика. Заправо, само један термин пореклом из тог језика, а и тај из минералогije, дошао нам је из финског: *рапакиви* (<фин. *rapakivi*) ‘врста гранита црвене боје из налазишта у Финској, користи се у грађевинарству’.

Овако слаб утицај финског језика на српски по свој се прилици може приписати њиховој великој међусобној удаљености и генетској разлици, али и чињеници да се овај идиом, потиснут већим и престижнијим околним језицима, пре свега шведским, и сам дуго борио за стицање равноправног статуса.³⁵⁴

³⁵² Како се чини, ову одредницу *туркменски*, ипак, не би требало схватити у данашњем, ужем смислу, који обухвата само језик Туркмена, народа из централне Азије, већ у некадашњем, знатно ширем, који се односи на читав низ турских азијских народа (https://en.wikipedia.org/wiki/Turkmen_people (приступљено: 22.3.2017)). Да је то тако, показује и чињеница да је Туркменистан првенствено пустињска област, километрима удаљена од најближег подручја под тајгом, као и чињеница да ових шума није било ни у прапостојбини савремених Туркмена.

³⁵³ Овим другим по величини угро-финским језиком говори око 5.500.000 људи, који живе у Финској, али и Шведској, Норвешкој и Русији (види више на https://en.wikipedia.org/wiki/Finnish_language (приступљено: 20.5.2017)).

³⁵⁴ Фински је дуго био језик простог народа, без писане традиције, а први роман који је један Финац објавио на модерном финском језику објављен је тек 1870. године!

2.28. Француски језик³⁵⁵

Из француског језика, или његовим посредством, дошли су нам следећи термини, њих укупно 79:

абвилијен (<франц. abbevillien m., по граду Абевилу [Abbeville]),
азилијен (<франц. azyilen према селу Mas d' Azyl, где су нађени остаци),
артешка издан (<франц. puits artésien m., по француској покрајини Артуа [Artois], где се овакве воде одавно користе),
артешки извор (в. *артешка издан*),³⁵⁶
ашелејен (<франц. acheuléen m., према налазишту St. Acheul у Француској),
банкиза (<франц. banquise f.),
баријерни риф (<франц. récif corallien m.),
базен (= *басен*) (<франц. bassin m.),³⁵⁷
блок (<франц. bloc m.),
*блок-дијаграм*³⁵⁸ (<франц. bloc diagramme m., а то од грч. διάγραμμα diagramma),
бокаж (<франц. bocage m.),
боксит (<франц. bauxite f., према месту Les Baux у јужној Француској),
бриз (<франц. [régime] brise m.),³⁵⁹
гариг(а) (<франц. garrigue f.),

³⁵⁵ Француски као свој први језик користи око 80.000.000 особа, али га још око 200.000.000 користи као други језик, те не чуди податак да је он, поред матичне Француске, службени језик у још чак 28 земаља, међу којима се нарочито истичу бројне афричке државе. Он, осим тога, има статус службеног језика Уједињених нација (види више на https://en.wikipedia.org/wiki/French_language (приступљено: 20.5.2017)).

³⁵⁶ Иако се у РМС као друго значење речи *издан* даје 'извор', термини *артешка издан* и *артешки извор* нису синонимични, о чему сведоче и њихове дефиниције из Мاستило, 2001: 31–32: 'издан која нема слободан горњи ниво, него је затворена између два вододржљива слоја', односно 'извор који настаје ако се природним путем пресече горњи ниво артешке издани'.

³⁵⁷ Поред овог термина у грађи налазимо и следеће: *океански басен* (Цвилић, 1991), *панонски басен* (Цвилић, 2000: 36), *басен речног слива* 'рашчлањено удубљење које обухвата цео слив једног речног система; чине га све долине тог система' (Мастило, 2001: 41) и *терминални басен* 'амфитеатрално удубљење у зони отапања ледника, ограђено лучним бедемима чеоних морена' (Мастило, 2001: 382, Цвилић, 1966: 259).

³⁵⁸ Овај термин налазимо још код Цвијића (1991: 21), али сад у форми сложенце а не полусложенице – *блоквијаграм*.

³⁵⁹ У Клајн–Шипка, 2006 овај се термин даје као фемининум *бриза*.

дијабаз (<франц. *diabase f.*, према грч. *diábasis* ‘прелаз’),
дијамант (<франц. *diamant m.*, према грч. *ἀδάμας adámas* ‘несавладив’
 укрштено са *diaphanēs* ‘прозиран’),³⁶⁰
дина (<франц. *duna f.*),
диорит (<франц. *diorite f.*, према грч. *diorizein* ‘разликовати’, и *-ίτης*
-ités),
доломит (<франц. *dolomite f.*, према француском геологу Доломијеу
 [D. de Dolomieu, 1750–1801]),³⁶¹
драперија (= *завеса*) (<франц. *draperie f.* ‘драперија, завеса’),³⁶²
егутација,³⁶³
еруптиван, -вна, -о (<франц. *eruptif*, према лат. *erumpere* ‘избити,
 проврети’),³⁶⁴
*ескарпман*³⁶⁵ (<франц. *escarpement m.*),
етажна пећина,
јура (= *јурска периода/јурска формација*) (по планини Јури [Le Jura] на
 граници између Француске и Швајцарске),³⁶⁶
каботаж (= *обалска пловидба*) (<франц. *cabotage m.*),
кап (<франц. *cap m.*),

³⁶⁰ Поред овог термина, дају се и дублетни облици одговарајућег придева *дијамантни*, -а, -о – *дијамантски*, -а, -о ‘који се односи на дијамант; који се састоји од дијаманата’.

³⁶¹ Поред ове одреднице, у Клајн–Шипка, 2006 даје се и придев *доломитски*, -а, -о, забележен и код Цвијића (1966: 52, 152; 1966: 540), док се у Цвијић, 1991: 319 даје придев *доломитични*, -а, -о у оквиру вишечланог термина *доломитични бели кречњаци*. У Мاستило, 2001: 105, осим тога, без ознаке порекла, даје се термин *доломитизација* ‘процес обogaћивања доломитом кречњачког муља (седимента) или кречњачке стене замењивањем калцита доломитом’.

³⁶² У Клајн–Шипка, 2006 постоји одредница *драперија*, али не с овим значењем.

³⁶³ За ову реч нисмо успели да нађемо одговарајући француски пандан.

³⁶⁴ Дати се придев јавља и као део вишечланих термина: *еруптивна делатност* ‘укупност процеса и појава везаних за ерупције вулкана’ (Мастило, 2001: 125) и *еруптивне стене* (= *вулканске стене* = *магматске стене*) лат. ‘стене у Земљиној кори настале хлађењем и очвршћивањем магме’ (Мастило, 2001: 125), *еруптивни камен* (Милићевећ, 2005: 948), *еруптивна жица*, *еруптивна област*, *еруптивни апарат*, *еруптивни излив*, *еруптивни терен* (све у Цвијић, 1966 и 1991).

³⁶⁵ Иако овај термин налазимо још код Цвијића (1991: 246), он се не јавља у Мاستило, 2001.

³⁶⁶ Поред овог термина даје се и одговарајући придев *јурски*, -а, -о ‘који се односи на јуру’, који је, уосталом, и садржан у горенаведеним вишечланим терминима.

каскаде (= *слапови*) (<франц. cascade f. од итал. cascata од cascare ‘пасти’),
кливаж (<франц. clivage m.),
континенталан, -лна, -о (<франц. continental),³⁶⁷
кота (<франц. cote f. од лат. quota),
коридор (<франц. corridor m.),
кристализација (<франц. cristallisation³⁶⁸ f.),³⁶⁹
кристалисати, -лишем (= *кристализовати*, -ујем = *кристализирати*, -ам) (<франц. cristalliser³⁷⁰),
ланди,³⁷¹

³⁶⁷ Овај се придев јавља у Мاستило, 2001: 182–183 и као саставни део већег броја вишечланих термина, датих без квалификатора: *континентална држава* ‘држава која нема излаз на море’, *континентална Земљина кора* ‘Земљина кора континента која се састоји од седиментног, гранитног и базалтног слоја’, *континентална клима*, *континентална острва* ‘делови континента који су се одвојили од њега услед абразије или спуштања дела копна испод нивоа мора’, *континентална платформа* (= *шелф*), *континентална полулопта* (= *копнена полулопта*) ‘Земљина полулопта у чијим је оквирима копно најзаступљеније’, *континентална флексура* ‘крупна избочина Земљине коре типа флексура, која ограничава континент од океанског улегнућа и подударна је с континенталним одсеком’, *континенталне наслаге* (= *континентални седименти*) ‘укупност свих наслага образованих на копну, укључујући унутарконтиненталне водене басене’, *континентални басен* ‘унутарконтинентална област; може укључивати један или више затворених басена’, *континентални лед* (= *инландајс*), *континентални одсек* ‘део морског (океанског) басена, од шелфа до дубине 2000–3000 м’, *континентално море* (= *унутрашње море*) ‘море које дубоко залази у копно и преко мореуза комуницира с океаном или другим морем; деле се на унутарконтинентална (нпр. Црно море, Бело море) и међуконтинентална (Средоземно море, Црвено море)’, *континентално подножје* ‘спољни део подводног руба континента’. Поред ових, наводи се још и, од придева деривиран, термин *континенталност* ‘израженост континенталних утицаја; супротставља јој се маритимност’. Код Цвијића 1991 налазимо још и *континентална маса* (117), *континентална површ* ‘део с плитким морем до 200м, продужење континента’ (101).

³⁶⁸ У Клајн–Шипка, 2006, одакле и преносимо одредницу, одговарајућа француска реч даје се с друкчијим ортографским ликом (*crystallisation*). Међутим, претрагом различитих француских извора, наишли смо само на горенаведени облик те смо тај и навели.

³⁶⁹ Овај термин налазимо и код Цвијића (1991: 25).

³⁷⁰ У Клајн–Шипка, 2006 и овде се налази друкчији ортографски лик (*crystalliser*).

³⁷¹ За ову реч нисмо успели да нађемо одговарајући француски пандан.

литорални кордон (= *прибрежни спруд*) (<лат. *litoralis* ‘обалски, прибрежни’ и франц. *cordon m.*),
магматски, -а, -о (<франц. *magmatique*),³⁷²
масив (<франц. *massif m.*),
маскаре (= *бор* = *поророка*) (<франц. *mascaret m.*),³⁷³
мелатифир (<франц. *mélaphyre f.*, од грчког *melas* ‘црн’, *porphyra* ‘гримиз’),
минерал (<франц. *minéral m.* од срлат. *minerale*, према лат. *minera* ‘рудник, руда’),
минерални ресурси (<франц. *ressource minérale f.*),³⁷⁴
мистрал (<франц. *mistral m.*),
моласа (<франц. *molasse f.* од лат. *mollis*),
монморилонит (<франц. *montmorillonite f.*, по месту *Montmorillon* у Француској),
морена (<франц. *moraine f.*),³⁷⁵
мофете (<франц. *mofette f.*),
мутониране стене (= *комчићи*) (<франц. *mouton* ‘овца’ *m.*),

³⁷² У оквиру ове одреднице даје се и термин *магматске стене* (= *вулканске стене*) ‘стене настале хлађењем магме’.

³⁷³ У Мاستило, 2001 термини *маскаре*, *поророка* и *бор* дају се као синонимични термини којима се у различитим деловима света означава ‘изоловани деформисани плимски талас који се запажа на неким ушћима река и естуарима’. Цвијић (1991: 421), међутим, под појмом *маскаре* подразумева ‘пречагу коју гради плимни талас у речном кориту’.

³⁷⁴ Видели смо горе да се придев *минералан*, -лна, -о (‘који садржи минерале или се од њих састоји’) сматра латинизмом, али овај придев, због етимологије дате у Клајн–Шипка, 2006, наводимо под галицизмима.

³⁷⁵ У Мастило, 2001: 234–235, 291 дати су и, с овим повезани, термини: *моренска греда* ‘скупине продуката ерозије стена, у облику насипа, које је одложио ледник’, *моренска тераса* ‘бочна морена планинско-долинског ледника која се пројектовала, после његове деградације, у виду терасе на основној падини долине’, *моренски амфитеатар* ‘полупрстенасти бедем од неколико греда завршних морена који окружује завршне басене древних планинских ледника на њиховом изласку из планина у оближње равнице’, *моренски рељеф* ‘акумулативни рељеф изграђен радом ледника’, *моренско језеро* ‘1. језеро које заузима улегнуће међу ледничким наслагама у завршној или подинској морени континенталног ледника; 2. језеро које настаје иза моренског бедема у долини ледника који се повлачи’, *подинска морена* ‘комади стена који се преносе унутар ледничког покривача и у његовој основи’, *примарна моренска равница* ‘равничарска површина која се среће између брежуљкастог рељефа области плеистоцене континенталне глацијалције’, док у Цвијић, 1991: 42 налазимо још и *моренски бедеми*, по свој прилици термин синонимичан с термином *моренска греда*.

нивелација (<франц. nivellement m.),³⁷⁶
 нивелисати (= нивелирати) (<нем. nivellieren, фр. niveler, уп. ниво),
 ниво (<франц. niveau m.),³⁷⁷
 ниша (<франц. niche f.),³⁷⁸
 оркан (<нем. Orkan од хол. orkaan од франц. ouragan m.),
 парк (<енгл. park од стфр. parc),
 перидотит (<франц. péridot m.),
 перлит (<енгл. perlite од фр. perle f.),
 пик (<франц. pique m.),
 плажа (<франц. plage f.),
 плато (<франц. plateau m.),³⁷⁹
 платформа (<франц. plate-forme f. дословно 'раван облик'),
 прерија (<франц.³⁸⁰ prairie f.),³⁸¹
 природни ресурси (<франц. ressource naturelle f.),
 рафал (<франц. rafale f.),³⁸²
 режим (<франц. régime m. од лат. regimen 'владање'),

³⁷⁶ У КЛАЈН–ШИПКА, 2006 налазимо термин *нивелман* ([<франц. nivellement према niveler] 'одређивање висине тачака на Земљи'), који је, како се чини, синоним термина *нивелација*.

³⁷⁷ У МАСТИЛО, 2001: 250 лексема *ниво* део је следећих вишечланих термина: *ниво воде* 'у хидрологији – висина слободне површине водених басена у односу на неку условну хоризонталну површину (релативни ниво воде) или ниво мора (апсолутни ниво воде)', *ниво кондензације* 'висина до које треба да се подигне ваздух да би, услед адијабатског хлађења, достигао стање засићености воденом паром', *ниво мора* 'положај слободне површине воде мора и океана измерен по вертикалној линији од више-мање условног почетка рачунања; разликују се тренутни, плимски, средњи дневни, средњи месечни и средњи ниво мора за више година'. Осим тога, код Цвијића (1991: 483), у оквиру вишечланог термина, *нивоска линија језера*, бележимо придев *нивоски*, -а, -о, који се не налази ни у РМС ни у РСЈ.

³⁷⁸ У КЛАЈН–ШИПКА, 2006 постоји одредница *ниша*, али само као термин из архитектуре ('удубљење у зиду, обично за смештај вазе, статуе или украсних предмета').

³⁷⁹ У истом се извору, како смо видели горе, даје и вишечлани термин *вулкански плато*.

³⁸⁰ У МАСТИЛО, 2001 овој лексеми се приписује порекло из латинског језика (*partum* 'пашњак').

³⁸¹ У КЛАЈН–ШИПКА, 2006, као посебна одредница даје се и одговарајући придев *преријски*, -а, -о.

³⁸² Занимљиво је да се овај термин у КЛАЈН–ШИПКА, 2006 даје (и) у значењу 'учестали олујни удари, вихор' и с квалификатором *метеор.*, док се у РМС у то значење даје с квалификатором *фиг.*

рејон (<франц. rayon m.),³⁸³
рељеф (<франц. relief m.),³⁸⁴
репер (<франц. repère m.),
сантина (<франц. sentine f. од лат. sentina),
сенон (<франц. Sénonien m., према галском племену Сенонес),
сеиш (<франц. seiche f.),
солитрен (<франц. Solutréen m., према француском месту Солутреу [Solutré]),
тераса (<франц. terrasse f. од лат. terra ‘земља’),³⁸⁵
трасер (<франц. traceur m.),
трансхуманца (<франц. transhumance f.),
туризам (<франц. tourisme m. од tour ‘обилазак, путовање’),
ураган (<франц. ouragan m. од шпан. huracan, из неког од антилских језика),³⁸⁶
фисурација (<франц. fissuration ‘пуцање’ f., а то од fissure ‘пукотина’ f.),
цирк (<франц. cirque m. ‘арена, борилиште, циркус’ од лат. circulus ‘мали круг’),³⁸⁷

³⁸³ У истом се извору (Мастило, 2001: 327) даје и термин *рејонизација* с квалификатором *франц.* ‘процес издвајања рејона’. Из дефиниције претходног термина видимо да у истом значењу користи и термин *рејонирање*.

³⁸⁴ У вези с овим термином су и следећи термини: *контрастност рељефа* ‘честа смена на граничним деловима Земљине површине позитивних форми рељефа са негативним, које имају оштре амплитуде висина (дубина)’ (Мастило, 2001: 184), *рељефне карте* ‘запремински модели предела с унесеним картографским приказом’ (Мастило, 2001: 329). Код Цвијића (1991: 490, 493) налазимо још и *прибрежни* и *литорални рељеф*. Осим тога, у Đurić, 1969: 468 даје се одредница *рељефи* ‘пластично приказани поједини делови Земљине површине са свим узвишењима, удубљењима и равнинама’.

³⁸⁵ Дата се реч у Клајн–Шипка, 2006 даје као галицизам настао од француског облика *terrace*, који, међутим, у нама доступним речницима француског није посведочен. Отуд наводимо горенаведени облик *terrasse*, који се јавља у поменутих речницима.

³⁸⁶ У истом се извору даје и одговарајући придев *урагански*, -а, -о.

³⁸⁷ Од ове речи изведен је и одговарајући придев, који је део следећих вишечланих термина (Мастило, 2001: 432–433): *циркна тераса* ‘површина у облику терасе на падини планине, настала спајањем дна граничних циркова при њиховом ширењу у периоду плеистоцене глацијације’, *циркни глечер* (=циркни ледник) ‘сразмерно невелик (с кратким језиком) ледник, који лежи изнад локалне снежне границе на дну дубоког цирка стрмих зидова, урезаног у високи део планинског

шаријаж (= навлака = тектонски покров) (<франц. *charriage m.*).³⁸⁸

Понеки од наведених термина, међу којима је први *баријерни риф*, заслужују посебну пажњу. Наиме, иако се овај термин у Мاستило, 2001, једином извору у коме је потврђен, даје с квалификатором *франц.*, чињеница да се у француском дати реалитет означава вишечланим термином *récif corallien* – може нам сугерисати да је ипак неки други језик послужио као извор. Уколико је заиста тако, тај би извор могао бити, пре осталих, енглески језик (*barrier reef/coral reefs*) или пак немачки (*Korallenriff*).³⁸⁹

У Милићевић, 2005 као синоним термина *басен* даје се *карлица*, што ни у једном другом нашем извору није забележено (нпр. у РМС *карлица* се даје с два значења и квалификатором *нем.*: ‘1. дрвено кори-ташце за разливање млека [ради скупљања кајмака] и др.; 2. анат. кости који уоквирују доњи део трбуха, зделица *pelvis*’). Ипак, јасно је да је и овде управо сема сличности оно што генерише дати метафорички однос, што смо већ имали прилике досад понегде да видимо (исп. нпр. *валов*).

Осим тога, постоје још две занимљивости у вези с овим термином: како смо навели, у Мастило, 2001 он се сматра позајмицом из латинског језика; такође, једино се у Кларн–Шипка, 2006 овај термин даје као фонетски дублет,³⁹⁰ док се у свим осталим изворима, почев од Милићевић, 2005, јавља само у облику *басен*.

Термин *гарига* дат је у Мастило, 2001 као морфолошки дублет – *гариг/гарига*. С обзиром на то да се у поменутом речнику не дају никакве морфолошке информације у оквиру одреднице као и да ову реч не налазимо ни у једном другом коришћеном извору,³⁹¹ можемо само претпоставити да је у српском језику дата именица двородна.

гребена’ и *циркно језеро* ‘омање ледничко језеро које заузима дно цирка; обично је округлог или овалног облика са слабо разуђеном обалском линијом’.

³⁸⁸ Код Цвијића (1991: 126) срећемо и придев *шаријашки*, -а, -о, дат у терминима: *шаријашка крпа*, *шаријашко парче* и *шаријашки покривач*.

³⁸⁹ Уосталом, у истом се извору термин *риф* даје с квалификатором *хол.* (исп. ниже). Постоји могућност да се термин сматра семантичком позајмљеницом или је пак наведени квалификатор дат, помало необично, због зависног, детерминативног члана те терминологизираних синтагме, који је пореклом из француског.

³⁹⁰ Наравно, с њим овде спадају и дескриптивни речници – РМС и РСЈ.

³⁹¹ Додуше, на <https://sr.wikipedia.org/wiki/Гарига> (приступљено: 22.3.2017) даје се само облик *гарига*.

Ова разлика у форми, међутим, могла би потицати и из француског: у том се језику поред облика *la garrigue*, јавља и, такође фемининум, *la garriga*, преузет из источноокситанског језика, који се управо говори на подручју на ком је гарига најзаступљенија – источном делу тзв. Окситаније.³⁹² Иначе, иако се то не наводи у нашим, судећи по неким интернетским изворима, терминима *гарига* и *фригана* означавају се исте врсте вегетације у различитим деловима Медитерана – како смо видели, у Окситанији и Грчкој.

Видели смо горе да се понегде реч *дуна* сматра позајмљеницом из немачког језика, те смо је навели и међу германизмима. Међутим, ова реч несумњиво потиче из француског језика, одакле се ширила у друге, као што су немачки (*eine Düne*) и енглески (*dune*), при чему се понекад чак и зна кад је реч преузета (за енглески је то негде око 1790). Наравно, постоји могућност, сасвим реална, али нама тешко доказива, да је у српски језик она ушла преко немачког, како је то и био случај с неким другим речима пореклом из француског.

Реч *диорит* у Мاستило, 2001 сматра се позајмљеницом из грчког, али с обзиром на то да постоји и одговарајућа француска реч грчког порекла, можемо претпоставити да се ради о галицизму, како се то и чини у Клајн–Шипка, 2006.

Термин *етажна пећина* из нама непознатих разлога у Мастило, 2001 означен је квалификатором *франц.* Нажалост, нисмо успели да нађемо одговарајући француски термин (на француском реч за пећину је *une grotte*), те не знамо да ли се исти придев користи и у француском термину или је пак квалификатор, што је и извесније и што не би био јединствен случај у нашој грађи,³⁹³ стављен због тога што је лексема *етаж* француског порекла (фр. *étage*).

Иако су термини *кристалисати/кристализовати/кристализирати* и *магматски* у речнику Клајн–Шипка, 2006 дати с квалификатором *франц.*, може се поставити питање оправданости таквог поступка. Наиме, у првом случају, тај квалификатор евентуално је оправдан уко-

³⁹² Окситанија је географска регија која се највећим делом налази на територији данашње Републике Француске и коју омеђују Атлантски океан и Медитеран, с једне, и Алпе и Пиринеји, с друге стране (наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Occitania> (приступљено: 22.3.2017)).

³⁹³ Исп. *баријерни риф*.

лико се има у виду да у француском постоји глагол с истим значењем, који је могао послужити као предлогак за грађење српских глагола *кристалисати* и *кристализовати*. Ипак, то се никако не може рећи за облик *кристализирати*, који је, као и други глаголи на *-ирати*, несумњиви германизам (нем. *kristallisieren*).

Такође, будући део српског лексикона, лексеме *кристал* и *магма* (обе несумњиви грецизми, како смо видели раније), могле су у српском језику послужити као мотиватори поменутим глаголима односно придеву *магматски*, с којима су у несумњивој обличко-значењској вези. Необично је, стога, да су глагол и, нарочито, придев обележени квалификатором *франц.*, при чему се као њихови предлошци, нарочито када се ради о придеву, наводе сасвим различити француски облици.

Термин *мофете* стигао нам је из француског језика, али он није изворно француски: у француски је ушао из италијанског (*mofetta*), у ком је пак део латинског лексичког наслеђа (*mephitis* ‘отровна испарења’).

Лексема *плажа* илустративан је пример позајмљивања речи из једног језика и њиховог преношења у други. Наиме, у Клајн–Шипка, 2006 она је означена као галицизам, што и јесте у српском језику, али тај је речник, иако то често ради приликом давања порекла страних речи, у овом случају пропустио да наведе како је та реч доспела у француски. Она је, заправо, дошла из италијанског (*piaggia* ‘плажа’), у који је доспела из каснолатинског (*plagia* ‘плажа’), у који је пак ушла из грчког³⁹⁴ (*πλάγιος plagios* ‘неправилан’).³⁹⁵

Како смо видели раније, у Мاستило, 2001 *прерија* се доводи у везу с латинском речи *partum* ‘пашњак’. Међутим, њен облик указује на то да је, ако већ и није изворно француска, те реч у српски морала доћи (и) француским посредством.

Иако се у Мастило, 2001 термин *трансхуманца* даје с квалификатором *франц.*, јасно је, како смо већ имали прилику да видимо, да је префиксоид *транс-* латинског порекла (*trans* ‘преко’), а истог порекла

³⁹⁴ Занимљиво је да се у модерном грчком плажа данас означава речју *παράλια*, која је данас чест топоним у тој земљи.

³⁹⁵ Наводимо према <https://www.merriam-webster.com/dictionary/plage> (приступљено: 22.3.2017).

је и остатак речи (*humus* ‘земља’).³⁹⁶ Ипак, то не значи да датом квалификатору ту није место будући да нам је реч *трансхуманца* по свој прилици заиста дошла из француског.

Уколико се погледају термини коју су нам дошли из француског језика или приликом чијег је преношења једна од, да их тако назовемо, језичких карика био тај језик, прво што се да приметити јесте њихова релативна бројност – има их укупно 75. Види се заправо да је, с изузетком грчког и латинског језика, француски најзаслужнији за богаћење нашег географског термилошког система. Наравно, ова чињеница само је рефлексација статуса и престижа који је тај језик, заједно са француском културом, уметношћу и науком, својевремено уживао у западном свету, управо у доба велике експанзије географије, али је истовремено и својеврстан одраз посебних веза које се Срби и Французи имали у култури, науци и политици.

2.29. Хаићански језик³⁹⁷

У речнику Мاستило, 2001: 264 порекло речи *оркан* (‘јак ветар разорне снаге, тајфун, ураган’) везује се за неки од језика који се говорио на Хаитију. У речнику Клајн–Шипка, 2006, међутим, ова се лексема, како смо видели, сматра галицизмом, пореклом из неког од антилских језика, који је преко холандског и немачког језика ушао у српски (нем. *Orkan* од хол. *orkaan* од франц. *ouragan*). Ово, међутим, не значи да су ова два извора противречна: с обзиром на то да је географски смештен на Антилима, Хаити заиста може бити место с којег је потекао термин којим се означава дати метеоролошки феномен.

³⁹⁶ Наводимо према <https://fr.wikipedia.org/wiki/Transhumance> (приступљено: 22.3.2017).

³⁹⁷ Овом непрецизном етикетом својевремено се означавао изумрли таино, некада најзначајнији језик Кариба. На Хаитију се данас пак пре свега говори француски и хаићански креолски, од којих је потоњи, с око 10.000.000 изворних говорника, једини језик већине Хаићана (за више види https://en.wikipedia.org/wiki/Haitian_Creole (приступљено: 22.3.2017)).

2.30. Холандски језик³⁹⁸

Из холандског, или његовим посредством, долази нам укупно седам термина, од којих су два већ раније поменути те их нећемо овом приликом дефинисати:

вулкански гасови (<лат. *Vulcanus* и хол. *gas*, можда мотивисано речи *geest* ‘дух, издах’ или пак грч. *χάος* *khaos* ‘првобитна празнина, неомеђеност’),

дрифт (<хол. *drift*),

оркан,

полдер (<хол. *polder*),

риф (хол. *rif*),³⁹⁹

фарватер (<хол. *vaarwater*),

фолдер (<хол. *folder*).

За поједине термине, којима се означавају резултати хидромелиоративних напора (*полдер*, *фолдер*, *фарватер*), јасно је зашто потичу управо из холандског: Холандија је – с неких 20% територије, односно с око 7.000 км², добијених исушивањем мора – један од светских лидера у тој области, с традицијом дугом вековима. Осим тога, у холандском језику огледа се и дуга традиција холандског поморства, која је зачета стицањем независности и задобијањем статуса поморске силе половином 17. столећа, те не чуди да су поједини термини управо везани за тај део терминологије (*дрифт*, *риф*). Наравно, тај и такав статус био је потврђен и материјализован освајањем бројних прекоморских области, из чега је и проистекла улога овог језика посредника у преношењу појединих термина (нпр. *оркан*).

Ипак, и овде се јављају неке недоумице: лексему *риф*, као што смо видели, неко сматра германизмом добијеним од немачког *Riff* (Клајн–Шипка, 2006: 1082), а реч истог значења и сличног облика (*reef*) постоји и у енглеском језику. Слична је и ситуација с лексемом *дрифт*, која се налази, као самостална или у оквиру двочланог термина, и у енглеском и у немачком језику (енгл. *continental drift*, нем. *Kontinentaldrift*). Наравно, постојање речи истог или сличног облика у овим језицима,

³⁹⁸ Овим западногерманским језиком као својим првим, пре свега у Холандији и Белгији, говори око 23.000.000 особа, док за још 5.000.000 он представља други језик, што га према броју говорника ставља на треће место међу германским језицима (исп. https://en.wikipedia.org/wiki/Dutch_language (приступљено: 22.3.2017)).

³⁹⁹ Као што смо видели, понегде се овај термин сматра германизмом.

због њихове генетске сродности, не мора нужно значити да је међу њима дошло до лексичког позајмљивања.

Лексема *gas*, део вишечланог термина *вулкански гасови*, по нечем се издваја од осталих речи проистеклих из холандског језика. Наиме, познат нам је творац овог интернационализма – ради се о фламанском хемичару, лекару и физичару Јану Баптисти ван Хелмонту (Jan Baptist van Helmont, 1579–1644). Ипак, како смо видели, није до краја јасно шта је послужило као предлогачка за настанак ове речи: већина извора које смо користили (КЛАЈН–ШИПКА, 2006: 1369, СКОК, I: 554) ту улогу додељује грчкој речи *χάος khaos*, док се понегде,⁴⁰⁰ поред наведене, као један од могућих модела нуди и фламанска реч *geest*.

Конечно, непознаница нам остаје и чињеница у каквом односу стоје термини *полдер* ‘у Холандији, плодно исушено земљиште које се налази испод нивоа мора, заштићено насипом’ (КЛАЈН–ШИПКА, 2006: 956) и *фолдер* ‘пашњаци и земљиште на месту исушеног мора’ (КЛАЈН–ШИПКА, 2006: 1337): први је забележен у пет различитих извора (ЂУРИЋ, 1969, КЛАЈН–ШИПКА, 2006, МАСТИЛО, 2001, РМС, РСЈ), а други само у једном – КЛАЈН–ШИПКА, 2006. С једне стране, податак да у истом извору имамо дата оба облика са сличним али не истим значењем – сугерише нам да се ради о различитим терминима. С друге пак стране, чињеница да се ради о двама облицима блиским и по гласовном склопу и по значењу, као и та да ни у једном другом извору, укључујући ту и интернетске, немамо потврде за други термин – може упућивати на закључак да су у питању само фонетски дублети једног истог термина потеклог из холандског језика.

2.31. Шведски језик⁴⁰¹

Некадашњи статус шведског језика као својевремено најпрестижнијег културног језика Скандинавског полуострва и језика једне од највећих европских сила – не огледа се у српском географском тер-

⁴⁰⁰ Исп. нпр. <https://en.wiktionary.org/wiki/gas#Dutch> (приступљено: 22.3.2017).

⁴⁰¹ Са нешто преко 9.000.000 изворних говорника, настањених у Шведској и Финској, шведски је северногермански језик с највећом популацијом носилаца (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Swedish_language (приступљено: 22.3.2017)).

минолошком систему. Наиме, међу забележеним терминима само су два пореклом из шведског:

осар (<швед. *ås* ‘хрбат, греда’) ‘узвисине песка и шљунка на северу Европе, настале услед отапања ледене масе’ и

трапе ‘магматске стене основног састава (диабаз, габро, долерит, базалт) које образују огромне (хиљаде км²) покрове, који се понекад састоје из низа посебних интрузивних тела’ (Мастило, 2001: 391).

Ширење ових термина у друге језике⁴⁰² управо из шведског несумњиво је подстакнуто чињеницом да су наведене форме рељефа на тлу Европе најприсутније на територији Шведске, а најрепрезентативнији њен примерак, када се ради о првом, јесте велики осар, дуг око 250 км, који пролази кроз Упсалу, четврти по величини шведски град.

2.32. Шкотски језик⁴⁰³

Из шкотског језика дошао нам је само термин *фирт* ‘морски залив, приморски део естуара; карактерише се знатном дубином и променљивом сланошћу, повезаном с плимским деловањем мора’. Међутим, иако се у једином извору у ком је забележен овај термин он повезује са шкотским језиком (Мастило, 2001: 411), понегде се сматра да он заправо потиче из протогерманског и да је и етимолошки и семантички повезан с горепоменутиим термином *фјорд*.⁴⁰⁴

⁴⁰² Ипак, у енглеском, француском и шпанском језику иста се форма рељефа именује староирским обликом *esker*.

⁴⁰³ Под шкотским језиком (енгл. Scots language), уколико му се уопште може доделити аутономан статус (о томе в. више на https://en.wikipedia.org/wiki/Scots_language (приступљено: 19.5.2017)), обично се подразумева германски језик/дијалекат који се везује за шкотску низију и којим као првим језиком говори око 120.000 особа. Премда се у једином извору који даје термине везане за дати идиом, он идентификује управо овако, остаје недоумица, коју нажалост нисмо успели отклонити, да ли је ауторка имала у виду управо тај идиом или пак шкотски гелски, аутохтони келтски језик пре свега шкотских планина, с још мањим бројем говорника (до 90.000) (наводимо према https://en.wikipedia.org/wiki/Scottish_Gaelic (приступљено: 22.3.2017)).

⁴⁰⁴ Тако је нпр. на <https://en.wikipedia.org/wiki/Firth> (приступљено: 22.3.2017). Имајући ово у виду, сматрамо да је ипак шкотски а не гелски извор термина *фирт*.

Осим тога, будући да је ова реч део лексикона и енглеског језика,⁴⁰⁵ у српски језик је по свој прилици дошла (и) његовим посредством.

2.33. Шпански језик⁴⁰⁶

Последњи на нашем списку јесу термини коју су нам дошли, не-посредно или посредно, из шпанског језика. Укупно их је 33:

андалузит (<шпан. andalucita f., по шпанској покрајини Андалузији),

арагонит (<шпан. aragonito или aragonite m., по шпанској покрајини Арагон, где је откривен),

багујо (<шпан. baguio m. према имену филипинског града Багуја [Baguio]),

болсон (<шпан. bolsón 'велика торба' m.),

гаруа (<шпан. garúa f.),

зонда (<шпан. [viento] zonda m.),

калдера (<шпан. caldera 'лонац, котао; бојлер' f.),⁴⁰⁷

кампо(с) (<шпан. campos m.),

кањон (<шпан. cañón m., што је аугментатив од caño 'цев'),

кордиљери (<шпан. cordillera f. 'планински венац'),

љанос (<шпан. llano m. 'равница'),

меза/меса,

монте (<шпан. monte m.),

пампа/пампаси/пампи (<шпан. pampa f.),

памперо (<шпан. pampero m.),

парамо(с) (<шпан. páramo m. 'вресиште'),

*пасати,*⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ Заправо, не само као апелатив (*firth*), већ, ако је у питању заиста иста реч, чак представља део патронимикона овог језика: један од најчувенијих савремених британских глумаца јесте Енглез Колин Ферт (Colin Firth).

⁴⁰⁶ Шпанском или кастиљанском језику према броју изворних говорника нема премца међу осталим романским језицима: верује се да их је око 470.000.000, док је оних који говоре овај језик као други или страни још око 100.000.000. Значај овог језика у светским оквирима јасно одсликава и чињеница да је он службени језик у 20 земаља, од којих је чак 19 америчких, као и у Уједињеним нацијама.

⁴⁰⁷ Овај термин налазимо и код Цвијића, који га дефинише као врсту вулканског облика на Канарима (Цвиљ, 1991: 166).

⁴⁰⁸ Видели смо раније да је порекло овог термина по свему судећи немачко, али га ипак наводимо овде због квалификатора *шпан.* датог у Мاستило, 2001.

поророка (= бор = маскаре) (<шпан. pororoca f.),
 пуна (<шпан. puna f.),
 ранч (<шпан.⁴⁰⁹ rancho 'колиба, сточарски стан' m.),
 ријас (<шпан. ría 'ушће' f.),⁴¹⁰
 савана (<енгл. savannah од шп. sabana f. од егз. zabana),
 селва (= селваси) (<шпан. selva 'прашума, џунгла' f.),
 сијера (<шпан. sierra 'тестера; планински венац' f.),
 тера елада (<шпан. tierra helada 'врло хладна/залеђена земља' f.),
 тера калиенте (<шпан. tierra caliente 'жарка земља' f.),
 тера темплада (<шпан. tierra templada 'умерена земља' f.),
 тера фрија (<шпан. tierra fría 'хладна земља' f.),
 томилари (<шпан. tomillar 'мајчина душица' m.),
 торнадо (<шпан. tornado m., а то од лат. tonare 'грмети'),
 ураган (<франц. ouragan m. од шпан. huracan, из неког од антилских
 језика),
 халка (<шпан. Jalca f.),
 хуерта (<шпан. huerta 'воћњак, башта' f.).

Осврнућемо се укратко на поједине термине: иако се *андалузит* даје с квалификатором *шпан.*, његов нам облик у шпанском (*andalucita*) сугерише да је по свој прилици процес позајмљивања ипак ишао преко неког посредника. Будући да у енглеском ова реч гласи *andalusite*, а у немачком *Andalusit* – управо међу та два језика могао би се налазити непознати посредник. С обзиром на развој српске минералогije, предност бисмо ипак дали немачком језику.

Термин *багуја*, као што смо навели, долази од имена филипинског града Багуја, који је 1911. године доживео снажну тропску олују током које је за само 24 часа на град пало око 1.170 мм кише, односно око 2.210 мм за 72 часа.⁴¹¹ Ипак, како се негде наводи, сам назив града није шпански већ потиче из језика тагалог, који је данас, заједно са енглеским, један од два службена језика Филипина (додуше, његова

⁴⁰⁹ У Клајн–Шипка, 2006 ова се реч даје као англицизам са шпанским пореклом, тако да би се могла наћи и међу англицизмима. Овом у прилог иде и облик дате речи у енглеском – *ranch*.

⁴¹⁰ Овај термин налазимо и код Цвијића (1991: 538), који га дефинише као потопљени залив, налик фјорду. Он користи и придев *ријаски*, -а, -о потврђен у оквиру вишечланог термина *ријаска обала*.

⁴¹¹ Овај помало невероватан податак наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Bagyo> (приступљено: 22.3.2017).

стандардизована форма која и има официјелни карактер позната је под именом филипино). Ово би пак значило да је термину *багујо* место или под језицима означеним као егзотични или чак у самосталној групи.

За термин *меза/меса* нисмо успели да пронађемо шпански пандан, што и није чудно будући да у Мاستило, 2001: 219 у оквиру дефиниције стоји и напомена ‘термин се примењује првенствено у Шпанији и Мексику’, која упућује на његов сужени ареал употребе, што нас може навести на питање оправданости појављивања датог термина у речнику који се бави српском географском терминологијом.

Док се у Клалн–Шипка, 2006 наводи да је *калдера* реч шпанског порекла,⁴¹² поједини други извори дати шпански облик изводе од латинског *caldaria* ‘лонац, котло’,⁴¹³ што би значило да би ова реч требало да се нађе међу великим бројем горенаведених латинизима.⁴¹⁴

Иако се термин поророка у Мастило, 2001 даје с квалификатором *шпан.*, чињеница да се односи на појаву која се дешава на терену који је лингвистички првенствено португалски – наводи на помисао да је дошло до грешке у одређивању порекла речи. Заиста, овај термин се најчешће и повезује с португалским језиком, који је, међутим, по свој прилици био само посредник у његовом ширењу: реч *pororó-ká* заправо потиче из тупија, једног од бразилских индијанских језика, ономатопејског је порекла и значи ‘велика заглушујућа бука’.⁴¹⁵

Термин *ријас*, како смо видели, у речнику Клалн–Шипка, 2006 сматра се позајмљеницом из шпанског. Њему се, међутим, у неким другим језицима (у енглеском гласи *ria*, у немачком *Ria*, а француском *aber/ria*) признаје галицијско а не шпанско порекло, што и не чуди будући да су ријаси најбројнији управо у тој шпанској приморској покрајини. Ипак, будући да је то језик са знатно мање говорника (негде око 3.2 милиона)

⁴¹² Заправо, таквим објашњењем порекла без навођења евентуалног латинског облика – имплицира се да је тај термин само шпанског порекла будући да се у том речнику обично наводе језик изворник и сви посредници.

⁴¹³ Тако је нпр. <https://en.wikipedia.org/wiki/Caldera> (приступљено: 22.3.2017).

⁴¹⁴ У сваком случају, и овде имамо потврде за истоврсна семантичка померања присутна и у српском језику (исп. нпр. Алдановић, 2011 и Алдановић, 2013а).

⁴¹⁵ Наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Pororoca> и <https://es.wikipedia.org/wiki/Pororoca> (оба приступљено: 22.3.2017).

и мањим културним утицајем од шпанског – не може се искључити ни посредовање потоњег језика у датом лексичком трансферу.

Термин *селва/селваси*, иако се у изворима наводи као реч шпанског порекла, могао би бити позајмљен и из португалског, на шта указује како португалска реч *selva* (‘веома густа тропска шикара’⁴¹⁶) тако и предметно значење датог термина. Наиме, њиме се означавају влажне екваторијалне шуме у Амазонији, на чијој је територији доминантан управо португалски језик. Наравно, и шпанска и португалска могу се довести у непосредну везу с истозначном латинском речи *silva*, данас потврђеном у читавом низу језика, не само романских (исп. нпр. енгл. *silva/sylva*).

У вези с терминима *тера калиенте*, *тера темплада* и *тера фриа* можемо навести једну занимљивост: од свих досад анализираних термина они су једини који су на Википедији доследно дати само у српској (у облику *тјера калијенте*, *тјера темплада* и *тјера фрија*), арапској и енглеској верзији, без навођења одговарајућих облика у другим језицима, што је и иначе крајње необично.⁴¹⁷ Овај куриозитет можда је везан за чињеницу да су, како стоји у енглеској верзији овог популарног интернетског извора, у питању псеудоклиматолошки термини.⁴¹⁸

Термин *халка* води порекло од истоимене области у Перуу, али није шпанског порекла: понегде се изводи из кечунаског *sallqa* ‘дивља, пуста земља’,⁴¹⁹ те би се, евентуално, могао наћи и у оквиру егзотизама.

Коначно, ни термин *хуерта* изгледа да ипак није изворно шпанског порекла: шпанска реч *huerta* заправо је преобликовано латинско *hortus* ‘башта’, чиме се овај термин придружује термину *калдера*, те би се могао наћи међу латинизмима.

Из значења прикупљених термина пристиглих непосредно из шпанског језика или пак његовим посредовањем – види се да је већини њих заједничко да означавају различите метеоролошке појаве или форме у рељефу карактеристичне или за саму Шпанију или за

⁴¹⁶ Наводимо према <https://michaelis.uol.com.br/busca?r=1&f=0&t=1&palavra=-selva> (приступљено: 22.3.2017).

⁴¹⁷ Претходно поменути термин *пујас*, на пример, има одреднице у 28 језика!

⁴¹⁸ Исп. нпр. https://en.wikipedia.org/wiki/Tierra_caliente (приступљено: 22.3.2017).

⁴¹⁹ Исп. <https://es.wikipedia.org/wiki/Suni> (приступљено: 22.3.2017).

некадашње шпанске прекоморске поседе, по чему се ни шпански не разликује од других језика.

2.34. Хибридни термини

Под термином ‘хибридни термин’, како смо рекли на почетку нашег рада, подразумевамо све оне термине који су настали на лексичком материјалу два различита језика, при чему у оквиру једног термина или његовог конституента могу бити употребљена, што је најчешћи случај, два разнојезична елемента (нпр. *аеросоли*) или пак три (нпр. *палеовулканологија*). С обзиром на предмет нашег интересовања, није нимало необично да је далеко највећи број овде класификованих термина настао на материјалу грчког и латинског језика, док је и у преосталим осетно малобројнијим примерима један од ова два језика такође присутан. Број ових термина није занемарљив (106), те дозвољава и извесне потподеле у оквиру групе:

Прве ћемо навести термине чији је први елемент грчког, а други латинског порекла. Укупно их има 33:

аеросоли (<грч. αἴρ aer ‘ваздух’ и лат. *solvere*, што је презент актива инфинитива од *solvō* ‘опустити, раставити’),

антипланација (<грч. ἀντί anti и лат. *plano* ‘уравњавам’ и лат. *plānum*, ген. *plānī* ‘раван, површина’ n.),

биоиндикатор (<грч. βίος bios ‘живот’ и срлат. *indicator*, ген. *indicātōris* ‘показивач’ m.),

биомаса (<грч. βίος bios и лат. *massa*),

геодепресија (<грч. γῆ gē ‘Земља’ и лат. *depressio*, а то од *deprimere* ‘притиснути, утиснути’),

геотектура (<грч. γῆ gē и лат. *tectura* ‘покривач’),

геофлексура (<грч. γῆ gē и лат. *flexura*),

епиконтинентално море (<грч. ἐπί epí ‘одозго, над, после’ и лат. *continētem*, што је од презента партиципа *continēre* ‘садржавати’),

изоамплитуде (<грч. ἴσος isos ‘исти, једнак’ и лат. *amplitūdō*, ген. *amplitūdinis* ‘величина’ f., а то од *amplus* ‘велик’),

изоденсе (<грч. ἴσος isos и лат. *densus* ‘чврст, збијен’),

изолуксе (<грч. ἴσος isos и лат. *lūx*, ген. *lūcis* ‘светлост’ f.),

изомаритиме (<грч. ἴσος isos и лат. maritimus ‘морски’, а то од mare, ген. maris ‘море’ n.),
криотурбација (<грч. κρύος kruos и лат. turbāre),
криптодепресија (<грч. κρυπτός kryptós ‘скривен’ и лат. depressus, што је партицип перфекта од dēprimō ‘утиснути, спустити’),
литификација (<грч. λίθος lithos и лат. -ficātiō, именички суфикс повезан са супином -ficātum),
литосоли (<грч. λίθος lithos и solum, ген. solī ‘тло’ n.),
морфоскулптуре (<грч. μορφή morphē ‘облик’ и лат. sculptura, а то од sculpere ‘клесати’),
морфоструктуре (<грч. μορφή morphē и лат. structūra, ген. structūrae f.),
морфоциклус (<грч. μορφή morphē и лат. cyclus од грч. κύκλος kyklos),
нозоареал (<грч. νόσος ‘болест’ и лат. ārealis),
палеовулканологија (<грч. παλαιός palaiós ‘стар’, лат. Vulcanus ‘староримски бог ватре и ковачког заната’ и грч. -λογία -logia),
палеоглациологија (<грч. παλαιός palaiós, лат. glaciālis и грч. -λογία -logia),
панпланација (<грч. πᾶν pan ‘све’ и лат. plano и лат. plānum, ген. plānī n.),
периглацијална зона грч. лат. (<грч. περί peri, лат. glacies и грч. ζώνη zōnē),
периглацијалне наслаге (= *периглацијални седименти*) (в. *периглацијална зона*),
периглацијални седименти (= *периглацијалне наслаге*) (в. *периглацијална зона* и лат. sedimentum),
полигласијализам (<грч. πολύς polus ‘многи’ и лат. glacies и грч. -ισμός -ismos),
таксономизација (<грч. τάξις taxis ‘положај, поредак’ и νόμος ‘закон’, -ίζειν -izein и лат. -ātiō),
термоабразија (<грч. θερμὴ thermē ‘топлота’ и лат. abrasio, ген. abrāsionis f.),
термоерозија (<грч. θερμὴ thermē и лат. erosio ‘пропадање’),
фотоплан (<грч. φῶς rhōs и ‘светлост’ и лат. planus),
хиперурбанизација (<грч. ὑπέρ hyper ‘изнад, горе, преко’ и лат. urbanus ‘градски’),
хипоурбанизација (<грч. ὑπὸ hypo ‘испод, доле’ и лат. urbanus).

Сложени термини код којих латински елемент претходи грчком, нешто су бројнији од претходно поменутих – укупно их је 45. Ради се о следећим терминима:

алкалитрофно језеро (<лат. *alkali*⁴²⁰ ‘поташа, алкалиј’ и грч. τροφή *trophē* ‘храна’),

алтиметар (= *висиномер*) (в. *алтиметрија*),

алтиметрија (<лат. *altus* ‘висок’ и грч. μετρέω *metréō* и μέτρον *metron*),

вулканолог (в. *вулканологија*),

вулканологија (<лат. *Vulcanus* и грч. -λογία *-logia*),

гласиоеустатизам (<лат. *glaciālis* ‘леден, смрзнут’, а то од *glacies* ген. *glaciēi* ‘лед’ f. и грч. εὖ *eu* ‘добар’ и στάσις *stasis* ‘стајање’ f.),

гласиолог (в. *гласиологија*),

гласиологија (<лат. *glaciālis* и грч. -λογία *-logia*),

гласиосфера (<лат. *glaciālis* и грч. σφαῖρα *sphaîra*),

гравиметар (в. *гравиметрија*),

гравиметрија (<лат. *gravis* ‘тежак’ и μετρέω *metréō* и μέτρον *metron*),

гравиметријске карте (в. *гравиметрија* и лат. *charta* од грч. χάρτης *khartēs* ‘папирус, папир’),

екстразонална вегетација (= *екстразонално растиње*) (<лат. *extra* ‘изван’, грч. ζώνη *zōnē* и лат. *vegetatio*),

екстразонално растиње (= *екстразонално вегетација*) (в. *екстразонална вегетација*),

интерстадијал (<лат. *inter-* ‘између’ и грч. στάδιον *stadion* ‘период, фаза; тркачка стаза’),

интразонална вегетација (= *интразонално растиње*) (<лат. *intra-* ‘у, унутра’ и ζώνη *zōnē* и лат. *vegetatio*),

интразонална тла (в. *интразонална вегетација*),

интразонално растиње (= *интразонална вегетација*) (в. *интразонална вегетација*),

интразоналност (в. *интразонална вегетација*),

комоними (<лат. *commūnis* ‘општи, заједнички’ и грч. ὄνομα *ónoma*),

курвиметар (<лат. *cugna* ‘кривуља’ и *cognus* ‘крив, искривљен’ и грч. μέτρον *metron*),

мареограф (<лат. *mare*, ген. *maris* ‘море’ n. и грч. γράφω *graphō*),

минерогенија (<лат. *minera* и γένεσις *genesis*),

палудологија (= *талматологија*) (<лат. *palūs*, ген. *palūdis* ‘бара, мочвара’ f., а то од грч. πηλός *pelos* ‘блато, земља, глина’ и грч. -λογία *-logia*),

⁴²⁰ Овакву етимологију преузели смо из речника МАСТИЛО, 2001, у ком је једино и забележен дати термин. Међутим, неки други извори (исп. нпр. КЛАЈН—ШИПКА, 2006 или <https://en.wiktionary.org/wiki/alkaline#Etymology> (приступљено: 22.3.2017)) наведену реч повезују с арапским језиком (*al-qaly*, а то од *qalā* ‘пржити’), што значи да би се она могла наћи (и) на самом почетку поглавља, међу другим арабизмима.

планиграфија (<лат. planus ‘раван’ и грч. γράφω graphō),
планиметар (<лат. planus и грч. μέτρον metron),
планисфера (<лат. planus и грч. σφαῖρα sphaîra),
плувиометар (= кишомер = омброметар) (<лат. pluvia ‘киша’, а то од pluvialis ‘кишни, кишonosан’ и грч. μέτρον metron),
плувиометријски режим (в. плувиометар и франц. régime m., а то од лат. regimen ‘владање’),
седиментогенеза (<лат. sedimentum, а то од sedeō ‘седим’ и грч. γένεσις genesis),
седиментологија (= литологија) (<лат. sedimentum и грч. -λογία -logia),
социосфера (<лат. societas, ген. societātis ‘друштво’ f. и грч. σφαῖρα sphaîra),
стратиграфија (<лат. strātum ‘плахта, покривач, јастук’, што је ср. род јд. од strātus, и грч. γράφω graphō),
стратиграфска скала (в. стратиграфија и лат. scālae, ген. scālārum ‘мердевине’ f., pl.),
стратосфера (<срлат. strātum и грч. σφαῖρα sphaîra),
стратосферски облаци (= седефастни облаци) (в. стратосфера),
субекумена (<лат. sub- ‘испод, под’ и грч. ἡ οἰκουμένη ē oikoumenē ‘настањени део света’),
теригене наслаге (= теригени седименти) (<лат. terra ‘Земља’ и грч. genes),
теригени седименти (= теригене наслаге) (<лат. terra, грч. genes и лат. sedimentum),
удометар (<лат. udus ‘мокар’ и грч. μέτρον metron),
ултраабисал (<лат. ultra- ‘преко, изнад, односно као први део речи означава да оно што је исказано у другом делу прелази оквире, границе нечега’ и грч. ἄβυσσος abussos ‘који је без дна’),
урбаноними (<лат. urbanus ‘градски’ и грч. ὄνομα ónoma),
флувиограф (<лат. fluvialis и грч. γράφω graphō),
фронтотогенеза (<лат. frōns, ген. frontis f. и γένεσις genesis).
Термини из обе групе, без обзира на своју структуру, тј. на то елемент којег језика долази у иницијалну а који у постпозицију, имају нешто заједничко: сви су они без изузетка део научне терминологије. С обзиром на њихову структуру, нажалост у недостатку потврда у одговарајућим изворима, можемо само претпоставити да су они новијег постања, те да су настали као део потребе развијања термилошког апарата географије и њој блиских научних (под)дисциплина.

Термини код којих је један елемент из грчког или латинског језика, а други из неког од модерних језика, нешто су малобројнији од претходно наведене две групе – укупно их је 28. У питању су следећи термини:

антипасат (<грч. ἀντί anti ‘против’ и нем. Passat m.),

антициклон (<грч. ἀντί anti и енгл. cyclone, према грч. κύκλος kyklos),⁴²¹

геопростор (= *географски простор*) (<грч. γῆ gē),

геопросторна парадигма (в. *геопростор* и грч. παράδειγμα paradeigma ‘образац’),

геопросторни полиморфизам (<грч. πολὺς polus ‘пуно, много’, μορφή morphē и -ισμός -ismos),

глатцикарст/глатциокрас/глатциокриш (<лат. glaciālis и Karst m., одн. итал. carso? m.),

ехолот (<грч. ἤχῳ ēkhō и нем. Lot n. ‘дубиномер’),

изолиније (<грч. ἴσος isos ‘исти, једнак’ и нем. Linie, лат. linea),⁴²²

макрорељеф (<грч. μακρὸς makrós ‘дугачак, крупан’ и франц. relief m.),

мегарељеф (<грч. μέγας mégas ‘велик, моћан’ и франц. relief m.),

мезорељеф (<грч. μέσος mésoс ‘средњи’ и франц. relief m.),

мерокарст/мерокрас (= *непотпуну карст/крас/криш*) (<грч. μέρος meros ‘део’ и Karst m., одн. итал. carso? m.),

минералог (в. *минералологија*),

минералологија (<франц. minéral m. од срлат. minerale, према лат. minera ‘рудник, руда’ и грч. -λογία -logia),

нанорељеф (<грч. νᾶνος nanos ‘патуљак’ и франц. relief m.),

палеотла (<грч. παλαιός palaiós ‘стар’),

панплен (<грч. παν ‘све’ и енгл. plain ‘равница’),

протоплатформа (<грч. πρῶτος prōtos ‘први’ и франц. plate-forme f.),

пседудодолина (<грч. ψευδής pseudēs ‘лажан’),

пседудопониква (= *псеудовртача*) (<грч. ψευδής pseudēs),

псеудовртача (= *псеудопониква*) (<грч. ψευδής pseudēs),

псеудокарст/псеудокрас/псеудокриш (<грч. ψευδής pseudēs и Karst m., одн. итал. carso? m.),

псеудомакија (<грч. ψευδής pseudēs и итал. macchia [mediterranea] f.),

⁴²¹ Без квалификатора *грч.*, у Мاستило, 2001: 26 даје се и вишечлани термин *антициклонска струја* ‘кружна морска струја усмерена на северној полулопти у правцу казаљке на сату, а на јужној у супротном правцу’.

⁴²² Уколико је реч *линија* заиста латинизам, како се да наслутити из етимологије дате у Клајн–Шипка, 2006, тада би овај термин спадао у прву групу хибридних термина.

псеудотерасе (<грч. ψευδής pseudēs и франц. terrasse од лат. terra ‘земља’),

термокарст (= *термички карст/крас/криш*) (<грч. θερμη thermē и Karst m., одн. итал. carso? m.),

термокрашка језера (<грч. θερμη thermē и итал. carso? m.),

туризмологија (<франц. tourisme m. и грч. -λογία -logia),

хидрочвор (<грч. ὕδωρ hudōr ‘вода’).

И само летимичан поглед на горенаведене термине довољан је да се виде (барем) две ствари: прво, у огромној већини примера елемент из грчког или латинског језика стоји у иницијалној позицији као својеврстан модификатор, тј. у питању су префиксоиди, пре свега грчког порекла (*анти-*, *гео-*, *ехо-*, *изо-*, *макро-*, *мега-*, *мезо-*, *меро-*,⁴²³ *нано-*, *палео-*, *пан-*, *псеудо-*, *термо-*, *хидро-*), и, друго, и сасвим очекивно, скоро сви елементи из модерних језика на које су додати наведени префиксоиди, дају се у нашој грађи и као самосталне одреднице (*карст/крас/криш*, *лот*, *макија*, *пасат*, *платформа*, *рељеф*, *туризам*, *циклон*). Будући да због више пута поменутог разлога нису део нашег корпуса, од овог одступају само речи домаћег порекла: *вртача*, *долина*, *пониква*, на које је додат префиксоид *псеудо-*, *простор*, модификован формантом *гео-*, те *чвор*, на коју је додат префиксоид *хидро-*, и *тла*, на коју је додат префиксоид *палео-*.

Конечно, и ови термини, баш као и они њима сродни наведени у прве две групе, без изузетка спадају у научну терминологију.

Међу модерним језицима чији је материјал употребљен у творби датих термина, уколико занемаримо српски, заступљени су управо они чији су носиоци својим научним радом највише и задужили географију, тј. велики европски језици: француски, немачки, енглески и италијански. Међу њима је најзаступљенији француски (осам термина), потом италијански и немачки⁴²⁴ (по шест) те енглески језик (два). Ипак, због малог узорка, као и чињенице да се у великом броју термина јављају исте основе (*рељеф*, *карст*, *крас*) – ово нас не може довести до неког општијег закључка.

⁴²³ Зачудо, у иначе веома исцрпном списку страних афикса и афиксоида који се даје у Клајн–Шипка, 2006 (33–49), не наводи се префиксоид *меро-*.

⁴²⁴ Уколико други део термина *изолиније* сматрамо германизмом, онда је тај број за немачки језик седам.

Пре завршног осврта на структуру забележених термина с обзиром на њихово порекло, на овом се месту можемо осврнути на механизме мотивације датих термина.

Прво што се дâ приметити јесте да је велик број термина страног порекла, било да се ради о онима који потичу из само једног језика било о хибридним терминима – мотивисан. Наравно, ово је и сасвим очекивано, пре свега код оних термина, изграђених на грчком и/или латинском лексичком материјалу, који су настајали свесном активношћу појединаца као последица потребе да термилошки апарат географије и њој сродних (под)дисциплина на одговарајући начин прати брзи развој дате науке. Најчешће су називи тако мотивисаних термина настали с обзиром на неку специфичну особину денотата, услед чега се превасходно ради, што је такође очекивано, о деадјективским образовањима али и о девербативним и деноминалним. Такви су термини, да поменемо само неке из различитих језика, нпр.: *абисус* – ‘који је без дна’, *азбест* – ‘неугасив’, *глеј* – ‘лепак, лепило’, *литорал* – ‘обалски, прибрежни’, *флукуација* – *fluctuare* ‘таласати’, *цирус* – ‘коврца, увојак’, *рендзина* ‘разговарати, чаврљати, брбљати’, *богаз* – ‘грло’, *торнадо* – *шпан. tornado*, а то од лат. *tonare* ‘грмети’ и сл.

Ређи су, међутим, али ипак не тако ретки, они термини чија је мотивација унеколико друкчија. Овде мислимо пре свега на епониме, тј. на апелативе настале од властитих имена. Наша нам грађа показује да термина насталих на овај начин има неколико врста:

а) најбројнији су они епоними, превасходно припадници минералшког терминосистема, који су настали од астионима, односно имена каквог места у ком су дати минерали, руде и сл. – пронађени. Ови су називи настали било преобликовањем изворног имена (*абвилијен*, *азилијен*, *ашелејен*, *бентонит*, *боксит*, *каолин*, *кимберлит*, *монморилонит*, *пуцолана*, *сијенит*, *солитрен*) било простим преласком властитих именица у класу апелатива (*багујо*, *гагат*, *оаза*, *сард*);

б) нешто малобројнији јесу они термини који свој облик дугују именима држава, покрајина и сл., попут: *андалузит*, *арагонит*, *дацит*, *девон*, *камбриј/камбрија/камбријум*, *мусковит*, *перм*, *травертин*. Видимо да се и овим терминима пре свега означавају какви појмови из минералогije или пак геологије.

в) следећа, не тако бројна група термина епонима мотивисана је различитим другим географским називима: оронимима (*андезит, јура, монаднок*), хидронимима (*меандар/меандер/меандра*), те називом острва (*креда*) или пак термалног извора (*гејзер/гејзир*);

г) коначно, поједини су термини настали од имена људи или људима сличних митолошких бића, било да се ради о именима појединаца (*атлас, валентинит, вулкан, доломит, смитсонит, фатаморгана*) било читавих група, односно, прецизније, различитих племена (*сенон, силур, чинук*).

На самом крају овог поглавља можемо закључити оно што смо знали или барем претпостављали, будући да је било очигледно, и на самом почетку, пре детаљнијег увида у грађу: као прво, грецизми и латинизми су далеко најбројнији међу посматраним терминима (укупно их је 1.017 односно 748),⁴²⁵ у чему се огледају антички корени географије као и статус та два језика у науци уопште; као друго, следећи по утицају на српски географски терминологички систем јесу они језици који су време коначног конституисања географије (а и данас) били, када се ради о живим језицима, најутицајнији или међу најутицајнијим у науци: француски (79), немачки (48), енглески (47). Као треће, прилично су бројни хибридни термини (106), што је свакако последица наглог развоја географије и потребе да се обогати њен терминологички систем додатним семантичким прецизирањем.

Порекло анализираних термина, с обзиром на језик из ког су потекли и на њихову бројност по појединим језицима – табеларно се, уколико се списак језика да узбучен, може приказати на начин као у Табели 1:

језик	број анализираних термина
1. албански језик	1
2. антилски језици	1
3. арапски језик	21
4. бугарски језик	1

⁴²⁵ Ови би бројеви били и већи да смо ту убројали и све вишечлане термине чији је примарни колокат неки од грецизама или латинизама, а који су дати без квалификатора *грч.* и *лат.*

5. венецијански језик	1
6. грчки језик	1.017
7. егзотични језици	5
8. енглески језик	47
9. илирски језик	1
10. исландски језик	2
11. италијански језик	56
12. јапански језик	1
13. кинески језик	2
14. коптски језик	1
15. латински језик	748
16. мађарски језик	4
17. немачки језик	48
18. норвешки језик	2
19. персијски језик	5
20. пољски језик	1
21. португалски језик	3
22. руски језик	13
23. санскрт	1
24. турски језик	48
25. туркменски језик	2
26. фински језик	1
27. француски језик	79
28. хаићански језик	1
29. холандски језик	7
30. шведски језик	2
31. шкотски језик	1
32. шпански језик	33
33. хибридни	106

Табела 1: Уазбучени списак језика изворника

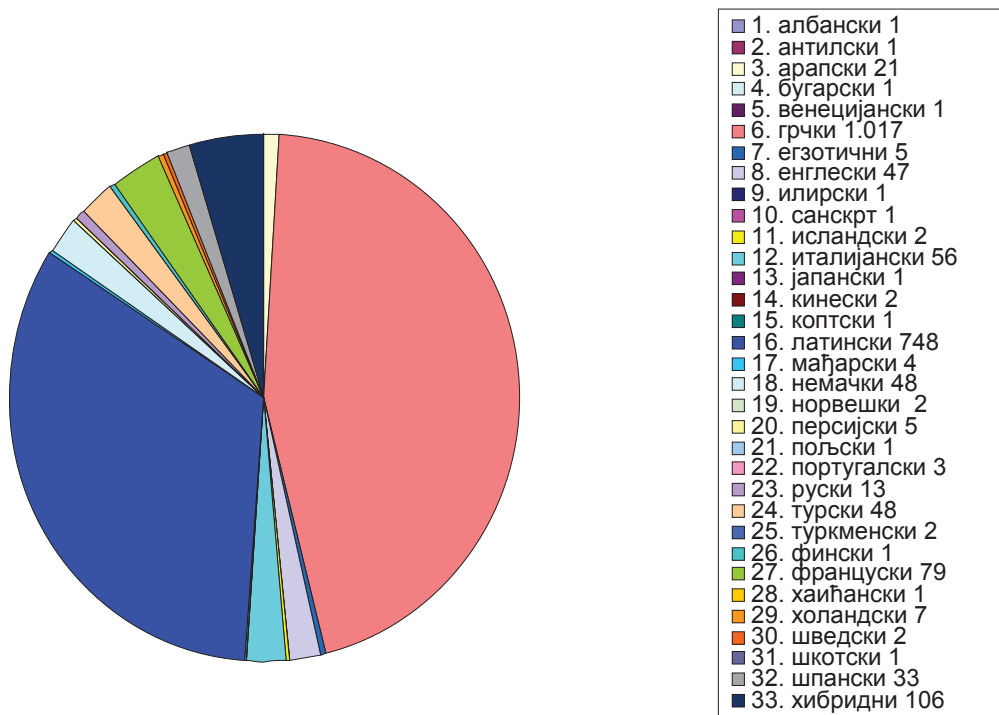
Уколико се пак табеларни приказ фреквенције да према опадајућој вредности, тада дата табела изгледа овако:

језик	број анализираних термина
1. грчки језик	1.017
2. латински језик	748
3. хибридни	106
4. француски језик	79
5. италијански језик	56
6. немачки језик	48
7. турски језик	48
8. енглески језик	47
9. шпански језик	33
10. арапски језик	21
11. руски језик	13
12. холандски језик	7
13. егзотични језици	5
персијски језик	5
14. мађарски језик	4
15. португалски језик	3
16. исландски језик	2
кинески језик	2
норвешки језик	2
туркменски језик	2
шведски језик	2
17. албански језик	1
антилски језици	1
бугарски језик	1
венецијански језик	1
илирски језик	1
јапански језик	1
коптски језик	1
пољски језик	1
санскрт	1
фински језик	1

хаићански језик	1
шкотски језик	1

Табела 2: Заступљеност језика изворника према опадајућој вредности

Подаци из табела могу се представити и у облику дијаграма, при чему се још сликовитије види колико грецизми и латинизми својим бројем надмашују све остале термине:

Дијаграм 1: Заступљеност језика изворника

Коначно, можемо закључити и то да је спроведена анализа показала да су културно-научни, па и политички, а не генетски односи међу језицима, односно народима који их говоре – то што пресудно утиче на утицај једног језика и културе на други, о чему, како смо видели, сведочи чињеница да наспрам 48 географских термина који су нам стигли из/преко турског и 56 италијанизама, стоји свега 13 пристиглих из руског те по један из пољског и бугарског језика. Осим тога, условно

говорећи мали језици могу географску терминологију уопште, што смо већ констатовали, обогатити појединим терминима пре свега уколико у њима постоје термини за одређене појаве, првенствено метеоролошке или пак оне у рељефу, које су у другим деловима света непознате или мало познате (нпр. *гејзер/гејзир*, *рапакиви*, *џајлан*).

3. МОРФОЛОШКИ АСПЕКТИ ГЕОГРАФСКИХ ТЕРМИНА СТРАНОГ ПОРЕКЛА

3.1. Морфолошка адаптација⁴²⁶

3.1.1. Критеријуми адаптације

У уводном поглављу рекли смо да ће се наша анализа морфолошке адаптације ексцерпираних термина, у начелу барем, заснивати на поставкама Р. Филиповића, али да ће она бити унеколико модификована, у чему ћемо се пре свега користити теоријско-методолошким оквиром који је дала Б. Штебих (ЏТЕВИЊ, 2008). Наиме, иако полази од модела за анализу морфолошке адаптације речи страног порекла који је понудио Р. Филиповић (ЃИЛРОВИЋ, 1986), ова ауторка сматра да је дате моделе нужно модификовати и иновирати. Укратко ћемо, стога, осврћући се прво на Филиповићеву класификацију, изнети основне замерке које јој упућује Штебихова.

Трансморфемизација, како Р. Филиповић назива морфолошку адаптацију речи страног порекла, има три различита типа (ЃИЛРОВИЋ, 1986: 119–126):

а) тзв. *нулту трансморфемизацију*, која представља први степен супституције, у коме, будући да модел нема одговарајућу морфему, нема никакве разлике између њега и реплике.⁴²⁷ С обзиром на то да се у оба језика немали број именица завршава на консонант и „*нема vezanog morfema*”⁴²⁸ (ЃИЛРОВИЋ, 1986: 120), није чудно да је овај

⁴²⁶ Скраћена и измењена верзија овог поглавља објављена је у виду засебног чланка (АЏАНОВИЋ, 2013б).

⁴²⁷ Наравно, када се ради о морфолошком облику, будући да су дате посуђенице већ биле подвргнуте тзв. *трансфонемизацији*, тј. адаптацији на фонолошком нивоу.

⁴²⁸ О овоме би се, међутим, дало расправљати будући да ми, у складу с општеприхваћеним ставом у србистици да променљиве речи морају у себи укључивати граматему, макар и реализовану у облику -Ø – сматрамо да како англицизми типа *спорт* тако и изворно словенске речи попут *град*, имају управо нулту граматему.

тип трансморфемизације најчешћи управо међу именицама (нпр. енгл. *bridge, nylon, scout* > сх. *бриџ, најлон, скаут*);

б) тзв. *компромисну трансморфемизацију*, која представља други степен супституције, у коме реплика задржава суфикс, додуше трансфонемизиран, који није карактеристичан за језик прималац. Отуд се као резултат овог степена супституције јављају компромисне реплике на морфолошком нивоу (нпр. енгл. *boxer, farmer, parking, training* > сх. *боксер, фармер, паркинг, тренинг*), које, како сматра Филиповић, теже да пређу у реплику;

в) тзв. *потпуну трансморфемизацију*, која представља други степен супституције, односно прелазак једне компромисне реплике у реплику која је у потпуности интегрисана у морфолошки систем језика примаоца (нпр. енгл. *striker, stewardess* > сх. *штрајкач, стјуардеса*).

Ипак, како и сам Филиповић примећује, не пролази свака реплика, пре свега када се ради о онима из класе именица, све наведене степене адаптације. Заправо, с обзиром на то кроз које све степене пролазе, постоје, сматра овај аутор, три врсте реплика:

а) оне које су прошле сва три степена адаптације;

б) оне које су се задржале у форми компромисних реплика без изгледа да пређу на следећи степен;

в) оне које су, без подвргавања компромисној, одмах биле подвргнуте потпуној трансморфемизацији.

Б. Штебих, с друге стране, као једну од већих замерки Филиповићевој трипартитној класификацији адаптираних речи страног порекла – наводи чињеницу да он приликом дате класификације инсистира на творбеној анализи модела и реплике као главном критеријуму (ЏТЕВИЋ, 2008: 245). Отуд она лексеме као што је на пример *штрајкач* не сматра репликама које су прошле коначну фазу адаптације већ унутарјезичким образовањима која су мотивисана одговарајућим англицизмима. У овоме се конкретном примеру можемо сложити с датом ауторком, будући да функцију мотиватора датог деривата може, и облички и семантички, вршити одговарајући а) глагол или пак б) именица, на које је додат продуктивни формант **-аџ**.⁴²⁹

⁴²⁹ Предност бисмо, ипак, дали глаголу као мотиватору не само с обзиром на то да се „у огромној већини примера *-аџ* [...] спаја с глаголским основама, и то претежно од несвршених глагола” (КЛАЈН, 2003: 62).

а) *штрајк*[овати] + *-аџ* > *штрајкач* ‘онај који штрајкује’;

б) *штрајк* + *-аџ* > *штрајкач* ‘онај који иде у штрајк/учествује у штрајку/организује штрајк’.

Штебихова отуд, анализиравши око 3.000 германизама у кајавском наречју, долази до закључка да сваки приказ процеса морфолошке адаптације треба заправо започети утврђивањем иницијалног облика модела и основног облика реплике, као и начина формирања потоњег (ЏТЕВИН, 2008: 250). При томе, она се користи појмовима *еталона*, *основног облика* и *метаплазме*.⁴³⁰ први дефинише као основни, изходни облик који се трансформише, други као реплику која се облици не разликује битније од еталона (нпр. баваустр. *resch* > кајк. *reš* ‘добро печен’; нем. *Fehler* > кајк. *feler* ‘грешка’),⁴³¹ а трећи као облик настао мењањем, деформацијом еталона, тј. одузимањем, додавањем, заменом или премештањем елемената. Ове последње, с обзиром на то којим су поступком добијене, дели у *простриктивне* (добијене тзв. плус-поступком, нпр. нем. *frisch* > кајк. *frižak* ‘свеж’), *рестриктивне* (добијене тзв. минус-поступком, нпр.: нем. *Zwanziger* > кајк. *cvancig* ‘сребрни ковани новац у вредности од 20 крајцара’) и *супституцијске* (добијене замењивањем, нпр.: нем. *hobeln* > кајк. *hoblati* ‘блањати’).

Као посебну врсту метаплазми пак Штебихова издваја *елипсе*, до којих долази када се током посуђивања модела, по творбеној структури композите, у језику примаоцу изоставља једна творбена основа. С обзиром на то да ли се ради о пуком изостављању једне основе или пак о њеном изостављању и додавању, како га она дефинише, ‘индигеног структуралног елемента’ – ова ауторка (ЏТЕВИН, 2008: 252) разликује *прототипичне елиптичне посуђенице*, које карактерише просто губљење једне основе (нпр. баваустр. *Kingelhase* > кајк. *kingl*),

⁴³⁰ У том значењу ове појмове преузима од Б. Тошовића, које он користи у својој *Стилистици глагола*.

⁴³¹ Ауторка на овоме месту као илустрацију наводи само немачке маскулинуме који су и у кајавском адаптирани као маскулиноми, те не можемо бити у потпуности сигурни какав је њен став према не тако ретким именицама које не мењају облик, али мењају род (исп. ниже). Из даљњег текста, међутим, да се наслутити да и њих сматра основним облицима, што је, према нашем мишљењу, када је реч о језицима попут српског/хрватског, погрешно.

и *елиптичне изведенице*, које испадање стране основе компензују додавањем домаћег форманта (нпр. нем. *Halbzylinder* > kajk. *halbec*).

Наша ће анализа, у којој ћемо се користити основним поставкама и терминологијом класификације Б. Штебих, обухватити само оне посуђенице чију су нам модели познати, тј. све оне термине чију смо етимологију одредили и навели у претходном поглављу. При томе, анализираћемо, као најпогодније за дату врсту анализе, превасходно једночлане именичке термине (нпр. *абвилијен*, *абразија*, *агломерат*). Наиме, ови су термини сразмерно бројни (1.159), заправо бројнији од свих осталих,⁴³² тако да ће сазнања која добијемо у вези с њиховом морфолошком адаптацијом, како сматрамо, бити релевантна за читав посматрани термилошки подсистем.⁴³³ Међутим, овај ће нам велики корпус термина послужити само за давање ширег увида у морфолошку адаптацију географских термина, оног на плану позајмљеница из сва 33 идентификована језика и групе језика. Због обима корпуса,⁴³⁴ друга је анализа – која ће обухватати детаљан опис а) укључивања једночланих именичких реплика у постојеће парадигматске обрасце српског језика, опис б) адаптације категорије граматичког рода и в) броја – извршена на знатно мањем, репрезентативном узорку (142 термина), који чине термини у српски пристигли из/преко четири језика код којих граматички род представља релевантно категоријално обележје: немачког (41), руског (13), француског (63) и шпанског (28).

Међу једночланим номиналним терминима, како показује анализа, подједнак је број именица мушког (592 = 51%) и женског (563 = 49%)

⁴³² Различита истраживања језика у контакту показала су да су управо именице она врста речи која се највише посуђује, што се објашњава најчешћим мотивом посуђивања: с новом реалијом преузима се и њен назив (исп. ШТЕВИЊ, 2007: 295).

⁴³³ Осим тога, глаголи су у нашем корпусу сасвим малобројни (укупно их је, уколико се занемаре дублети, осам: *дислоцирати*, *кристализирати*/*кристализовати*/*кристалисати*, *нивелирати*/*нивелисати*, *реамбулирати*, *стратификовати*, *топографисати*, *урбанизовати*, *шрафирати*) те би евентуални закључци произашли из њихове анализе били компромитовани тако ниском фреквенцијом. С друге стране, проблем утврђивања термилошког статуса придева – представља посебно и комплексно питање (исп. БЕЛАКОВИЋ, 2017).

⁴³⁴ Сматрамо да би подробна анализа свих забележених термина била преобимна за само један сегмент нашег истраживања и, заправо, довољна за посебно истраживање (исп. ШТЕВИЊ, 2007, ШТЕВИЊ, 2008).

рода, док свега четири неутрума (*игало*, *лидо*,⁴³⁵ *текне* и *тене*) чине само 0,3% од анализираних термина.⁴³⁶ Потоњим је заједничко то да су у питању позајмљенице старијег датума, које се, међутим, разликују с обзиром на језик изворник: потичу из грчког (*игало*), италијанског (*лидо*) и турског језика (*текне*, *тене*). Осим тога, турцизми се преосталим двома именицама супротстављају и типом деklinације: наиме, они, што и иначе није ретко код позајмљеница из турског,⁴³⁷ имају проширену основу у косим падежима – *текне*, -та, *тене*, -та.

Код маскулиnumа пак најчешће су именице које можемо означити као прототипичне именице датог рода – оне са завршетком на сугласник, односно $K_m P_o$.⁴³⁸ Таквих је, од укупно 597 забележених маскулиnumа, чак 582. Остатак забележених именица мушког рода чине оне са завршетком на -о или -и, при чему први вокал може носити постакценатску дужину.

Познато је да је у српском језику инвентар именичких наставака у номинативу, тзв. парадигматских индикатора, када се ради о вокалима – релативно мали: у тој се улози могу наћи само вокали -а (тип *жена* и *судија*), -о (тип *Марко* и *село*) и -е (тип *Ђорђе* и *поље*).⁴³⁹ Уколико се пак нека позајмљеница завршава на -и и -у, при чему њихова дужина није релевантна, она се стабилизује као именица мушког рода с нултим наставком, односно, другим речима, тај финални вокал постаје део основе и чува се кроз целу парадигму, нпр.: *интèрвѣју*, -ѣа, *жѣрѣи*, -ѣја. У нашем су корпусу две овакве именице, обе с финалним -и: *рапакиви* и *цунами*. Иако у речничкој грађи, односно у Клајн–Шипка, 2006,⁴⁴⁰

⁴³⁵ У РМС овај се италијанизам даје с двојаким граматичким родом: средњим и мушким.

⁴³⁶ О именици *шрафирање*, због њене унеколико специфичне природе, више речи биће ниже.

⁴³⁷ Исп. ИГЊАТОВИЋ, 1963: 223.

⁴³⁸ Овде и ниже у анализи користимо добропознати приступ морфолошком опису именица изнесен код нас први пут у Ивић М., 1960.

⁴³⁹ Наравно, овде иде и наставак -и, присутан само у називима месеци *јуни* и *јули* и фемининумима *мати* и *кћи*, али га због његове ниске фреквенције овом приликом можемо занемарити.

⁴⁴⁰ Чињеница да у РМС нема одреднице *цунами* унеколико чуди будући да је један од извора грађе за тај речник била и едиција *Свезнање*, у чијем се тому посвећеном географији налази дата одредница (Ђурић, 1969: 105). Још више, међутим, чуди податак да ни у РСЈ, најрецентнијем српском речнику своје врсте, дата одреднице нема.

имамо потврду за генитивни наставак само друге именице, можемо са потпуном сигурношћу претпоставити да и именица *рапакиви* припада истом деклинационом обрасцу.

Осим врсте, за одређивање статуса једног вокала као падежног наставка – битна је и његова дужина: наиме, једино се кратки вокали могу јавити у улози номинативних наставака именица. Међутим, уколико се у позајмљеници у финалној позицији у речи нађе неки вокал који носи постакценатску дужину, он се стабилизује као део основе а не наставак, што је још једна од морфолошких новина унетих у систем српског језика. Међу прикупљеним маскулиnumима (барем) два термина, оба – имајућу у виду природу акцента у француском и српском језику, нимало неочекивано – галицизми, припадници су овог деклинационог обрасца: *ниво̄*, -оа и *плато̄*, -оа.

Код понеког од преосталих термина, међутим, могу се јавити извесне недоумице, не само у вези с типом парадигме већ чак и родом. Наиме, само с једном потврдом, и то таквом која је, када се ради о њиховој морфологији, у потпуности неинформативна, јесу следећи термини: *грего*, *греко*, *мато* (сви забележени у Мاستило, 2001) и *маробијо* (потврђен само у Цвилић, 1991). Када се ради о роду именица, одавно је познато да „именице на кратак вокал у номинативу једнине показују тенденцију да се стабилизују у мушком роду у једнини” (Игњатовић, 1963: 220). Међутим, и овде се јављају прелазни, двородни облици (нпр. *финале*), или чак и потпуни изузеци, као што су неутруми *либрето*, *кино* и сл.⁴⁴¹ Отуд не можемо с потпуном сигурношћу тврдити да су све четири горенаведене именице управо мушког рода, мада је могућност да су у питању неутруми, како сматрамо, минимална.

Наведених недоумица немамо у вези с терминима: *багујо*, *габро*, *кампо(с)*, *памперо*, *парамо(с)*, *томболо*, *торнадо*, *широко*, будући да се у одговарајућим изворима наводе њихов род и генитивни наставак или се пак на основу постојања дублетног облика и аналогije – може одредити род (према морфолошки идентификованом *кампо[с]* стоји *парамо[с]*). Ипак, и на овом месту ваљало би се осврнути на последњи од ових термина. Наиме, код Цвијића (1991: 445), како смо видели, на једном се месту он среће деклиниран по придевској деклинацији –

⁴⁴¹ Овде можемо додати и неке новије примере (нпр. *то лабело*).

широког, на шта је, како сматрамо, вероватно утицала хомонимија.⁴⁴² Поред ове именице с морфолошког су аспекта занимљиве и именице *кампо(с)* и *парамо(с)*, код којих, услед дублетних облика у номинативу, код именице на *-о*, имамо појаву суплетивизма у парадигми: *кампо*, Гјд. *кампоса*, Нмн. *кампоси*; *парамо*, Гјд. *парамоса*, Нмн. *кампоси*.

Када се пак ради о именицама женског рода, подаци из грађе, и пре самог спровођења анализе, у потпуности су били предиктабилни: сви фемининуми припадају именицама II врсте, док оних из III, са финалним консонантом, нема. Одраније је, заправо, познато да позајмљене именице женског рода на консонант или задржавају род, али мењају свој парадигматски индикатор, тј. прилазе именицама II врсте (нпр. *степен* < рус. *стеѣнъ*), или прилазе именицама мушког рода I врсте (*ландшафт* < нем. *Landschaft* f.).⁴⁴³ Један од ретких и стога са такорећи статусом школског примера за задржавање и изворног облика на консонант и изворног рода – јесте галицизам *кураж* (Игњатовић, 1963: 214–215).⁴⁴⁴

3.1.2. Морфолошка адаптација једночланих термина

Када се ради о анализи морфолошке адаптације, њу ћемо, како смо видели, извршити на репрезентативном узорку термина: на једночланим номиналним терминима чији су нам еталони у језику изворнику

⁴⁴² Ово, наравно не би био јединствен случај да форма и/или функција речи секундарно утиче на њену морфологију: горепоменути облици *јуни* и *јули* понекад се сматрају резултатом честе употребе назива датих месеци у синтагмама *јун/јул месец*, која је за резултат имала својеврсну привидну транскатегоризацију, тј. перципирање датих назива као придева, и, очекивану, секундарну појаву дуже форме придева (Игњатовић, 1963: 210).

⁴⁴³ Нису, међутим, ретки примери за промену и рода и парадигматског индикатора код изворних маскулинума, што се обично објашњава потребом за фонетским растерећењем (нпр. нем. *Spargel* > *шпаргела*, нем. *Ziegel* > *цигла*).

⁴⁴⁴ Наравно, постоји још једна могућност: да именица која се завршава консонантом, а означава женску особу, било да се ради о апелативу било о властитом имену – задржи и свој изворни облик и род, што за последицу има њену (привидну) индеклинабилност (нпр. *мис*, *Инес* и сл.). Понекад се ово разрешава тзв. секундарном (плеонастичком) деривацијом, у којој се на именицу додаје творбени формант само ради њеног уклапања у постојеће морфолошке обрасце српског језика (нпр. *мис* > *мисица*) (исп. Алдановић–Алановић, 2007).

познати. Такође, да бисмо пратили адаптацију и евентуалне промене извршене у категорији рода, користимо се терминима из оних језика чији смо род могли недвојбено утврдити и код којих он представља примарно категоријално обележје: немачком, руском, француском и шпанском језику. Осим тога, број термина из наведених језика толики је да се може сматрати оптималним за овај сегмент нашег истраживања – нашу ћемо анализу спровести на укупно 142 термина.

Као предложак за испитивање морфолошке адаптације користимо слично истраживање спроведено међу германизмима у кајкавском хрватском наречју (ЏЕВИЋ, 2007), те ће оно обухватити утврђивање: а) укључивања реплике у поједине деклинационе парадигме; б) адаптације категорије рода и в) адаптације категорије броја.

Међу посматраним терминима пристиглим у српски из/преко немачког (40 термина), руског (13), француског (63) и шпанског језика (28),⁴⁴⁵ највише је маскулинума – укупно 101 (69%), потом фемининума (45 = 31%), док није забележен ниједан неутрум.

У вези с бројем последњих, ваљало би рећи следеће: међу именицама које су нам стигле из немачког језика – односно, прецизније, онима који у речничкој грађи имају квалификатор *нем.* – налази се и једна средњег рода, *шрафирање* (МАСТИЛО, 2001: 437), у вези с којом се, међутим, јавља једна недоумица. Наиме, иако је род ове именице, као и сваке друге, уосталом, која је настала по истом творбеном моделу, ван сваке сумње, оно што се може довести у питање јесте оправданост навођења ове именице међу онима страног порекла, односно давање квалификатора *нем.* уз њу. Уколико је ова именица поствербал, на шта упућују њен облик и значење као и постојање одговарајућег глагола *шрафирати*⁴⁴⁶ – онда се она мора сматрати аутохтоном именицом

⁴⁴⁵ Разлика између укупног броја термина (142) и броја који се добије сабирањем термина из појединих језика (145) – последица је чињенице да се у одабраном узорку неколико пута један исти термин наводи под два различита језика која су била укључена у лексички трансфер или пак због тога што му се не зна тачно порекло (нпр. *дина*, *пасат*). Услед постојања морфолошких дублета слична ћемо одступања имати и код процентуалног одређивања учешћа појединих родова у укупном броју примера.

⁴⁴⁶ У РМС ова се именица одређује управо као гл. именица од глагола *шрафирати*.

која, евентуално, има пандан у немачком⁴⁴⁷ језику,⁴⁴⁸ због чега је ми нисмо укључили међу остале германизме у овом сегменту нашег истраживања.

Маскулиноми су најбројнији и у апсолутном и у релативном погледу: међу германизмима их је 33 (80%), русизмима девет (69%), галицизмима 41 (65%) те међу терминима преузетим (и) из шпанског језика 18 (64%). У питању су, дати по језицима, следећи термини:

андезит, антрацит, базалт, валентинит, глечер, гнајз/гнајс, грабен, гранат, гранит, графит, дацит, карст, кварц, компас, ландшафт, лес, лот, нивелир, оркан, пасат, плиоцен, ревир, рит, риф, салинитет, талвег, фелдспат, фен, фирн, флиш, форланд, хинтерланд, хорст; јантар, перм, подзол, сјероземи, солоди, солонец, солончак, чернозем, шар; абвилијен, ашелејен, базен/басен, блок, бокаж, боксит, бриз, гариг, дијабаз, дијамант, диорит, доломит, ескарпман, кап, кливаж, коридор, масив, мелафир, минерал, мистрал, монморилонит, ниво, оркан, парк, перидотит, перлит, пик, плато, рафал, режим, рејон, рељеф, репер, сенон, сеш, солитрен, трасер, туризам, ураган, цирк, шаријаж; андалузит, арагонит, багујо, болсон, кампо(с), кањон, кордиљери, љанос, монте, пампас, памперо, парамо(с), пасат, ранч, ријас, томилиари, торнадо, ураган.

Именице мушког рода, као и уопште у посматраном терминолошком регистру (и не само њему), и овде највећим делом прилазе именицама $K_m P_o$, било да се завршавају консонантом било дугим вокалом (*ниво, плато*). Оних које се завршавају кратким вокалом пак, у посматраном узорку, свега је пет: *багујо, кампо, монте, парамо, торнадо*. При томе, две од тих именица јављају се као дублети: *кампо/кампос, парамо/парамос*.

Фемининуми су, дакле, за разлику од ситуације забележене међу свим једночланим номиналним дериватима, у посматраном узорку знатно мање заступљени од маскулинума. Овај је однос присутан и на нивоу појединих језика: међу германизмима термина женског рода има укупно седам (тј. 18% од свих овде издвојених термина потеклих из овог језика), русизмима четири (31%), галицизмима 23 (29%), док је

⁴⁴⁷ Ми га нисмо успели одредити па ћемо ову именицу изоставити из даљње анализе.

⁴⁴⁸ Или неком другом: у РМС, видели смо горе, именица *шрафа* даје се с квалификатором *тал*.

код термина пристиглих (и) из шпанског језика њих укупно 11 (33%). Ова диспропорција између апсолутног и релативног односа именица мушког и женског рода по свој је прилици резултат изостављања из дате анализе латинизама и грецизама, термина међу којима је, да се лако приметити и без подробније анализе, удео фемининума значајан. С друге стране, међу терминима из четири посматрана језика најмањи је проценат именица женског рода унутар оних потеклих из немачког језика. Занимљиво је да је слична тенденција⁴⁴⁹ примећена и међу германизмима у руском језику (исп. ШТЕВИН, 2007: 302), што је свакако последица чињенице да су именице с финалним консонантом у немачком језику високофреквентне.

Већ смо, сумарно описујући једночлане номиналне термине, рекли да сви фемининуми спадају у II именичку врсту, што се, наравно, односи и на 45 термина женског рода забележених у оквиру анализираног узорка. У питању су следеће именице:

атмосферилије, глобула, дина, лавина, серпентина, харнише, шрафа; громада, степа, тајга, тундра; банкиза, бриза, гарига, дина, драперија, јура, каботаж, каскаде, кота, кристализација, маскар, моласа, морена, мофете, нивелација, ниша, плажа, платформа, прерија, сантина, тераса, трансхуманца, фисурација; гаруа, зонда, калдера, пампа, поророка, пуна, савана, селва, сијера, халка, хуерта.

Познато је да је, не само у српском већ и у другим словенским језицима, морфологија, односно парадигматски индикатор, а не семантика⁴⁵⁰ оно што је кључно за приклањање позајмљених именица појединим родовима.⁴⁵¹ Према неким истраживањима, у хрватском и српском језику позајмљенице су предоминантно мушког рода, што је поједине ауторе, међу осталим и Р. Филиповића (1986: 130), понукало да говоре о тзв. *тенденцији мушког рода*.

⁴⁴⁹ Наравно, ако се у нашем случају може говорити о тенденцији на основу анализе оволиког броја германизма.

⁴⁵⁰ Да семантика, ипак, није без утицаја на морфолошку адаптацију именица, показују примери у којима се страна реч адаптирала по угледу на већ постојећу блискозначну домаћу реч (нпр. у Игњатовић, 1963: 215, између осталих, наводи се пример *мрља* : *флека* [<нем. Fleck m.]).

⁴⁵¹ Овим се словенски језици, како сматра Б. Тошовић, контрастирају, на пример, немачком језику (наводимо према ШТЕВИН, 2007: 302).

Како смо видели, у посматраном узорку маскулинуми више него двоструко надмашују фемининуме (101 : 45), што би било у складу с поменутом тенденцијом. Међутим, на ширем плану посматраног терминосистема прве именице нису толико бројније од оних женског рода: однос је, и то смо видели, 592 према 563. Наравно, будући да се ради о само једном сегменту, релативно малобројном, позајмљеница у српском језику – из ових података не би било методолошки исправно извлачити опште и дефинитивне закључке.

Ипак, оно што се да егзактно описати јесте однос између рода и облика модела и посуђенице у датом узорку. С обзиром на то, посматране се именице могу поделити у четири подгрупе: а) посуђенице које су задржале изворни род и облик⁴⁵² модела; б) посуђенице које су промениле род, али задржале облик модела; в) посуђенице које су задржале род, али промениле облик⁴⁵³ модела те г) посуђенице које су промениле и род и облик модела.

Како показује анализа, међу посматране четири група прва међу њима је најбројнија будући да обухвата 82 термина из сва четири језика. Ради се о следећим терминима, које ћемо приказати с обзиром на њихов род:

- маскулинуми (67): *абвиллијен* (<франц. *abbeyillien m.*), *андезит* (<нем. *Andesit m.*), *антрацит* (<нем. *Anthrazit m.*), *ашелејен* (<франц. *acheuléen m.*), *багујо* (<шпан. *baguо m.*), *базалт* (<нем. *Basalt m.*), *базен/басен* (<франц. *bassin m.*), *блок* (<франц. *bloc m.*), *блок-дијаграм* (<франц. *bloc diagramme m.*), *бокаж* (<франц. *bocage m.*), *болсон* (<шпан. *bolsón m.*), *бриз*⁴⁵⁴ (<франц. [*régime*] *brise m.*), *валентинит* (< *Valentinit m.*), *глечер* (= *ледник*) (<нем. *Gletscher m.*), *гнајз/гнајс* (<нем. *Gneiss m.*), *грабен* (= *ров*) (<нем. *Graben m.*), *гранат* (<нем. *Granat m.*), *гранит* (<нем. *Granit m.*), *графит* (<нем. *Graphit/Grafit m.*), *дацит* (<нем. *Dazit m.*), *дијамант* (<франц. *diamant m.*), *јантар* (<рус. *янтарь m.*), *кампус*⁴⁵⁵ (<шпан. *campos m.*), *кањон* (<шпан. *cañón m.*, што је аугментатив од сапо 'цев'), *кап* (<франц. *cap m.*), *карст* (= *крас/криш*) (<нем. *Karst m.*), *кварц* (<нем. *Quarz m.*), *кливаж* (<франц. *clivage m.*), *компас* (= бусола)

⁴⁵² Наравно, уз извршену префонологизацију.

⁴⁵³ Овде мислимо пре свега на промену парадигматског индикатора.

⁴⁵⁴ Због постојања фемининума *бриза* овај ће се термин појавити у оквиру још једне групе.

⁴⁵⁵ Овај и термин *парамос* наћи ће се и у оквиру треће групе.

(<нем. Kompass m.), *коридор* (<франц. corridor m.), *лес* (<Löss/Löß m.), *масив* (<франц. massif m.), *минерал* (<франц. minéral m.), *мистрал* (<франц. mistral m.), *монте* (<шпан. monte m.), *ниво* (<франц. niveau m.), *оркан* (<нем. Orkan m.), *памперо* (<шпан. pampero m.), *парамо* (<шпан. páramo m.), *пасати* (<нем. Passat m./шпан. ?), *перм* (= *пермски период* = *пермски систем*) (<рус. Перм m.), *пик* (<франц. pique m.), *плато* (<франц. plateau m.), *подзол* (= *пепелуша*) (<рус. подзол м./Подзолистые почвы), *рафал* (<франц. rafale f.), *режим* (<франц. régime m.), *рејон* (<франц. rayon m.), *рељеф* (<франц. relief m.), *репер* (<франц. repère m.), *сјероземи* (<рус. серозём m.), *солитрен* (<франц. Solutréen m.), *солонец* (<рус. солонец m.), *солончак* (<рус. солончак m.), *талвег* (<нем. Talweg m.), *томилари* (<шпан. tomillar ‘мајчина душица’ m.), *торнадо* (<шпан. tornado m.), *трасер* (<франц. traceur m.), *туризам* (<франц. tourisme m.), *ураган* (<франц. ouragan m.), *фелдспат* (<нем. Feldspat m.), *фен* (<нем. Föhn m.), *фирн* (<нем. Firn/ Firnschnee m.), *хорст* (= тимор) (<нем. Horst m.), *цирк* (<франц. cirque m.), *чернозем* (<рус. чернозём m.), *шар* (<рус. шар m.), *шаријаж* (= *навлака* = *тектонски покров*) (<франц. charriage m.);

- фемининуми (15): *гаруа* (<шпан. garúa f.), *дина*⁴⁵⁶ (<франц. duna f.), *громада* (<рус. громада f.), *калдера* (<шпан. caldera f.), *пампа*⁴⁵⁷ (<шпан. pampa f.), *поророка* (= *маскаре/бор*) (<шпан. rogoroca f.), *пуна* (<шпан. puna f.), *савана*⁴⁵⁸ (<енгл. savannah од шп. sabana f. од егз. zabana), *селва* (<шпан. selva f.), *сијера* (<шпан. sierra f.), *мајга* (<рус. тайга f.), *тундра* (<рус. тундра f.), *фисурација* (<франц. fissuration ‘пуцање’ f., а то од fissure ‘пукотина’ f.), *халка* (<шпан. Jalca f.), *хуерта* (<шпан. huerta f.).

Ситуација из прве групе врло је јасна: веома висок број маскулинума на консонант и фемининума на -а међу еталонима резултирао је њиховим прилажењем одговарајућим морфолошким обрасцима у српском језику, тј. стварањем реплика које су задржале и облик и род предлошка.

⁴⁵⁶ Како смо видели, овај се термин негде сматра германизмом а негде галицизмом. Отуд ће се у нашој класификацији појавити двапут, у две различите групе.

⁴⁵⁷ С обзиром на постојање морфолошких дублета *пампас/пампи*, наведени ће се термин наћи и у четвртој групи.

⁴⁵⁸ Због особености категорије рода у енглеском језику, овај ћемо термин анализирати према шпанском фемининуму.

Од претходних су осетно малобројније реплике које су, задржавши облик еталона, промениле свој род – укупно их је 23, од којих је 20 маскулинума и три фемининума:

- маскулинуми (20): *боксит* (<франц. bauxite f.), *гариџ*⁴⁵⁹ (<франц. garrigue f.), *дијабаз* (<франц. diabase f.), *диорит* (<франц. diorite f.), *доломит* (<франц. dolomite f.), *ландшафт* (<нем. Landschaft f.), *лот* (<нем. Lot n.), *мелафир* (<франц. mélaphyre f.), *монморилонит* (<франц. montmorillonite f.), *нивелир* (<нем. Nivelier n., а то скраћено од нем. Nivelierinstrument n.), *плиоцен* (<нем. Pliozän n.), *рафал* (<франц. rafale f.), *ревир* (<нем. Revier n.), *рит* (<нем. Ried n.), *риф* (<нем. Riff n.), *салинитет* (<нем. Salinität f.), *сеиш* (<франц. seiche f.), *флиш* (<нем. Flysch n.), *форланд* (<нем. Vorland n.), *хинтерланд* (<нем. Hinterland n.);
- фемининуми (3): *зонда* (<шпан. [viento] zonda m.), *јура* (= *јурска периода/јурска формација*) (по планини Јури [Le Jura m.]), *каботаж* (= *обалска пловидба*) (<франц. cabotage m.).

И у овој групи термина врло се лако дâ објаснити морфологија посуђеница: на делу је присутна већ поменута тенденција да је облик а не род еталона оно што је најрелевантније за перципирање граматичког рода метаплазме. Бројчана надмоћност маскулинума пак последица је чињенице да су међу еталонима бројнији они који се завршавају консонантом те, сасвим очекивано, прилазе маскулинумима (исп. Игњатовић, 1963: 214).

Унутар термина код којих је у односу на еталон промењен облик а задржан род – више је фемининума него маскулинума: од укупно 28 првих је 20 а потоњих осам:

- маскулинуми (8): *арагонит* (<шпан. aragonito или aragonite m.), *ескарпман* (<франц. escarpement m.), *кампо* (<шпан. campos m.), *љанос* (<шпан. llano m.), *парамос* (<шпан. páramo m. 'вресиште'), *периidotит* (<франц. péridot m.), *ранч* (<шпан.⁴⁶⁰ rancho 'колиба, сточарски стан' m.), *сенон* (<франц. Sénonien m., према галском племену Сенонес);
- фемининуми (20): *банкиза* (<франц. banquise f.), *гариџа* (<франц. garrigue f.), *дина* (<нем. Düne f.), *драперија* (= *завеса*) (<франц. draperie f.), *каскаде* (= *слапови*) (<франц. cascade f.), *кота* (<франц. cote f.), *кри-*

⁴⁵⁹ Овај ће се термин, забележен и као фемининум *гариџа*, наћи и у оквиру наредне, треће групе.

⁴⁶⁰ У Клајн-Шипка, 2006 ова се реч даје као англицизам са шпанским пореклом, тако да би се могла наћи и међу англицизмима.

стализација (<франц. cristallisation f.), *лавина* (<нем. Lawine f.), *моласа* (<франц. molasse f.), *морена* (<франц. moraine f.), *ниша* (<франц. niche f.), *плажа* (<франц. plage f.), *платформа* (<франц. plate-forme f.), *прерија* (<франц. prairie f.), *сантина* (<франц. sentine f.), *серпентина* (<нем. Serpentine f.), *стена* (<рус. степь f.), *тераса* (<франц. terrasse f.), *трансхуманца* (<франц. transhumance f.), *шрафа* (<нем. Schraffe f.).

Међу припадницима ове групе такође је присутно нешто одраније познато и нешто што смо већ видели у анализираној грађи: приликом адаптације фемининума они се примају, ако већ не мењају изворни род, као прототипичне именице женског рода – $K_{\phi}P_a$, а скоро никада као $K_{\phi}P_o$. Ова је тенденција у српском језику толико јака да се чак и именице истог деклинационог обрасца из једног сродног језика, какав је руски, адаптирају као оне II врсте (рус. *степь* > *стена*).

Конечно, унутар термина који су настали променом изворног и рода и облика еталона, малобројнијим од све три претходне групе (девет), скоро је једнак број метаплазми мушког и женског рода:

- маскулиnumи (4): *андалузит* (<шпан. andalucita f.), *кордиљери* (<шпан. cordillera f.), *пампаси/пампи* (<шпан. pampa f.), *ријас* (<шпан. ria f.);
- фемининуми (5): *бриза* (<франц. [régime] brise m.), *глобула* (<нем. Globule m.), *каботажа* (= *обалска пловидба*) (<франц. cabotage m.), *нивелација* (<франц. nivellement m.), *харнише* (<нем. Harnisch m.).

У оквиру посматране групе примера, на неки начин, одступање од система представљају забележене метаплазме женског рода, будући да би се дало очекивати да ће изворни маскулиnumи који се не завршавају типичним индикатором женског рода *-а* – и у српском језику задржати мушки род. Прилажење женском роду у једном се примеру може објаснити фонетским растерећењем⁴⁶¹ које је узроковало и промену рода (*nivellement* > *нивелација*), док се понегде не може у потпуности искључити утицај семантичке аналогije. Ипак, (и) чињеница да је међу пет забележених примера један морфолошки дублет (*бриз/бриза*) показује да тенденција адаптирања маскулиnumа као именица женског рода у посматраном сегменту лексикона српског језика није снажна.

⁴⁶¹ Уколико је ова етимологија тачна, онда овде имамо и тзв. *латинизацију*, односно давање латинског облика нелатинским речима, терминима и именима (ЏЕВИН, 2007: 308).

Структура рода модела и реплика може се табеларно приказати на следећи начин:

	маскулиноми	фемининуми	неутруми
<i>модел</i>	82 (59%)	50 (35%)	9 (6%)
<i>реплика</i>	99 (70%)	43 (30%)	0

Табела 3: Структура рода модела и реплика

Маскулиnumски модели, осим тога, адаптирају се у највећем броју случајева (90%) управо као маскулиноми, а потом као фемининуми (10%). Фемининумски модели такође најчешће задржавају свој род, али сада у не толико високом проценту (70%), или пак прелазе у маскулиnumе (30%). Коначно, модели средњег рода, сразмерно ретки међу посматраним,⁴⁶² без изузетка добијају обележје мушког рода, што је последица чињенице да се у немачком неутруми често завршавају консонантом, а у наших девет ексцерпираних примера – без изузетка (*Lot n.*, *Nivellier n.*, *Pliozän n.*, *Revier n.*, *Ried n.*, *Riff n.*, *Flysch n.*, *Vorland n.*, *Hinterland n.*).

Када се ради о односу између броја модела и реплике, познато је да „*prilikom leksičkog posuđivanja načelno se ne percipira kategorija broja*” (ЏТЕВИН, 2007: 304) те да се понекад плуралски наставци не посматрају као такви већ као део основе (нпр. нем. јд. *Keks*⁴⁶³ < енгл. мн. *cakes*). С друге стране, могуће је да се позајмљенице, услед аналогije према постојећим домаћим блискозначницама или из семантичких разлога, адаптирају као плуралија тантум, иако то нису биле у језику изворнику (у ИГЊАТОВИЋ, 1963: 215–216 наводе се примери *ножице* : *маказе* [<тур. *maqas*], *кола* : *каруце* [<тур. *carozza*]).

Међу посматраним именицама број реплике, скоро без изузетка, поклапа се с бројем модела: и једно и друго јављају се у сингулару или,

⁴⁶² Оваква њихова (мало)бројност може се, једним делом, објаснити чињеницом да у француском, који се међу издвојеним језицима издваја као онај с највише термина, средњи род не постоји као граматичка категорија, а и у шпанском је његова природа специфична.

⁴⁶³ Занимљиво је да се прецизно зна када је овај англицизам ушао у немачки језик, те да је наведени облик у почетку представљао и плуралску форму, да би се касније, као резултат морфолошке адаптације, усталио множински облик *Kekse* (наводимо према: <https://en.wiktionary.org/wiki/Keks> (приступљено: 22.3.2017)).

знатно ређе, у плуралу (*атмосферилије* : *Atmosphärlilien*). Ипак, чини се да се јављају и неки изузеци: наиме, термин *кордиљери* ‘издужена серија или пространи скуп више или мање паралелних гребена, планинских венаца’, забележен само у Мاستило, 2001 те отуд без основних граматичких информација, у српском је плуралија тантум, док је у шпанском избројива именица. Стање у овом конкретном примеру, нажалост, можемо претпоставити само на основу аналогije према знатно фреквентнијем орониму *Кордиљери* ‘планински венац који се простире дуж западног краја америчког континента од Аљаске до Патагоније’.⁴⁶⁴

Код неких термина пак запажа се тенденција ка знатно чешћем коришћењу у плуралу; такве су међу посматраним именицама, како се да закључити према стању забележеном у изворима: *каскаде*, *маскаре*, *мофете*, *пампи/пампаси*.

Коначно, уколико анализиране посуђенице класификујемо с обзиром на терминологију Б. Штебих, можемо рећи да су међу њима присутни и основни облици и све врсте реплика, изузев елиптичних. При томе, највише је првих (нпр. *дијамант* : *diamant m.*; *калдера* : *caldera f.*), те посуђеница које нису промениле облик, али јесу род те их можемо назвати *псеудоосновним обликом* (нпр. *рум* : *Ried n.*; *зонда* : *[viento] zonda m.*), а за њима следе простриктивне (*стена* : *стенъ f.*), рестриктивне (*арагонит* : *aragonite/aragonite m.*) и супституцијске реплике (*нивелација* : *nivellement m.*).

3.2. Морфолошка структура⁴⁶⁵

3.2.1. Приступ класификацији

И само летимичан поглед на термине анализиране у првом поглављу наше анализе – довољан је да се уочи да се они међусобно супротстављају својом структуром: наспрам једночланих термина стоји

⁴⁶⁴ У вези с овим могла би се навести и именица *дина*, која је (једино) у РМС дата с ознаком *мн.*

⁴⁶⁵ Скраћена и измењена верзија овог поглавља објављена је у виду засебног чланка (Ајмановић, 2015).

немали број вишечланих, који се и сами у оквиру те своје (пот)класе разликују с обзиром на број и врсту конститутивних чланова.

Наравно, ово није само особеност географског термилошког система: Мевлида Караџа-Гарић, у свом раду посвећеном вишеструкостима у наставно-научној терминологији и њеној употреби у образовном систему некадашње СРБиХ (KARADŽA-GARIĆ, 1979), даје неколико најфреквентнијих образаца вишечланих термина који су регистровани у различитим термилошким системима српско-хрватског језика, укључујући ту и географски:⁴⁶⁶

1. придев + именица;
2. именица + именица;
3. именица + именица + именица;
4. именица + придев + именица;
5. придев + именица + именица.

Користећи се истим критеријумима – морфолошком врстом и бројем чланова једног термина – и И. Бјелаковић (2017: 65–69) разврстава термине које анализира у свом раду посвећеном, како смо видели, управо географској терминологији. При томе, илуструјући то примерима из грађе, горепоменуто класификацију додатно усложњава па постојећи инвентар образаца обогаћује још неким, попут, да наведемо само један од комплекснијих те отуд и специфичнијих, *именица + именица (генитив) + придев + придев*.

Будући да овакав приступ опису структуре термина сматрамо веома захвалним (па и, заправо, јединим могућим) за сваку подробнију анализу, и ми ћемо забележене термине поделити с обзиром на то колико их, каквих и којих конститутивних чланова чини, при чему ћемо – наравно, ради подробнијег описа – тамо где то грађа дозвољава, списак образаца које нуде две ауторке обогатити још понеким. С друге стране, с обзиром на то да горњу хронолошку границу нашег корпуса и доњу оног коришћеног у студији Бјелаковић, 2017 дели више од два столећа, сасвим је вероватно, готово извесно, и то да поједини обрасци из предстандардног периода неће имати потврде у нашој грађи.

⁴⁶⁶ Да будемо прецизнији, ради се о следећим терминосистемима: биологија, географија, историја, језик и књижевност, ликовна уметност, логика, математика, музичка уметност, психологија, социологија, техничко образовање, физика, филозофија и хемија.

У својој анализи усредсредићемо се превасходно на вишечлане термине, док ћемо све остале једночлане, укључујући ту и оне лексеме за које је упитно да ли се уопште могу сматрати терминолошким јединицама⁴⁶⁷ – навести само у оквиру регистра на крају рада. Ово сматрамо оправданим будући да у нашем случају, код термина страног порекла, међу једночланим јединицама не можемо вршити неке додатне класификације,⁴⁶⁸ пре свега везане за њихов творбени статус, на начин како је то урађено у Бјелаковић, 2017.

Међу посматраним терминима, показује њихово пребројавање, једночланих је нешто више него двочланих: од укупно 2.546 јединица које сачињавају финални регистар, једночланих је 1.498 (59%), а вишечланих 1.048 (41%). Наравно, овај би однос унеколико био друкчији уколико би се из групе једночланих уклониле горепоменуте јединице чија је природа повезана с недоумицама као и сви морфолошки и фонетски дублети, који су дати као одвојене јединице у регистру,⁴⁶⁹ али би та група и даље била бројнија од друге.

Забележене вишечлане термине, захваљујући њиховој структурној разноврсности, класификовали смо у следеће обрасце и подобрасце:

3.2.2. Образац 1: придев + именица

Попут претходне две горепоменуте класификације, и у нашој грађи образац који чине детерминативна именичка синтагма с придевом (квалитативним, материјалним или релационим) као зависним чланом, намеће се, будући најбројнији, као први. Оваквих је термина чак 871, што чини 83% свих забележених вишечланих термина. У питању су следећи термини, које наводимо с обзиром на, као најразноврсније у датој грађи, придеве који их конституишу:

АБИОТСКИ, -а, -о (2 примера): абиотски фактори (= абиотски чиниоци); абиотски чиниоци (= абиотски фактори);

⁴⁶⁷ Овде првенствено мислимо на придеве апстраховане из појединих вишечланих термина (о томе в. више ниже у раду).

⁴⁶⁸ Наравно, овде не мислимо на оне везане за порекло и друге особине тих термина којима је посебна пажња била или ће тек бити посвећена у другим поглављима нашег рада.

⁴⁶⁹ О разлозима за ово в. ниже у раду.

АБИСАЛНИ, -а, -о (5 примера): абисална зона (= абисал); абисална равнина; абисалне наслаге (= абисални седименти); абисалне области; абисални седименти (= абисалне наслаге);

АБЛАЦИОНИ, -а, -о (1 пример): аблациона морена;

АБРАЗИОНИ, -а, -о (6 примера): абразиона обала; абразиона пећина (= морска пећина); абразиона платформа; абразиона површ; абразиона тераса; абразиона равница;

АГРАРНИ, -а, -о (1 пример): аграрна географија;

АГРЕСИВНИ, -а, -о (1 пример): агресивна вода; АДИЈАБАТСКИ, -а, -о (5 примера): адијабатски процес; адијабатско загревање; адијабатско сажимање; адијабатско хлађење; адијабатско ширење;

АЗОНАЛНИ, -а, -о (2 примера): азонална вегетација (= азонално растиње); азонално растиње (= азонална вегетација);

АКТИВИЗИРАНИ, -а, -о (1 пример): активизирана платформа;

АКТИВНИ, -а, -о (3 примера): активни вулкан (= живи вулкан); активни глечер (= активни ледник); активни ледник (= активни глечер);

АКУМУЛАТИВНИ, -а, -о (7 примера): акумулативно језеро (= акумулационо језеро); акумулативна падина; акумулативна тераса (= акумулациона тераса); акумулативне планине; акумулативне равнице; акумулативни рељеф; акумулативни карст/крас/крш;

АКУМУЛАЦИОНИ, -а, -о (2 примера): акумулациона тераса (= акумулативна тераса); акумулационо језеро (= акумулативно језеро);

АЛКАЛИТРОФНИ, -а, -о (1 пример): алкалитрофно језеро;

АЛОГЕНИ, -а, -о (1 пример): алогена река;

АЛОТРОФНИ, -а, -о (1 пример): алотрофно језеро;

АЛУВИЈАЛНИ, -а, -о (4 примера): алувијална вртача; алувијална тераса; алувијалне равнице; алувијална тла;

АНАГЛИФНИ, -а, -о (1 пример): анаглифне карте;

АМИКТИЧКИ, -а, -о (1 пример): амиктичко језеро;

АНАБАТИЧКИ, -а, -о (1 пример): анабатички ветар (= узлазни ветар);

АНТАРКТИЧКИ, -а, -о (1 пример): антарктичка клима(т);

АНТЕЦЕДЕНТНИ, -а, -о (1 пример): антецедентна долина;

АНТИКЛИНАЛНИ, -а, -о (2 примера): антиклинална долина; антиклинални гребен;

АНТИЦИКЛОНСКИ, -а, -о (1 пример): антициклонска струја;

АНТРОПОГЕНИ, -а, -о (7 примера): антропогена геоморфологија; антропогена ерозија; антропогени ландшафт; антропогени рељеф; антропогени фактори (= антропогени чиниоци); антропогени чиниоци (= антропогени фактори); антропогено загађење;

АНТРОПОЗОЈСКИ, -а, -о (1 пример): антропозојски период (= антропо-зоик);

АПСИДНИ, -а, -о (1 пример): апсидна линија;

АПСОЛУТНИ, -а, -о (6 примера): апсолутна висина (= надморска висина); апсолутна влажност; апсолутна старост; апсолутна геохронологија; апсолутни екстреми; апсолутна температура;

АРИДНИ, -а, -о (6 примера): аридна (= сува) клима(т); аридна зона; аридни карст (= пустињски карст); аридна тла; аридни рељеф; аридни циклус;

АРТЕШКИ, -а, -о (2 примера): артешка издан; артешки извор;

АРХАЈСКИ, -а, -о (1 пример): архајска периода (= архаик);

АСТРОНОМСКИ, -а, -о (3 примера): астрономска јединица; астрономске карте; астрономске координате;

АСЦЕДЕНТНИ, -а, -о (1 пример): асцедентно кретање;

АТМОСФЕРСКИ, -а, -о (6 примера): атмосферска вода; атмосферске падавине (= талог); атмосферске промене; атмосферски поремећај; атмосферски притисак; атмосферски талог (= падавине);

АУТОХТОНИ, -а, -о (1 пример): аутохтона река;

АФОТИЧКИ, -а, -о (1 пример): афотичка зона;

БАЗАЛТНИ, -а, -о (3 примера): базалтна лава (= основна лава); базалтна магма (= основна магма); базалтни слој;

БАРИЈЕРНИ, -а, -о (1 пример): баријерни риф;

БАРИЧКИ, -а, -о (9 примера): баричка депресија; баричка долина; баричка тенденција; барички градијент; барички гребен; барички системи; барички степен; баричко седло; баричко улегнуће;

БАТИГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): батиграфска крива (= хипсографска крива = хипсографска курва);

БАТИЈАЛНИ, -а, -о (2 примера): батијална зона (= батијал); батијалне наслаге;

БАТИМЕТРИЈСКИ, -а, -о (1 пример): батиметријске карте;

БИОГЕНИ, -а, -о (1 пример): биогене стене (= биолити = органогене стене);

БЛАТНИ, -а, -о (1 пример): блатни вулкан;

БОРЕАЛНИ, -а, -о (1 пример): бореална клима(т);

БУНАРАСТИ, -а, -о (1 пример): бунараста вртача;

ВАДОЗНИ, -а, -о (1 пример): вадозна вода;

ВАЗДУШНИ, -а, -о (1 пример): ваздушни фронт (= фронт);

ВАЛОВСКИ, -а, -о (1 пример): валовско језеро;

ВЕГЕТАЦИОНИ, -а, -о (2 примера): вегетационе зоне; вегетациони период;

ВЕРТИКАЛНИ, -а, -о (3 примера): вертикална зоналност (= висинска појасност); вертикални покрети; вертикални размер;

ВЛАЖНИ, -а, -о (1 пример): влажна (= хумидна) клима(т);

ВУЛКАНСКИ, -а, -о (18 примера): вулканска активност; вулканска бреча; вулканска ерупција; вулканска купа; вулканска острва; вулканска прашина; вулканске инјекције; вулканске планине; вулканске стене (= еруптивне стене = магматске стене); вулкански гасови; вулкански земљотрес; вулкански ландшафт; вулкански облици; вулкански плато; вулкански појас; вулкански туф; вулканско језеро; вулканско огњиште;

ГАЛЕРИЈСКИ, -а, -о (1 пример): галеријска шума;

ГЕНЕТСКИ, -а, -о (1 пример): генетска једнородност;

ГЕОБОТАНИЧКИ, -а, -о (1 пример): геоботаничке карте;

ГЕОГРАФСКИ, -а, -о (30 примера): географска дужина (= лонгитуда); географска зоналност; географска појасност; географска распрострањеност; географска регија (= регија); географска регионалност; географска систематизација; географска средина; географска стварност; географска ширина (= латитуда); географске границе; географске карте (= земљописне карте); географске координате; географски детерминизам; географски дуализам; географски индетерминизам; географски метод(а); географски називи (= топоними); географски објекат; географски омотач (= ландшафтни омотач); географски појас; географски положај; географски простор (= геопростор); географски процес; географски размештај; географски распоред; географски циклус (= циклус ерозије = геоморфолошки циклус); географско мишљење; географско образовање; географско прогнозирање;

ГЕОДЕТСКИ, -а, -о (1 пример): геодетске координате;

ГЕОКРАТСКИ, -а, -о (1 пример): геократски периоди;

ГЕОЛОШКИ, -а, -о (7 примера): геолошка епоха (= геолошко доба = епоха геолошка); геолошка старост; геолошка структура (= тектонска структура); геолошке карте; геолошке оргуље; геолошки профил; геолошко доба (= геолошка епоха = епоха геолошка);

ГЕОМОРФОЛОШКИ, -а, -о (6 примера): геоморфолошке карте; геоморфолошки агенси; геоморфолошки ниво; геоморфолошки профил; геоморфолошки циклус (= географски циклус); геоморфолошко рејонирање;

ГЕОПОЛИТИЧКИ, -а, -о (1 пример): геополитички положај;

ГЕОПРОСТОРНИ, -а, -о (2 примера): геопросторна парадигма; геопросторни полиморфизам;

ГЕОСИНКЛИНАЛНИ, -а, -о (3 примера): геосинклинална област; геосинклинални појас; геосинклинални систем;

ГЕОТЕРМИЧКИ, -а, -о (3 примера): геотермички градијент; геотермички степен (= геотермички ступањ); геотермички ступањ (= геотермички степен);

ГЕОТЕХНИЧКИ, -а, -о (1 пример): геотехнички систем (= геотехносфера);

ГЕОЦЕНТРИЧНИ, -а, -о (1 пример): геоцентрични систем;

ГИПСНИ, -а, -о (3 примера): гипсна корица; гипсни карст; гипсни хоризонт;

ГЛАЦИЈАЛНИ, -а, -о (6 примера): глацијална епоха (= глацијал = ледено доба); глацијална ерозија (= егзарација = ледничка ерозија); глацијална тераса; глацијалне наслагае; глацијални рељеф (= леднички рељеф); глацијално језеро (= глечерско језеро = ледничко језеро);

ГЛЕЈНИ, -а, -о (2 примера): глејна тла; глејни хоризонт (= глеј);

ГЛЕЈНО-ПОДЗОЛАСТИ, -а, -о (1 пример): глејно-подзоласта тла;

ГЛЕЧЕРСКИ, -а, -о (1 пример): глечерско језеро (= глацијално језеро = ледничко језеро);

ГНОМОНСКИ, -а, -о (1 пример): гномонска пројекција (= централна пројекција);

ГРАВИМЕТРИЈСКИ, -а, -о (1 пример): гравиметријске карте;

ГРАВИТАЦИОНИ, -а, -о (5 примера): гравитациона аномалија (= аномалија силе теже); гравитациона падина; гравитационе воде; гравитациони процеси; гравитациони таласи;

ГРАДИЈЕНТНИ, -а, -о (2 примера): градијентне струје; градијентни ветар;

ГРАДСКИ, -а, -о (1 пример): градска агломерација;

ГРАНИТНИ, -а, -о (2 примера): гранитна магма; гранитни слој;

ГРАНИТОИДНИ, -а, -о (1 пример): гранитоидна стена;

ДАТУМСКИ, -а, -о (1 пример): датумска граница;

ДЕВОНСКИ, -а, -о (1 пример): девонски период (= девон);

ДЕКРЕТНИ, -а, -о (1 пример): декретно време;

ДЕМОГРАФСКИ, -а, -о (6 примера): демографска експлозија (= популациона експлозија = експлозија становништва); демографска политика (= политика становништва = популациона политика); демографска статистика (= статистика становништва); демографска транзиција (= демографски прелаз); демографски потенцијал; демографски прелаз (= демографска транзиција);

ДЕНУДАЦИОНИ, -а, -о (3 примера): денудациона тераса; денудациони плато; денудациони рељеф;

ДЕФЛАЦИОНИ, -а, -о (1 пример): дефлационо језеро (= еолско језеро);

ДИЈАТОМЕЈСКИ, -а, -о (1 пример): дијатомејски муљ;

ДИМИТИЧКИ, -а, -о (1 пример): димиктичко језеро;

ДИНАМИЧКИ, -а, -о (4 примера): динамичка геологија; динамичка геоморфологија; динамичка климатологија; динамичка метеорологија;

ДИСЈУНКТИВНИ, -а, -о (1 пример): дисјунктивни ареал;

ДИСКОРДАНТНИ, -а, -о (1 пример): дискордантна обала (= несагласна обала = попречна обала);

- ДИСТРОФНИ, -а, -о (1 пример): дистрофно језеро;
- ДРУШТВЕНИ, -а, -о (1 пример): друштвена географија (= социјална географија);
- ЕВОРСИОНИ, -а, -о (2 примера): еворсиона језера; еворсиони лонци (= циновски лонци);
- ЕГЗОГЕНИ, -а, -о (2 примера): егзогене силе (= спољашње/спољне силе); егзогени процеси;
- ЕГЗОДУСНИ, -а, -о (1 пример): егзодусни простор;
- ЕКВАТОРИЈАЛНИ, -а, -о/ ЕКВАТОРСКИ, -а, -о (11 примера): екваторијална (= екваторска) клима(т); екваторијална/екваторска депресија; екваторијална/екваторска клима; екваторијална/екваторска струја; екваторијална/екваторска циркулација; екваторијална/екваторска шума (= хилеја); екваторијалне земље; екваторијалне/екваторске координате; екваторијални степен; екваторијални/екваторски ваздух; екваторијални/екваторски појас;
- ЕКВИВАЛЕНТНИ, -а, -о (1 пример): еквивалентне пројекције;
- ЕКВИДИСТАНТНИ, -а, -о (1 пример): еквидистантне пројекције;
- ЕКВИНОКЦИЈСКИ, -а, -о (1 пример): еквинокцијске кише (= равнодневичке кише);
- ЕКЛИПТИЧКИ, -а, -о (2 примера): еклиптичка ширина; еклиптичке координате;
- ЕКОЛОШКИ, -а, -о (6 примера): еколошка криза; еколошка равнотежа; еколошки оптимум; еколошки приступ; еколошки фактори (= еколошки чиниоци); еколошки чиниоци (= еколошки фактори);
- ЕКОНОМСКИ, -а, -о (2 примера): економска географија; економске карте (= економскогеографске карте);
- ЕКОНОМСКОГЕОГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): економскогеографске карте (= економске карте);
- ЕКОНОМСКО-ГЕОГРАФСКИ, -а, -о (2 примера): економско-географски положај; економско-географски рејон;
- ЕКСТРАЗОНАЛНИ, -а, -о (2 примера): екстразонална вегетација (= екстразонално растиње); екстразонално растиње (= екстразонално вегетација);
- ЕКСХУМИРАНИ, -а, -о (1 пример): ексхумирани карст/крас/крш;
- ЕКСЦЕСИВНИ, -а, -о (1 пример): ексцесивна клима;
- ЕЛУВИЈАЛНИ, -а, -о (2 примера): елувијални ландшафт; елувијални хоризонт;
- ЕНДОГЕНИ, -а, -о (3 примера): ендогена налазишта (= хипогена налазишта); ендогене силе (= унутрашње силе); ендогени процеси (= унутрашњи процеси);
- ЕОЛСКИ, -а, -о (6 примера): еолска ерозија; еолске насlage; еолски песак (= ареносол); еолски процеси; еолски рељеф; еолско језеро (= дефлационо језеро);

ЕПИГЕНЕТСКИ, -а, -о (2 примера): епигенетска долина (= епигенија); епигенетска клисура;

ЕПИГЕОСИНКЛИНАЛНИ, -а, -о (1 пример): епигеосинклиналне планине;

ЕПИКОНТИНЕНТАЛНИ, -а, -о (1 пример): епиконтинентално море;

ЕПИПЛАТФОРМНИ, -а, -о (1 пример): епиплатформна орогенеза;

ЕПИРОГЕНЕТСКИ, -а, -о (2 примера): епирогенетска кретања (= епирогенетски покрети = епирогени покрети); епирогенетски покрети (= епирогенетска кретања = епирогени покрети);

ЕПИРОГЕНИ, -а, -о (1 пример): епирогени покрети (= епирогенетска кретања = епирогенетски покрети);

ЕПИЦЕНТРАЛНИ, -а, -о (1 пример): епицентрална зона;

ЕРОДИРАНИ, -а, -о (1 пример): еродирани вулкан;

ЕРОЗИВНИ, -а, -о (5 примера): ерозивна долина; ерозивна језера; ерозивна падина; ерозивна тераса; ерозивне планине;

ЕРУПТИВНИ, -а, -о (8 примера): еруптивна делатност; еруптивна жица; еруптивна област; еруптивне стене (= вулканске стене = магматске стене); еруптивни апарат; еруптивни излив; еруптивни камен; еруптивни терен;

ЕТАЖНИ, -а, -о (1 пример): етажна пећина;

ЕТНОГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): етнографске карте;

ЕУТРОФНИ, -а, -о (3 примера): еутрофна мочвара (= низинска мочвара = травна мочвара); еутрофне биљке (= еутрофно растиње); еутрофно растиње (= еутрофне биљке);

ЕУФОТИЧКИ, -а, -о (1 пример): еуфотичка зона;

ЕФЕКТИВНИ, -а, -о (1 пример): ефективне падавине;

ЕФЕМЕРНИ, -а, -о (1 пример): ефемерно језеро (= периодично језеро);

ЕФОРАЦИЈСКИ, -а, -о (1 пример): ефорацијски канал;

ЕФУЗИВНИ, -а, -о (1 пример): ефузивне стене;

ЖИВИ, -а, -о (1 пример): живи вулкан (= активни вулкан);

ЗЕМЉОПИСНИ, -а, -о (1 пример): земљописне карте (= географске карте);

ЗЕМЉОТРЕСНИ, -а, -о (1 пример): земљотресни таласи;

ЗЕНИТНИ, -а, -о (1 пример): зенитна плима; зенитне кише;

ЗИМСКИ, -а, -о (1 пример): зимски солстициј(ум);

ЗОНАЛНИ, -а, -о (6 примера): зонална вегетација (= зонално растиње); зонална струја; зонална тла; зонална циркулација; зонално време; зонално растиње (= зонална вегетација);

ЗООГЕНИ, -а, -о (2 примера): зоогене стене; зоогено језеро;

ЗООГЕОГРАФСКИ, -а, -о (3 пример): зоогеографске карте; зоогеографске области; зоогеографско царство (= геа);

ИЗВОРИШНИ, -а, -о (1 пример): изворишна челенка;

- ИЗОКЛИНИ, -а, -о (1 пример): изоклина бора (= изоклинала);
- ИЗОКЛИНАЛНИ, -а, -о (2 примера): изоклинална долина; изоклинални гребен;
- ИЛУВИЈАЛНИ, -а, -о (1 пример): илувијални хоризонт;
- ИНВЕРЗИОНИ, -а, -о (1 пример): инверزيونи рељеф;
- ИНВЕРЗНИ, -а, -о/ИНВЕРСНИ, -а, -о (1 пример): инверзне миграције (= инверсне сеобе = повратне миграције); инверсне сеобе (= инверзне миграције = повратне миграције);
- ИНГРЕСИОНИ, -а, -о (1 пример): ингресионе обале;
- ИНЕРЦИОНИ, -а, -о (1 пример): инерциона струја;
- ИНСЕКВЕНТНИ, -а, -о (1 пример): инсеквентна долина;
- ИНТЕРСИНУЛАРНИ, -а, -о (1 пример): интерсинуларно море (= међуострвско море);
- ИНТРАЗОНАЛНИ, -а, -о (2 примера): интразонална вегетација (= интразонално растиње); интразонално растиње (= интразонална вегетација);
- ИНТРУЗИВНИ, -а, -о (1 пример): интрузивна стена;
- ИНФИЛТРАЦИОНИ, -а, -о (1 пример): инфилтрационе воде;
- ИСТОРИЈСКИ, -а, -о (1 пример): историјска географија;
- ЈУВЕНИЛНИ, -а, -о (1 пример): јувенилна вода;
- ЈУРСКИ, -а, -о (2 примера): јурска периода (= јура = јурска формација); јурска формација (= јура = јурска периода);
- КАМБРИЈСКИ, -а, -о (1 пример): камбријски период (= камбрија = камбријум/камбриј);
- КАМЕНИ, -а, -о (1 пример): камени метеорит (= аеролит);
- КАПИЛАРНИ, -а, -о (1 пример): капиларни таласи;
- КАРБОНАТНИ, -а, -о (3 примера): карбонатна тла; карбонатне стене; карбонатни хоризонт;
- КАРБОНСКИ, -а, -о (1 пример): карбонска периода (= карбон);
- КАРТОГРАФСКИ, -а, -о (9 примера): картографска информација; картографска мрежа; картографска семиотика; картографске пројекције; картографске таблице; картографски знакови/знаци; картографски извори; картографски метод(а); картографски прикази;
- КАТАБАТИЧКИ, -а, -о (1 пример): катабатички ветар;
- КАТАКЛАСТИЧКИ, -а, -о (1 пример): катакластичке стене (= катаклазити);
- КАУЗАЛНИ, -а, -о (1 пример): каузални профил;
- КВАРЦНИ, -а, -о (1 пример): кварцни песак;
- КЕНОЗОЈСКИ, -а, -о (1 пример): кенозојска ера (= кенозоик);
- КИШНИ, -а, -о (1 пример): кишни режим (= плувијални режим);
- КЛАСТИЧНИ, -а, -о (3 примера): кластична структура; кластичне стене; кластични карст/крас/крш (= кластокрас/кластокрш);

КЛИМАТСКИ, -а, -о (9 примера): климатска аномалија; климатска геоморфологија; климатска граница; климатска зона (= климатски појас); климатска норма; климатска сезона; климатски елементи; климатски индекси; климатски појас (= климатска зона);

КОЛУВИЈАЛНИ, -а, -о (1 пример): колувијалне насlage (= колувијум);

КОМПЕНЗАЦИОНИ, -а, -о (1 пример): компензациона струја;

КОМПЛЕКСНИ, -а, -о (1 пример): комплексне карте;

КОМПОЗИТНИ, -а, -о (1 пример): композитна долина (= сложена долина);

КОНДЕНЗАЦИОНИ, -а, -о (1 пример): кондензациона вода;

КОНКОРДАНТНИ, -а, -о (1 пример): конкордантна обала (= сагласна обала = уздужна обала);

КОНСЕКВЕНТНИ, -а, -о (1 пример): консеквентна долина (= сагласна долина);

КОНСТРУКТИВНИ, -а, -о (1 пример): конструктивна географија;

КОНТАКТНИ, -а, -о (3 примера): контактна пећина; контактни извор; контактни метаморфизам;

КОНТИНЕНТАЛНИ, -а, -о (15 примера): континентална држава; континентална клима(т); континентална маса; континентална острва; континентална платформа (= шелф); континентална површ; континентална полулопта (= копнена полулопта); континентална флексура; континенталне насlage (= континентални седименти); континентални басен; континентални лед (= инландајс); континентални одсек; континентални седименти (= континенталне насlage); континентално море (= унутрашње море); континентално подножје;

КОРОЗИВНИ, -а, -о (1 пример): корозивна улока;

КОСИ, -а, -о (1 пример): косе пројекције;

КРЕДНИ, -а, -о (2 примера): кредни карст/крас/крш; кредна периода (= креда);

ЛАНДШАФТНИ, -а, -о (1 пример): ландшафтни омотач (= географски омотач);

ЛАТЕРИТНИ, -а, -о (1 пример): латеритна тла;

КРАТЕРСКИ, -а, -о (1 пример): кратерско језеро;

КРАШКИ, -а, -о/кршки, -а, -о (3 примера): крашка/кршка пиратерија; крашка/кршка хидрографија; крашки/кршки ландшафт;

КРИОГЕНИ, -а, -о (1 пример): криогени рељеф;

КРИСТАЛАСТИ, -а, -о (1 пример): кристаласти шкриљци;

КУЛТИВИСАНИ, -а, -о (1 пример): култивисана тла;

КУЛТУРНИ, -а, -о (1 пример): културни ландшафт;

ЛЕДНИЧКИ, -а, -о (1 пример): леднички рељеф (= глацијални рељеф);

ЛЕСНИ, -а, -о (1 пример): лесна зараван; лесни карст/крас/крш;

- ЛЕТЊИ, -а, -о (1 пример): летњи солстициј(ум);
- ЛИТОРАЛНИ, -а, -о (3 примера): литорални кордон (= прибрежни спруд); литорални рељеф; литорални седименти;
- ЛИТОСФЕРНИ, -а, -о (1 пример): литосферне плоче;
- ЛОКАЛНИ, -а, -о (2 примера): локални ветрови; локално време (= месно време);
- ЛОНГИТУДИНАЛНИ, -а, -о (1 пример): лонгитудинална удолина;
- ЉУДСКИ, -а, -о (1 пример): људска географија;
- МАГМАТИЧКИ, -а, -о (1 пример): магматичке масе;
- МАГМАТИЧНИ, -а, -о (1 пример): магматично језеро;
- МАГМАТСКИ, -а, -о (1 пример): магматске стене (= вулканске стене = еруптивне стене);
- МАГНЕТНИ, -а, -о (1 пример): магнетна аномалија;
- МАРИТИМСКИ, -а, -о (1 пример): маритимски пут;
- МАТЕМАТИЧКИ, -а, -о (1 пример): математичка географија;
- МЕДИТЕРАНСКИ, -а, -о (1 пример): медитеранска клима;
- МЕДИЦИНСКИ, -а, -о (1 пример): медицинска географија;
- МЕЗОЗОЈСКИ, -а, -о (1 пример): мезозојска ера (= мезозоик);
- МЕЗОСФЕРНИ, -а, -о (1 пример): мезосферни облаци (= сребрнасти облаци);
- МЕЗОТРОФНИ, -а, -о (3 примера): мезотрофна мочвара (= шумска мочвара); мезотрофне биљке (= мезотрофно растиње); мезотрофно растиње (= мезотрофне биљке);
- МЕРКАТОРОВ, -а, -о (1 пример): Меркаторова пројекција;
- МЕТАМОРФНИ, -а, -о (2 примера): метаморфне стене; метаморфни шкриљци;
- МЕТАНАСТАЗИЧКИ, -а, -о (5 примера): метанастазичка кретања; метанастазичка област; метанастазичке миграције; метанастазичке струје (= селидбене струје); метанастазички путеви;
- МЕТАСОМАТСКИ, -а, -о (1 пример): метасоматске стене;
- МЕТЕОРИТСКИ, -а, -о (2 примера): метеоритски кратер; метеоритско језеро;
- МЕТЕОРОЛОШКИ, -а, -о (1 пример): метеоролошки елементи;
- МЕТЕОРСКИ, -а, -о (1 пример): метеорска прашина;
- МЕХАНИЧКИ, -а, -о (1 пример): механичка ерозија (= физичка ерозија);
- МИГРАЦИОНИ, -а, -о (2 примера): миграциона струја; миграциони биланс;
- МИНЕРАЛНИ, -а, -о (3 примера): минерална вода; минерални извори; минерални ресурси;
- МОБИЛНИ, -а, -о (1 пример): мобилни појас (= покретни појас);
- МОНОАНТИКЛИНАЛНИ, -а, -о (1 пример): моноантиклиналне планине;

МОНОГЕНЕТСКИ, -а, -о (2 примера): моногенетска језера; моногенетске планине;

МОНОГЕНИ, -а, -о (1 пример): моногени вулкани;

МОНОКЛИНАЛНИ, -а, -о (2 примера): моноклинална бора; моноклинална долина;

МОНОМИКТИЧКИ, -а, -о (1 пример): мономиктичка језера;

МОНСУНСКИ, -а, -о (1 пример): монсунска клима(т);

МОРЕНСКИ, -а, -о (6 примера): моренска греда; моренска тераса; моренски амфитеатар; моренски бедеми; моренски рељеф; моренско језеро;

МОРСКИ, -а, -о (1 пример): морска (= океанска) клима(т);

МОРФОЛОШКИ, -а, -о (3 примера): морфолошка анализа; морфолошки комплекс; морфолошки комплекс;

МОРФОМЕТРИЈСКИ, -а, -о (1 пример): морфометријске карте;

МОЧВАРНИ, -а, -о (1 пример): мочварни ландшафт;

МУТОНИРАНИ, -а, -о (1 пример): мутониране стене (= комчићи);

НАВИГАЦИОНИ, -а, -о (1 пример): навигациони сумрак;

НАЦИОНАЛНИ, -а, -о (1 пример): национални парк;

НЕБЕСКИ, -а, -о (1 пример): небески пол (= пол света);

НЕПОТПУНИ, -а, -о (1 пример): непотпуни карст/крас/крш (= мерокарст/мерокрас);

НИВАЛНИ, -а, -о (4 примера): нивална клима(т); нивални крас/крш; нивални појас; нивални режим;

ОЗОНСКИ, -а, -о (1 пример): озонски омотач;

ОКЕАНОГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): океанографски профил;

ОКЕАНСКИ, -а, -о (8 примера): океанска клима(т) (= морска клима[т]); океанска котлина; океанска полулопта (= водена полулопта); океанске струје; океански басен; океански седименти; океански фронт; океанско острво;

ОЛИГОМИКТИЧКИ, -а, -о (1 пример): олигомиктичко језеро;

ОЛИГОТРОФНИ, -а, -о (4 примера): олиготрофна мочвара (= висока мочвара = маховинска мочвара); олиготрофне биљке (= олиготрофно растиње); олиготрофно језеро; олиготрофно растиње (= олиготрофне биљке);

ОПШТИ, -а, -о (1 пример): општа географија;

ОРГАНОГЕНИ, -а, -о (1 пример): органогене стене;

ОРГАНСКИ, -а, -о (1 пример): органска ерозија;

ОРОГЕНЕТСКИ, -а, -о (1 пример): орогенетски (= орогени) покрети;

ОРОГЕНИ, -а, -о (1 пример): орогени (= орогенетски) покрети;

ОРОГЕНСКИ, -а, -о (1 пример): орогенске акције;

ОРОГРАФСКИ, -а, -о (5 примера): орографска веза; орографске падавине; орографски венци; орографски ветрови; орографски облаци;

- ОРТОГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): ортографска пројекција;
ОСНОВНИ, -а, -о (2 примера): основна лава (= базалтна лава); основна магма (= базалтна магма);
ОФИОЛИТИЧНИ, -а, -о (1 пример): офиолитичне стене;
ПАЛЕОГЕНИ, -а, -о (1 пример): палеогени систем (= палеоген);
ПАЛЕОГЕОГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): палеогеографске карте;
ПАЛЕОЗОЈСКИ, -а, -о (1 пример): палеозојска ера (= палеозоик = примарно доба);
ПАНОНСКИ, -а, -о (1 пример): панонски басен;
ПАСАТНИ, -а, -о (6 примера): пасатна инверзија; пасатна клима(т); пасатне зоне; пасатне противструје; пасатне струје; пасатни фронт;
ПЕДОЛОШКИ, -а, -о (2 примера): педолошке карте; педолошки профил;
ПЕЛАГИЧКИ, -а, -о (1 пример): пелагичка област;
ПЕЛАШКИ, -а, -о (2 пример): пелашка област (= пелагијал); пелашке наслаге;
ПЕРИГЛАЦИЈАЛНИ, -а, -о (3 примера): периглацијална зона; периглацијалне наслаге (= периглацијални седименти); периглацијални седименти (= периглацијалне наслаге);
ПЕРИОДИЧНИ, -а, -о (2 примера): периодична река; периодично (= ефемерно) језеро;
ПЕРСПЕКТИВНИ, -а, -о (2 примера): перспективна пројекција; перспективне карте;
ПЕТРОГРАФСКИ, -а, -о (3 примера): петрографски карактер; петрографски састав; петрографски хабитус;
ПИРОКЛАСТИЧНИ, -а, -о (1 пример): пирокластичне стене;
ПЛАНЕТАРНИ, -а, -о (1 пример): планетарна геоморфологија;
ПЛАНИНСКИ, -а, -о (1 пример): планинска клима(т);
ПЛИМСКИ, -а, -о (2 примера): плимска делта; плимски талас;
ПЛИТКИ, -а, -о (1 пример): плитки карст;
ПЛУВИЈАЛНИ, -а, -о (2 примера): плувијална ерозија; плувијални режим (= кишни режим);
ПЛУВИОМЕТРИЈСКИ, -а, -о (1 пример): плувиометријски режим;
ПОВРАТНИ, -а, -о (1 пример): повратне миграције (= инверзне миграције = инверсне сеобе);
ПОВРШИНСКИ, -а, -о (2 примера): површинска ерозија (= површинско спирање); површинска ерупција;
ПОДВОДНИ, -а, -о (1 пример): подводни вулканизам (= субмарински вулканизам);
ПОДИНСКИ, -а, -о (1 пример): подинска морена;

- ПОДМОРСКИ, -а, -о (1 пример): подморске делте;
ПОЛАРНИ, -а, -о (7 примера): поларна језера; поларна клима(т); поларна ноћ; поларна светлост; поларни дан; поларни круг (= поларник = стожерник); поларни фронт;
ПОЛИГЕНЕТСКИ, -а, -о (4 примера): полигенетска језера; полигенетска тераса; полигенетске планине; полигенетски вулкан;
ПОЛИГОНАЛНИ, -а, -о (4 примера): полигонална тундра; полигоналне творевине; полигонални карст; полигонално тло;
ПОЛИКОНУСНИ, -а, -о (1 пример): поликонусне пројекције;
ПОЛИМЕТАЛНИ, -а, -о (1 пример): полиметалне руде;
ПОЛИМИКТИЧКИ, -а, -о (1 пример): полимиктичка језера;
ПОЛИСИНТЕТИЧКИ, -а, -о (1 пример): полисинтетички ледник;
ПОЛИТИЧКИ, -а, -о (2 примера): политичка географија; политичка карта;
ПОЛИЦИКЛИЧКИ, -а, -о (1 пример): полициклички рељеф;
ПОЛНИ, -а, -о (1 пример): полна вода;
ПОЛУВЛАЖНИ, -а, -о (1 пример): полувлажна клима(т) (= семихумидна клима[т]);
ПОЛУСУВИ, -а, -о (1 пример): полусува клима (= семиаридна клима[т]);
ПОПУЛАЦИОНИ, -а, -о (2 примера): популациона експлозија (= демографска експлозија = експлозија становништва); популациона политика (= демографска политика = политика становништва);
ПОСТВУЛКАНСКИ, -а, -о (1 пример): поствулканске појаве;
ПРЕГЛЕДНИ, -а, -о (1 пример): прегледне карте;
ПРИБРЕЖНИ, -а, -о (1 пример): прибрежни профил;
ПРИМАРНИ, -а, -о (4 примера): примарна продукција; примарна равница; примарни карст/крас/крш (= сингенетски карст/крас/крш); примарно доба (= палеозоик = палеозојска ера);
ПРИМЕЊЕНИ, -а, -о (2 примера): примењена географија; примењена картографија (= тематска картографија);
ПРИРОДНИ, -а, -о (2 примера): природна зона; природни ресурси;
ПРОГНОЗНИ, -а, -о (1 пример): прогнозне карте (= прогностичке карте);
ПРОГНОСТИЧКИ, -а, -о (1 пример): прогностичке карте (= прогнозне карте);
ПРОСТОРНИ, -а, -о (2 примера): просторна диференцијација; просторна структура (= територијална структура);
ПРСТАСТИ, -а, -о (1 пример): прстаста делта;
ПСЕУДОГЛЕЈНИ, -а, -о (1 пример): псеудоглејна тла;
ПСЕУДОЦИЛИНДРИЧНИ, -а, -о (1 пример): псеудоцилиндричне пројекције;
ПУСТИЊСКИ, -а, -о (1 пример): пустињски карст (= аридни карст);

РАДИЈАЛНИ, -а, -о (3 примера): радијални покрети; радијални поремећаји; радијални процеси;

РЕВЕРЗИВНИ, -а, -о (1 пример): реверзивна струја;

РЕГИОНАЛНИ, -а, -о (1 пример): регионална географија;

РЕГРЕСИВНИ, -а, -о (1 пример): регресивна ерозија;

РЕГУЛИСАНИ, -а, -о (1 пример): регулисана река;

РЕКРЕАЦИОНИ, -а, -о (1 пример): рекреациона географија;

РЕЛАТИВНИ, -а, -о (2 примера): релативна висина; релативна влажност;

РЕЛИКТНИ, -а, -о (3 примера): реликтни рељеф; реликтно језеро; реликтно тло;

РЕЉЕФНИ, -а, -о (1 пример): рељефне карте;

РЕОЛОШКИ, -а, -о (1 пример): реолошки процеси;

РЕСЕКВЕНТНИ, -а, -о (1 пример): ресеквентна долина;

РЕЧНИ, -а, -о (2 примера): речна ерозија (= флувијална ерозија); речна челенка;

РИЈАСКИ, -а, -о (1 пример): ријаска обала;

РУБНИ, -а, -о (1 пример): рубна корозија;

РУРАЛНИ, -а, -о (1 пример): рурална географија (= географија сеоских насеља);

САВАНСКИ, -а, -о (1 пример): саванска клима(т);

САОБРАЋАЈНИ, -а, -о (1 пример): саобраћајна географија;

САТЕЛИТСКИ, -а, -о (4 примера): сателитска геодезија; сателитска метеорологија; сателитска океанологија; сателитски град;

СВЕТСКИ, -а, -о (1 пример): светски океан;

СЕДИМЕНТНИ, -а, -о (2 примера): седиментне стене; седиментни слој;

СЕЗОНСКИ, -а, -о (1 пример): сезонске миграције;

СЕИЗМИЧКИ, -а, -о (4 примера): сеизмичка област; сеизмичка скала; сеизмичке карте; сеизмички таласи;

СЕКУНДАРНИ, -а, -о (1 пример): секундарни рељеф;

СЕЛЕКТИВНИ, -а, -о (1 пример): селективна ерозија;

СЕМИАРИДНИ, -а, -о (1 пример): семиаридна (= полусува) клима(т);

СЕМИХУМИДНИ, -а, -о (1 пример): семихумидна (= полувлажна) клима(т);

СИЗИГИЈСКИ, -а, -о (1 пример): сизигијска плима;

СИЛИКАТНИ, -а, -о (1 пример): силикатне стене;

СИЛУРСКИ, -а, -о (1 пример): силурски систем (= силур);

СИНГЕНЕТСКИ, -а, -о (1 пример): сингенетски карст/крас/крш (= примарни карст/крас/крш);

СИНКЛИНАЛНИ, -а, -о (1 пример): синклинална долина;

СИНОПТИЧКИ, -а, -о (3 примера): синоптичка метеорологија (= синоптика);
синоптичка ситуација; синоптичке карте;

СИНОРОГЕНИ, -а, -о (1 пример): синорогена (= синорогенетска) кретања;
СИНОРОГЕНЕТСКИ, -а, -о (1 пример): синорогенетска (= синорогена) кретања;

СИФОНСКИ, -а, -о (1 пример): сифонски извор;
СКУЛПТУРНИ, -а, -о (1 пример): скулптурни рељеф;
СЛОЈЕВИТИ, -а, -о (2 примера): слојевита интрузија; слојевити вулкан (= стратовулкан);

СОЛАРНИ, -а, -о (1 пример): соларна клима(т);
СОЛИФЛУКЦИОНИ, -а, -о (1 пример): солифлукционе терасе;
СОЦИЈАЛНИ, -а, -о (1 пример): социјална географија;
СРЕДОЗЕМНИ, -а, -о (1 пример): средоземна клима(т);
СТАЦИОНАРНИ, -а, -о (1 пример): стационарни фронт;
СТЕПСКИ, -а, -о (1 пример): степска клима(т);
СТЕРЕОГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): стереографска пројекција;
СТРАТИГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): стратиграфска скала;
СТРАТИФИКОВАНИ, -а, -о (1 пример): стратификоване стене;
СТРАТОСФЕРСКИ, -а, -о (1 пример): стратосферски облаци (= седефасти облаци);

СТРУКТУРНИ, -а, -о (2 примера): структурна тераса; структурни плато;
СТРУКТУРНО-ДЕНУДАЦИОНИ, -а, -о (1 пример): структурно-денудациони рељеф;

СУБАКВАЛНИ, -а, -о (1 пример): субаквална тла;
СУБАРЕАЛНИ, -а, -о (1 пример): субареални рељеф;
СУБГЛАЦИЈАЛНИ, -а, -о (2 примера): субгласијални процеси; субгласијални рељеф;

СУБЕКВАТОРИЈАЛНИ, -а, -о (1 пример): субекваторијална клима(т);
СУБЛАКУСТРИЈСКИ, -а, -о (3 примера): сублакустријска плавина; сублакустријска увала; сублакустријски извори;

СУБМАРИНСКИ, -а, -о (2 примера): субмарински вулканизам (= подводни вулканизам); субмарински извори;

СУБНИВАЛНИ, -а, -о (1 пример): субнивални крас/крш;
СУБПОЛАРНИ, -а, -о (1 пример): субполарна клима(т);
СУВИ, -а, -о (1 пример): сува клима(т) (= аридна клима[т]);
СУМАРНИ, -а, -о (1 пример): сумарно испаравање (= евапотранспирација);
СУПТРОПСКИ, -а, -о (1 пример): суптропска клима(т);
ТАЛАСАСТИ, -а, -о (1 пример): таласаста равница;
ТАЛАСНИ, -а, -о (2 примера): таласна удолина; таласни брег;

ТАЛАСОКРАТСКИ, -а, -о (1 пример): таласократски периоди;

ТАНГЕНЦИЈАЛНИ, -а, -о (1 пример): тангенцијални покрети (= хоризонтални покрети);

ТАХЕОМЕТРИЈСКИ, -а, -о (1 пример): тахеометријско снимање;

ТЕКТОНСКИ, -а, -о (12 примера): тектонска геоморфологија; тектонска долина; тектонска језера; тектонска структура (= геолошка структура); тектонске пукотине; тектонски земљотрес; тектонски покрети; тектонски покров (= навлака = шаријаж); тектонски поремећаји; тектонски потисак; тектонски прегиб; тектонски циклус;

ТЕМАТСКИ, -а, -о (3 примера): тематска картографија; тематске карте; тематски атласи;

ТЕМПЕРАТУРНИ, -а, -о (2 примера): температурна инверзија (= инверзија = инверзија температуре); температурна стратификација (= стратификација атмосфере = термичка стратификација);

ТЕОРЕТСКИ, -а, -о (2 примера): теоретска географија; теоретска картографија;

ТЕОРИЈСКИ, -а, -о (2 примера): теоријска географија; теоријска картографија;

ТЕРИГЕНИ, -а, -о (2 примера): теригене насlage (= теригени седименти); теригени седименти (= теригене насlage);

ТЕРИТОРИЈАЛНИ, -а, -о (7 примера): територијална диференцијација (= просторна диференцијација); територијална концентрација; територијална структура (= просторна структура); територијалне воде (= територијално море); територијални комплекси; територијални систем; територијално море (= територијалне воде);

ТЕРМАЛНИ, -а, -о (2 примера): термалне воде; термални извори;

ТЕРМИНАЛНИ, -а, -о (1 пример): терминални басен;

ТЕРМИЧКИ, -а, -о (5 примера): термичка аномалија; термичка депресија; термичка стратификација (= стратификација атмосфере = температурна стратификација); термички екватор; термички карст/крас/крш (= термокарст);

ТЕРМОКРАШКИ, -а, -о (1 пример): термокрашка језера;

ТЕРЦИЈАРНИ, -а, -о (2 примера): терцијарни период (= терцијар = терцијарни систем); терцијарни систем (= терцијар = терцијарни период);

ТОПЛИ, -а, -о (1 пример): топла клима(т);

ТОПОГРАФСКИ, -а, -о (4 примера): топографска основа; топографска површина; топографске карте; топографско снимање;

ТРАВЕРТИНСКИ, -а, -о (3 примера): травертинске терасе; травертински басен (= када); травертински брежуљци;

ТРАНСГРЕСИВНИ, -а, -о (1 пример): трансгресивне насlage;

ТРАНСПОРТНИ, -а, -о (1 пример): транспортни чвор (= саобраћајни чвор);
ТРИЈАСКИ, -а, -о (2 примера): тријаски период[а] (= тријас = тријаски систем); тријаски систем (= тријас = тријаски период[а]);

ТРОПСКИ, -а, -о (11 примера): тропска олуја; тропска језера; тропска клима(т); тропска година; тропске кише; тропски ваздух; тропски вихор; тропски карст/крас/крш; тропски монсуни; тропски појасеви; тропски фронт (= унутартропска зона конвергенције);

ТУРБУЛЕНТНИ, -а, -о (2 примера): турбулентна дифузија; турбулентно кретање (= турбуленција);

ТУРИСТИЧКИ, -а, -о (1 пример): туристичка географија;

УБРЗАНИ, -а, -о (1 пример): убрзана корозија;

УГАШЕНИ, -а, -о (1 пример): угашени вулкан;

УМЕРЕНИ, -а, -о (1 пример): умерена клима(т);

УНУТРАШЊИ, -а, -о (1 пример): унутрашњи процеси (= ендогени процеси);

УРБАНИ, -а, -о (3 примера): урбана географија; урбани садржај; урбани систем;

УРБАНИЗОВАНИ, -а, -о (1 пример): урбанизована зона;

УРБАНИСТИЧКИ, -а, -о (1 пример): урбанистички план;

УРВИНСКИ, -а, -о (1 пример): урвински процес;

УСЛОВНИ, -а, -о (1 пример): условне пројекције;

ФАНЕРОЗОЈСКИ, -а, -о (1 пример): фанерозојски еон (= фанерозоик);

ФЕНОЛОШКИ, -а, -о (1 пример): фенолошке карте;

ФЕРАЛИТНИ, -а, -о (1 пример): фералитна тла;

ФИЗИОНОМСКИ, -а, -о (1 пример): физиономска регија;

ФИЗИЧКИ, -а, -о (2 примера): физичка географија; физичка ерозија (= механичка ерозија);

ФИЗИЧКОГЕОГРАФСКИ, -а, -о (8 примера): физичкогеографска граница; физичкогеографска земља; физичкогеографска област; физичкогеографска подзона; физичкогеографске карте; физичкогеографски процеси; физичкогеографски рејон; физичкогеографски сектор;

ФИРНСКИ, -а, -о (4 примера): фирнска линија; фирнски басен; фирнски ледник; фирнско поље;

ФИТОГЕНИ, -а, -о (2 примера): фитогена акумулација; фитогена ерозија;

ФЛИШНИ, -а, -о (1 пример): флишне стене;

ФЛУВИЈАЛНИ, -а, -о (2 примера): флувијална ерозија (= речна ерозија); флувијална површ;

ФЛУВИОГЛАЦИЈАЛНИ, -а, -о (3 примера): флувиоглацијална тераса; флувиоглацијалне наслаге; флувиоглацијални процеси;

ФОСИЛНИ, -а, -о (2 примера): фосилна пећина; фосилна тла;

ФРЕАТИЧНИ, -а, -о (1 пример): фреатична зона;
ХАЛОГЕНИ, -а, -о (1 пример): халогене стене;
ХАЛОМОРФНИ, -а, -о (1 пример): халоморфна тла;
ХЕЛИОЦЕНТРИЧНИ, -а, -о (1 пример): хелиоцентрични систем;
ХЕМИЈСКИ, -а, -о (1 пример): хемијска ерозија;
ХЕМОГЕНИ, -а, -о (1 пример): хемогене наслаге;
ХЕТЕРОТИПНИ, -а, -о (1 пример): хетеротипне долине;
ХИДРОГЕОЛОШКИ, -а, -о (3 примера): хидрогеолошка брана (= хидрогеолошка устава); хидрогеолошка карта; хидрогеолошка устава (= хидрогеолошка брана);
ХИДРОГРАФСКИ, -а, -о (2 примера): хидрографска мрежа; хидрографски центар;
ХИДРОЛОШКИ, -а, -о (8 примера): хидролошка година; хидролошка мрежа; хидролошка прогноза; хидролошка санација; хидролошка серија; хидролошке карте; хидролошки режим; хидролошко рејонирање;
ХИДРОМЕТРИЈСКИ, -а, -о (1 пример): хидрометријски правац;
ХИДРОМОРФНИ, -а, -о (1 пример): хидроморфна тла;
ХИДРОТЕРМАЛНИ, -а, -о (3 примера): хидротермална лежишта; хидротермални извори; хидротермални метаморфизам;
ХИПЕРТЕРМАЛНИ, -а, -о (1 пример): хипертермалне воде;
ХИПОГЕНИ, -а, -о (1 пример): хипогена налазишта (= ендогена налазишта);
ХИПОТЕРМАЛНИ, -а, -о (1 пример): хипотермалне воде;
ХИПСОГРАФСКИ, -а, -о (2 примера): хипсографска крива (= батиграфска крива = хипсографска курва); хипсографска курва (= батиграфска крива = хипсографска крива);
ХИПСОМЕТРИЈСКИ, -а, -о (2 примера): хипсометријска скала; хипсометријске карте;
ХОЛОМИКТИЧКИ, -а, -о (1 пример): холомиктичка језера;
ХОМЕОТЕРМАЛНИ, -а, -о (1 пример): хомеотермалне воде;
ХОМОЛОГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): хомолографска пројекција;
ХОМОТИПНИ, -а, -о (1 пример): хомотипне долине;
ХОРИЗОНТАЛНИ, -а, -о (1 пример): хоризонтални покрети (= тангенцијални покрети);
ХОРОЛОШКИ, -а, -о (1 пример): хоролошка концепција;
ХУМИДНИ, -а, -о (1 пример): хумидна клима(т);
ХУМУСНИ, -а, -о (1 пример): хумусни хоризонт;
ЦЕНТРАЛНИ, -а, -о (1 пример): централна пројекција (= гномонска пројекција);

ЦИКЛОНАЛНИ, -а, -о (1 пример): циклонална активност (= циклонска делатност);

ЦИКЛОНСКИ, -а, -о (2 примера): циклонска делатност (= циклонална активност); циклонска струја;

ЦИРКНИ, -а, -о (4 примера): циркна тераса; циркни глечер (= циркни ледник); циркни ледник (= циркни глечер); циркно језеро;

ЧАСОВНИ, -а, -о (1 пример): часовна зона;

ШАРИЈАШКИ, -а, -о (3 примера): шаријашка крпа; шаријашки покривач, шаријашко парче.

Унутар овог обрасца укупно 437 придева јавља се у детерминативној функцији, те чињеница да је њих скоро двапут мање него термина на први поглед може сугерисати да је и њихова дистрибуција слична. Међутим, чак 289 придева има само једну потврду (исп. нпр. *аблациони*, -а, -о: *аблациона морена*; *агресивни*, -а, -о: *агресивна вода*), док наспрам њих стоје они који конституишу знатно већи број термина, међу којима је – сасвим очекивано, са чак 30 појављивања – први придев *географски*, за којим следи *вулкански* (18). Осим тога, међу посматраним терминима својим се обликом издвајају термини *глејно-подзоласта тла*, *економско-географски положај*, *економско-географски регион* и *структурно-денудациони рељеф*, будући да су њихови детерминативни чланови по својој структури полусложенице. Такође, оно што се јасно уочава када је у питању порекло регистрованих придева јесте то да њих свега неколико представља деривате домаћих речи (нпр. *блатни*, *влажни*), док су остали изведени од одговарајућих позајмљеница које су највећим делом део научног регистра (нпр. *гравитациони*) или су и сами позајмљенице (нпр. *геоцентрични*).

С друге стране, међу именицама које су управни чланови терминологизираних синтагми, највећи број детерминација добијају следеће именице: *језеро* (35), *карта* (33), *клима(т)* (28), *географија* (21) и *рељеф* (18). Висока фреквенција наведених именица такође је очекивана будући да се њима означавају поједини ентитети и појмови од фундаменталне важности за географију, који су, при томе, склони диверзификацији.

3.2.3. Образац 2: именица + придев

Овај је образац, како видимо, по инвентару конститутивних чланова једнак претходном: дакле, и овде је у питању детерминативна именичка синтагма с придевом као зависним чланом. Ипак, основна је разлика у позицији придева: у овом је обрасцу он постпонован. Како показује раније истраживање на које се наше наставља (БЈЕЛАКОВИЋ, 2017: 67), број оваквих, постпонованих атрибута, управо у оквиру географског термилошког система, некада је био значајан, да би се постепено, идући према средини 19. столећа, почео осетно смањивати, иако је код неких аутора и даље остао сразмерно чест. О томе да наведени образац у савременом географском термилошком систему, барем када се ради о терминима страног порекла, није бројан – сведочи свега девет таквих примера из нашег корпуса (0,9% од укупног броја вишечланих термина), конституисаних са четири различита придева, међу којима је и овога пута најфреквентнији *географски*:

ГЕОГРАФСКИ, -а, -о (4 примера): атлас географски (= атлас); зона географска; ландшафт географски; пол географски (= пол);

ГЕОЛОШКИ, -а, -о (3 примера): епоха геолошка (= геолошко доба = геолошка епоха); период(а) геолошка; систем геолошки.

ЕРУПТИВНИ, -а, -о (1 пример): пароксизам еруптивни;

НАСЕОБИНСКИ, -а, -о (1 пример): агломерација насеобинска (= агломерација);

Иако би се, с обзиром на горенаписано, дало очекивати да међу изворима у којима су забележени дати термини доминирају они најстарији, ипак није тако: од девет термина само је један – *пароксизам еруптивни* – забележен у не тако рецентном извору (Цвиљ, 1991/1924: 79), док су сви остали ексцерпирани или из географског лексикона (само *зона географска*) или, преосталих седам, из речника географских термина (Мастило, 2001). Ово, наравно, не значи да су они и даље актуелни и/или доминантни у том облику, будући да поминути речник има грађу која обухвата временски одсечак од неколико деценија, али можемо претпоставити да се могу срести и у наведеном облику. У вези с овим још једну ствар не бисмо могли у потпуности одбацити: да је облик датих термина само последица лексикографске праксе примењене у Мастило, 2001. Заправо, овом бисмо тумачењу дали предност јер је постпоновани придев својеврсно експресивно

средство, док термину као таквом није својствена експресивна функција, будући да је он независан од контекста (KARADŽA-GARIĆ, 1979: 7). Ипак, због непостојања одговарајућих лексикографских напомена у наведеном извору које би ову недоумицу евентуално отклониле, она, нажалост, засад мора остати без разјашњења.

3.2.4. Образац 3: именица + именица (Г јд./мн.)

Трећи наш образац, такође двочлан, по бројности термина који га репрезентују, долази на друго место међу свим забележеним обрасцима: укупно 90 вишечланих термина (9% свих забележених таквих термина) представља заправо именичку синтагму с именицом у генитиву као неконгруентним атрибутом. Зависни члан дате синтагме пре свега се јавља у сингулару, али, у барем⁴⁷⁰ три примера (*бифуркација река*; *зона ветрова*; *инверзија падавина*), и у плуралу. Припадници датог обрасца јесу следећи термини:

- АГЕНС (1 пример): агенси абразије;
- АЕРАЦИЈА (1 пример): аерација тла;
- АКУСТИКА (1 пример): акустика океана;
- АЛБЕДО (1 пример): алbedo Земље;
- БАЗА (5 примера): база акумулације; база денудације; база ерозије; база залеђености; база комплекса;
- БИФУРКАЦИЈА (1 пример): бифуркација река (= бифуркација = расток);
- ГЕНЕРАЦИЈА (1 пример): генерација рељефа;
- ГЕОГРАФИЈА (9 примера): географија градова (= полеогеографија/полеографија); географија карста; географија културе; географија насеља; географија пољопривреде; географија религије; географија становништва (= демогеографија); географија тла (= педогеографија); географија човека;
- ГЕОХЕМИЈА (2 примера): геохемија ландшафта (= геохемија предела); геохемија предела (= геохемија ландшафта);
- ДЕФОРМАЦИЈА (4 примера): деформација дужина; деформација облика; деформација површина; деформација углова;
- ДИСПЕРЗИЈА (1 пример): дисперзија воде;

⁴⁷⁰ Овде мислимо на оне примере у којима су облици генитива оба броја облички исти (нпр. *ждрело вулкана*, *пулсација глечера*), а где наш правопис, с обзиром на то да не бележи прозодијске разлике, није довољно информативан да укаже на разлике у морфологији.

ЕКСПЛОЗИЈА (1 пример): експлозија становништва (= популациона експлозија = демографска експлозија);

ЕКСПОЗИЦИЈА (1 пример): експозиција падина;

ЖДРЕЛО (1 пример): ждрело вулкана;

ЗОНА (2 примера): зона ветрова; зона затишја;

ИНВЕРЗИЈА (3 примера): инверзија падавина; инверзија рељефа; инверзија температуре (= инверзија = температурна инверзија);

ИНДЕКС (2 примера): индекс аридности (= индекс суше); индекс суше (= индекс аридности);

ИНТЕГРАЦИЈА (1 пример): интеграција ландшафта;

КАРТА (1 пример): карте рељефа;

КИНЕМАТИКА (1 пример): кинематика рељефа;

КЛАСА (1 пример): класа ландшафта;

КЛИМА(Т) (3 примера): клима(т) тајге; клима(т) тла; клима(т) тундре;

КОМПЛЕКС (1 пример): комплекс тла;

КОНТРАСТНОСТ (1 пример): контрастност рељефа;

КРАС (1 пример): крас торњева (= крш кукова);

ЛЕГЕНДА (1 пример): легенда карте (= легенда = тумач знакова);

МАГНИТУДА (1 пример): магнитуда земљотреса (= магнитуда);

МАНТИЈА (1 пример): мантија Земље (= омотач језгра Земље = плашт Земље);

МЕЛИОРАЦИЈА (1 пример): мелиорација тла;

МЕТОДОЛОГИЈА (1 пример): методологија географије;

МИГРАЦИЈА (1 пример): миграције становништва;

МОРФОЛОГИЈА (2 примера): морфологија карста/краса/крша; морфологија тла;

НИВО (3 примера): ниво воде; ниво кондензације; ниво мора;

НОМЕНКЛАТУРА (1 пример): номенклатура карте;

ОКЛУЗИЈА (1 пример): оклузија циклона (= оклузија);

ПЛАН (1 пример): план града;

ПОВРШ (1 пример): површ дисконтинуитета;

ПОЛ (3 примера): пол света (= небески пол); пол топлоте; пол хладноће;

ПОЛИТИКА (1 пример): политика становништва (= демографска политика = популациона политика);

ПРОГНОЗА (2 примера): прогноза времена (= прогноза); прогноза становништва;

ПУЛСАЦИЈА (2 примера): пулсација глечера (= пулсација ледника); пулсација ледника (= пулсација глечера);

РЕГРЕСИЈА (1 пример): регресија мора;

- РЕПРОДУКЦИЈА (1 пример): репродукција становништва;
САДРЖАЈ (1 пример): садржај карте;
СИСТЕМ (1 пример): систем ерозије;
СТАТИСТИКА (1 пример): статистика становништва (= демографска статистика);
СТРАНА (2 примера): стране света (= стране хоризонта); стране хоризонта (= стране света);
СТРАТИФИКАЦИЈА (2 примера): стратификација атмосфере (= температурна стратификација = термичка стратификација); стратификација вода (= стратификација водених слојева);
СТРУКТУРА (3 примера): структура становништва; структура стене; структура тла;
ТЕОРИЈА (1 пример): теорија графа;
ТРАНСГРЕСИЈА (1 пример): трансгресија мора (= трансгресија);
ТРАНСФОРМАЦИЈА (1 пример): трансформација простора;
ХИДРОГРАФИЈА (1 пример): хидрографија карста/краса/крша;
ХИДРОГЕОЛОГИЈА (1 пример): хидрогеологија карста/краса/крша;
ХИДРОЛОГИЈА (2 примера): хидрологија карста/краса/крша; хидрологија копна;
ЦИКЛУС (1 пример): циклус ерозије (= географски циклус = геоморфолошки циклус).
- Као управни члан терминологизираних синтагми јавља се 56 различитих именица, међу којима је у тој позицији најфреквентнија *географија* (девет), што је, с обзиром на више пута поменуто комплексност географије, и очекивано. Осталих 55 забележених именица имају знатно мању учесталост: већина их се (39), заправо, у датој позицији појављује само једном.
- Када се пак ради о зависним члановима синтагми, не уочава се изразитија преминација појединих именица: нешто су чешће именице *рељеф* (пет), *тло* (пет) и *карта* (четири).

3.2.5. Образац 4: именица + (придев + именица)

Иако формално трочлан када се ради о броју конституената, овај је образац заправо двочлан и сличан претходном: чине га именица и вишечлани термин који конституишу придев и именица, а који је заправо зависни члан дате синтагме. Укупно је 13 примера овог типа забележено у нашој грађи, што чини свега 1,2% свих вишечланих термина. Ради се о следећим примерима:

БАСЕН (1 пример): басен речног слива;
ГЕОГРАФИЈА (3 примера): географија сеоских насеља (= рурална географија); географија спољне трговине; географија услужних делатности;
ЗОНА (1 пример): зона острвских лукова;
КАРСТ/КРАС (1 пример): карст/крас умерених ширина;
КЛИМА(Т) (3 примера): клима(т) слободне атмосфере; клима(т) тропских пустиња; клима(т) хладних пустиња;
КОРОЗИЈА (1 пример): корозија мешане воде;
МОРФОЛОГИЈА (1 пример): морфологија Земљине површине;
САЛИНИТЕТ (1 пример): салинитет морске воде (= сланост морске воде);
СТРАТИФИКАЦИЈА (1 пример): стратификација водених слојева (= стратификација вода).

Како видимо, и овде су у позицији управних чланова именице које су и иначе фреквентне у географском термилошком систему: *географија* и *клима*, обе са по три потврде.

3.2.6. Образац 5: *придев + (придев + именица)*

Овај је образац унеколико налик претходном: и он је наизглед трочлан, али, будући да унутар себе има вишечлани термин – заправо двочлан, при чему је тај ужи вишечлани термин сада управни члан детерминативне синтагме, који детерминише придев. Термина насталих по овом обрасцу у нашој је грађи укупно 18, тј. 1,7% од укупног броја забележених вишечланих термина:

АБРАЗИОНИ, -а, -о (1 пример): абразиони прибрежни рељеф;
ВЕЛИКИ, -а, -о (1 пример): велике акумулативне равнице;⁴⁷¹
ГЛАЦИЈАЛНИ, -а, -о (2 примера): глацијални акумулативни облици; глацијални ерозивни облици;
ДИНАМИЧНИ, -а, -о (1 пример): динамична регионална географија;
КОНТАКТНИ, -а, -о (1 пример): контактено крашко/кршко поље;
КОНТИНЕНТАЛНИ, -а, -о (1 пример): континентална Земљина кора;
МОНСУНСКИ, -а, -о (1 пример): монсунска суптропска клима(т);
ОКЕАНСКИ, -а, -о (1 пример): океанска Земљина кора;
ОПШТИ, -а, -о (1 пример): опште географске карте;
ОРОГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): орографска снежна граница;

⁴⁷¹ Иако придеви којима се одређују димензије по правилу представљају слободне везе, овај смо термин навели у оквиру датог модела јер се у том облику даје као одредница у Мاستило, 2001.

ОШТРИ, -а, -о (1 пример): оштра континентална клима(т);
 ПОЛАРНИ, -а, -о (1 пример): поларни источни ветрови;
 СЕЗОНСКИ, -а, -о (1 пример): сезонска снежна граница;
 ТОПЛИ, -а, -о (1 пример): топла степска клима(т);
 ТРОПСКИ, -а, -о (2 примера): тропске влажне шуме; тропске суве шуме;
 ХЛАДНИ, -а, -о (1 пример): хладна степска клима(т).

У вези с једним термином јавља се једна недоумица: наиме, за разлику од осталих термина, код којих је несумњиво да је ужи термин заиста инкорпориран у шири, код термина *поларни источни ветрови* не можемо са сигурношћу утврдити да ли синтагма *источни ветрови* заиста има статус вишечланог термина или је синтагма *поларни ветрови* таква или пак ниједна од њих две. Ипак, како се правац дувања ветра одређује према страни света, сматрамо да је по критеријуму типичности придев *источни* тај који ближе стоји именици.

Што се пак тиче фреквенције појединих чланова синтагме, види се да, кад је реч о придеву који детерминише синтагму, нема великих разлика међу 16 забележених придева: само су њих два (*гласијални*, *тропски*) потврђена у по два термина, док су сви остали само у по једном. Међутим, међу именицама својом се учестаношћу издваја именица *клима(т)*, која има пет потврда.

3.2.7. Образац 6: придев + именица + именица (Г јд./мн.)

Овај се образац може поделити у два подобраца: *придев + (именица + именица)* и *придев + именица + именица*, који би, заправо, с пуно права могли да имају и статус посебног обрасца. Ипак, с обзиром на то да понекад није сасвим јасно да ли спој двеју именица унутар датог вишечланог термина и сâм има статус вишечланог термина или не, сматрамо да је, ради избегавања већих грешака у класификацији, оправданије доделити им статус подобраца.

У прикупљеној грађи укупно 20 термина (1,9%) конституисано је придевом и двама именицама. Ради се о следећим терминима:

придев + (именица + именица [Г јд./мн.⁴⁷²]) (11 термина)

АБРАЗИОНИ, -а, -о (1 пример): абразиони облици рељефа (= прибрежни облици рељефа);

⁴⁷² Као и у трећем моделу, и овде су у понеком примеру присутне недоумице у вези с бројем именице која стоји у генитиву.

ГЕОГРАФСКИ, -а, -о (1 пример): географска основа карте;
ГЕОДЕТСКИ, -а, -о (1 пример): геодетска основа карте;
ГРАВИТАЦИОНИ, -а, -о (1 пример): гравитационо поље Земље;
ЕРОЗИВНИ, -а, -о (1 пример): ерозивни облици рељефа;
МОРФОЛОШКИ, -а, -о (2 примера): морфолошка структура града; морфолошка целина града;
ПРИБРЕЖНИ, -а, -о (1 пример): прибрежни облици рељефа (= абразиони облици рељефа);
ПРИМАРНИ, -а, -о (1 пример): примарни облици рељефа;
ТЕРМИЧКИ, -а, -о (1 пример): термичка ружа ветрова;
ФЛУВИЈАЛНИ, -а, -о (1 пример): флувијални облици рељефа.

придев + именица + именица (Гјд./мн.) (9 термина)

АДИЈАБАТСКИ, -а, -о (1 пример): адијабатски градијент температуре;
АПСОРПЦИОНИ, -а, -о (1 пример): апсорпциона способност тла;
АТЛАНТСКИ, -а, -о (1 пример): атлантски тип обале;
ВЕРТИКАЛНИ, -а, -о (1 пример): вертикална рашчлањеност планина;
МОРФОЛОШКИ, -а, -о (1 пример): морфолошка појасност планина;
НИВОСКИ, -а, -о⁴⁷³ (1 пример): нивоска линија језера;
РЕЛИКТНИ, -а, -о (1 пример): реликтни елементи ландшафта;
ТРАНСПОРТНИ, -а, -о (1 пример): транспортна снага реке;
УНУТАРТРОПСКИ, -а, -о (1 пример): унутартропска зона конвергенције (= тропски фронт).

Уколико објединимо примере из подобразаца, видећемо да се укупно 18 придева јавља у детерминативној функцији, од којих само придев *морфолошки* има више потврда (3). Слична је ситуација и када се ради о именицама у позицији управног члана: од 15 именица само су две с више потврда – *облик* (5) и *основа* (2).

3.2.8. Образац 7: именица + (именица [Г јд.] + именица [Г јд.]

Овај образац чине три именице, од којих две, у облику детерминативне синтагме, и саме представљају један вишечлани термин, који је пак зависни члан у оквиру ширег термина. Међу свим забележеним вишечланим терминима само је један (0,1%: *аномалија силе теже* [= *гравитациона аномалија*]) представник овог, како показује литерату-

⁴⁷³ Овај придев, незабележен у РМС и РСЈ, како смо видели, налазимо код Цвијића (1991: 483) у оквиру датог термина.

ра, иначе фреквентног обрасца (исп. KARADŽA-GARIĆ, 1979). Ипак, ни у ранијем периоду развоја наше географске терминологије овај модел није био чест: заправо, И. Бјелаковић не налази у својој грађи ниједан вишечлани термин настао на овај начин (БЈЕЛАКОВИЋ, 2017: 67).

3.2.9. Образац 8: именица + (именица [Г јд.] + и + именица [Г јд./мн.]

Овај је образац налик претходном, али са једном битном разликом: две именице повезане везником *и* чине једну копулативну синтагму, која се пак у оквиру термина јавља као зависни члан. Свега су два термина (0,2%) из нашег корпуса структурирана на наведени начин: *амплитуда плиме и осеке* и *географија становништва и насеља*.

3.2.10. Образац 9: (прилог + придев) + именица

Овај трочлани образац у нашој је грађи репрезентован са следећа четири термина (0,4%):

АЕРОЛОШКИ, -а, -о (2 примера): *аеролошки статична пећина*; *аеролошки динамична пећина*;

ГЕНЕТСКИ, -а, -о (1 пример): *генетски једнородне површине*;

ПЕРИОДСКИ, -а, -о (1 пример): *периодски плављено поље*.

3.2.11. Образац 10: (придев + именица) + (придев + именица [Г јд.])

Дати четворочлани образац чине заправо две детерминативне именичке синтагме, вишечлана термина (*монсунска клима* и *умерена ширина*⁴⁷⁴), од којих друга одређује прву. Овај образац крајње је непродуктиван у забележеној грађи будући да је потврђен само једним примером (0,1%) – *монсунска клима(т) умерених ширина*. Разлог томе вероватно је и тип грађе, те можемо претпоставити да би у континуираном тексту било више потврда за њега.

⁴⁷⁴ Овај термин се не јавља самостално у нашој грађи те отуд и није део инвентара термина које анализирамо, али, како показују интернетски извори (исп. нпр. <https://hr.scribd.com/doc/96030946/oblaci> (приступљено: 22.3.2017)) – и он има аутономан статус.

3.2.12. Образац 11: *придев + именица + именица + именица (Гјд.)*

Такође само један термин (0,1%) потврда је за овај комплексни образац: *хипсометријски метод приказивања рељефа*.

3.2.13. Образац 12: *именица + предлог + именица*

Попут претходна два обрасца, и овај има само једну потврду међу 1.048 забележених вишечланих термина – *деформације на карти*.

Посебно место међу посматраним вишечланим терминима чине они који су преузети из језика изворника у неизмењеном облику.⁴⁷⁵ Таквих је термина укупно седам (0,7%) и преузети су из латинског (*аурора аустралис*, *аурора бореалис*) и шпанског језика (*тера елада*, *тера калиенте*, *тера роса* [= *црвеница*], *тера темпада*, *тера фриа*). Код свих њих постпоновани придев зависни је члан именичке синтагме.

Међу вишечлане термине – будући да су специфични и различити од једночланих – уврстили смо и четири термина који су по структури полусложенице: *блок-дијаграм*,⁴⁷⁶ *карта-основа*, *пилоу-лава*, *цет-стрим*. Међу њима донекле је специфичан термин *карта-основа*, забележен у Мاستило, 2001, будући да му је други део домаћег порекла.

Коначно, на овом месту, у вези са структуром термина, можемо као својеврсну занимљивост поменути и Цвијићеву скраћену енциклопедијску дефиницију *таласи изазвани трусом и вулканским ерупцијама*, коју он, напореда с двочланим термином *земљотресни таласи*, користи да означи врсту таласа данас општепознатих под именом цунами. Будући веома сложена, састављена од чак шест речи, и по томе јединствена, јасно је зашто та синтагма није могла бити подвргнута поступку терминологизације те је данас својеврстан географскотерминолошки архаизам. Наиме, видели смо раније, један од основних захтева који се поставља пред сваки термин јесте прозирност, који ова

⁴⁷⁵ У изворима штампаним ћирилицом у којима су дати термини забележени (Мастило, 2001, Клајн–Шипка, 2006) – они се дају превасходно транслитеровани.

⁴⁷⁶ Овај је термин, како смо видели раније код Цвијића забележен као композита.

Цвијићева крајње дескриптивна синтагма⁴⁷⁷ свакако испуњава. С друге стране, поред те транспарентности термине би требало да одликује и сажетост, језгровитост, што несумњиво није одлика овог својеврсног хапакса. Отуд је сасвим разумљиво што је он данас у потпуности замењен термином *цунами*,⁴⁷⁸ који, осим прозирности, задовољава све остале захтеве који се постављају пред један термин.

У вези с посматраним вишечланим терминима, ваља поменути још једну појаву: њихову редукцију и из ње проистекао дублетизам, односно напоре до коришћења вишечланог термина и од њега добијеног једночланог, простог термина, које, при томе, није праћено никаквим последицама на информативном плану. Наравно, ово није само одлика географског термилошког система, нити само оног дела географског терминосистема који је нама у фокусу пажње (исп. Ћорић, 1988: 77, Ћорић, 2008: 9, Бјелаковић, 2017: 68–69). Заправо, могли бисмо претпоставити, и без анализирања других термилошких система, да је дата појава универзална будући да проистиче из једне од карактеристика вишечланих термина – њихове својеврсне непрактичности у сфери реализације (Ћорић, 2008: 9), која је пак последица њихове комплексности.

Ипак, како грађа показује, и поред релативно великог броја забележених вишечланих термина, таквих вишечланих који наспрам имају одговарајући једночлани термин – нема толико много: укупно 42. Ради се о следећим паровима термина:

абисал (= абисална зона); агломерација (= агломерација насеобинска); антропозоик (= антропозојски период); архаик (= архајска периода); атлас (= атлас географски); батијал (= батијална зона); бифуркација (= бифуркација река = расток); фронт (= ваздушни фронт); дужина (= географска дужина); ширина (= географска ширина);⁴⁷⁹ карта (= географска карта); геопростор (= географски простор); глацијал (= глацијална епоха = ледено доба); девон (= девонски период); епигенија (= епигенетска долина); инверзија (= инверзија температуре = температурна инверзија);

⁴⁷⁷ Наравно, под условом да јој признамо статус термина.

⁴⁷⁸ У овоме српски није изузетак: свега неколико језика има аутохтони назив за ову врсту рушилачких таласа; сви остали, укључујући ту и енглески, немачки, руски, француски и шпански – користе јапански назив (наводимо према <https://en.wikipedia.org/wiki/Tsunami#Etymology> (приступљено: 23.3.2017)).

⁴⁷⁹ Овај и претходни пример уврстили смо на основу наше језичке компетенције.

јура (= јурска периода = јурска формација); камбрија/ камбријум/камбриј (= камбријски период); карбон (= карбонска периода); карта (= географска карта); катаклазити (= катакластичке стене); кенозоик (= кенозојска ера); колувијум (= колувијалне наслаге); креда (= кредна периода); легенда (= легенда карте = тумач знакова); магнитуда (= магнитуда земљотреса); мезозоик (= мезозојска ера); оклузија (= оклузија циклona); палеоген (= палеогени систем); палеозоик (= палеозојска ера = примарно доба); пелагијал (= пелашка област); плутонити (= плутонске стене = дубинске стене); пол (= пол географски); поларник (= поларни круг = стожерник); прогноза (= прогноза времена); регија (= географска регија); салинитет (= салинитет морске воде); силур (= силурски систем); синоптика (= синоптичка метеорологија); терцијар (= терцијарни систем = терцијарни период); трансгресија (= трансгресија мора); тријас (= тријаски систем = тријаски период[a]); турбуленција (= турбулентно кретање); фанерозоик (= фанерозојски еон); фронт (= ваздушни фронт).

Међутим, нису сви наведени парови термина пример за редукацију. Заправо, већина њих је резултат супротног процеса: својеврсне мултивербације,⁴⁸⁰ тј. замењивања једночланог термина вишечланим, пре свега додавањем придева, ради постизања већ семантичке прецизности. Да је то заиста тако, сведоче нам облици датих термина у језицима изворницима (исп. нпр. лат. *tertiarius* и *терцијар/терцијарни систем* или нлат. *bifurcatio* и *бифуркација/бифуркација река*). Ипак, међу наведеним парњацима има и оних код којих се једночлани термин без веће сумње може сматрати примером редуковања вишечланог; таквих је барем пет: *дужина*, *ширина*, *карта*, *инверзија*, *прогноза*. Видимо да су у свих пет случајева у питању вишезначне речи, чије је значење високо контекстуално условљено, од чега донекле одступа *прогноза*.

На самом крају овог поглавља можемо закључити да се, када се ради о вишечланим терминима, посматрани термиолошки подсистем у својим основним цртама не разликује значајније од осталих (под)система. Наиме, вишечлани термини у њему такође су бројни, али ипак не – како је то случај у неким другим (под)системима или у ранијим периодима развоја географског (исп. нпр. Ћорић, 2008: 8, Бјелаковић, 2017: 66) – бројнији од једночланих. Такође, и у овом терминосистему прототипични вишечлани термини, будући далеко најбројнији, јесу они настали по, у нашој класификацији, првом обрасцу: *придев* +

⁴⁸⁰ О овоме в. више у RADOVANOVIĆ, 2004.

именица (нпр. *алувијалне равнице, термички екватор*). Ово је одлика, како смо видели, и других терминолошких (под)система, укључујући ту и творбени (исп. Ћорић, 2008: 8). У нашој грађи образац други по фреквентности – *именица + именица* (нпр. *агенси абразије, ниво кондензације*) – и другде долази одмах иза првог обрасца, али, као и у нашем случају, с далеко мањом продуктивношћу (исп. Ћорић, 2008: 9).

Такође, како грађа показује, што је број чланова једног вишечланог термина већи то је број потврда датог обрасца – мањи, из чега се јасно види, што смо већи и више пута нагласили, да термини као такви теже језгровитости.

С друге стране, уколико добијене податке упоредимо с онима из студије Бјелаковић, 2017: 65–69, видећемо да се јављају, кад су у питању потврђени образци, и неке разлике: наиме, у посматраном терминолошком подсистему присутни су (а) неки образци којих нема у ранијим периодима развоја овог терминосистема, док има и (б) оних који су некад били продуктивни, мање или више, а данас немају потврде у грађи. Укратко ћемо илустровати обе групе:

(а) горенаведеном обрасцу *именица + именица + именица* (*аномалија силе теже*), за који смо већ рекли да нема потврда у изворима насталим у периоду од 1783. до 1867, додаћемо и ове примере који репрезентују остале образце који нису потврђени у датом периоду: *абразиони облици рељефа, генетски једнородне површине, монсунска клима(т) умерених ширина, хипсометријски метод приказивања рељефа, деформације на карти и географија становништва и насеља*.

(б) у овој групи налазе се пре свега они (под)образци који се тичу – данас неуобичајене, а некад, барем у књижевном језику, честе – постпоноване позиције придевског атрибута и препоноване позиције неконгруентног именичког атрибута. Очигледно је, дакле, да недостатак ових (под)образаца у савременом географском терминосистему није последица неких промена које су проистекле из њега самог, већ промена проузрокованих супституцијом односно развојем идиома који је имао функцију књижевног језика. И овде ћемо навести само примере који илуструју дате (под)образце, данас непотврђене, без навођења њихових формула: *сунцеповртано коло Козерога, Солнца затмјеније, обратно Земље коло, јужна ширина земљеописателна, коло повратно*

Козорога, појас умерени северни, обрат Земље северни, појас Земље хладни северни и летно сунцеповратно коло Рака.

3.3. Деривациони потенцијал⁴⁸¹

3.3.1. Опште одлике деривационог потенцијала термина

У уводном делу нашег рада навели смо ставове различитих аутора у вези с тим шта термине чини специфичним делом лексикона једног језика. Посебну смо пажњу посветили ставовима Д. Гортан-Премк, која, како смо видели, у чак шест тачака наводи специфичности термина.

За овај сегмент нашег истраживања посебно је битно оно што ауторка наводи под тачком четири – ограничен деривациони потенцијал термина уопште.⁴⁸² Уколико се томе дода да је ограниченост семантичке дисперзије, а тиме и деривационог потенцијала, нарочито уочљива код термина који су настали ономасиолошким путем, какви су они страног порекла (ГОРТАН-ПРЕМК, 1988: 16), као и то да што је број лексема у оквиру једног термина већи, то је његов деривациони потенцијал мањи (MILIC, 2009: 184) – јасно је да полазна претпоставка у овом сегменту нашег истраживања гласи да је деривациони потенцијал термина који су нам у фокусу пажње, без обзира на њихову бројност, крајње ограничен и скроман. Такође, претпоставили смо да је та њихова особина нарочито изражена код вишечланих термина, који, како смо видели у претходном поглављу, имају знатног удела у укупном броју забележених термина. Анализа ексцерпираних термина, стога, спроведена је да бисмо се уверили у то да ли је поменута претпоставка тачна или не.

Из укупног броја ексцерпираних примера издвојили смо само оне који у нашој грађи наспрам себе имају потврђен одговарајући дериват, тј. деривирану реч с којом постоји јасна семантичко-деривациона веза

⁴⁸¹ Скраћена и измењена верзија овог поглавља објављена је у виду засебног чланка (АЛДАНОВИЋ, 2012а).

⁴⁸² У вези с овим можемо још једном поменути и, за нас овде свакако релевантно, мишљење Р. Катичића да једна реч треба да буде „убијена и балзамована” како би из општег слоја прешла у какав терминосистем (КАТИЧИЋ, 1965–1966: 139).

типа мотиватор – мотивисана реч.⁴⁸³ Таквих је термина укупно 216 и они се, с обзиром на број и врсту деривата, могу поделити у неколике моделе и њихове подтипове.

3.3.2. Модел 1: номинални мотиватор и адјективски дериват

Први модел, уједно и далеко најбројнији (174 потврда), чине само два члана: номинални мотиватор и њиме мотивисан адјективски дериват.⁴⁸⁴ Он се пак може поделити у два подмодела: а) први, и осетно бројнији, можемо назвати *интегрални* будући да га чине они примери у којима приликом деривације не долази до редукције мотиватора (нпр. *геопростор* > *геопросторни*, -а, -о), док б) други, који смо назвали *суплетивни*,⁴⁸⁵ чине примери у којима је редуковани мотиватор послужио као творбена основа мотивисаног придева (нпр. *аерологија* > *аеролошки*, -а, -о).

Први подмодел репрезентован је следећим паровима лексема, њих укупно 117, који се пак могу поделити с обзиром на генетски кри-

⁴⁸³ Отуд ћемо из анализе изузети парове као што је *плувиометар* (= *кишомер*) ('лимени суд за мерење падавина' [Мастило, 2001: 287]) и *плувиометријски*, који је потврђен у термину *плувиометријски режим* ('годишња расподела падавина по месецима или годишњим добима' [Мастило, 2001: 287]), чија нас семантика спречава да их доведемо у такву везу, или пак *карта-картометар-картометрија*, које смо трамо преузетим из језика изворника. Такође, нећемо посматрати ни деривате субјективне оцене, односно деминутивно-хипокористична и аугментативно-пејоративна образовања појединих термина, која су несумњиво део лексикона српског језика, али се због своје природе не могу сматрати терминима (нпр. у РМС даје се: *клинсура* > *клинсурица*; *клинсуретина*, *клинсурина*; *талас* > *таласић*; *таласина*). Коначно, предмет нашег интересовања неће бити ни глаголи који су мотивисани појединим географским терминима, а који нису део нашег корпуса (нпр. [за]*таласати* [се]).

⁴⁸⁴ У вези с обликом датих придева, ваља рећи следеће: приликом навођења придева с финалним -н, да би се избегле евентуалне грешке у морфологији узроковане придевским видом (пре свега код оних придева који нису дати као одреднице у РМС и РСЈ, али, ради уједначавања облика, и код оних који су у речничким изворима потврђени у краћем облику), сви ће придеви бити наведени у дужем облику те ћемо у датом облику наводити и одговарајуће суфиксе. Оваквом нашем поступку у прилог иде чињеница да поједини лексикографски извори један исти придев дају само у дужем или само у краћем облику (исп. *минералан* у КЛалн–Шипка, 2006 и *минерални* у РМС).

⁴⁸⁵ Ову бинарну опозицију, коју смо трамо довољно прозирном и отуд погодном, додуше сада неvezану за моциона образовања, преузели смо из Ћорич, 1982.

теријум, тј. структуру мотиватора на а) оне код којих је мотиватор у потпуности изграђен страним лексичким материјалом (116)⁴⁸⁶ и б) на хибридне мотиваторе код којих се страни елемент (у датом случају, префиксоид) удружује с домаћом основом (један пример).

1. **-ални** (7): алувиј(ум) > алувијални, -а, -о; дилувиј(ум) > дилувијални, -а, -о; елувиј(ум) > елувијални, -а, -о; епицентар > епицентрални, -лна, -о; регион > регионални, -а, -о; територија > територијални, -а, -о; терме > термални, -а, -о;

2. **-ни** (43): абисал > абисални, -а, -о; антиклинала > антиклинални, -а, -о; апсида > апсидни, -а, -о; базалт > базалтни, -а, -о; батијал > батијални, -а, -о; геосинклинала > геосинклинални, -а, -о; гипс > гипсни, -а, -о; глацијал > глацијални, -а, -о; глеј > глејни, -а, -о; градијент > градијентни, -а, -о; гранит > гранитни, -а, -о; гранитоид > гранитоидни, -а, -о; графит > графитни, -а, -о; зенит > зенитни, -а, -о; изоклинала > изоклинални, -а, -о; интрузив > интрузивни, -а, -о; карбонат > карбонатни, -а, -о; квартал > квартални, -а, -о; комплекс > комплексни, -сна, -о; креда > кредни, -а, -о; ландшафт > ландшафтни, -а, -о; латерит > латеритни, -а, -о; лес > лесни, -а, -о; литорал > литорални, -а, -о; литосфера > литосферни, -а, -о; мезосфера > мезосферни, -а, -о; минерал > минерални, -а, -о; палеоген > палеогени, -а, -о; пасати > пасатни, -а, -о; пластика > пластични, -а, -о; плувијал > плувијални, -а, -о; порфир > порфирни, -а, -о; реликт > реликтни, -а, -о; рељеф > рељефни, -а, -о; седимент > седиментни, -а, -о; силикат > силикатни, -а, -о; синклинала > синклинални, -а, -о; структура > структурни, -а, -о; терцијар > терцијарни, -а, -о; флиш > флишни, -а, -о; фосил > фосилни, -а, -о; хумус > хумусни; -а, -о; цирк > циркни, -а, -о;

3. **-асти** (4): бреча > бречасти, -а, -о; бунар > бунарасти, -а, -о; клисура > клисурасти, -а, -о; подзол > подзоласти,⁴⁸⁷ -а, -о;

4. **-инални**⁴⁸⁸ (2): латитуда > латитудинални, -а, -о; лонгитуда > лонгитудинални, -а, -о;

⁴⁸⁶ Наравно, овако велики број примера омогућава и отвара места за класификације које би се тицале творбене структуре и мотивације датих мотиватора у језицима изворницима (уп. нпр. *гипс, јура, с једне стране, и епицентар, метасоматоза*, с друге) или пак њиховог порекла. Ипак, будући да то није у непосредној вези с предметом и циљем нашег рада – нећемо се тиме ни бавити.

⁴⁸⁷ Овај је придев забележен само у оквиру полусложенице *глејно-подзоласта*, која је део термина *глејно-подзоласта тла*.

⁴⁸⁸ Иван Клајн не наводи овај формант међу придевским суфиксима (исп. Клајн, 2003).

5. **-ични** (2): офиолити > офиолитични, -а, -о; период > периодични, -а, -о;⁴⁸⁹
6. **-ски** (58): адијабата > адијабатски, -а, -о; антициклон > антициклонски, -а, -о; атмосфера > атмосферски, -а, -о; валов > валовски, -а, -о; вулкан > вулкански, -а, -о; галактика > галактички, -а, -о; геоботаника > геоботанички, -а, -о; геополитика > геополитички, -а, -о; геотермика (= геотермија) > геотермички, -а, -о; геотехника > геотехнички, -а, -о; геохемија > геохемијски, -а, -о; глечер > глечерски, -а, -о; гномон > гномонски, -а, -о; гравиметрија > гравиметријски, -а, -о; девон > девонски, -а, -о; еквино(к)циј(ум) > еквино(к)цијски, -а, -о; еклиптика > еклиптички, -а, -о; економска географија > економскогеографски, -а, -о; еоцен > еоценски, -а, -о; ефорација > ефорацијски, -а, -о; јура > јурски, -а, -о; камбриј(ум) (= камбрија) > камбријски, -а, -о; каолин > каолински, -а, -о; карбон > карбонски, -а, -о; крас > крашки, -а, -о; кратер > кратерски, -а, -о; меридијан > меридијански, -а, -о; метасоматоза (метасоматизам) > метасоматски, -а, -о; метеор > метеорски, -а, -о; метеорит > метеоритски, -а, -о; монсун > монсунски, -а, -о; морена > моренски, -а, -о; неолит > неолитски, -а, -о; ниво > нивоски, -а, -о; озон > озонски, -а, -о; океан > океански, -а, -о; оркан > оркански, -а, -о; прерија > преријски, -а, -о; ријас > ријаски, -а, -о; савана > савански, -а, -о; сателит > сателитски, -а, -о; сезона > сезонски, -а, -о; сизигиј/сизигија > сизигијски, -а, -о; силур > силурски, -а, -о; синоптика > синоптички, -а, -о; сифон > сифонски, -а, -о; степа > степски, -а, -о; стратосфера > стратосферски, -а, -о; травертин > травертински, -а, -о; трахит > трахитски, -а, -о; тропи > тропски, -а, -о; урбанистика > урбанистички, -а, -о; физичка географија > физичкогеографски, -а, -о; фирн > фирнски, -а, -о; хелиограф > хелиографски, -а, -о; хидрометрија > хидрометријски, -а, -о; хидротехника > хидротехнички, -а, -о; шаријаж > шаријашки, -а, -о;
- б) **-ни** (1): геопростор > геопросторни, -а, -о.

⁴⁸⁹ У РМС уз овај даје се и придев *периодски*, -а, -о, незабележен у нашој неречничкој грађи и данас изобичајен (РСЈ га не бележи). Уколико бисмо пак и овај придев уврстили у наш корпус, тада би се именица *период* са своја два деривата нашла у оквиру другог модела, што не би умногоме променило општу слику о односу та два модела, а нарочито не коначни суд о продуктивности посматраних термина. Осим тога, у Мاستило, 2001, као део вишечланог термина *периодски плављено поље*, налазимо прилог *периодски*, несумњиво настао конверзијом од придева *периодски*, који се пак у датом извору не наводи.

Дати придеви деривирани су различитим суфиксима, међу којима су, рекли бисмо сасвим очекивано (исп. Клајн, 2003: 257, 297), најпродуктивнији **-ни** (43 деривата) и **-ски** (58 деривата).

Међу наведеним терминима специфично место, на неки начин прелазно између овог и наредног подмодела, заузимају поједини латинизми који се јављају у дублетној форми: наиме, термини *алувиј(ум)*, *дилувиј(ум)*, *еквино(к)циј(ум)* и *елувиј(ум)*, као што је познато и као што смо раније видели, имају дуже и краће облике. Уколико бисмо придеве њима мотивисане изводили из краћих облика, тада би они били представници интегралног подмодела; уколико бисмо пак њиховим мотиваторима сматрали дуже облике именице – место би им било међу осталим представницима суплетивног подмодела.

Недоумице се могу јавити и код придева *сизигијски*: како смо видели, услед постојања пара морфолошких дублета – маскулинума *сизигиј* и фемининума *сизигија* – овде имамо један специфичан вид двојне мотивације, те би се овом примеру евентуално могао доделити и самосталан статус унутар наше класификације.

Вишечлани термини *економска географија* и *физичка географија* међу терминима које смо сврстали у интегрални подтип једини су такви – вишечлани, и по томе посебни.

Деривирани придеви највећим делом спадају у групу релационих (нпр. *моренски*, *сизигијски*), затим материјалних (нпр. *графитни*, *порфирни*) – при чему понекад није могуће повући јасну границу између те две класе – те само по изузетку симилативних придева (нпр. *бречаст*, *бунараст*, *кисурост*). У вези с овим последњим, можемо приметити да није случајно што управо лексеме *бунар* и *кисура*, обе одавно примљене и адаптиране, у свом семантичко-деривационом потенцијалу имају могућност грађења (и) овог типа придева.

Суплетивни подмодел пак репрезентован је са следећих 57 парова лексема:

1. **-ални** (2): илувијум > илувијални, -а, -о; колувијум > колувијални, -а, -о;
2. **-ивни** (4): ерозија > ерозивни, -а, -о; корозија > корозивни, -а, -о; регресија > регресивни, -а, -о; трансресија > трансресивни, -а, -о;

3. **-ион**⁴⁹⁰ (17): аблација > аблациони, -а, -и; абразија > абразиони, -а, -о; акумулација > акумулациони, -а, -о; апсорпција > апсорпциони, -а, -о; гравитација > гравитациони, -а, -о; денудација > денудациони, -а, -о; дефлација > дефлациони, -а, -о; еворсија > еворсиони, -а, -о; ингресија > ингресиони, -а, -о; инундација > инундациони, -а, -о; инфилтрација > инфилтрациони, -а, -о; кондензација > кондензациони, -а, -о; миграција > миграциони, -а, -о; навигација > навигациони, -а, -о; популација > популациони, -а, -о; рекреација > рекреациони, -а, -о; солифлукција > солифлукциони, -а, -о;

4. **-ични** (1): ендореизам > ендореични, -а, -о;

5. **-ски** (33): аерологија > аеролошки, -а, -о; антропозоик > антропозојски, -а, -о; архаик > архајски, -а, -о; астрономија > астрономски, -а, -о; географија > географски, -а, -о; геоморфологија > геоморфолошки, -а, -о; геостратегија > геостратешки, -а, -о; геохидрографија > геохидрографски, -а, -о; демографија > демографски, -а, -о; екологија > еколошки, -а, -о; етнографија > етнографски, -а, -о; зоогеографија > зоогеографски, -а, -о; кенозоик > кенозојски, -а, -о; лимнологија > лимнолошки, -а, -о; мезозоик > мезозојски, -а, -о; морфологија > морфолошки, -а, -о; морфометрија > морфометријски, -а, -о; орографија > орографски, -а, -о; палеографија > палеографски, -а, -о; палеозоик > палеозојски, -а, -о; педологија > педолошки, -а, -о; петрографија⁴⁹¹ > петрографски, -а, -о; стереографија > стереографски, -а, -о; стратиграфија > стратиграфски, -а, -о; стратосфера > стратосферски, -а, -о; топографија > топографски, -а, -о; фанерозоик > фанерозојски, -а, -о; фенологија > фенолошки, -а, -о; хидрогеологија > хидрогеолошки, -а, -о; хидрографија > хидрографски, -а, -о; хипсографија > хипсографски, -а, -о; хипсометрија > хипсометријски, -а, -о; хорологија > хоролошки, -а, -о.

Из горенаведених примера види се да се мотиватори, с обзиром на свој облик, могу разврстати у три групе: оне који се завршавају на **-ија**⁴⁹² (најбројнији – укупно их је 47 – али не и семантички разноврсни: означавају или различите научне дисциплине или појаве),

⁴⁹⁰ За разлику од Стјепана Бабића, Иван Клајн (2003: 270) овај суфикс даје без иницијалног **-и-**, које сматра делом основе.

⁴⁹¹ У Клајн–Шипка, 2006 придев *петрографски*, -а, -о дефинише се као ‘1. који се односи на петрографију; 2. који описује стене’.

⁴⁹² С обзиром на творбени статус ових именица, сматрамо да у овом случају није оправдано говорити о суфиксу **-ија**, како то чини И. Клајн (2003: 234).

оне чији је финални део суфиксоид **-зоик** (пет назива разних ера у којима је постојао живот: *антропозоик*, *кенозоик*, *мезозоик*, *палеозоик*, *фанерозоик*), те, назваћемо их тако уопштено због непостојања неке заједничке особине, барем кад се ради о њиховој форми – остале (*архаик*, *ендореизам*, *илувијум*, *колувијум*). Међу припадницима последње групе два термина захтевају посебан осврт: наиме *илувијум* и *колувијум* обликом су блиски дублетним латинизмима поменутим у оквиру интегралног подтипа, али, за разлику од њих, ови су у нашим изворима⁴⁹³ потврђени само у дужем облику, те је њихова припадност овоме подтипу – неупитна.

Што се тиче мотиватора са завршетком **-ија**, овде можемо само констатовати нешто што је одавно примећено у нашој стручној литератури (исп. нпр. Вавић, 1986: 180–183, Клајн, 2003: 235): приликом грађења деривата неке се именице редукују, а неке не. Како наша грађа показује, деривата добијених од редуковане основе знатно је више (однос је 50 : 14).⁴⁹⁴

Када су пак у питању форманти којима су деривирани придеви, видимо да се и унутар овог подтипа својом продуктивношћу издваја суфикс **-ски** (33), за којим долази, са упола мање деривата (17), **-иони**.

3.3.3. Модел 2: именица и више истозначних адјективских деривата

Овај модел чине они примери где наспрам номиналног мотиватора имамо такође адјективски дериват, али сада не један него два или чак три, при томе, како показују речници и забележени контексти, истозначна – дакле, јављају се творбени дублети на бази суфиксне синонимије. Овај је модел с осетно мање потврда него претходни – укупно је забележено 18 мотиватора, при чему смо и овог пута забележене примере, али сада користећи број регистрованих деривата као класификациони критеријум, поделили у два подтипа: а)

⁴⁹³ Заправо, у само једном извору – Мاستило, 2001.

⁴⁹⁴ На овоме месту нећемо се бавити утврђивањем евентуалне правилности у томе будући да је то тема која би захтевала знатно обимнији корпус и изашла би из оквира овог истраживања.

именице наспрам којих се јављају два придева, и б) оне наспрам којих функционирају три придева.

Први подмодел приметно је бројнији од другог – наспрам укупно 13 мотиватора јављају се два деривата, док пет имају по три деривата. Ради се о следећим примерима, који се опет могу поделити на а) интегралне и б) суплетивне, али и на в) комбинацију та два, тј. мотиватор који наспрам себе има један дериват настао додавањем творбеног форманта на нередукovanу основу, а један изведен од редуковане основе:

а) дијамант > дијамантни, -а, -о, дијамантски, -а, -о; доломит > доломитични, -а, -о/доломитски, -а, -о; екватор > екваторијални, -а, -о/екваторски, -а, -о; клима(т) > климатски, -а, -о/климски, -а, -о; пол > поларни, -а, -о/полни, -а, -о; прогноза > прогнозни, -а, -о/прогностички, -а, -о; тријас > тријаски, -а, -о/тријасни, -а, -о; циклон (циклона) > циклонални, -а, -о/циклонски, -а, -о;

б) плутонизам > плутонистички, -а, -о/плутонски, -а, -о; сеизмичитет > сеизмички, -а, -о/сеизмични, -а, -о;

в) вегетација > вегетациони, -а, -о/вегетацијски, -а, -о; дислокација > дислокациони, -а, -о/дислокацијски, -а, -о; моноклинала > моноклинални, -а, -о/моноклинични, -а, -о.

Из датих примера види се да је и овде (нај)више представника интегралног типа: наспрам девет таквих стоје само два представника суплетивног и три комбинованог. Такође, дублетизам забележених деривата, што је, наравно, и очекивано, резултат је употребе различитих творбених форманата: било да се ради о два форманта домаћег порекла (дијамантни, -а, -о/дијамантски, -а, -о; сеизмички, -а, -о/сеизмични, -а, -о; тријас > тријаски, -а, -о/тријасни, -а, -о) или пак, што је знатно чешћи случај, једном домаћег а другом страног порекла (вегетација > вегетациони, -а, -о/вегетацијски, -а, -о; дислокација > дислокациони, -а, -о/дислокацијски; доломит > доломитични, -а, -о/доломитски, -а, -о; екватор > екваторијални, -а, -о/екваторски, -а, -о; клима(т) > климатски, -а, -о/климски, -а, -о; моноклинала > моноклинални, -а, -о/моноклинични, -а, -о; плутонизам > плутонистички, -а, -о/плутонски, -а, -о; пол > поларни, -а, -о/полни, -а, -о; прогноза > прогнозни, -а, -о/прогностички, -а, -о; циклон (циклона) > циклонални, -а, -о/циклонски, -а, -о).

Други подтип посматраног модела репрезентован је са пет мотивних термина и њиховим дериватима, међу којима имамо деривате припаднике интегралног (три) и комбинованог типа (два):

- а) магма > магматични, -а, -о/магматички, -а, -о/магматски, -а, -о; ороген > орогенски, -а, -о/орогенетски,⁴⁹⁵ -а, -о/орогени, -а, -о; планета > планетарни, -а, -о/планетни, -а, -о/планетски, -а, -о;
- б) дисперзија > дисперзијски, -а, -о/дисперзни, -а, -о/дисперзиони, -а, -о;⁴⁹⁶ пелагијал > пелашки, -а, -о/пелагички, -а, -о/пелагијални, -а, -о.

Чињеница да наспрам једне именица постоје чак три истозначна, релациона придева – да се објаснити тиме да међу датим придевима два (*магматички*, *орогенски*) представљају својеврсне творбене архаизме: припадају најстаријим нашим изворима (Цвилић, 1991) и у савременим изворима их нема. Такође, иако сва три придева мотивисана именицом *планета* имају потврду у речнику КЛалн–Шипка, 2006, како показује поменути извор, они нису потпуни синоними: придев *планетарни* је двозначан ('1. који обухвата, који се односи на целу планету Земљу; 2. који се односи на планете'), при чему је његово друго значење истоветно значењу придева *планетни* и *планетски*. Придеви деривирани од именице *дисперзија* пак, будући синонимични и забележени у савременим изворима,⁴⁹⁷ представљају унеколико изузетак.

3.3.4. Модел 3: именица и два разнозначна адјективска деривата

Као трећи издвојили смо модел на први поглед сличан претходном, будући да наспрам номиналног мотиватора опет имамо два адјективска деривата, али сада – разнозначна и припадника различитих класа придева: квалификативних, материјалних и/или релационих. Овај је тип репрезентован најмањим бројем примера: трима мотиваторима и њиховим дериватима, који су настали додавањем творбеног форманта на нередукovanу основу:

- кварц > кварцни, -а, -о/кварцевит, -а, -о;

⁴⁹⁵ Овај би придев могао бити дериват (и) именица *орогенеза*.

⁴⁹⁶ У КЛалн–Шипка, наводи се и придев *дисперзиван*, -вна, -о, али се изводи из француског *dispersif*, те га отуд не сматрамо мотивисаним.

⁴⁹⁷ *Дисперзни* и *дисперзијски*, како смо навели раније, имају потврду само у РСЈ, док се *дисперзиони* даје у КЛалн–Шипка, 2006 и РМС.

кристал > кристаласти, -а, -о/кристални, -а, -о;

талас > таласасти, -а, -о/таласни, -а, -о.

Првнаведени пар придева захтева посебан осврт због извесних недоумица које се не тичу првог придева, који је и данас сасвим фреквентан и обичан, већ другог, који је забележен само код Цвијића (2000: 162) у термину⁴⁹⁸ *кварцевити порфир*. Наиме, из контекста се не може видети да ли је придев *кварцевит* синонимичан с придевом *кварцини*, који не налазимо код Цвијића, или није. Уколико јесте, термину *кварц* и његовим дериватима место би било у првом подтипу претходног модела. По свој прилици, међутим, ова два придева ипак нису синонимична: и Клајн и Бабић, говорећи о придевским суфиксима, издвајају и формант **-овит/-евит**, којим се граде превасходно придеви са значењем, како га Бабић формулише, „који је пун и”⁴⁹⁹ (Вавић, 1986: 430). Клајн, с друге стране, заједно с још неколико придева са значењем „рудног богатства” (Клајн, 2003: 291), чак наводи и придев *кварцовит*, фонетски дублет посматраног придева.

3.3.5. Модел 4: секундарна мутација

Овај модел чине примери у којима је присутна, раније већ поменута, тзв. секундарна мутација (Вавић, 1986: 44), тј. појава да се релациони придев изведен од једне именице односи и на другу именицу обликом и значењем блиску првој (нпр. *филозоф*, *филозофија* > *филозофски*, -а, -о).⁵⁰⁰ С. Бабић примећује да је ова појава нарочито честа

⁴⁹⁸ Наравно, под условом да се ова именичка синтагма, само једном регистрована, јавља с термилошком вредношћу.

⁴⁹⁹ Симболом *i* Бабић представља именицу која мотивише одговарајући придев; нпр. *брдовит* → ‘који је пун брда’.

⁵⁰⁰ Овакво Бабићево дефинисање дате појаве имплицира да је у оквиру пара мотиватора једна од лексема, када се ради о творбеној структури, надређена оној другој. Иако он на почетку своје монографије не казује да ли назив струке/научне дисциплине или пак особе која се њима бави – сматра таквом лексемом (Вавић, 1986: 44), касније (Вавић, 1986: 183), говорећи о суфиксу **-ија**, он поједине *nomina professionis* помоћу нултог суфикса изводи из назива струка/научних дисциплина. Ипак, закључује да се то питање може сматрати отвореним. Ни И. Клајн не доводи овај проблем до краја: наиме, он код горенаведеног пара примера сматра назив науке примарнијим или пак говори о ‘корелацији суфикса’, тј. констатује да с истом основном облик на **-ија** значи радњу, а онај на **-о** вршиоца или носиоца радње (Клајн, 2003: 234).

код именица којима се означавају називи места и одговарајућих етника или пак, што је присутно без изузетка код свих наших примера, називи струка и научних дисциплина и особа које се њима баве.

У нашем је корпусу 11 парова термина који наспрам себе имају исти релациони придев:⁵⁰¹

вулканологија, вулканолог > вулканолошки, -а, -о; геологија, геолог > геолошки, -а, -о; картографија, картограф > картографски, -а, -о; климатологија, климатолог > климатолошки, -а, -о; метеорологија, метеоролог > метеоролошки, -а, -о; океанографија, океанограф > океанографски, -а, -о; сеизмологија, сеизмолог > сеизмолошки, -а, -о; спелеологија, спелеолог > спелеолошки, -а, -о; туризам, турист(а) > туристички, -а, -о; хидрологија, хидролог > хидролошки, -а, -о; хидрометеорологија, хидрометеоролог > хидрометеоролошки, -а, -о.

Међу наведеним мотиваторима запажа се један доминантан творбени модел у којем се јавља суфиксоид **-логија**, када се ради о називу науке, односно *-лог*, када је у питању именица којом се денотира особа која се датом дисциплином бави: чак је осам таквих парова мотиватора међу 11 забележених (вулканолог[ија], геолог[ија], климатолог[ија], метеоролог[ија], сеизмолог[ија], спелеолог[ија], хидролог[ија], хидрометеоролог[ија]).

3.3.6. Модел 5: именица и два разностепена деривата

Као пети модел издвојили смо номиналне мотиваторе наспрам којих стоје два деривата, али сада један првостепени и један другостепени. Забележени број оваквих творбених ланаца састављених од два творбена пара веома је мали – свега их је пет, што је, свакако, последица типа корпуса:

дисперзија > дисперзни, -а, -о > дисперзност;
зона > зонални, -а, -о > зоналност;
континент > континентални, -а, -о > континенталност;
сеизмичитет⁵⁰² > сеизмични, -а, -о > сеизмичност;
пол > поларни, -а, -о > поларник.

⁵⁰¹ Део нашег корпуса су и поједини други парови именица којима се означавају научне дисциплине и људи који се њима баве, али који наспрам себе немају потврђен придев (нпр. *гласиологија–гласиолог*), те отуд и нису могли бити сврстани у дати модел.

⁵⁰² Ову и претходну именицу и њима мотивисане придеве поменули смо већ у оквиру других типова.

Четири од забележених другостепених деривата (*дисперзност, зоналност, континенталност, сеизмичност*) настала су по истом, веома фреквентном, творбеном моделу: транспозицијом, тј. поименичавањем одговарајућих придева помоћу суфикса *-ѓст*, форманта чија је једина функција управо поименичавање придева и који је међу изофункционалним суфиксима далеко најпродуктивнији (Клајн, 2003: 178).⁵⁰³

Термин *поларник* пак, како смо видели у делу рада посвећеном латинизмима, резултат је универбације: настао је елидирањем вишечланог термина *поларни круг*, на који је додат формант *-ик* (поларни [круг] + *-ик*).

3.3.7. Модел 6: именица и вербални дериват

Коначно, шести модел чине номинални мотиватори и њима мотивисани глаголи. Међутим, код овог се типа јављају две недоумице: прва се тиче утврђивања чињенице да ли је глагол заиста мотивисан именицом, или се пак ради о двема позајмљеницама примљеним независно једна од друге, док се друга недоумица, уколико је глагол заиста мотивисан у српском језику, тиче вишеструке мотивације, односно проблема утврђивања његовог мотиватора.

У вези с првом наведеном недоумицом, можемо поставити питање где се може, и да ли се уопште може, повући јасна граница између оних именица и глагола страног порекла који у српском језику имају заједничку основу, али који се не могу довести у везу мотиватор – мотивисана лексема, и оних глагола који се у српском језику могу сматрати мотивисаним одређеном именицом (и/или придевом). И. Клајн као примере за прву групу, дајући и одговарајуће именице с заједничким основама, наводи бројне глаголе, као што су: *диктирати* (*диктат*), *жонглирати* (*жонглер*), *монтирати* (*монтажа*), *негирати* (*негација*) и др., за које кратко констатује да се „не могу сматрати изведеницама” (Клајн, 2003: 356). С друге стране, глаголе као што су *селекционирати* (<*селекција*), *критизирати* (<*критика*), *полемизирати/полемисати* (<*полемика*), *спецификовати* (<*специфичан*) – он сматра мотивисаним.

⁵⁰³ Да би илустровао ову своју тврдњу, И. Клајн наводи податак да номинални деривати на *-ѓст* у *Обратном речнику српскога језика* М. Николића заузимају читавих 56 страна.

За оне пак као што су *организовати* и *ауторизовати* сматра да се тешко могу сматрати мотивисаним, јер се семантички не могу довести у везу с именицама *орган*⁵⁰⁴ и *аутор* (Клалн, 2003: 358). Нажалост, у овоме не видимо неки систем који би нам могао помоћи у анализи.

Међу терминима које смо забележили следећих 10 именица имају наспрам себе глаголе с којима су у несумњивој обличкој и значењској вези, при чему карактер прве није лако у потпуности осветлити:⁵⁰⁵

абразија (‘одроњавање земље под дејством таласа’) – *абрадирати* (‘1. [о]стругати, [са]стругати. 2. одронити, одроњавати; односити трењем, разарати’); *дислокација* (‘измена распореда геолошких слојева под дејством тектонских процеса’) – *дислоцирати* (‘померити, померати, помаћи с места; разместити, размештати, распоредити, распоређивати’); *инундација* (‘1. плављење, поплава, поводањ. 2. плавно подручје водотока, обухвата појас између речног корита и линије вишег терена или насип’) – *инундирати*,⁵⁰⁶ *кристал* (‘тело састављено од правилно састављених атома јона или молекула у облику полиедра’) – *кристалисати* / *кристализовати* / *кристализирати* (‘бити захваћен процесом кристализације, прећи, прелазити у кристално стање, претворити се, претварати се у кристал’); *нивелир* (‘справа за мерење и упоређивање надморских висина геометријском методом’) – *нивелирати*/нивелисати (‘одредити, одређивати висинску разлику између двеју или више тачака на површини Земље’); *реамбулација* (‘допуњавање и исправљање географских карата и планова на терену’) – *реамбулирати* (‘спровести или спроводити реамбулацију’); *стратификација* (‘образовање слојева, таложење у слојеве, слојевитост, наслаганост’) – *стратификовати* (‘слагати у слојеве, таложити у слојевима, услојити’); *топографија* (‘1. а. географска дисциплина чији су предмет проучавање, мерење и снимање површине Земље и њено приказивање на плановима и картама. б. посао на изради географских карата. 2. а. својство и изглед површине Земље на неком месту. б. површина и распоред делова или појединих тачака неког подручја. 3. а. описивање неког места. б. описивање места са неком променом на телу’) – *топографисати* (‘а. проучавати, мерити и снимати

⁵⁰⁴ Као мотиватору у овом случају, уколико бисмо глагол ипак сматрали мотивисаним, предност бисмо могли дати једној другој именици – *организација* (*организ[ација]* + *-овати*), при чему и семантика датих речи то допушта.

⁵⁰⁵ Управо због тога наводимо значења датих именица и глагола.

⁵⁰⁶ Једину своју потврду овај глагол има у Цвиљ, 1966: 85 (‘Већ на јесен издан се пење до на површ и инундира равнице.’).

површину Земље’); *урбанизација* (‘процес стварања и ширења градова и преварање сеоских подручја у град; досељавање сеоског становништва у град’) – *урбанизовати* (‘спровести, спроводити урбанизацију, да(ва)ти (чему) градске особине’); *шрафа* (‘свака од танких цртица којима се на мапама означава рељеф’) – *шрафирати* (‘цртати планине шрафама’).

Укратко ћемо анализирати забележене парове лексема: код првог пара обличка нас разлика, наслеђена из латинског језика (лат. *abrādō*), спречава у томе да глагол сматрамо деривираним од именице,⁵⁰⁷ иако међу њима двома, како показују горенаведене речничке дефиниције,⁵⁰⁸ постоји јасна семантичка веза. Насупрот томе, у пару *нивелир–нивелирати/нивелисати* постоји несумњива обличка веза, али нас семантичко неподударање, и поред јасне везе двеју речи, именице и глагола⁵⁰⁹ – спречава да их доведемо у однос типа мотивна – мотивисана реч. Слично семантичко неподударање имамо и у пару *дислокација–дислоцирати*, тако да ни у овом случају глагол не можемо сматрати мотивисаним именицом. Код свих осталих парова, међутим, како нам показују дефиниције, постоји јасна семантичка веза између глагола и именице, која је праћена и обличким подударањем, при чему, додуше, уколико именице сматрамо мотиваторима,⁵¹⁰ приликом деривације већине глагола

⁵⁰⁷ Супротно гледиште налазимо код И. Клајна (2003: 353): он поред примера глагола чији је фонетски лик такође настао под утицајем страног предлошка, као у *музицирати*, *лоцирати*, *провоцирати*, али који се, признајемо и слажемо се у томе с Клајном, могу сматрати мотивисаним (овом у прилог иде и чињеница да алтернација /к/ са /ц/ испред /и/ представља једну од особености нашег фонолошког система, која се јавља и у глаголској парадигми) – наводи и оне глаголе с извршеним морфонолошким алтернацијама и „фонетским аномалијама” којих у српском језику нема, али које он свеједно сматра мотивисаним (нпр. *алузија* > *алудирати*, *корозија* > *кородирати*, *анексија* > *анектирати*, *колапс* > *колабирати*). У овом другом случају ми бисмо дате глаголе радије сматрали адаптираним облицима страних глагола, иако су, несумњиво, „глаголи [...] знатно мање подложни позајмљивању него именице” (Клајн, 2003: 352).

⁵⁰⁸ Све су дефиниције, наравно с изузетком оне за глагол *инундирати*, преузете из речника Клајн–Шипка, 2006.

⁵⁰⁹ Дакле, дефиниција глагола не подразумева одређивање висинске разлике искључиво нивелиром. Оваква дефиниција, с друге стране, дала би нам за право да именицу изведемо из глагола, што би међу забележеним примерима био јединствен случај и што би довело до појаве још једног модела, али не би променило крајњу слику о деривационом потенцијалу датих термина.

⁵¹⁰ У оваквим случајевима Б. Ћорић даје предност глаголу као мотиватору будући да је радња примарно везана за глагол а секундарно за именицу (о томе в.

морамо претпоставити редукције мотиватора (нпр. *топограф[ија] + -исати > топографисати*; *урбаниз[ација] + -овати > урбанизовати*).

Када се ради о другој недоумици – проблему вишеструке мотивације – јасно је да је она чест пратилац творбених анализа (исп. нпр. Ћорић, 2008: 27–29), без обзира на морфолошку припадност посматраних деривата,⁵¹¹ те да ни географски термини у томе нису изузетак. Ипак, међу наведеним глаголима нема таквих које бисмо сматрали мотивисаним придевом, било због тога што нам то не омогућава значење глагола било због тога што одговарајућег придева и нема.

Дакле, како показују речничке дефиниције и контексти у којима су дати примери забележени, међу 10 посматраних парова седам глагола сматрамо мотивисаним одговарајућим именицама (*инундација – инундирати*; *кристал – кристалисати/кристализовати/кристализирати*; *реамбулација – реамбулирати*; *стратификација – стратификовати*; *топографија – топографисати*; *урбанизација – урбанизовати*; *шрафа – шрафирати*).

Међу датим паровима издваја се *кристал – кристалисати/кристализовати/кристализирати* будући да је једини у ком се јављају творбени триплети.⁵¹²

Поједини се термини јављају у оквиру два различита модела, тако да, кад се они укрсте, пред собом имамо нешто већа семантичко-деривациона гнезда, с првостепеним и другостепеним дериватима; таква су следећа:

– дисперзија > дисперзијски, -а, -о /дисперзни, -а, -о /дисперзиони, -а, -о; дисперзност;

– кристал > кристаласти, -а, -о, кристални, -а, -о, кристалисати/кристализовати/кристализирати;

– пол > поларни, -а, -о/полни, -а, -о, поларник;

– сеизмичитет > сеизмички, -а, -о/сеизмични, -а, -о, сеизмичност.

Међу четири посматрана немотивисана термина посебно се својом продуктивношћу издваја именица *кристал*, за шта свакако

више у Ћорић, 2008).

⁵¹¹ И. Клајн (2003: 359) наводи читав низ глагола који могу бити мотивисани именицом или придевом (нпр. *идеализовати* [*< идеал/идеалан*], *морализовати* [*< морал/моралан*]).

⁵¹² Сва три облика забележена су само у Клајн–Шипка, 2006, РМС и РСЈ, што је свакако последица одабира грађе у датим изворима.

објашњење ваља потражити у њеном нешто ширем семантичком потенцијалу: у РМС она има три различита значења, од којих је једно дато с квалификатором *фиг.*⁵¹³

Из свега горе реченог види се следеће: забележени мотиватори и њима мотивисани деривати, с обзиром на различите класификационе критеријуме, могу се поделити у (барем) шест модела, у оквиру којих се јавља неколико подтипова. Овако разуђена класификација на први поглед може сугерисати то да је условљена бројем забележених деривата те да је деривациони потенцијал термина страног порекла који чине географски терминолошки систем – знатан. Међутим, и поред тога што су поједини међу посматраним терминима умерено продуктивни будући да су послужили за грађење неколико деривата (нпр. *кристал*) – далеко највећи део термина (192 од 216), уколико уопште има потврђен неки, мотивисао је само један дериват, најчешће придев деривиран суфиксом *-ски*, што говори о томе да је њихов деривациони потенцијал крајње скроман.

Овако скроман, заправо јалов, деривациони потенцијал нарочито је изражен код вишечланих термина, иначе, како смо имали прилике да видимо у претходном поглављу, веома заступљених у укупном броју ексцерпираних примера: само два таква термина (од 1.048!) наспрам себе имају потврђен дериват (*економска географија* > *економскогеографски*, -а, -о; *физичка географија* > *физичкогеографски*, -а, -о).

Наведени подаци, који се односи на врсте модела и подмодела као и на њихову бројност – табеларно се могу представити на следећи начин:

модел	пример	број примера
1. номинални мотиватор и адјек. дериват 2 подмодела: а) интегрални б) суплетивни	а) <i>еоценски</i> б) <i>абразиони</i>	а) 117 б) 57

⁵¹³ У истом речнику дају се и придев *кристалински*, -а, -о и именица *кристалност*, који, међутим, због провенијенције и непостојања података о извору – нису део нашег корпуса.

2. именица и више истозначних адјек. деривата; 2 подгрупе: 1) 2 деривата 2) 3 деривата; први с три, а други с два подмодела: а) интегрални б) суплетивни в) комбиновани	1) а) <i>дијамантни/дијамантски</i> б) <i>сеизмични/сеизмички</i> в) <i>вегетациони/вегетацијски</i> 2) а) <i>планетни/планетарни/планетски</i> б) <i>пелашки/пелагички/пелагијални</i>	а) 13 б) 5
3. именица и два разнозначна адјек. деривата	<i>кристаласт/кристални</i>	3
4. секундарна мутација	<i>вулканологија/вулканолог > вулканолошки</i>	11
5. именица и два разностепена деривата	<i>зона > зонални > зоналност</i>	5
6. именица и вербални дериват	<i>топографија > топографисати</i>	7

Табела 4: Врсте и бројност структурних модела

Из свега овога да се закључити да је наша полазна претпоставка у потпуности потврђена те да се географски термини страног порекла својом ограниченим деривационим потенцијалом не издвајају од представника других терминосистема. Наравно, уколико би се анализа спровела на (још) обимнијем корпусу, можда би се дошло до унеколико друкчијих резултата, који, међутим, убеђени смо, не би битније утицали на наш коначни закључак.

4. ПОЈМОВНА КЛАСИФИКАЦИЈА ФИЗИЧКОГЕОГРАФСКИХ ТЕРМИНА СТРАНОГ ПОРЕКЛА⁵¹⁴

4.1. Приступ класификацији

У овоме делу наше анализе, приликом давања прегледа појмовне рашчлањености грађе термина из области физичке географије, пре свега геоморфологије и хидрологије – користићемо се као предлошком, уз нужне измене, класификацијом датом у Šic, 1994: 25–28, али с једном битном разликом: сви термини који се нађу у оквиру једне врсте неће бити нужно истозначни/блискозначни с термином којим је та врста именована, како је то често у Šic, 1994, већ ће пре бити у односу хипонимије, нпр. под *Језеро* навешћемо све оне термине којима се означавају различите врсте језера. Осим тога, у оквиру једне врсте наводићемо и термине које означавају различите процесе у вези с надређеним термином, али и резултате таквих процеса, а који нису нашли место у некој од других врста.

Наравно, уколико се деси да за поједине Шицове врсте не буде примера у нашој грађи, што је сасвим извесно будући да дату класификацију карактерише изразита атомизација – то ћемо и регистровати јер може бити индикативно с обзиром на рестрикцију коју смо применили приликом формирања корпуса. Уколико се, с друге стране, због разноврсности и карактера наше грађе и неизбежне комплексности у класификацији која ће из тога проистећи – укаже потреба да се Шицова класификација прошири новим или преименовањем већ постојећих врста и група, то ћемо и учинити, уз маркирање првих знаком *, а других •.

Наше пак фокусирање на термине из физичке географије, и то превасходно на оне којима се означавају различите форме рељефа и врсте водених токова, да се објаснити тиме да су они најбројнији међу

⁵¹⁴ Ово поглавље представља измењену верзију чланка Алдановић, 2016.

свим прикупљенима терминима (613) те, с обзиром на њихове денотате, најзахвалнији за једну овакву анализу. Осим тога, чињеница да је физичка географија код лаика често синоним за географију уопште, будући да је предмет њеног интересовања најдоступнији чулима човека, додатно је утицала на овакав наш избор.

4.2. Општи термини

1. *Рељеф* (27):⁵¹⁵ абразиони облици рељефа (= прибрежни облици рељефа), абразиони прибрежни рељеф, антропогени рељеф, аридни рељеф, генерација рељефа, глацијални рељеф (= леднички рељеф), денудациони рељеф, еолски рељеф, ерозивни облици рељефа, инверзиони рељеф, криогени рељеф, литорални рељеф, мегарељеф, мезорељеф, моренски рељеф, нанорељеф, полициклички рељеф, примарни облици рељефа, реликтни рељеф, рељеф, секундарни рељеф, скулптурни рељеф, структурно-денудациони рељеф, субареални рељеф, субглацијални рељеф;

2. *Ландшафт* (8): антропогени ландшафт, вулкански ландшафт, елувијални ландшафт, крашки/кршки ландшафт, културни ландшафт, ландшафт географски, ландшафт, мочварни ландшафт;

3. *Процес и резултат разарања и измене рељефа* (41): аблација, абразија, абразиони облици рељефа, акумулација, алувиј (= алувија = алувијум), антипланација, антропогена ерозија, база акумулације, база денудације, база ерозије, глацијална ерозија (= егзарација = ледничка/ледњачка ерозија), глацијалне насlage, глацијални акумулативни облици, глацијални ерозивни облици, глацијација, денудација, дефлација, еворсија, егутација, еолска ерозија, ерозија, ерозија тла (=

⁵¹⁵ Овде и другде у раду цифрама у заградама означаваћемо број регистрованих термина унутар различитих врста. Због тога што су потврђени у различитим изворима, као посебне посматраћемо и вишечлане синонимичне термине (наравно, само оне који су предмет нашег истраживања) чији је један од конституената различит (нпр. *базалтна магма* – *основна магма*), али не и оне који се могу сматрати фонетским, морфолошким или творбеним дублетима (нпр. *баер* – *баир* – *бајир*, односно *атол* – *атола*). Осим тога, синонимичне термине означаваћемо знаком ‘ = ’ и нећемо их двапут наводити унутар исте врсте, али ћемо их посматрати као посебне и тако бројати.

ерозија земљишта), ефорација, корозија, механичка ерозија (= физичка ерозија), плувијална ерозија, површинска ерозија (= површинско спирање), регресивна ерозија, речна ерозија (= флувијална ерозија), рубна корозија, селективна ерозија, термоабразија, термоерозија, убрзана корозија, фитогена ерозија, хемијска ерозија.

4.3. Називи уздигнутих облика

1. *Брдо, планина* (10): акумулативне планине, вулканске планине, епигеосинклиналне планине, ерозивне планине, мунтања, моноантиклиналне планине, моногенетске планине, ороген, полигенетске планине, фјелд;

2. *Брег, брежуљак* (4): тепа (= тепе), тепеџик, травертински брежуљци, ћувик;

3. *Врх* (2): пик, хобер;

4. *Висораван* (4): вулкански плато, денудациони плато, плато, структурни плато;

5. *Планински гребен* (2): антиклинални гребен, изоклинални гребен;

6. *Падина брда, стрмен* (4): акумулативна падина, ерозивна падина, скала, талус;

7. *Узвишење* (7): геоантиклинала, купола, меза (= меса), монаднок, осар, тимор (= хорст),

8. *Стена и крш* (1): тимор;

9. **Планински масив* (2): громада, масив;

10. **Планински ланац* (3): бедем, кордиљери, сијера;

11. **Вулкан, лава, магма* (35): активни вулкан (= живи вулкан), базалтна лава (= основна лава), базалтна магма (= основна магма), блатни вулкан, вулкан, вулканска ерупција, вулканска купа, вулкански појас, вулканско огњиште, гранитна магма, екструзив, екструзија, еродирани вулкан, ерупција, ефузија, ждрело вулкана, интрузив, интрузија, калдера, кратер, лава, магма, магматично језеро, мар, моногени вулкани, нек, пилоу-лава, површинска ерупција, полигенетски вулкан, слојевити вулкан (= стратовулкан), угашени вулкан;

12. **Издигнуте формације од песка* (3): бархан, дина (= дуна), ерг.

4.4. Називи улегнутих облика

1. •*До(лина) и улегнуће* (23): антецедентна долина, антиклинална долина, вала, базен (= басен), басен речног слива, болсон, вади (= уади), геосинклинала, епигенетска долина (= епигенија), ерозивна долина, изоклинална долина, инсеквентна долина, композитна долина (= сложена долина), консеквентна долина (= сагласна долина), лонгитудинална удолина, моноклинална долина, ресеквентна долина, речна челенка, синклинална долина, тектонска долина, хетеротипне долине, хомотипне долине;

2. *Котлина* (2): казан, корутина;

3. *Дно долине* (1): талвег;

4. *Удубљење у красу* (8): алувијална вртача, бунараста вртача, корутина, псеудодолина, псеудовртача (= псеудопониква), сублакустријска плавина, цирк;

5. *Теснац, клисура* (7): алока, абисус,⁵¹⁶ амбис, капија, епигенетска клисура,⁵¹⁷ кањон, клисура;

6. *Јама, пећина* (12): абразиона пећина (= морска пећина), аеролошки динамична пећина, аеролошки статична пећина, грота, етажна пећина, ефорацијски канал, камин, контактна пећина, спиља (= спиља = шпиља), травертински басен (= када), фосилна пећина;

7. *Јаруга, ров, бразда, бора, корито* (14): авлакоген, антиклинала, бент, валов, јендек/хендек, граба, грабен, јарак, јарданзи, јаруга, моноклинална бора, олука, параклаза, синклинала;

8. •*Руна и мање удубљење* (2): геолошке оргуље, ниша;

9. **Тераса* (17): абразиона тераса, акумулативна тераса (= акумулациона тераса), алувијална тераса, бенч, глацијална тераса, денудациона тераса, ерозивна тераса, моренска тераса, полигенетска тераса, псеудотераса, солифлукуционе терасе, структурна тераса, тераса, травертинске терасе, флувиоглацијална тераса, циркна тераса.

⁵¹⁶ Поједини вишезначни термини, попут овог, наћи ће се у две различите врсте или чак групе.

⁵¹⁷ Уколико је овај термин синонимичан с термином *епигенетска долина*, тада би требало да се нађу унутар исте врсте.

4.5. Називи морфолошко-вегетативних облика

1. **Континент* (1): континент (= континент);

2. *Врста тла* (67): акумулативни карст/крас/крш, алувијална тла, антропогена тла, ареносол (= еолски песак), аридна тла, аридни карст (= пустињски карст), бадландз (= бедленд = рђава земља), бокаж, гипсни карст, глациокарст/глациокрас/глациокрш, глејна тла, глејно-подзоласта тла, ексхумирани карст/крас/крш, зонална тла, интразонална тла, карбонатна тла, карст (= крас/крш), карст/крас умерених ширина, кварцни песак, кластични карст/крас/крш (= кластокрас/кластокрш), крас торњева (= крш кукова), кредни карст/крас/крш, култивисана тла, лес, лесни карст/крас/крш, литосоли, мерокарст/мерокрас (= непотпуни карст/крас/крш), нивални крас/крш, палеотла, пермафрост, плитки карст, подзол (= пепељуша), полигонални карст, полигонално тло, примарни карст/крас/крш (= сингенетски карст/крас/крш), псеудоглејна тла, псеудокарст/псеудокрас/псеудокрш, пуцолана, ранкери, реликтно тло, рендзина, сјероземи, солоди, солонец, солончак, субаквална тла, субнивални крас/крш, такир, тера роса (= црвеница), термички карст/крас/крш (= термокарст), тропски карст/крас/крш, фералитна тла, флувиокарст/флувиокрас/флувиокрш, фосилна тла, халоморфна тла, хидроморфна тла, холокарст/холокрас (= потпуни карст/крас/крш), хортисол (= вртно тло), хумус, чернозем;

3. *Равница* (25): абразиона равница, акумулативне равнице, алувијалне равнице, велике акумулативне равнице, вулкански плато, денудациони плато, зандри, лесна зараван, пампа (= пампас = пампи), панплен, педимент, педиplen, пенеплен (= пинеплен), плакор, плато, платформа, полдер, прерија, примарна моренска равница, примарна равница, савана, синеклиза, таласаста равница, фолдер, форланд;

4. •*Низија и депресија* (4): геодепресија, депресија, изворишна челенка, марше;

5. *Пустара* (11): кампо (= кампос), кевир, ланди, љанос, степа, полигонална тундра, пуста, савана, серир, халка, хамада;

6. *Угар* (1): парлог;

7. *Травњак* (6): канат, ливада, муша, суват, чаир (= чаира = чајир), цајлан;

8. *Поље и потес* (4): контактено крашко/кршко поље, мера, периодски плављено поље, хуерта;

9. *Шума* (10): галеријска шума, екваторијална/екваторска шума (= хилеја), катинга, мангри (= мангрове), селва (= селваси), тајга, тропске влажне шуме, тропске суве шуме, џунгла;

10. *Гај* (1): берак;

11. *Забран* (1): корија;

12. **Остали типови вегетације* (17): гариг (= гарига), макија, мато, монте, оаза, пампа (= пампас = пампи), парамо(с), псеудомакија, пуна, скраб, тера елада, тера калиенте, тера темплада (= тиера темплада), тера фриа (= тиера фрија), томилири, тундра, фригана.

4.6. Називи објеката повезаних с копненим водама

1. *Језеро* (44): акумулативно језеро (= акумулационо језеро), алкалитрофно језеро, алотрофно језеро, амиктичко језеро, валовско језеро, вулканско језеро, глацијално језеро (= глечерско језеро = ледничко језеро), дефлационо језеро (= еолско језеро), димиктичко језеро, дистрофно језеро, Ђол, еворсиона језера, ерозивна језера, ефемерно језеро (= периодично језеро), зоогено језеро, компензациона струја, кратерско језеро, криптодепресија, меромиктичко језеро, метеоритско језеро, моногенетска језера, мономиктичка језера, моренско језеро, нивоска линија језера, олигомиктичко језеро, олиготрофно језеро, поларна језера, полигенетска језера, полимиктичка језера, профундал, реликтно језеро, сапропел (= хитија), сублакустријски извори, тектонска језера, термокрашка језера, тропска језера, холомиктичка језера, циркно језеро, шот;

2. *Мочвара* (6)⁵¹⁸: батак, еутрофна мочвара (= низинска мочвара = травна мочвара), мезотрофна мочвара (= шумска мочвара), олиготрофна мочвара (= висока мочвара = маховинска мочвара), полдер, рит;

3. *Извор* (16): акратотерме (= акратотерми), артешка издан, артешки извор, бунар, гејзер (= гејзир), изворишна челенка, илица, контактни извор, минерални извор, сифонски извор, софион, термални извори, терме, фонтана, хидротермални извори, чесма;

⁵¹⁸ Поједини од овде наведених термина могу бити делом и претходне групе с морфолошко-вегетативним облицима.

4. *Поток* (1): крик;
5. *Река* (5): алогена река, аутохтона река, периодична река, регулисана река, хидрографска мрежа;
6. *Речно корито* (2): маскаре, текне;
7. **Језерско и речно дно* (2): еворсиони лонци (= џиновски лонци), сублакустријска плавина;
8. *Речни рукавац* (1): бифуркација (= бифуркација река = расток);
9. **Речна или језерска обала* (1): бедем;
10. *Притока* (1): конфлуенција;
11. *Окука реке* (1): меандар (= меандер = меандра);
12. *Водопад* (2): каскаде (= слапови), катаракт (= катаракта);
13. *Речни брзак* (1): ђердап;
14. *Устављање воде* (2): хидрогеолошка устава (= хидрогеолошка брана);
15. *Прелаз преко реке* (2): богаз, скела;
16. *Речно ушће* (2): естуар (= естуариј = естуаријум), крик;
17. *Понирућа вода* (1): ретроверзија;
18. *Речна област* (6): делта, ендореична област, инундација, плимска делта, подморске делте, прстаста делта;
19. **Острво* (1): ада;⁵¹⁹
20. **Формација од леда* (6): активни глечер (= активни ледник), банкиза, полисинтетички ледник, полна вода, циркни глечер;
21. **Талас* (5): бор (= маскаре = поророка), капиларни таласи, талас;
22. **Подземна вода и понорница* (13): вадозна вода, гравитационе воде, дамар, дисперзија воде, инфилтрационе воде, јувенилна вода, минерална вода, ретенција, сифон, термалне воде, хипертермалне воде, хипотермалне воде, хомеотермалне воде;
23. **Изливање реке* (1): инундација;
24. **Отицање воде* (2): егзореизам (= спољашње/спољно отицање), ендореизам (= унутрашње отицање);
25. **Колебање воде* (2): сеш, флукуација;
26. **Водени слој* (2): хемоклин, хиполимнион.

⁵¹⁹ Термин *ада* код Шица је смештен у оквиру следеће групе, што сматрамо погрешним.

4.7. Називи за објекте који стоје у вези с морем

1. •*Море и океан* (6): дењиз, епиконтинентално море, интерсинуларно море (= међуострвско море), континентално море (= унутрашње море), океан, светски океан;

2. *Морско дно* (11): абисална равница, абразиона платформа, банк, батијалне наслаге, брак, литорал, океанска котлина, сантина, субмарински извори, таласократон, шкарпада;

3. **Ниво* (3): ниво, ниво воде, ниво мора;

4. *Опадање мора* (1): регресија (= регресија мора);

5. *Повишење мора* (5): зенитна плима, инг्रेसија, маробијо, сизигијска плима, трансгресија (= трансгресија мора);

6. **Мењање нивоа мора* (1): еустазија;

7. *Морски талас* (9): далга, гарбинада, земљотресни таласи (= цунами), капиларни таласи, плимска делта, сеизмички таласи, талас, таласна удолина, таласни брег;

8. *Морска дубина* (11): абисал (= абисална зона), абисалне наслаге (= абисални седименти), абисалне области, абисус, батијал (= батијална зона), пелега, сублиторал, ултраабисал;

9. *Морска плићина* (2): лагуна, риф;

10. *Пешчани спруд* (4): лидо, литорални кордон (= прибрежни спруд), сирта, томболо;

11. *Морски гребен* (1): баријерни риф;

12. *Острво* (7): архипелаг (= острвска група = острвље), атол (= атола), атолон, вулканска острва, континентална острва, океанско острво, шкољ (= шкоља);

13. *Језичак копна* (2): кап, пунта;

14. *Морска обала* (16): абразиона обала, акумулативна обала, атлантски тип обале, баер (= баир = бајир), дискордантна обала (= несагласна обала = попречна обала), игало, инг्रेसионе обале, јалија, клиф, конкордантна обала (= сагласна обала = уздужна обала), литорал, марше, плажа, полдер, ријаска обала, супралиторал;

15. *Морски теснац* (1): канал;

16. *Морски залив* (4): бока, ријас, фирт, фјорд;

17. *Морска лука* (1): лиман;

18. *Област уз море* (3): абразиона површ, абразиона тераса, зона острвских лукова;

19. **Формација од леда* (1): ајсберг (= ледени брег);

20. **Струја* (8): градијентне струје, дивергенција, дрифт, зонална струја, компензациона струја, конвергенција, океанске струје,⁵²⁰ реверзивна струја;

21. **Слој воде* (7): епилимнион, пелагијал (= пелагичка област = пелашка област), термолин (= термолина), халоклин, циркулација;

22. *Узак део копна* (1): истмус.

Гореизнесени подаци у вези с бројем врста и термина унутар различитих група, ради лакше прегледности, могу се приказати и унутар следеће табеле:⁵²¹

група	број врста	број термина	% ⁵²²
Општи термини	3	76	12
Називи уздигнутих облика	12	77	13
Називи улегнутих облика	9	86	14
Називи морфолошко-вегетативних облика	12	148	24
Називи објеката повезаних с копненим водама	26	128	21
Називи за објекте који стоје у вези с морем	22	105	17

Табела 5: Семантичка класификација и бројност физичкогеографских термина

Када је у питању прикупљена грађа, видимо да велик број врста унутар групе не значи нужно и исти такав број термина унутар ње. Тако, на пример, у оквиру прве и друге групе имамо скоро идентичан

⁵²⁰ У нашим изворима даје се и термин *морске струје*, који, међутим, због домаћег порекла оба његова конститутивна члана – није део корпуса.

⁵²¹ Због навођења појединих термина унутар различитих група/врста, њихов укупан збир износи 620.

⁵²² Укупан збир постотака износи 101 због заокруживања на веће и мање вредности.

број термина иако је у потоњој чак четири пута више врста. С друге стране, четврта група, она с највећим бројем термина, има више него двоструко мање врста од пете групе, која је следи по бројности. Ипак, оно што не чуди јесте чињеница да су две наведене групе најбогатије терминима будући да су управо њихови денотати човеку најдоступнији и, неретко, од животног значаја.

Осим тога, видимо да знатан број врста, њих укупно 17, датих у Ћис, 1994 немају представнике међу анализираним терминима. У питању су следеће врсте: *Копно, уопште, Планинско седло, Брдска удолина, Савијутак брда, Страна брда, Подножје брда, Камење, осулина, Планински предео, Крашка долина, Тресетиште, Крчевина, Пропланак, Бара, каљуга, Речни вртлог, Дубоко место у реци, Отворено море, Морско корито*. Унутар издвојене групе најбројније су оне врсте којима се именују различити типови издигнутих облика, што показује да је наша народна географска терминологија, што је и сасвим разумљиво, нарочито развијена када се ради о именовању оних облика рељефа који доминирају на просторима које насељава српски народ.

С друге стране, из класификације се види да смо додали чак 24 нове врсте као и то да смо одређеном броју њих у мањој или већој мери променили назив а тиме и обим. Ово је несумњиво последица чињенице да смо класификацију базирали на знатно већем броју термина од оног присутног у Ћис, 1994, као и чињенице да су термини у наведеном речнику превасходно народни, а они који чине наш корпус – научни, и често новијег постања. Наравно, међу додатим врстама и терминима немали је број оних којима се именују географске реалије које не постоје на подручјима на којима су Срби индигени, те су и речи којима се те реалије именују нужно – страног порекла (нпр. *океан, вулкан* и сл.).

Једна је ствар, међутим, и поред неизбежних непрецизности и/или евентуалног неоправданог изостављања појединих термина из класификације, извесна: (готово) сви географски термини којима се означавају основни појмови из геоморфологије и хидрологије карактеристични за Балканско полуострво нису део нашег корпуса – дакле, домаћег су порекла и немају апсолутног синонима међу онима који су пристигли из других језика (нпр. *планина, брдо, брег, стена, језеро, река, поток, море*).

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Будући да најстарији од најрецентнијег извора дели више од 13 деценија, током којих је несумњиво дошло до (значајних) промена унутар српске географске терминологије, на овом ћемо месту прво дати приказ с бројем појављивања појединих термина по коришћеним изворима и процентима у регистру који дајемо на крају нашег рада, те ћемо добијене податке укратко коментарисати.

Наведени подаци могу се приказати и на начин као у Табели 6:

	број појављивања (место)	у % у односу на укупан број термина	број самосталних појављивања	у % у односу на број термина по извору (место)
Ђурић, 1969	385 (5)	15%	17	4% (8)
Клајн– Шипка, 2006	1026 (2)	40%	214	21% (4)
Мастило, 2001	1956 (1)	77%	1199	61% (1)
Милићевић, 2005	26 (10)	1%	6	23% (3)
Николић, 2000	2 (11)	0,08%	0	– (11)
РМС	720 (3)	28%	4	0,6% (10)
РСЈ	657 (4)	26%	5	0,8% (9)
Цвијић, 1966	94 (7)	4%	7	8% (7)
Цвијић, 1991	265 (6)	10%	72	27% (2)
Цвијић, 2000	76 (8)	3%	9	12% (6)
Ћис, 1994	64 (9)	3%	12	19% (5)

Табела 6: Дистрибуција термина у изворима

Из горње се табеле види нешто је било могуће наслутити, чак с великом сигурношћу претпоставити, и пре саме наше анализе, а нарочито током ње: број забележених термина у једном извору зависи од природе самог извора, али и његовог обима.

Наиме, највећи број различитих термина забележен је у лексикографској грађи, пре свега оној стручној али и општој, при чему далеко највећи број јединица садржаних у регистру потврду има и у Мاستило, 2001, једином речнику географских термина међу посматраним изворима – њих чак 1.956, односно 77% од укупног броја. За овим извором, са осетно мањим али и даље знатним бројем потврђених примера ($1.026 = 40\%$), долази речник Клајн–Шипка, 2006. Ово се може објаснити првенствено чињеницом да је у питању речник страних речи, што је релевантно за наше истраживање, али и свеобухватношћу и обимом самог речника као и коришћеним изворима грађе. Податак да се на трећем и четвртном месту налазе велики шестотомни ($720 = 28\%$) и једнотомни речник ($657 = 26\%$) – такође је очекиван, а таквим бисмо, имајући понегде у виду у критеријуме за ексерпцију грађе,⁵²³ могли окарактерисати и стање у доњем делу табеле.

Једини извор за који би се пре анализе могло претпоставити да ће бити с више јединица заступљен у регистру јесте Ђурић, 1969 ($385 = 15\% = 5$. место). Оваква претпоставка имала би утемељење у чињеници да је дати извор конципиран као енциклопедијски лексикон, у потпуности, како сведочи његов наслов, посвећен географији. Ипак, и оваква његова нижа заступљеност унутар нашег корпуса да се објаснити: дефиниције су у лексикону, што је и разумљиво с обзиром на његову природу, енциклопедијског типа, дакле, прилично дескриптивне, тако да број термина обрађених у њему – није сразмеран релативно великом обиму лексикона (762 стране). Осим тога, немали број одредница чине термини домаћег порекла као и властита имена, пре свега топоними, тј. речи који нису део нашег истраживања.

Ситуација је, међутим, друкчија уколико се погледа проценат термина који су забележени само у једном извору: на првом месту и овога је пута Мاستило, 2001 (61%), што је последица и природе датог извора и његове волуминозности. У осталим случајевима пак стање је унеко-

⁵²³ Овде пре свега мислимо на Николић, 2000 и чињеницу да су ексерпирани само они термини дати с квалификатором *геогр.*

лико друкчије од малопређашњег: на другом је месту Цвијићева *Геоморфологија* (Цвијић, 1991), у којој је 27% термина јединствено. И ово се, међутим, да лако објаснити: дата монографија посвећена је, како се и види из њеног наслова, само једној географској дисциплини, те је и терминологија из геоморфологије у њој знатно комплекснија него у другим изворима, што нужно резултира и појављивањем термина којих другде нема. Осим тога, с обзиром на годину појављивања првог издања ове монографије (1924) – овде је, као и другде код Цвијића, сасвим очекивана појава ортографских, фонетских и морфолошких ликова појединих термина различитих у односу на савремене, што им је, с обзиром на начин на који смо конципирали завршни списак, обезбедило засебно место у нашем регистру (нпр. *атола*, *паралел*, *сеисмологија*, *шкоља*). Пре свега овим последњим може се објаснити и чињеница да је у најстаријем коришћеном извору, Милићевић, 2005, први пут објављеном 1876. године, и поред релативно малог броја термина заступљених у регистру, безмало сваки четврти од њих (23% = 3. место) без пандана у другим изворима (нпр. *гнајз*, *парак*), што указује на интензиван развој наше географске терминологије у времену чији је весник био Ј. Цвијић.

Релативно висок проценат оваквих термина у Šic, 1994 (19% = 5. место) пак последица је врсте и карактера коришћене грађе: како смо видели, знатан део термина ексцерпираних из датог извора има квалификатор *дијал.* и долази из турског језика те је отуд и непознат већини других извора, чак и РМС и РСЈ (нпр. *алока*, *батлак*, *дењиз*).

Насупрот овима и на први поглед парадоксално, неки извори с великим бројем термина имају сасвим мали проценат таквих који нису другде забележени, што је заправо у складу с карактером тих извора. Тако се, на пример, из податка да РМС и РСЈ имају свега 0,8% (= 10. место) односно 0,6% (= 11. место) термина с једном потврдом – јасно открива њихова општедескриптивна природа.

С друге стране, из табеларног приказа регистра може се, између осталог, уочити да су поједини извори имали заједничке изворе грађе или су чак једни послужили другима за то. Тако нам податак да чак 46 термина, од којих су неки крајње специфични (нпр. *адијабатско хлађење*, *алbedo Земље*, *ландшафт*, *субекумена*), има потврде само у Đurić, 1969 и Мاستило, 2001 – може сугерисати да су они или користили заједничке изворе или је пак први, као старији, послужио потоњем као извор.

Конечно, из регистра се може видети који су то термини који имају потврде у свим или скоро свим изворима, на основу чега се може вредновати њихова поузданост, тј. постојаност унутар терминосистема а тиме и релевантност, што свакако може бити од значаја за ауторе неких будућих речника географских термина. Међу овакве, да их назовемо, фундаменталне термине спада пре свега сам назив научне дисциплине чију терминологију проучавамо – *географија*, који од свих термина има највећи број потврда у различитим изворима (девет⁵²⁴), као и, нпр.: *антиклинала*, *атмосфера*, *вулкан*, *екватор*, *кањон* и др., сви са шест потврда.

У вези с овим можемо приметити још нешто: понекад један термин услед различитих ванјезичких околности добија на значају и фреквентности, прелази из терминолошког у општи лексички фонд, што се, међутим, не огледа нужно у броју његових потврда у лексикографским изворима општег типа. Међу илустративнијим примерима за то јесте већ помињана именица *цунами*: за њу потврде имамо у само три извора, сва три релативно рецентна (Ђурић, 1969, Мاستило, 2001, Клајн–Шипка, 2006), док ње, што је и донекле разумљиво, нема у РМС, али ни у, помало неочекивано, РСЈ, најрецентнијем од наших извора, што се по свој прилици може објаснити чињеницом да је овај једнотомник пре свега настао сажимањем РМС.⁵²⁵

У уводном поглављу рада пак видели смо да је географија без икакве сумње једна од најкомплекснијих научних дисциплина, о чему сведочи и изузетно богат инвентар њених различитих дисциплина и поддисциплина као и њен данас јасно изражен мултидисциплинарни карактер. Оваквој комплексности географије несумњиво је допринела и чињеница да је она једна од најстаријих научних дисциплина, чији трагови сежу у далеку прошлост, за шта узроке ваља тражити у човеку природеној склоности (али и потреби) ка истраживању и описивању света који га окружује.

⁵²⁴ Да није критеријума које смо применили приликом прикупљања грађе, било би и свих једанаест извора (сада недостају Николић, 2000 и Šic, 1994).

⁵²⁵ Наравно, овим не желимо ни најмање да умањимо труд лексикографа, већ само да покажемо да су речници тог типа, због своје природе и трајања израде, чим се појаве – нужно донекле архаични, те да су поједине лексикографске омашке неизбежне.

Имајући све то у виду, јасно је да ни дефинисање предмета нашег истраживања – географског термина уопште, а самим тим ни географског термина страног порекла – није могло бити без извесних недоумица. Ми смо му у нашем истраживању, како смо видели, поводећи се за важећом географском праксом,⁵²⁶ границе поставили доста широко, што је за последицу имало (барем) две ствари. Као прво, да су се међу посматраним терминима нашли и неки који, строго узевши, нису (превасходно) географски (такви су, на пример, они који су пре свега део термилошког система минералогije) те, као друго и као директна последица претходно наведеног, да је број термина који смо прикупили – без обзира на то што је искључивање из корпуса термина домаћег порекла значајно смањило број оних термина који су нам у фокусу пажње – и даље веома велик: у регистру свих забележених и анализираних лексема који дајемо на крају нашег рада има 2.546 јединица. Заправо, могли бисмо рећи да је толики број термина на самој горњој граници оног квантума који можемо сматрати оперативним за истраживање какво је наше.

Овако знатан број термина последица је и једног критеријума за одабир грађе: наиме, термином страног порекла сматрали смо не само оне једночлане термине, несумњиво страног порекла, који су били подвргнути једино фонетској и морфолошкој адаптацији (нпр. *ерозија*, *океан*) већ и све оне термине, једночлане или вишечлане, чији је један од конститутивних елемената какав дериват првих термина, без обзира на то да ли је он детерминатор или примарни колокат (нпр. *географска дужина*, *живи вулкан*).

Када се пак ради о пореклу посматраних термина, видели смо да је, и пре почетка подробније анализе, па чак и пре самог прикупљања грађе (исп. Ивић 1977: 253), једна ствар била извесна: и поред чињенице да се ексцерпирани термини у речничким изворима дају с квалификаторима којима се означавају чак 33 различита појединачна језика и/или групе језика, тај несумњиви „плурализам порекла” (исп. Ивић 1980: 63), барем у нашем случају, могао би се сматрати и својеврсним дуализмом. Наиме, термини који су настали у грчком и латинском или пак на лексичком материјалу једног или оба та два језика – изразито су доминантни у односу на све друге. О томе сведоче и бројеви: међу анализираним терминима

⁵²⁶ Исп. нпр. МАСТИЛО, 2001 и ЂУРИЋ, 1969.

чак је 1.017 који су директно или не повезани с грчким језиком, док је оних које смо навели (и) као латинизме – 748. Наравно, немали број њих наводи се истовремено и међу латинизмима и међу грецизмима, што и не чуди уколико се зна како историја врло блиских и испреплетених односа ове две велике европске културе и ова два језика тако и њихов значај у европским и светским оквирима, тако да би укупан број грецизама и латинизама био осетно мањи од пуког збира та два броја, али и даље изразито доминантан у оквиру посматраног терминолошког подсистема. Овај и овакав неравноправни однос између грецизама и латинизама, с једне, и свих осталих термина, с друге стране, био би још и изразитији кад би се и примери који су део речничке грађе прикључили наведеним а које смо навели само у напоменама, као и они хибридни термини чији су оба дела или један пореклом из ова два језика (оваквих је у нашој грађи 106).

Ипак, и међу терминима који не воде порекло из ова два класична језика присутне су, када се ради о њиховој бројности, уочљиве разлике. Оне су, сасвим разумљиво и очекивано, узроковане било некадашњим и/или тренутним престижом који неки језик ужива у свету науке и његовим доприносом утемељивању и развоју географије било врстом односа који су владали међу српским и неким другим језиком. Не чуди, отуд, чињеница да нам је највише термина пристигло из великих европских језика (у првом реду француског – 79, италијанског – 56, немачког – 48) као и турског (48). Сви остали језици, чак и словенски – укључујући ту и онај с највећим бројем носилаца, руски (13 потврђених термина) – у знатно мањој мери заслужни су за богаћење српског географског терминосистема.

Језици с мањим бројем становника и мањим територијалним, културним и научним домаћајем пак, како смо видели, могли су обогатити географску терминологију, како интернационалну тако и српску, превасходно уколико на теренима на којима су они индигени постоје какве реалије и феномени другде сасвим непознати или мало познати (нпр. *зандри*, *осар*, *фјелд*). Наравно, интернационални карактер ти термини могли су добити само посредовањем неког великог језика, данас у првом реду енглеског, а некад француског, немачког или шпанског.

Анализирани се термини с обзиром на језик из ког су потекли и на њихову бројност по појединим језицима – могу приказати на следећи начин:

језик	број термина	место међу језицима
1. албански језик	1	17.
2. антилски језици	1	17.
3. арапски језик	21	10.
4. бугарски језик	1	17.
5. венецијански језик	1	17.
6. грчки језик	1.017	1.
7. егзотични језици	5	13.
8. енглески језик	47	8.
9. илирски језик	1	17.
10. исландски језик	2	16.
11. италијански језик	56	5.
12. јапански језик	1	17.
13. кинески језик	2	16.
14. коптски језик	1	17.
15. латински језик	748	2.
16. мађарски језик	4	14
17. немачки језик	48	6.
18. норвешки језик	2	16.
19. персијски језик	5	13.
20. пољски језик	1	17.
21. португалски језик	3	15.
22. руски језик	13	11.
23. санскрт	1	17.
24. турски језик	48	6.
25. туркменски језик	2	16.
26. фински језик	1	17.
27. француски језик	79	4.
28. хаићански језик	1	17.
29. холандски језик	7	12.
30. шведски језик	2	16.
31. шкотски језик	1	17.
32. шпански језик	33	9.
33. хибридни	106	3.

Табела 7: Дистрибуција термина према језицима изворницима

Наравно, да и на самом крају још једном поновимо, приликом утврђивања порекла једног термина неизбежно је могло (морало?) доћи до извесних грешака, и то од најмање две врсте.

Прве су се тицале идентификовања свих учесника у оствареном лексичком трансферу: иако је, у већини случајева, увидом у речничке изворе лако утврдити да ли је неки термин изворно пореклом из грчког или латинског језика, односно настао на њиховом лексичком материјалу, оно што често нимало није лако јесте утврдити преко којег/којих језика нам је дати термин стигао, колико је било учесника у том трансферу те, и од та три најважније, који је последњи у низу од тих језика. Ово последње је, како сматрамо, изузетно битно па се може поставити оправдано питање да ли је неки термин који је поникао у грчком, а у српски стигао, на пример, преко немачког – грецизам или германизам. Ми смо се, управо због тога да бисмо били егзактнији, определили за одређивање на основу, да га тако назовемо, примордијалног порекла, при чему не сматрамо да би опредељење за други критеријум било погрешно. Напротив.

Грешке друге врсте пак тицале су се утврђивања не само тог првобитног порекла неке речи већ и самог језика из којег је нека реч потекла. Ове грешке, очекивано, нису тако бројне и битне, и налазимо их пре свега кад се као језик из ког је неки термин потекао – јавља неки од егзотичних језика или изумрлих о којима не знамо довољно. Отуд понекад врло непрецизни квалификатори као што је на пример *egz.* или чак називи за целу класу.

Анализа морфолошке адаптације спроведена је на два плана: ширем, плану свих језика, и ужем, на плану само појединих језика. Прва је анализа извршена на оним једночланим именичким терминима репликама чији су нам модели били познати – њих укупно 1.159. Због обима корпуса, друга је анализа, која је обухватала детаљан опис укључивања једночланих именичких реплика у постојеће парадигматске обрасце српског језика, опис адаптације категорије рода и броја – извршена на знатно мањем, али репрезентативном узорку (142 термина), који чине термини у српски пристигли из/преко четири језика: немачког (41), руског (13), француског (63) и шпанског (28).⁵²⁷

⁵²⁷ Разлика између укупног броја термина из наведена четири језика, који је дат у првом делу наше анализе, и броја термина анализираних у овом сегменту наше анализе – последица је критеријума које смо користили у одабиру грађе за анализу морфолошке адаптације.

Резултати анализе оба узорка поклапају се када је у питању приклањање реплика различитим парадигматским обрасцима: и маскулинуми и фемининуми прилазе прототипичним именицама мушког и женског рода – потоњи доследно именицама $K_f P_a$, а први, уз неколико изузетака (нпр. *томболо*, *торнадо*, *широко*), типу $K_m P_o$. Неутруми пак, забележени само у већем узорку, подељени су: део је пришао најбројнијем парадигматском обрасцу у оквиру овог рода – $K_n P_o$ (*игало*, *лидо*), а део именицама с проширењем основе – $K_n P_o$ (*текне*, *тепе*). При томе, показује се да је облик модела а не његова семантика оно што има највеће последице по морфологију реплике. Уколико се јаве изузеци, најчешће су последица тзв. фонетског растерећења или семантичке аналогije.

Осетнија разлика међу посматраним двема групама термина, међутим, присутна је када се ради о процентуалној заступљености појединих родова, будући да је у укупном узорку скоро подједнак број термина мушког и женског рода, док међу онима који чине репрезентативни узорак број маскулинума више него двоструко премашује број фемининума. Ова је разлика последица чињенице да су у посматрана четири језика, а превасходно у немачком, знатно чешће именице с основом на консонант, које се адаптирају, стога, као именице мушког рода.

Дати се односи међу терминима из наведених група, с обзиром на њихов род, могу табеларно приказати на следећи начин:

	I група		II група	
	број термина	проценат	број термина	проценат
<i>маскулинуми</i>	592	51%	101	69%
<i>фемининуми</i>	563	49%	45	31%
<i>неутруми</i>	4	0,3%	0	0

Табела 8: Морфолошка адаптација термина према роду

Међу терминима из друге групе највише је оних који су задржали, уз извршену префонологизацију, и облик и род модела (82; нпр.: *андезит*, *гаруа*), док је најмање оних који су приликом адаптације променили и једно и друго своје обележје (девет; нпр.: *андалузит*, *каботаж*).

Анализа адаптације категорије броја показала је да реплике, барем када се ради о посматраном узорку, задржавају број модела: најчешће, што је и очекивано, немаркирану јединицу (нпр. *памперо* : *rampero*), али и, знатно ређе, множину (*атмосферилије* : *Atmosphärlilien*).⁵²⁸ Код неких именица, иако избројивих, међутим, приметна је тенденција ка чешћој употреби у множини (нпр. *каскаде*, *маскаре*).

Када се ради о морфолошкој структури забележених термина, истраживање је показало да су вишечлани термини веома бројни, заправо скоро једнако бројни као и они једночлани: у регистру који дајемо на крају рада налази се укупно 2.546 јединица, од којих је 1.048 (41%) вишечланих. Овај би однос, међутим, био унеколико друкчији, скоро подједнак, када би се из регистра изузели не тако малобројни придеви које смо у њега уврстили ради анализе деривационог потенцијала, а за које се с пуним правом (и без обзира на наше поједине изворе, а пре свега Мاستило, 2001) можемо упитати да ли уопште имају вредност географских терминолошких јединица (нпр. *абразиони*, *кратерски*).

У вези с овим, још једна напомена. Наиме, ако се овде укључи и хронолошки критеријум, примећује се да постоји опозиција међу коришћеним изворима: у нашем најстаријем извору, издатом први пут 1876. године (Милићевић, 2005), који и иначе не пружа велики број термина који задовољавају услове да би били део нашег корпуса, тј. оних страног порекла, вишечланих термина скоро да и нема, а и ако их има – више је оних домаћег порекла (нпр. *звожђевица вода*, *кречни камен*). С друге стране, рецентнији извори показују знатан удео оваквих термина, што је несумњиво одраз убрзаног развоја географије и њеног прожимања с другим научним дисциплинама, из које је проистекла потреба за што прецизнијом номинацијом, пре свега додавањем атрибута уз већ постојеће реалије, што није само одлика посматраног терминосистема нити само српског језика (исп. Бјелаковић, 2017: 22).

Међу вишечланим терминима забележен је читав низ, чак 12, различитих образаца, који, међутим, нису репрезентовани подједнаким бројем примера. Наиме, својом бројношћу све остале узете заједно вишеструко надмашује онај у ком придев, превасходно релациони,

⁵²⁸ Наравно, овакви примери нису ограничени само на термине потекле из наведена четири језика; исп. нпр. *терме* (= *термални извори*) (<итал. *terme* f. pl.).

у иницијалној позицији детерминише именицу (нпр. *валовско језеро*, *вулканско огњиште*, *денудациони рељеф* и сл.). Од наведеног броја вишечланих термина (1.048), двочланих наведеног типа чак је 871, односно 83% од укупног броја забележених вишечланих термина. После овог обрасца по бројности (90) долази онај који чине терминологиране синтагме конституисане двома именицама, од којих друга, као зависни члан дате синтагме, представља неконгруентни атрибут у генитиву (нпр. *аерација тла*, *акустика океана*). Сви остали обрасци знатно су ређи, неки са само једном потврдом. Од потоњих нешто је бројнији, али и он с малим бројем потврда (девет примера), образац који чине именица и постпоновани придев (нпр. *гирланде тектонске* [Цвилић, 1991: 72]). Овом се својом особином посматрани термилолошки подсистем јасно супротставља оном који је био предмет анализе у БЈЕЛАКОВИЋ, 2017. Чињеница да је поменутих девет термина насталих по том моделу забележено пре свега у једном од наших рецентнијих извора (МАСТИЛО, 2001), на први поглед делује изненађујуће, али се заправо лако дâ објаснити критеријумима коришћеним за организацију корпуса и израду датог речника.

Резултати до којих смо дошли проучавајући морфолошку структуру термина, могу се табеларно приказати на следећи начин:

образак	пример	бр. примера	проценат
1. придев + именица	<i>адијабатски процес</i>	871	83%
2. именица + придев	<i>ландшафт географски</i>	9	0,9%
3. именица + именица (Г јд./мн.)	<i>инверзија рељефа</i>	90	9%
4. именица + (придев + именица)	<i>зона острвских лукова</i>	13	1,2%
5. придев + (придев + именица)	<i>тропске суве шуме</i>	18	1,7%
6. придев + именица + именица (Г јд./мн.)	<i>атлантски тип обале</i>	20	1,9%
7. именица + (именица [Г јд.] + именица [Г јд.])	<i>аномалија силе теже</i>	1	0,1%
8. именица + (именица [Г јд.] + и + именица [Г јд.])	<i>амплитуда плиме и осеке</i>	2	0,2%

9. (прилог + придев) + именица	<i>периодски плављено поље</i>	4	0,4%
10. (придев + именица) + (придев + именица [Г јд.])	<i>монсунска клима(т) умерених ширина</i>	1	0,1%
11. придев + именица + именица + именица (Г јд.)	<i>хипсометријски метод приказивања рељефа</i>	1	0,1%
12. именица + предлог + именица	<i>деформације на карти</i>	1	0,1%

Табела 9: Морфолошка структура термина

Видели смо да је одраније у лексикографској литератури познато да је једна од карактеристика термина уопште – њихов слаб деривациони потенцијал, који је утолико слабији уколико је термин комплекснији, тј. састављен од више чланова. Сprovedена анализа прикупљених термина ову је њихову начелну особину, како смо видели у поглављу посвећеном њиховом деривационом потенцијалу, потврдила и за терминолошки подсистем који нам је у фокусу пажње. Наиме, наспрам тек 209 термина јављају се изведенице, при чему чак 185 термина фунгира као мотиватор само једног деривата, чија је морфологија веома предиктабилна – у највећем броју случајева ради се о релационом придеву. Такође, и за раније описано опадање продуктивности термина с порастом броја њихових конститутивних чланова, нашли смо потврду у анализираној грађи: свега два вишечлана термина имају потврђене деривате (*економска географија > економскогеографски, -а, -о; физичка географија > физичкогеографски, -а, -о*).

Појмовну класификацију термина пак извршили смо унутар подсистема физичкогеографских термина, првенствено оних којима се означавају какве форме рељефа или пак реалије у вези с копненом водом и/или морем, а као предлогачак за њу користили смо класификацију дату у Ђис, 1994: 25–28. Све смо примере поделили у шест великих група које су подељене у чак 84 различите врсте. Ни Шицова класификација, иако базирана на мањем броју примера, скоро да није ништа мање комплексна од наше: термини су у њој подељени у пет група с укупно 77 врста. При томе, за немали број (17) потоњих нисмо имали потврда у нашој грађи, што сведочи како о семантичкој разноврсности термина тако и о географији природној комплексности.

На крају, наше виђење евентуалног будућег развоја географског термилошког система можемо дати, само на први мах парадоксално, гледајући уназад.⁵²⁹ Наиме, развој географије а с њом и географске терминологије у Срба текао је неравномерно и с много дисконтинуитета, све до оног тренутка када су се угарски Срби, у другој половини и крајем 18. столећа, у потпуности интегрисали у токове западне културе и науке. Од тог тренутка, па у читавој тзв. предстандарној епоси (1783–1867), приметан је сталан развој географије, који је нужно водио и развоју, заправо диверсификацији њеног термилошког апарата, било да је то постизано ресемантизацијом речи домаћег порекла било адаптацијом оних страног порекла. Тај је процес нарочито био снажан пред сам крај наведеног периода, о чему сведочи судбина појединих тада први пут регистрованих вишечланих термина који су у неизмењеном облику сачувани и данас (исп. БЈЕЛАКОВИЋ, 2017: 117, 131).

Овакав развој није изгубио на интензитету ни у периоду који је хронолошки најстарији део нашег истраживања, напротив: и поред свог, већ тада, помало застарелог касноромантичарског односа према речима страног порекла – М. Ђ. Милићевић у наслов свог животног дела ставља читав низ термина страног порекла којима се означавају различите дисциплине, између осталих и географија,⁵³⁰ а поред њих у самој монографији користи и поједине друге.

Наравно, с Ј. Цвијићем овај тренд богаћења српске географске терминологије и њене стабилизације настављен је, али – и поред свег знања и стручности овог нашег великог географа, о којима сведочи и инвентар термина које налазимо у његовим делима – не по сваку цену терминима страног порекла. Наиме, ево какав је његов однос према неизбежном богаћењу термилошког система: „Али, ако нема термина који одговара суштини постанка географског облика, како је испитивач схвата, онда се не треба уздржавати да се створи нови термин. Они се уосталом непрестано стварају, и, што се дубље проучава земљина

⁵²⁹ У овоме нашем погледу ослонићемо се на истраживање представљено у БЈЕЛАКОВИЋ, 2017.

⁵³⁰ Пун наслов тог дела гласи *Кнежевина Србија: географија, орографија, хидрографија, топографија, археологија, историја, етнографија, статистика, просвета, култура, управа*.

морфологија, нових термина ће бити све више и биће све адекватнији” (Цвијић, 1991: 16).

И, заиста, како показује наша грађа, нових термина, не само из геоморфологије већ и других географских дисциплина, било је и после Цвијића, при чему се географски терминологски систем богатио и богати на различите начине. Некад су се, на пример, науштрб дотад постојећих вишечланих, као језгровитији и отуд практичнији, стабилизовали једночлани термини страног порекла који денотирају различите реалије специфичне за поједине удаљене и егзотичне пределе (нпр. *цунами/земљотресни талас*). Некад пак, и чешће, у складу с сталним развојем географије, од већ постојећих једночланих термина, превасходно према страним моделима, настајали су вишечлани термини у којима је придев прецизирао значење именице као семантичког стожера терминологизираних синтагме (исп. нпр. више десетина назива за различите врсте језера, између осталих и *меромиктичко језеро*, настао 1935. године). Ово је за последицу неретко имало појаву терминологских синонима,⁵³¹ пре свега вишечланих, али не само њих (исп. нпр. *плутонити* = *плутонске стене* = *дубинске стене*).

Имајући у виду све ово као и данашњи статус географије међу осталим наукама, можемо претпоставити да њен развој у Срба, а с њеним и развој терминологског апарата који она користи, неће скренути с пута на коме се налази већ више од два столећа: пута праћења најновијих светских тенденција, које ће несумњиво још снажније ићи у правцу мултидисциплинарности и премошћавања разлика међу некад засебним наукама. Последице ових тенденција биће нужно даље богаћење географског терминологског система српског језика, пре свега (вишечланим) терминима страног порекла.

⁵³¹ Заправо, чак 373 термина из регистра наспрам себе имају синонимичне јединице.

ИЗВОРИ

- Клајн, Иван, Милан Шипка (2006). *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- Мастило, Наталија (2001). *Речник савремене српске географске терминологије*. Београд: Географски факултет.
- Милићевић, Милан Ђ. (2005). *Кнежевина Србија – фототипско издање*. Београд: Book & Marso. (прво издање: Милићевић, Милан Ђ. [1876]. *Кнежевина Србија: географија, орографија, хидрографија, топографија, археологија, историја, етнографија, статистика, просвета, култура, управа*. Београд: Државна штампарија)
- Николић, Мирослав (2000). *Обратни речник српског језика*. Нови Сад: Матица српска, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београд: Палчић.
- Речник српског језика* (2007). Нови Сад: Матица српска.
- Речник српскохрватског књижевног језика*. Књига I–III (1967–1969). Нови Сад: Матица српска, Загреб: Матица хрватска. Књига IV–VI (1971–1976). Нови Сад: Матица српска.
- Цвијић, Јован (1966). *Балканско полуострво и јужнословенске земље – основи антропогеографије. Књига прва и друга*. Београд: Завод за издавање уџбеника СР Србије. (прво издање: Цвијић, Јован [1922]. *Балканско Полуострво и јужнословенске земље. Књ. 1. Основи антропогеографије*. Београд: Државна штампарија Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца; Цвијић, Јован [1931]. *Балканско Полуострво и јужнословенске земље. Књ. 2. Основи антропогеографије*. Београд: Г. Кон)
- Цвијић, Јован (1991). *Геоморфологија I*. Београд: САНУ – Књижевне новине – Завод за уџбенике и наставна средства. (прво издање: Цвијић, Јован [1924]. *Геоморфологија. Књ. 1*. Београд: Државна штампарија Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца)

- Цвијић, Јован (2000). *Говори и чланци 2*. Београд: САНУ – Завод за уџбенике и наставна средства.
- Ђурић, Владимир (urednik) (1969). *Enciklopedijski leksikon: Mozaik znanja. Tom 18. Geografija*. INTERPRES: Beograd.
- Šic, Jozef (1994). *Geografska terminologija srpskohrvatskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska. Gornji Milanovac: Dečje novine. Beograd: Vukova zadužbina.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Ајџановић, Милан и Миливој Алановић (2007). Морфолошки и синтаксички модели адаптације англицизама у српском језику. *Probleme de filologie slava*. Timisoara. vol. XV: 225–237.
- Ајџановић, Милан (2011). Семантичко-деривациона анализа географских термина домаћег порекла. у: *Зборник у част Гордани Вуковић – Лексикологија, ономастика, синтакса*. Нови Сад: Филозофски факултет. 327–338.
- Ајџановић, Милан (2012а). Деривациони потенцијал географских термина страног порекла. *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима* (Зборник радова са четрнаесте међународне научне конференције Комисије за творбу речи пр Међународном комитету слависта). Београд: Филолошки факултет. 437–451.
- Ајџановић, Милан (2012б). *Речи страног порекла са термилошким значењем из области географије од 1868. до данас (Дијахроносинхрони аспект)*. Нови Сад: Филозофски факултет. Докторска дисертација.
- Ајџановић, Милан (2013а). Географски термини у роману На Дрини ћуприја. у: *Andrić-Initiative 6*. Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz, Београд: Свет књиге. 643–651.
- Ајџановић, Милан (2013б). Морфолошка адаптација географских термина страног порекла. *LESIKA–GRAMATIKA–DISKURS*. Urednici: Milivoj Alanović, Jasmina Dražić, Gordana Štasni, Gordana Štrbac. Novi Sad: Filozofski fakultet. 189–204.
- Ајџановић, Милан (2015). Структура српских географских термина страног порекла, у: *Српски језик и његове нормe (дијахроносинхрони аспекти)*. *Лингвистичке свеске*. Нови Сад: Филозофски факултет. 10: 249–264.
- Ајџановић, Милан (2016). Појмовна класификација физичкогеографских термина страног порекла. у: *Теме језикословне у срби-*

- стици кроз дијахронију и синхронију – *Зборник у част Љиљани Суботић*. Нови Сад: Филозофски факултет. 531–543.
- Алаев, Е. Б. (1983). *Социально-экономическая терминология*. Москва: Мысл.
- Анисимова, Т. И., З. Э. Иванова и Р. В. Ульяновко (1975). *Пособие по лексической сочетаемости слов русского языка. Словарь-справочник*. Под редакцией Т.П. Плещенко и Л.Ф. Саковец. Минск: Издательство „Вышэйшая школа“.
- Анић, Владимир (1988). Наше терминологије и култура књижевног језика. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 5–8.
- Бабић, Стјепан (1988). Постапак нових назива. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд. 18/1: 31–37.
- Бергер, М. Г. (1976). *Об определения терминов в геологических словарях*. Проблематика определения терминов в словарях разных типов, изд. наука, Ленинградское отделение. Ленинград.
- Бјелаковић, Исидора (2006). Терминологија из области физике у *Фицици* Атанасија Стојковића (1802). *Научни састанак слависта у Вукове дане*. Београд: Међународни славистички центар. 35/1: 305–326.
- Бјелаковић, Исидора и Радица Ђукановић (2007а). Терминологија из области опште географије и астрономије у делу Ново грађанско земљеописаније Павла Соларића (1804). *Прилози проучавању језика*. Нови Сад: Филозофски факултет. 38: 33–67.
- Бјелаковић, Исидора и Слађана Кнежевић (2007б). Терминологија из области аритметике у једном препису дела *Новая сербская арифметика* Василија Дамјановића из 1790. године. *Прилози проучавању језика*. Нови Сад: Филозофски факултет. 38: 69–92.
- Бјелаковић, Исидора и Љиљана Суботић (2011). Концепција дијахронског терминолошког речника. у: *Лексикологија, ономастика, синтакса. Зборник у част Гордани Вуковић*. Нови Сад: Филозофски факултет. 149–162.

- Бјелаковић, Исидора (2012). *Географска терминологија у књижевном језику код Срба у периоду од 1783. до 1867.* Нови Сад: Филозофски факултет. Докторска дисертација.
- Борчић, Бранко (1971). Информација о савременом стању радова на стандардизацији географске терминологије. *Саветовање о картографији*. Београд: Савез геодетских инжењера и техничара Југославије.
- Бошњаковић, Жарко (1985). *Пастирска терминологија Срема*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Бугарски, Ранко (1988). Терминологија између књижевнојезичких и струковних норми. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 9–13.
- Бугарски, Ранко (1996). О вредновању термина. *Стандардизација терминологије*. Београд: Српска академија наука и уметности. 25–28.
- Винавер, Надежда (1996). О терминологији: између праксе и теорије. *Стандардизација терминологије*. Београд: Српска академија наука и уметности. 21–24.
- Влајинац, Милан (1964). *Речник наших старих мера – у току векова*. Свеска 2. Београд: Српска академија наука и уметности. Посебна издања. Књига CCCLXXII. Одељење душтвених наука. Књига 47.
- Влајинац, Милан (1968). *Речник наших старих мера – у току векова*. Свеска 3. Београд: Српска академија наука и уметности. Посебна издања. Књига CDXVIII. Одељење душтвених наука. Књига 63.
- Вујичић, Драгомир (1994). О неким аспектима стандардизације географских назива. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. Нови Сад. XXXVII: 137–143.
- Вуковић, Гордана (1988а). *Терминологија куће и покућства у Војводини*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Вуковић, Гордана (1988б). Теоријско-методолошки приступ проучавању терминологија. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 27–30.

- Вуковић, Гордана, Жарко Бошњаковић и Љиљана Недељков (1984). *Војвођанска коларска терминологија*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Гавриловић, Љиљана и Душан Гавриловић (2009). *Географија за I разред гимназије*. Београд: Завод за уџбенике.
- Газизова, Раида Ф. и Танзиля А. Кильдибекова (1988). О неким проблемима савремене терминологије српскохрватског језика. *Научни састанак слависта у Вукове дане*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 99–103.
- Географический энциклопедический словарь, понятия и термины*. Москва: Советская энциклопедия. 1988.
- Гортан-Премк, Даринка (1980). О граматичкој информацији и семантичкој идентификацији у великом описном речнику. *Наш језик*. Београд. XXIV/3: 107–114.
- Гортан-Премк, Даринка (1988). О месту термина у лексичком фонду. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 15–21.
- Гортан-Премк, Даринка (1991). О терминолошким јединицама и њиховој обради у Речнику САНУ. *Наш језик*. Београд. XXIX/1–2: 49–54.
- Гортан-Премк, Даринка (2002). Семантичко-деривациони речник српскога језика. *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Нови Сад – Београд: САНУ – Матица српска – Институт за српски језик САНУ. 103–110.
- Гортан-Премк, Даринка (2004). *Полисемија и организација лексичког система у српском језику*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Грицкат, Ирена (1968). Покушаји стварања српске научне терминологије средином прошлог века. *Наш језик*. Београд. XIV. н.с. Св. 2–3. 131–140.
- Димитријевић, Милан С. и Александар Томић (2008). *Астрономија за 4. разред гимназије природно-математичког смера*. Београд: Завод за уџбенике

- Драгин, Гордана (1984). Терминологија коровске флоре у Шајкашкој. *Прилози проучавању језика*. Нови Сад: Филозофски факултет. 20: 193–197.
- Драгин, Гордана (1991). Ратарска и повртарска терминологија Шајкашке. *Српски дијалектолошки зборник*. XXXVII. Београд. 623–707.
- Драгићевић, Рајна (2007). *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике.
- Дудок, Мирослав (1996). Термин и текст. *Стандардизација терминологије*. Београд: Српска академија наука и уметности. 17–20.
- Ђурић, Владимир (2007). *Географија за 2. разред гимназије*. Београд: Завод за уџбенике.
- Ђуровић, Предраг, Верка Јовановић и Милан Радовановић (1996). Основни проблеми и даљи развој географске терминологије. у: *Стандардизација терминологије*. Београд: Српска академија наука и уметности. 17–20.
- Ивић, Милка (1960). Обележавање именичког рода у српскохрватском књижевном језику. *Наш језик*. Београд. X. н.с. Св. 7–10. 191–205.
- Ивић, Павле (1972). О односу између домаћих и међународних термина у словенској лингвистици. *Славјанска лингвистична терминологија*. Софија. 1: 27–32.
- Ивић, Павле (1977). Домаћи и страни елементи у терминологији друштвеног, економског и правног живота у средњовековној Србији. *Научни састанак слависта у Вукове дане*. Београд: Међународни славистички центар. 6/1: 253–264.
- Ивић, Павле (1980). Развој терминологије у језику средњовековних Срба. *Глас САНУ*. CCCXXV. Одељења језика и књижевности. Књ. 11. Београд. 63–70.
- Ивић, Павле (1998). *Преглед историје српског језика*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Ивић, Павле (2001). *Српски народ и његов језик*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Игњатовић, Душанка (1963). Новине у морфологији унесене најновијим именицама страног порекла. *Наш језик*. н. с. Београд. XIII. Св. 3–5. 208–224.

- Илић, Јован (1987). Положај географије у систему наука. *Идејне и друштвене вредности географске науке*. Београд: Центар за марксизам Универзитета у Београду – БИГЗ.
- Јанковић, Ненад Ђ. (1989). *Астрономија у старим српским рукописима*. Београд: Српска академија наука и уметности. Посебна издања. Књига ДХС. Одељење природно-математичких наука. Књига 64.
- Јелић, Војислав (1988). Типови усвајања грчких реторских термина. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 143–147.
- Јовановић, Ранко и Лаза Атанацковић (1980). *Систематски речник српскохрватског језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Јоцић, Мирјана (1991). Лексикографија у Војводини. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. Нови Сад. XXXIV/2: 145–159.
- Караџић, Вук Стефановић (1852). *Српски рјечник: истумачен њемацкијем и латинскијем ријечима. Скупио га и на свијет издао Вук Стеф. Караџић*. Фототипско издање. Београд: Нолит. 1972.
- Катић, Реља (1987). *Терминолошки речник српске средњовековне медицине*. Београд: САНУ. Посебна издања. Књига DLXXV. Одељење медицинских наука. Књига 36.
- Кашић, Јован (1971). Виноградарска лексика у Срему. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*. Нови Сад: Филозофски факултет. XIV/1: 159–180.
- Кашић, Јован (1984). Извори и грађа за речник славеносрпског језика. *Лексикографија и лексикологија. Зборник радова*. Београд – Нови Сад: Институт за српскохрватски језик – Матица српска. 91–95.
- Клајн, Иван (2002). *Творба речи у савременом српском језику 1*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ; Нови Сад: Матица српска.
- Клајн, Иван (2003). *Творба речи у савременом српском језику 2*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ; Нови Сад: Матица српска.
- Клајн, Иван и Милан Шипка (2006). *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.

- Лаптева, Ирина Евгеньевна (1984). *Русская астрономическая терминология (лингвистический аспект изучения)*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Москва. Российская государственная библиотека. diss.rsl.ru.
- Луковић, Милош (1994). *Развој српскога правног стила: прилог историји језика и права у Србији*. Београд: Службени гласник.
- Луковић, Милош (2009). Терминологија Закона о облигационим односима и наше правно термилошко наслеђе. Тридесет година Закона о облигационим односима – *de lege lata* i *de lege ferenda*. Kragujevac. 457–470.
- Мала енциклопедија Просвета. [Бихаљи-Мерин, Ото, Борислав Благојевић, Владета Јеротић и др.]. Београд: Просвета. 1986⁴.
- Малин-Ђурагић, Светлана (2001). *Рибарска терминологија Ковиљског рита*. Нови Сад: Филозофски факултет. Магистарски рад.
- Маројевић, Радмило (1996). Аутохтоно, позајмљено и интернационално у српској терминологији. *Стандардизација терминологије*. Београд: Српска академија наука и уметности. 49–52.
- Мастило, Наталија (1977). Неки проблеми географске научно-наставне терминологије и топонимије. *Глобус*. 9. Београд: Српско географско друштво.
- Мастило, Наталија (2001). *Речник савремене српске географске терминологије*. Београд: Географски факултет Универзитета у Београду.
- Милићевић, Милан Ђ. (2005). *Кнежевина Србија – фототипско издање*. Београд: Боок & Марсо.
- Милорадов, Дејан (2002). *Ковачка и поткивачка терминологија јужне Бачке и северног Срема*. Нови Сад: Филозофски факултет. Магистарски рад.
- Милосављевић, Петар (1988). Терминологија и семиологија. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 39–43.
- Михајловић, Велимир (1970а). Анатомска лексика у српскохрватској топонимији. *Зборник за филологију и лингвистику*. Нови Сад. XIII/2: 7–48.

- Михајловић, Велимир (1970б). Прилог речнику српскохрватских географских термина. *Прилози проучавању језика*. Нови Сад: Филозофски факултет. 6: 153–181.
- Михајловић, Велимир и Гордана Вуковић (1977). *Српскохрватска лексика рибарства*. Нови Сад: Институт за лингвистику у Новом Саду.
- Мишеска-Томић, Олга (1988). Термини лингвистичке анализе и њихова лингвистичка анализа. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 69–74.
- Младеновић, Александар (1969). Однос између домаћих и рускословенских елемената у књижевном језику код Срба пре његове Вуковске стандардизације. *Зборник за филологију и лингвистику*. Нови Сад. XII: 43–53.
- Недељков, Љиљана (1991). Географски термини у Шајкашкој. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. Нови Сад. XXXIV/1: 155–160.
- Недељков, Љиљана (1994). Пчеларска терминологија Аврама Максимовића. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. Нови Сад. XXXVII: 413–418.
- Недељков, Љиљана (2002). *Проблем вишечланих лексема у лексикографској пракси. Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Нови Сад – Београд: САНУ – Матица српска – Институт за српски језик САНУ. 243–249.
- Недељков, Љиљана (2009). *Архаична пчеларска лексика у Војводини*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Николић, Мирослав (2002). Тешкоће при утврђивању одреднице у речницима српског језика. *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Нови Сад – Београд: САНУ – Матица српска – Институт за српски језик САНУ. 49–56.
- Оташевић, Ђорђе (1996). Варијантност вишечланих термина. *Стандардизација терминологије*. Београд: Српска академија наука и уметности. 57–60.
- Оташевић, Ђорђе (1997). Универбација. *Наш језик*. Београд. VI: 52–63.
- Петровић, Драгољуб (1988). Топонимија Куча. *Ономатолошки прилози*. Београд. IX: 1–163.

- Пешикан, Митар (1984). Општа и специфична лексика у дијалекатским и историјским речницима. *Лексикографија и лексикологија. Зборник радова*. Београд – Нови Сад: Институт за српскохрватски језик – Матица српска. 125–128.
- Пижурица, Мато (1980). Прилог Ровинског српскохрватској географској терминологији. *Vtora jugoslovenska onomastička konferencija. Skopje, 6–9. oktombri*. Skopje: MANU. 245–286.
- Пижурица, Мато (1984). Етимолошке белешке из пастирске лексике. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. Нови Сад. XXXI: 625–632.
- Речник српских говора Војводине* (2000–2009). Редактор Драгољуб Петровић. Св. 1–9. Нови Сад: Матица српска.
- Речник српскохрватског књижевног језика*. Књига I–III (1967–1969). Нови Сад: Матица српска, Загреб: Матица хрватска. Књига IV–VI (1971–1976). Нови Сад: Матица српска.
- Речник српскога језика* (2007). Нови Сад: Матица српска.
- Ситарица, Рада и Милутин Тадић (2010). *Географија за 5. разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
- Станковић, Богољуб (1998). *Руско-српски речник*. Нови Сад: Матица српска.
- Станојичић, Живојин и Љубомир Поповић (2000⁷). *Граматика српскога језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Стокин, Маја (2011). *Етнолингвистичко истраживање зимског циклуса обичаја и веровања у Новом Саду*. Нови Сад: Филозофски факултет. Докторска дисертација.
- Суботић, Љиљана (2004). Из историје књижевног језика: „питање језика”. *Предавања из историје језика*. Нови Сад: Филозофски факултет. 145–191.
- Суботић, Љиљана (2005). *Ортоепска и ортографска норма стандардног српског језика*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Толстой, Никита Ильич (1963). Из опытов типологического исследования славянского словарного состава. *Вопросы языкознания*. 1: 29–45.
- Толстой, Никита Ильич (2006). *Славянская географическая терминология. Семасиологические этюды*. Москва: КомКнига.

- Толстој, Никита (2004). *Студије и чланци из историје српског књижевног језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Тополињска, Зузана (2002). Шта тражим у речнику? *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Нови Сад – Београд: САНУ – Матица српска – Институт за српски језик САНУ. 33–37.
- Ћорић, Божо (1988). О терминологији у нашој творби речи. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 75–82.
- Ћорић, Божо (1991). О неким творбеним моделима са становишта језичке економије. *Научни састанак слависта у Вукове дане*. Београд: Међународни славистички центар. 20/2: 325–334.
- Ћорић, Божо (1996). Кратка верзија термина. *Стандардизација терминологије*. Београд: Српска академија наука и уметности. 53–56.
- Ћорић, Божо (2008). *Творба именица у српском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Ћупић, Драго (1982). Новија српскохрватска лексикографија. *Лексикографија и лексикологија*. Београд. 305–310.
- Ћупић, Жељко (2003). Велики прилог географској терминологији. *Баштина*. 15: 200–202.
- Цвијић, Јован (1887). Прилог географској терминологији нашој. *ПГЛ за 1887*. Београд.
- Цвијић, Јован (1923¹). О хрватској географској терминологији, поводом чланка Гг. Шеное и Франића. *Говори и чланци III*. Београд.
- Цвијић, Јован (1923²). Српскохрватска терминологија и номенклатура. *Говори и чланци III*. Београд.
- Цвијић, Јован (2000б). *Говори и чланци*. Јован Цвијић, Сабрана дела, књ. 5 (том II). Београд: Српска академија наука и уметности – Завод за уџбенике и наставна средства.
- Црњак, Дијана (2006). *Терминологија куће и покућства у Лијевчу пољу и Жупи*. Бања Лука: Филозофски факултет.
- Шипка, Данко (2002). Унутрашња и спољна језичка динамика и њена лексикографска обрада. *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Нови Сад – Београд: САНУ – Матица српска – Институт за српски језик САНУ. 39–47.

- Штасни, Гордана (2002). Хиперонимијски и хипонимијски односи у медицинској терминологији са лексиколошког и лексикографског становишта. *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*. Нови Сад – Београд: САНУ – Матица српска – Институт за српски језик САНУ. 251–261.
- [Ярцева, В.Н.] (1998). *Большой энциклопедический словарь. Языкознание*. Москва: Научное издательство «Большая Российская энциклопедия».

* * *

- Alekseeva, Larisa M. (2009). P. Florensky and his New Type of a Dictionary: Symbolarium. *Lexicography and Terminology. A worldwide outlook*. [ed. Olga Karpova and Faina Kartashkova]. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing. 126–135.
- Averboukh, Konstantin Y. (2009). Terminological Word Combinations: Traditionally – Hold Opinions and Specific Features. *Lexicography and Terminology. A worldwide outlook*. [ed. Olga Karpova and Faina Kartashkova]. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing. 136–144.
- Babić, Stjepan (1984). Njemačke prevedenice u hrvatskom ili srpskom jeziku. *Лексикографија и лексикологија. Зборник радова*. Београд–Нови Сад: Институт за српскохрватски језик – Матица српска. 9–14.
- Bonnett, Alastair (2008). *What is Geography?* London: Sage.
- Brozović, Dalibor (1970). *Standardni jezik*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Bugarski, Ranko (1996). *Lingvistika u primeni*. Beograd: Čigoja štampa: XX vek.
- Cichonska, Maria (1988). Место терминологије у језичком систему. *Научни састанак слависта у Вукове дане. Терминологија – теорија и пракса*. Београд: Међународни славистички центар. 18/1: 23–26.
- Enciklopedija Jugoslavije sv. 3. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. 1958.
- Filipović, Rudolf (1986). *Teorija jezika u kontaktu (Uvod u lingvistiku jezičnih dodira)*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Školska knjiga.

- Finka, Božidar (1963). Prilog utvrđivanju onomastičke terminologije. *Jezik*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo. XI: 60–62.
- Finka, Božidar (1963). Leksički problemi u toponomastici. *Зборник за филологију и лингвистику*. VI: 117–123.
- Historical Thesaurus of Oxford English Dictionary*: with additional material from A thesaurus of old English. Christian Kay [et al.]. Oxford: Oxford University Press, cop. 2009
- Karadža-Garić, Mevlida (1979). *Višestrukosti u nastavno-naučnoj terminologiji i njihova upotreba u školama SRBiH*. Sarajevo: Institut za jezik i književnost u Sarajevu – Odjeljenje za jezik.
- Katičić, Radoslav (1965–1966). Terminologija u suvremenoj lingvistici. *Jezik*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo. V: 139–140.
- Kipfer, Barbara A. (2003). Methods of ordering senses within entries. *Lexicography. Critical concepts*. III. [Ed. R.R.K. Hartmann]. London and New York. 182–190.
- Klemenčić, Mladen i Borna Nikolić (1988). Pregled novije bibliografije geografskih rječnika i njihovo značenje. *Geografski glasnik*. 50. Zagreb: Savez geografskih društava Hrvatske.
- Kovačević, Slobodan (1939). Prilog geografskoj terminologiji. *Наш језик*. Београд. VI: 114–125.
- Lipka, Leonhard (2002). *English lexicology*. Tübingen: Narr.
- Mamić, Mile (1982). Stručni nazivi u općim rječnicima. *Лексикографија и лексикологија*. Београд. 109–114.
- Manning, Christopher and Hinrich Schütze (1999). *Foundation in Statistical Natural Language Processing*. Cambridge.
- Marković, Jovan Đ. (1988). *Enciklopedijski geografski leksikon Jugoslavije*. Sarajevo: Svjetlost.
- Mihaljević, Milica (1998). *Terminološki priručnik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Milic, Mira (2009). Defining Terminographic Requirements on the Basis of the Main Characteristics of the Term. *Lexicography and Terminology. A worldwide outlook*. [ed. Olga Karpova and Faina Kartashkova]. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing. 180–188.
- Prčić, Tvrtko (1997). *Semantika i pragmatika reči*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

- Prčić, Tvrtko (2004). *Englesko-srpski rečnik geografskih imena*. Novi Sad: Zmaj.
- Radovanović, Milorad (2004). Dekompozicija i univerbacija. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*. XLVII/1–2: 43–50.
- Riđanović, Midhat (1985). *Jezik i njegova struktura*. Savremeno lingvističko osvjetljenje. Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Riggs, Fred W. (2003). Terminology and lexicography: their complementarity. *Lexicography. Critical concepts*. III. [Ed. R.R.K. Hartmann]. London and New York. 328–350.
- Rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika. JAZU I–XXIII* (1880–1976). Zagreb.
- Rusek, Jirzi (2004). Turczyzmy w Nowym testamencie Vuka Karadžića. *Јужнословенски филолог*. Београд. 60: 21–40.
- Shcherba, Lev V. (2003). Towards a general theory of lexicography. *Lexicography. Critical concepts*. III. [Ed. R.R.K. Hartmann]. London and New York. 11–50. Reprint from *Izvestija Akademii Nauk SSSR*. Moscow. 3. 1940: 89–117.
- Skok, Petar (1971–1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: Jugoslavenska akademija nauka i umjetnosti.
- Sweet, Henry (2003). The dictionary: Study of the vocabulary. *Lexicography. Critical concepts*. II. [Ed. R.R.K. Hartmann]. London and New York. 11–50. Moscow. 3. 1940: 257–268. Reprint from *The Practical Study of Languages. A Guide for Teachers and Learners*. London: J. M. Dent. 1899.
- Šehović, Amela (2012). Univerbacija u bosanskom jeziku. *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима* (Зборник радова са четрнаесте међународне научне конференције Комисије за творбу речи пр Међународном комитету слависта). Београд: Филолошки факултет. 407–418.
- Šenoa, Milan (1896). Prilog za hrvatsku geografsku terminologiju. *Nastavni vjesnik knj. IV*. Zagreb.
- Šic, Jozef (1994). *Geografska terminologija srpskohrvatskog jezika*. S nemačkog preveo Aleksandar Loma. Studije o Srbima. Sv. 4. Beograd – Novi Sad: Vukova zadužbina, Matica srpska.
- Šipka, Danko (1998). *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*. Novi Sad: Matica srpska.

- Šipka, Milan (1979). *Školski rječnik terminoloških višestrukosti. Istorija (povijest) i geografija*. Sveska 2. Sarajevo: Institut za jezik i književnost u Sarajevu. Odjeljenje za jezik.
- Štebih, Barbara (2007). Transmorfemizacija imeničkih germanizama u kajkavskome književnom jeziku. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 32. 295–310.
- Štebih, Barbara (2008). Morfološka adaptacija posuđenica. *Suvremena lingvistika* 2. 34. 243–259.
- Tarp, Sven (2003). Lexicographic problems and solutions in different types of specialized dictionaries. *Lexicography. Critical concepts*. I. [Ed. R.R.K. Hartmann]. London and New York. 109–123.
- Zgusta, Ladislav (1991). *Priručnik leksikografije*. Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

ИНТЕРНЕТСКИ ИЗВОРИ

Википедија:

[https://de.wikipedia.org/wiki/Passat_\(Windsystem\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Passat_(Windsystem)) (приступљено: 21.3.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/Albanian_language (приступљено: 18.5.2017),

<https://en.wikipedia.org/wiki/Aluminium#Etymology> (приступљено: 21.3.2017),

<https://en.wikipedia.org/wiki/Anthracite> (приступљено: 3.2.2017),

<https://en.wikipedia.org/wiki/Arabic> (приступљено: 18.5.2017),

<https://en.wikipedia.org/wiki/Atoll> (приступљено: 20.3.2017),

<https://en.wikipedia.org/wiki/Bagyo> (приступљено: 22.3.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/Bulgarian_language (приступљено: 18.5.2017),

<https://en.wikipedia.org/wiki/Caldera> (приступљено: 22.3.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_language (приступљено: 20.5.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/Coptic_language (приступљено: 20.5.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/Coptic_language (приступљено: 20.5.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/Dutch_language (приступљено: 22.3.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/English_language (приступљено: 18.5.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/Finnish_language (приступљено: 20.5.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/Finnish_language (приступљено: 20.5.2017),

<https://en.wikipedia.org/wiki/Firth> (приступљено: 22.3.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/French_language (приступљено: 20.5.2017),

<https://en.wikipedia.org/wiki/Galerius> (приступљено: 20.3.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/German_language (приступљено: 20.5.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Geyser> (приступљено: 19.5.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Granitoid> (приступљено: 21.3.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Greek_language (приступљено: 18.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Haitian_Creole (приступљено: 22.3.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Harmattan> (приступљено: 20.3.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Hindi> (приступљено: 19.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_cartography#China
(приступљено: 1.2.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Hungarian_language (приступљено: 20.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Hurricane#Origin_of_storm_terms
(приступљено: 10.2.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Iceberg> (приступљено: 20.3.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Icelandic_language (приступљено: 19.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Illyrian_languages (приступљено: 18.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Italian_language (приступљено: 20.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Japanese_language (приступљено: 20.5.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Jungle> (приступљено: 20.3.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Kaolinite> (приступљено: 21.3.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Latin> (приступљено: 20.5.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Mangrove> (приступљено: 20.3.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Meromictic_lake (приступљено: 11.2.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Monadnock> (приступљено: 20.3.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Norwegian_language (приступљено: 20.5.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Occitania> (приступљено: 22.3.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Persian_language (приступљено: 20.5.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Physiography> (приступљено: 12.2.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Polish_language (приступљено: 20.5.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Pororoca> (приступљено: 22.3.2017),

https://en.wikipedia.org/wiki/Portuguese_language (приступљено: 20.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Russian_language (приступљено: 20.5.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Sanskrit> (приступљено: 19.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Scots_language (приступљено: 19.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Scottish_Gaelic (приступљено: 22.3.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Swedish_language (приступљено: 22.3.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Tierra_caliente (приступљено: 22.3.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Tombolo> (приступљено: 20.3.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Tsunami#Etymology> (приступљено: 23.3.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Turkish_language (приступљено: 20.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Turkmen_language (приступљено: 20.5.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Turkmen_people (приступљено: 22.3.2017),
https://en.wikipedia.org/wiki/Venetian_language (приступљено: 18.5.2017),
<https://en.wikipedia.org/wiki/Yardang> (приступљено: 22.3.2017),
<https://en.wiktionary.org/wiki/abyssus> (приступљено: 13.2.2017),
<https://en.wiktionary.org/wiki/alkaline#Etymology> (приступљено: 22.3.2017),
<https://en.wiktionary.org/wiki/center#Etymology> (приступљено: 13.2.2017),
<https://en.wiktionary.org/wiki/gas#Dutch> (приступљено: 22.3.2017),
<https://en.wiktionary.org/wiki/Keks> (приступљено: 22.3.2017),
<https://en.wiktionary.org/wiki/syzygy#Etymology> (приступљено: 10.12.2016),
<https://en.wiktionary.org/wiki/vályú> (приступљено: 21.3.2017),
https://en.wiktionary.org/wiki/Wiktionary:Main_Page (приступљено: 22.3.2017),
<https://es.wikipedia.org/wiki/Pororoca> (приступљено: 22.3.2017),
<https://es.wikipedia.org/wiki/Suni> (приступљено: 22.3.2017),
<https://fr.wikipedia.org/wiki/Transhumance> (приступљено: 22.3.2017),

https://hr.wikipedia.org/wiki/Deklaracija_o_nazivu_i_položaju_hrvatskog_književnog_jezika (приступљено: 5.1.2017),
<https://hr.wikipedia.org/wiki/Geografija> (приступљено: 1.2.2017),
<https://hr.scribd.com/doc/96030946/oblaci> (приступљено: 22.3.2017),
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Rędzina> (приступљено: 22.3.2017),
<https://ru.wikipedia.org/wiki/Янтарь> (приступљено: 22.3.2017),
<https://sr.wikipedia.org/wiki/Гарига> (приступљено: 22.3.2017),
<https://sr.wikipedia.org/wiki/Географија> (приступљено: 1.2.2017).

Остали извори:

<https://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-1441.htm> (приступљено: 20.3.2017),
<https://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-12714.htm> (приступљено: 22.3.2017),
<https://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Vasmer-term-13957.htm> (приступљено: 22.3.2017),
<https://www.etymonline.com/index.php?term=dune> (приступљено: 21.3.2017),
<https://www.french-linguistics.co.uk/dictionary/> (приступљено: 21.3.2017),
<http://zbornik.gef.bg.ac.rs/pdf/radovi/82.pdf> (приступљено: 5.1.2017),
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/plage> (приступљено: 22.3.2017),
<https://www.merriam-webster.com/dictionary> (приступљено: 20.3.2017),
<https://www.spanishdict.com/> (приступљено: 20.3.2017),
<https://www.thefreedictionary.com/fjeld> (приступљено: 21.3.2017),
<https://www.wordreference.com/> (приступљено: 21.3.2017),
<https://www.vbs.rs/cobiss/> (приступљено: 1.2.2017).

РЕГИСТАР АНАЛИЗИРАНИХ ТЕРМИНА

Дати регистар с 2.546 јединица представља списак свих термина који су у нашем раду класификовани и анализирани по неком од горе-наведених критеријума, али и списак свих оних речи – превасходно придева – које су у семантичко-деривационој вези с забележеним терминима а које су потврђене у нашем корпусу, било као део вишечланих термина било, када се ради о лексикографским изворима, као посебне одреднице.⁵³² Ово последње последица је жеље, као што смо горе видели, да се што прецизније одреди деривациони потенцијал анализираних термина. Такође, доследно ћемо раздвајати фонетске и морфолошке дублете да бисмо прецизније показали у којим се изворима јавља који облик, што је, сматрамо, битно с обзиром на временске оквири нашег корпуса.

Изворе у којима су термини забележени означаваћемо следећим скраћеницама:

Ђ – Ђурић, 1969,	РСЈ – РСЈ,
К–Ш – Клалн–Шипка, 2006,	Ц 1966 – Цвилић, 1966,
М – Мاستило, 2001,	Ц 1991 – Цвилић, 1991,
Мћ – Милићевић, 2005,	Ц 2000 – Цвилић, 2000.
Н – Николић, 2000,	Ш – Ђић, 1994.
РМС – РМС,	

Наравно, што је у складу с концепцијом нашег рада, свако појављивање речи у било ком њеном парадигматском облику биће регистровано

⁵³² Тако ће, на пример, придев *абразиони*, -а, -о, део читавог низа вишечланих термина (исп. *абразиона површ*, *абразиона пећина*) и дериват термина *абразија* – бити и самостално уврштен у регистар, али придеви *аграрни*, део термина *аграрна географија*, и *агресивни*, -а, -о, регистрован у склопу термина *агресивна вода*, неће.

само у њеном основном облику,⁵³³ при чему ћемо код придева који су део вишечланих термина, а који су наведени у различитим изворима и самостално – ознаку извора ставити на оба места (нпр. и под придевом *магматички*, -а, -о и код термина *магматичке масе*).⁵³⁴ Уколико се пак нека од јединица у регистру, пре свега неки придев, не налази у грађи самостално већ само као део вишечланог термина – то ћемо означити стављањем одговарајућих маркера у заграду, нпр. *адијабатски* (М). Осим тога, астериском уз одговарајући маркер биће означено да се у датом извору појављује одређени термин, али с друкчијим, нетерминолошким значењем,⁵³⁵ нпр. *алохтони* *К–Ш. Даље, непојављивање ознаке неког извора уз неки термин значиће да у њему дата лексема нема потврду.

1.	абвилијен	К–Ш
2.	абиотски фактори (= абиотски чиниоци)	М
3.	абиотски чиниоци (= абиотски фактори)	М
4.	абисал (= абисална зона)	Ђ, К–Ш, М
5.	абисална зона (= абисал)	М
6.	абисална равница	М
7.	абисалне наслаге (= абисални седименти)	М
8.	абисалне области	Ц 1991
9.	абисални седименти (= абисалне наслаге)	М
10.	абисални, -а, -о	К–Ш (М)
11.	абисус	К–Ш
12.	аблација	Ђ, К–Ш, М
13.	аблациона морена	М
14.	аблациони, -а, -о	К–Ш
15.	абрадирати	К–Ш
16.	абразија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ

⁵³³ Друкчији пример – навођење речи у забележеном облику – оправдано је у оним радовима који се баве идиомом који није ортографски нормиран, те би навођење основног облика речи понекад подразумевало реконструкцију те носило ризик грешке.

⁵³⁴ Приликом навођења придева, поступићемо, из истих разлога, као и у поглављу посвећеном деривационом потенцијалу анализираних термина – сви ће придеви бити наведени у дужем облику.

⁵³⁵ Наравно, овде мислимо на географско терминолошко значење.

316	Ђ – Đurić, 1969, К–Ш – Клајн–Шипка, 2006, М – Мاستило, 2001, Мђ – Милићевић, 2005,	Н – Николић, 2000, РМС – РМС, РСЈ – РСЈ, Ц 1966 – Цвиљ, 1966,	Ц 1991 – Цвиљ, 1991, Ц 2000 – Цвиљ, 2000. Ш – Šic, 1994.
-----	---	--	--

17.	абразиона обала	М
18.	абразиона пећина (= морска пећина)	М
19.	абразиона платформа	М
20.	абразиона површ	Ц 1991
21.	абразиона равница	М
22.	абразиона тераса	М, Ц 1991
23.	абразиони облици рељефа (= прибрежни облици рељефа)	М
24.	абразиони прибрежни рељеф	Ц 1991
25.	абразиони, -а, -о	К-Ш, (М), РМС, РСЈ
26.	авлакоген	М
27.	агенс	Ђ, К-Ш, М, РМС, РСЈ
28.	агенси абразије	Ц 1991
29.	агломерат	К-Ш, М, РМС, РСЈ
30.	агломерација (= агломерација насеобинска)	Ђ, К-Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
31.	агломерација насеобинска (= агломерација)	М
32.	агона	К-Ш
33.	агороними	М
34.	аграрна географија	Ђ, М
35.	агрегат	К-Ш, РМС, РСЈ
36.	агресивна вода	М
37.	агроклиматологија	К-Ш, М
38.	агроними	М
39.	агросфера	К-Ш
40.	агроценоза	М
41.	ада (= речно острво)	Ђ, К-Ш, М, РМС, РСЈ, Ш
42.	адаптација	К-Ш, М, РМС, РСЈ
43.	адвекција	К-Ш, М
44.	адијабата	М
45.	адијабатски градијент температуре	М
46.	адијабатски процес	М
47.	адијабатски, -а, -о	(Ђ) (М)
48.	адијабатско загревање	М
49.	адијабатско сажимање	М
50.	адијабатско хлађење	Ђ, М
51.	адијабатско ширење	М
52.	аерација тла	М

53.	аероклиматологија	К–Ш, М
54.	аеролит (= камени метеорит)	К–Ш, М, РМС
55.	аерологија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
56.	аеролошки динамична пећина	М
57.	аеролошки статична пећина	М
58.	аеролошки, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
59.	аеронимија	М
60.	аеросоли	К–Ш, М, РСЈ
61.	аерофотограметрија	К–Ш, М
62.	аерофототопографија	М
63.	азбест	Ђ, К–Ш, РМС, РСЈ
64.	азилијен	К–Ш
65.	азимут	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
66.	азонална вегетација (= азонално растиње)	М
67.	азонално растиње (= азонална вегетација)	М
68.	азоналност	Ђ, М
69.	ајсберг (= ледени брег)	М
70.	аквакомплекс	М
71.	акванаут	К–Ш
72.	акванаутика	К–Ш
73.	акваториј (= акваторија = акваторијум)	К–Ш, РСЈ
74.	акваторија (= акваториј = акваторијум)	К–Ш, М
75.	акваторијум (= акваториј = акваторија)	К–Ш, РСЈ
76.	аквилон	К–Ш
77.	аклиматизација	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
78.	акратотерме (= акратотерми)	К–Ш
79.	активизирана платформа	М
80.	активни вулкан (= живи вулкан)	Ђ, М, РСЈ, Ц 1991
81.	активни глечер (= активни ледник)	М
82.	активни ледник (= активни глечер)	М
83.	актинограф	К–Ш
84.	актинометрија	К–Ш, М
85.	акумулативно језеро (= акумулационо језеро)	М

86.	акумулативна обала	М
87.	акумулативна падина	М
88.	акумулативна тераса (= акумулациона тераса)	М
89.	акумулативне планине	М
90.	акумулативне равнице	М
91.	акумулативни карст/крас/крш	М
92.	акумулативни рељеф	М
93.	акумулативни, -а, -о	К–Ш, (М) РМС, РСЈ
94.	акумулација	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
95.	акумулациона тераса (= акумулативна тераса)	Ц 1991
96.	акумулациони, -а, -о	РМС (Ц 1991)
97.	акумулационо језеро (= акумулативно језеро)	РСЈ
98.	акустика океана	М
99.	албедо Земље	Ђ, М
100.	алкалитрофно језеро	М
101.	алогена река	М
102.	алока	Ш
103.	алотрофно језеро	М
104.	алохтони	*К–Ш, М
105.	алтиметар (= висиномер)	К–Ш, М, РМС
106.	алтиметрија	К–Ш
107.	алтитуда	М
108.	алтокумулус	К–Ш, М, РМС
109.	алтостратус	К–Ш, М, РМС
110.	алувиј (= алувија = алувијум)	К–Ш, РСЈ
111.	алувија (= алувиј = алувијум)	РМС
112.	алувијална вртача	М
113.	алувијална тераса	М
114.	алувијална тла	М, РСЈ
115.	алувијалне равнице	М
116.	алувијални, -а, -о	К–Ш, (М) РМС
117.	алувијум (= алувиј = алувија)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
118.	амбис	К–Ш, РМС, РСЈ, Ш
119.	амиктичко језеро	М
120.	аморфизам	К–Ш
121.	амплитуда	К–Ш, М, *РМС, *РСЈ

122.	амплитуда плиме и осеке	Ц 1991
123.	амфибол	К–Ш, М, РМС
124.	амфиболит	Ц 2000
125.	анабатички, -а, -о	К–Ш (М)
126.	анабатички ветар (= узлазни ветар)	М
127.	анаглифне карте	М
128.	анатекса	К–Ш
129.	андалузит	К–Ш, РСЈ
130.	андезит	Ђ, К–Ш, М, РМС
131.	анекумена	Ђ, К–Ш, М
132.	анемограф (= анемометограф)	К–Ш, М, РМС
133.	анемографија	К–Ш
134.	анеометар	Ђ, К–Ш, М, РМС
135.	анемометограф (= анемограф)	К–Ш
136.	анемоскоп	К–Ш
137.	анероид	Ђ, К–Ш, М, РМС, Ц 2000
138.	аноген, -а, -о	К–Ш
139.	аномалија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
140.	аномалија силе теже (= гравитациона аномалија)	М
141.	антарктичка клима(т)	М, РСЈ
142.	антарктички, -а, -о	К–Ш, (М) РМС, РСЈ
143.	антеклиза	М
144.	антецедентна долина	М
145.	антецедентни, -а, -о	К–Ш (М)
146.	антиклинала	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
147.	антиклинална долина	М
148.	антиклинални гребен	М
149.	антиклинални, -а, -о	(М)
150.	антиклиноријум	М
151.	антипасат	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
152.	антипланација	М
153.	антипод	К–Ш, М, РМС, РСЈ
154.	антициклон	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
155.	антициклонска струја	М
156.	антициклонски, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
157.	антрацит	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
158.	антропоген (= квартар)	Ђ, М
159.	антропоген, -а, -о	(М)

160.	антропогена геоморфологија	М
161.	антропогена ерозија	М
162.	антропогена тла	М
163.	антропогени ландшафт	М
164.	антропогени рељеф	М
165.	антропогени фактори (= антропогени чиниоци)	М
166.	антропогени чиниоци (= антропогени фактори)	М
167.	антропогено загађење	М
168.	антропогеографија	Ћ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 2000 ⁵³⁶
169.	антропогеографски, -а, -о	К–Ш, РСЈ (Ц 1966) (Ц 2000)
170.	антропозоик (= антропозојски период)	К–Ш, РМС, РСЈ
171.	антропозојски период (= антропозоик)	К–Ш
172.	антропозојски, -а, -о	(К–Ш)
173.	антропоселеологија	М
174.	антропосфера	К–Ш, М
175.	антропоценологија	М
176.	апогеј	К–Ш, М, РМС
177.	апсида	К–Ш, РМС, РСЈ
178.	апсидна линија	К–Ш
179.	апсидни, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
180.	апсолутна висина (= надморска висина)	Ћ, К–Ш, М
181.	апсолутна влажност	Ћ, М
182.	апсолутна геохронологија	М
183.	апсолутна старост	М
184.	апсолутна температура	Ћ, М
185.	апсолутни екстреми	М
186.	апсорпција	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
187.	апсорпциона способност тла	М
188.	арагонит	К–Ш, М
189.	ареа	К–Ш, РСЈ
190.	ареал	Ћ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
191.	ареносол (= еолски песак)	М

⁵³⁶ У овом се извору, како смо видели, дати термин јавља у два ортографска лика: *антропо-географија* (Цвиљ, 2000: 37) и *антропогеографија* (Цвиљ, 2000: 132).

192.	аридна зона	М
193.	аридна клима(т) (= сува клима[т])	М
194.	аридна тла	М
195.	аридни карст (= пустињски карст)	М
196.	аридни рељеф	М
197.	аридни циклус	М
198.	аридност	Ђ, М
199.	арктогеа	М
200.	артешка издан	М
201.	артешки извор	М
202.	архаик (= архајска периода)	К–Ш, РМС, РСЈ
203.	архајска периода (= архаик)	Ђ, Ц 1991
204.	архајски, -а, -о	(Ђ) К–Ш, РМС, РСЈ (Ц 1991)
205.	архипелаг (= острвска група = острвље)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
206.	астеносфера	М
207.	астероид (= планетоид)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
208.	астионими	М
209.	астрометрија	К–Ш, М
210.	астрономија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
211.	астрономска јединица	К–Ш, М
212.	астрономске карте	М
213.	астрономске координате	М
214.	астрономски, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
215.	асцедентно кретање	М
216.	атлантски тип обале	Ц 1991
217.	атлас (= атлас географски)	Ђ, К–Ш, М, Н, РМС, РСЈ, Ц 2000
218.	атлас географски (= атлас)	М, РСЈ
219.	атмосфера	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
220.	атмосферилије	К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
221.	атмосферологија	К–Ш
222.	атмосферологија	К–Ш
223.	атмосферска вода	М
224.	атмосферски поремећај	М
225.	атмосферски притисак	Ђ, М, РСЈ
226.	атмосферске промене	Мћ
227.	атмосферски, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1966) (Ц 2000)
228.	атмосферски талог (= падавине)	Ђ, РСЈ, Ц 1966, Ц 2000

322 Ђ – Đurić, 1969,
К–Ш – Клајн–Шипка, 2006,
М – Мاستило, 2001,
Мћ – Милићевић, 2005,

Н – Николић, 2000,
РМС – РМС,
РСЈ – РСЈ,
Ц 1966 – Цвиљ, 1966,

Ц 1991 – Цвиљ, 1991,
Ц 2000 – Цвиљ, 2000.
Ш – Šic, 1994.

229.	атол (= атола)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
230.	атола (= атол)	Ц 1991
231.	атолон	Ц 1991
232.	аурора аустралис	К–Ш
233.	аурора бореалис	К–Ш
234.	аутохтона река	М
235.	аутохтони	М
236.	афел (= афелијум)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
237.	афелијум (= афел)	К–Ш, РМС, РСЈ
238.	афотичка зона	М
239.	ашелејен	К–Ш
240.	багујо	М
241.	бадландз (= бедленд = рђава земља)	Ђ
242.	баер (= баир = бајир) покр.	РМС, Ш
243.	база	*Ш–К, М, *РМС, *РСЈ
244.	база акумулације	М
245.	база денудације	М
246.	база ерозије	М
247.	база залеђености	М
248.	база комплекса	М
249.	базалт	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
250.	базалтна лава (= основна лава)	М
251.	базалтна магма (= основна магма)	М
252.	базалтни слој	М
253.	базалтни, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
254.	базен (= басен = карлица)	К–Ш, РМС, РСЈ
255.	баир (= баер = бајир) покр.	РМС, Ш
256.	бајир (= баер = баир) покр.	РМС, Ш
257.	банк	М
258.	банкиза	К–Ш, РМС
259.	баријерни риф	М
260.	барисфера (= пиросфера)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
261.	баричка депресија	М
262.	баричка долина	М
263.	баричка тенденција	М
264.	барички градијент	М
265.	барички гребен	М
266.	барички системи	М
267.	барички степен	М

268.	баричко седло	М
269.	баричко улегнуће	М
270.	барограм	К–Ш, РМС, РСЈ
271.	барограф (= барометрограф)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
272.	барометар	К–Ш, М, РМС, РСЈ
273.	барометрија	К–Ш
274.	барометрограф (= барограф)	К–Ш
275.	баротермограф	К–Ш
276.	бархан	Ђ, М
277.	басен (= базен = карлица)	Ђ, К–Ш, М, Мђ, РМС, РСЈ, Ц 1991
278.	басен речног слива	М
279.	батак дијал.	Ш
280.	батиграфска крива (= хипсографска крива = хипсографска курва)	М
281.	батијал (= батијална зона)	М
282.	батијална зона (= батијал)	М
283.	батијалне наслаге	М
284.	батијални, -а, -о	(М)
285.	батиметар (= батометар)	К–Ш
286.	батиметрија (= батометрија)	К–Ш, М
287.	батиметријске карте	М
288.	батиметријски, -а, -о	К–Ш (М)
289.	батитермограф	К–Ш
290.	батлак дијал.	Ш
291.	батолит	К–Ш, М, Ц 1991
292.	батометар (= батиметар)	К–Ш
293.	батометрија (= батиметрија)	К–Ш
294.	батоскоп	К–Ш
295.	батоскопија	К–Ш
296.	бедем	К–Ш, *РМС
297.	бедленд (= бадландз = рђава земља)	М
298.	бент покр.	К–Ш, РМС
299.	бентал (= бентос)	М
300.	бентонит	К–Ш
301.	бентос (= бентал)	К–Ш, М, РМС
302.	бенч	М
303.	берак покр.	К–Ш, Ш
304.	биљур	К–Ш, РМС, РСЈ

305.	биогене стене (= биолити = органогене стене)	М
306.	биогеографија (= биографија)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
307.	биогеографски, -а, -о	РСЈ, (Ц 2000)
308.	биогеосфера	М
309.	биогеоценоза	М
310.	биогеоценологија	М
311.	биографија (= биогеографија)	Ц 2000
312.	биоиндикатор	М
313.	биолити (= биогене стене = органогене стене)	К–Ш, М
314.	биомаса	К–Ш, М
315.	биоспелеологија	М
316.	биосфера	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
317.	биофор	М
318.	биоценоза	К–Ш, М
319.	битумен	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
320.	бифуркација (= бифуркација река = расток)	Ђ, К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 1966
321.	бифуркација река (= бифуркација = расток)	М
322.	блатни вулкан	М
323.	близарт	Ђ, М
324.	блок	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
325.	блок-дијаграм	М, Ц 1991
326.	богаз	К–Ш, М, РМС, *РСЈ, Ш
327.	бока	К–Ш
328.	бокаж	М
329.	боксит	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
330.	болид	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
331.	болсон	М
332.	бонаца	К–Ш, РМС, РСЈ
333.	бонитет	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
334.	бор (= маскаре = поророка)	М
335.	бордерлајн	К–Ш
336.	бореална клима(т)	К–Ш, М
337.	бореални, -а, -о	К–Ш (М) РМС
338.	бореас (= бореј)	К–Ш
339.	бореј (= бореас)	К–Ш, РМС

340.	брак	Ц 1991, Ш
341.	бреча (= кршник)	Ђ, К–Ш, М, РМС
342.	бречаста, -а, -о	К–Ш, РМС
343.	бриз (= бриза)	М
344.	бриза (= бриз)	К–Ш
345.	брентометар	К–Ш
346.	бунар	К–Ш, РМС, РСЈ, Ш
347.	бунараста вртача	М
348.	бунарасти, -а, -о	(М) РСЈ
349.	бура	Ђ, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991, Ц 2000
350.	бурин	
351.	бусола (= компас)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
352.	вади (= уади)	Ђ, М
353.	вадозна вода	Ђ, М
354.	ваздушни фронт (= фронт)	Ђ, М
355.	вала покр.	К–Ш, РМС, Ц 2000, Ш
356.	валентинит	К–Ш
357.	валов	Ђ, К–Ш, М, РСЈ
358.	валовско језеро	М
359.	вегетација	К–Ш, М, РМС, РСЈ
360.	вегетацијски, -а, -о	РМС
361.	вегетационе зоне	Ц 1966
362.	вегетациони период	М
363.	вегетациони, -а, -о	(М) РМС, РСЈ (Ц 1966)
364.	велике акумулативне равнице	М
365.	вена	К–Ш, *РМС, *РСЈ
366.	вертикал	М
367.	вертикална зоналност (= висинска појасност)	М
368.	вертикална рашчлањеност планина	М
369.	вертикални покрети	М, Ц 1991
370.	вертикални размер	М
371.	вертикални, -а, -о	К–Ш (М) РМС (Ц 1991)
372.	виталитет (= живост)	К–Ш, М, РСЈ
373.	влажна клима(т) (= хумидна клима[т])	М
374.	вулкан	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
375.	вулканизам	К–Ш, М, РМС, РСЈ

376.	вулканолог	К–Ш
377.	вулканологија	К–Ш, М
378.	вулканолошки, -а, -о	К–Ш
379.	вулканска активност	Ц 1991
380.	вулканска бреча	М
381.	вулканска ерупција	М
382.	вулканска купа	М, Ц 1991
383.	вулканска острва	М
384.	вулканска прашина	М
385.	вулканске инјекције	Ц 1991
386.	вулканске планине	М
387.	вулканске стене (= еруптивне стене = магматске стене)	К–Ш, М
388.	вулкански, -а, -о	К–Ш, РМС
389.	вулкански гасови	М
390.	вулкански земљотрес	М
391.	вулкански ландшафт	М
392.	вулкански облици	М
393.	вулкански плато	М
394.	вулкански појас	М
395.	вулкански туф	М, Ц 1991
396.	вулканско језеро	М
397.	вулканско огњиште	М
398.	габро	Ђ, К–Ш, М, Ц 1991
399.	гагат	К–Ш, РМС, РСЈ
400.	галаксија (= галактика)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
401.	галактика (= галаксија)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
402.	галактит	К–Ш
403.	галактички, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
404.	галеријска шума	К–Ш, М
405.	гарбин	К–Ш, РМС
406.	гарбинада	К–Ш
407.	гариг (= гарига)	М, РСЈ
408.	гарига (= гариг)	М
409.	гаруа	М
410.	геа (= зоогеографско царство)	М
411.	гејзер (= гејзир)	М, РМС, РСЈ
412.	гејзир (= гејзер)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
413.	генерализација	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ

414.	генерација рељефа	М
415.	генетска једнородност	М
416.	генетски једнородне површине	М
417.	геоантиклинала	М
418.	геоботаника	К–Ш, М
419.	геоботаничке карте	М
420.	геоботанички, -а, -о	К–Ш
421.	географ	К–Ш, Мћ, РМС, РСЈ
422.	географија	Ђ, К–Ш, М, Мћ, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991, Ц 2000
423.	географија градова (= полеогеографија = полеографија)	Ђ, М
424.	географија карста	М
425.	географија културе	М
426.	географија насеља	М
427.	географија пољопривреде	М
428.	географија религије	М
429.	географија сеоских насеља (= рурална географија)	М
430.	географија спољне трговине	М
431.	географија становништва (= демогеографија)	М
432.	географија становништва и насеља	Ђ, М
433.	географија тла (= педогеографија)	М
434.	географија услужних делатности	М
435.	географија човека	М
436.	географска дужина (= лонгитуда)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
437.	географска зоналност	М
438.	географска основа карте	М
439.	географска појасност	М
440.	географска распрострањеност	М
441.	географска регија (= регија)	М
442.	географска регионалност	М
443.	географска систематизација	М
444.	географска средина	Ђ, М
445.	географска стварност	М
446.	географска ширина (= латитуда)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
447.	географске границе	М

448.	географске карте (= земљописне карте = карте ¹)	Ђ, М, РМС, Ц 1991
449.	географске координате	М
450.	географски детерминизам	Ђ, М
451.	географски дуализам	М
452.	географски индетерминизам	Ђ, М
453.	географски координатни систем	Ђ
454.	географски метод(а)	М
455.	географски називи (= топоними)	М
456.	географски објекат	М, Ц 1966
457.	географски омотач (= ландшафтни омотач)	М
458.	географски појас	М
459.	географски положај	Ђ, М, РМС, Ц 1966
460.	географски простор (= геопростор)	М
461.	географски процес	М
462.	географски размештај (= географски распоред)	Ђ, М
463.	географски распоред (= географски размештај)	Ц 1966
464.	географски циклус (= циклус ерозије = геоморфолошки циклус)	М
465.	географско мишљење	М
466.	географско образовање	М
467.	географско прогнозирање	М
468.	геодезија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
469.	геодепресија	К–Ш
470.	геодетска основа карте	М
471.	геодетске координате	М
472.	геоекологија	М
473.	геоид	Ђ, К–Ш, М
474.	геократски периоди	М
475.	геолог	К–Ш, РМС, РСЈ
476.	геологија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
477.	геолошка епоха (= геолошко доба = епоха геолошка)	М, Ц 1991
478.	геолошка старост	М
479.	геолошка структура (= тектонска структура)	М, Ц 1966

480.	геолошке карте	М, Ц 1991
481.	геолошке оргуље	М
482.	геолошки, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
483.	геолошки профил	М
484.	геолошко доба (= геолошка епоха = епоха геолошка)	Ђ, РМС
485.	геомеханика	К–Ш
486.	геомеханички, -а, -о	К–Ш
487.	геоморфологија	Ђ, К–Ш, М, РСЈ, Ц 1991
488.	геоморфолошке карте	М, РСЈ
489.	геоморфолошки агенси	М
490.	геоморфолошки ниво	М
491.	геоморфолошки профил	М
492.	геоморфолошки циклус (= географски циклус = циклус ерозије)	М
493.	геоморфолошко рејонирање	М
494.	геопластика	К–Ш
495.	геополитика	К–Ш, М, РМС, РСЈ
496.	геополитички положај	М
497.	геопростор (= географски простор)	М
498.	геопросторна парадигма	М
499.	геопросторни полиморфизам	М
500.	геопросторни, -а, -о	(М)
501.	георама	К–Ш
502.	геосинклинала	Ђ, К–Ш, М, Ц 1991
503.	геосинклинална област	М
504.	геосинклинални појас	М
505.	геосинклинални систем	М
506.	геосинклинални, -а, -о	(М)
507.	геосистем	М
508.	геостратегија	К–Ш, М
509.	геостратешки, -а, -о	К–Ш, РСЈ
510.	геосфера	Ђ, К–Ш, М
511.	геотектоника	К–Ш, РСЈ
512.	геотектура	М
513.	геотермија (= геотермика)	М
514.	геотермика (= геотермија)	К–Ш
515.	геотермички градијент	М

516.	геотермички степен (= геотермички ступањ)	М
517.	геотермички ступањ (= геотермички степен)	Ђ
518.	геотермички, -а, -о	К-Ш (М)
519.	геотермометар	К-Ш
520.	геотехника	К-Ш
521.	геотехнички систем (= геотехносфера)	М
522.	геотехнички, -а, -о	К-Ш
523.	геотехносфера (= геотехнички систем)	М
524.	геофизика	К-Ш, РМС, РСЈ
525.	геофлексура	М
526.	геохемија	К-Ш, РСЈ
527.	геохемија ландшафта (= геохемија предела)	М
528.	геохемија предела (= геохемија ландшафта)	М
529.	геохемијски, -а, -о	К-Ш, РСЈ
530.	геохидрографија	К-Ш
531.	геохидрографски, -а, -о	К-Ш
532.	геохронологија	К-Ш
533.	геоцентрични систем	К-Ш, М, РСЈ
534.	гипс	Ђ, К-Ш, М, Мђ, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
535.	гипсна корица	М
536.	гипсни, -а, -о	(М) РМС
537.	гипсни карст	М
538.	гипсни хоризонт	М
539.	гласијал (= гласијална епоха = ледено доба)	К-Ш, М, РСЈ
540.	гласијална епоха (= гласијал = ледено доба)	Ц 1966
541.	гласијална ерозија (= егзарација = ледничка/ледњачка ерозија)	Ђ, М, РСЈ, Ц 1991
542.	гласијална тераса	Ц 1991
543.	гласијалне наслаге	М
544.	гласијални акумулативни облици	М
545.	гласијални ерозивни облици	М

546.	гласијални рељеф (= леднички рељеф)	М
547.	гласијални, -а, -о	К–Ш (М) РМС, ⁵³⁷ РСЈ (Ц 1991)
548.	гласијално језеро (= глечерско језеро = ледничко језеро)	М, РСЈ
549.	гласијација	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
550.	гласиоеустатизам	М
551.	гласиокарст/гласиокрас/гласиокрш	М
552.	гласиолог	К–Ш
553.	гласиологија	Ђ, К–Ш, М
554.	гласиосфера	М
555.	глеј (= глејни хоризонт)	М
556.	глејна тла	М
557.	глејни хоризонт (= глеј)	М
558.	глејни, -а, -о	(М)
559.	глејно-подзоласта тла	М
560.	глечер (= ледник)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ш
561.	глечерски, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
562.	глечерско језеро (= гласијално језеро = ледничко језеро)	М
563.	глобула	К–Ш
564.	глобус	К–Ш, М, РМС, РСЈ
565.	гнајз (= гнајс)	Мђ
566.	гнајз (= гнајс)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
567.	гномон	К–Ш, М, РМС
568.	гномоника	М
569.	гномонска пројекција (= централна пројекција)	М
570.	гномонски, -а, -о	(М)
571.	граба	РМС, Ш
572.	грабен (= ров)	М
573.	гравиметар	К–Ш, РСЈ
574.	гравиметрија	К–Ш, М, РСЈ
575.	гравиметријске карте	М
576.	гравиметријски, -а, -о	К–Ш (М) РСЈ
577.	гравитација	Ђ, К–Ш, М, РМС
578.	гравитациона аномалија (= аномалија силе теже)	М

⁵³⁷ Иако овај речник не даје именицу *гласијал*, ипак наводи одговарајући придев.

332 Ђ – Đurić, 1969,
К–Ш – Клајн–Шипка, 2006,
М – Мاستило, 2001,
Мђ – Милићевић, 2005,

Н – Николић, 2000,
РМС – РМС,
РСЈ – РСЈ,
Ц 1966 – Цвиљ, 1966,

Ц 1991 – Цвиљ, 1991,
Ц 2000 – Цвиљ, 2000.
Ш – Šic, 1994.

579.	гравитациона падина	М
580.	гравитационе воде	М
581.	гравитациони процеси	М
582.	гравитациони таласи	М
583.	гравитациони, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
584.	гравитационо поље Земље	М
585.	градијент	Ђ, К–Ш, М, РСЈ
586.	градијентне струје	М
587.	градијентни ветар	М
588.	градијентни, -а, -о	(М)
589.	градска агломерација	М
590.	гранат	К–Ш, РМС, РСЈ
591.	гранит	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
592.	гранитизација	М
593.	гранитит	Ц 1991
594.	гранитна магма	М
595.	гранитни, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
596.	гранитни слој	М
597.	гранитоид	Инт
598.	гранитоидна стена	Ц 1991
599.	гранитоидни, -а, -о	(Ц 1991)
600.	графит	К–Ш, РМС, РСЈ
601.	графитни, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
602.	грего	М
603.	греко	К–Ш
604.	громада	К–Ш, РМС, РСЈ
605.	грота	Ш
606.	дајк	М, Ц 1991
607.	далга	К–Ш, Ш
608.	дамар	К–Ш, РМС
609.	датумска граница	Ђ, К–Ш, М, РМС
610.	дацит	Ђ, К–Ш, М, Ц 1991
611.	девон (= девонски период)	К–Ш, РСЈ
612.	девонски период (= девон)	К–Ш
613.	девонски, -а, -о	К–Ш, РСЈ
614.	деглацијација	М
615.	дезертификација	К–Ш
616.	дезинтеграција	К–Ш, *РМС, *РСЈ
617.	декретно време	М

618.	делта	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
619.	демогеографија (= географија становништва)	М
620.	демографија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
621.	демографска експлозија (= популациона експлозија = експлозија становништва)	М
622.	демографска политика (= политика становништва = популациона политика)	М
623.	демографска статистика (= статистика становништва)	М, РМС, РСЈ
624.	демографска транзиција (= демографски прелаз)	М
625.	демографски, -а, -о	К–Ш (М) РМС
626.	демографски потенцијал	М
627.	демографски прелаз (= демографска транзиција)	М
628.	денаталитет	К–Ш
629.	денудација	Ђ, К–Ш, М, РСЈ, Ц 1991
630.	денудациона тераса	М, Ц 1991
631.	денудациони, -а, -о	(М) РСЈ
632.	денудациони плато	М
633.	денудациони рељеф	М
634.	дењиз	Ш
635.	депопулација	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
636.	депресија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991, Ц 2000
637.	детериорација	*К–Ш, М
638.	детритус	К–Ш, М
639.	дефлација	Ђ, *К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
640.	дефлациони, -а, -о	*К–Ш, *РСЈ
641.	дефлационо језеро (= еолско језеро)	М
642.	деформација дужина	М
643.	деформација облика	М
644.	деформација површина	М
645.	деформација углова	М
646.	деформације на карти	М
647.	дивергенција	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ

334 Ђ – Đurić, 1969,
К–Ш – Клајн–Шипка, 2006,
М – Мاستило, 2001,
Мћ – Милићевић, 2005,

Н – Николић, 2000,
РМС – РМС,
РСЈ – РСЈ,
Ц 1966 – Цвиљ, 1966,

Ц 1991 – Цвиљ, 1991,
Ц 2000 – Цвиљ, 2000.
Ш – Šic, 1994.

648.	дијабаз	К–Ш, М, РМС, Ц 1991
649.	дијагенеза	М
650.	дијаграм	Ђ, К–Ш, РМС, РСЈ
651.	дијаклаза	К–Ш, М, Ц 1966, Ц 1991
652.	дијамант	К–Ш, РМС, РСЈ
653.	дијамантни, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
654.	дијамантски, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
655.	дијаспора	К–Ш, М, РМС, РСЈ
656.	дијастроме	М, Ц 1966, Ц 1991
657.	дијастрофизам	Ц 1991
658.	дијатомејски муљ	М
659.	дијатомејски, -а, -о	(М) РСЈ
660.	дилувиј (= дилувијум)	К–Ш, РМС, РСЈ
661.	дилувијум (= дилувиј)	К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991
662.	дилувијални, -а, -о	К–Ш, РМС (Ц 1966)
663.	димиктичко језеро	М
664.	дина (= дуна)	Ђ, К–Ш, РСЈ
665.	динамичка геологија	М
666.	динамичка геоморфологија	М
667.	динамичка климатологија	М
668.	динамичка метеорологија	М
669.	динамична регионална географија	М
670.	диорит	Ђ, К–Ш, М, Ц 1991
671.	дисјунктивни ареал	М
672.	дискордантна обала (= несагласна обала = попречна обала)	М
673.	дискордантни, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
674.	дискорданција	К–Ш, Ц 1991
675.	дислокација	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
676.	дислокацијски, -а, -о	К–Ш, РМС
677.	дислокациони, -а, -о	К–Ш, РСЈ
678.	дислоковани, -а, -о	(Ц 1991) (Ц 2000)
679.	дислоцирати	К–Ш, РМС
680.	дисперзивни, -а, -о	К–Ш, РСЈ
681.	дисперзија воде	М
682.	дисперзијски, -а, -о	Инт
683.	дисперзиони, -а, -о	К–Ш, РМС
684.	дисперзни, -а, -о	РСЈ
685.	дисперзност	М

686.	дистрофно језеро	М
687.	доломит	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
688.	доломитизација	М
689.	доломитични, -а, -о	(Ц 1991)
690.	доломитски, -а, -о	К–Ш, РСЈ (Ц 1966)
691.	драперија (= завеса)	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
692.	дримоними	М
693.	дрифт	М
694.	друштвена географија (= социјална географија)	Ђ, М
695.	дуна (= дина)	К–Ш, Ц 1991
696.	ђердап	*Ђ, К–Ш, РМС, Ш
697.	ђол дијал.	К–Ш, Ш
698.	евапорација	К–Ш, М, РСЈ, Ц 1991
699.	евапорити	М
700.	евапотранспирација (= сумарно испаравање)	М
701.	еворсија	М
702.	еворсиона језера	М
703.	еворсионски лонци (= диновски лонци)	М
704.	еворсионски, -а, -о	(М)
705.	егзарација (= глацијална ерозија = ледничка/ледњачка ерозија)	М
706.	егзогене силе (= спољашње/спољне силе)	Ђ, М, РСЈ
707.	егзогени процеси	К–Ш, М
708.	егзодусни простор	М
709.	егзореизам (= спољашње/спољно отицање)	М
710.	егзосфера	К–Ш, М, РСЈ
711.	егутација	М
712.	екватор (= полутар)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
713.	екваторијална/екваторска депресија	М
714.	екваторијална/екваторска клима(т)	М
715.	екваторијална/екваторска струја	М, РСЈ
716.	екваторијална/екваторска циркулација	М
717.	екваторијална/екваторска шума (= хилеја)	М

718.	екваторијалне земље	М
719.	екваторијалне/екваторске координате	М
720.	екваторијални, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
721.	екваторијални степен	К–Ш
722.	екваторијални/екваторски ваздух	М
723.	екваторијални/екваторски појас	М
724.	екваторски, -а, -о	РМС, РСЈ (Ц 1991)
725.	еквивалентне пројекције	М
726.	еквидистантне пројекције	М
727.	еквино(к)циј (= еквино[к]цијум = еквиноције = равнодневица/ равнодневница)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
728.	еквино(к)цијум (= еквино[к]циј = еквиноције = равнодневица/ равнодневница)	К–Ш, М, РМС
729.	еквинокцијске кише (= равноднечичке кише)	М
730.	еквино(к)цијски, -а, -о	(М) РМС
731.	еквиноцијални, -а, -о	К–Ш, РМС
732.	еквиноције (= еквино[к]циј = еквино[к]цијум = равнодневица/ равнодневница)	Ђ
733.	еклиптика	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
734.	еклиптика ширина	М
735.	еклиптика координате	М
736.	еклиптика, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
737.	еклогит	М
738.	екогенеза	М
739.	екологија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
740.	еколошка криза	М
741.	еколошка равнотежа	М
742.	еколошки, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
743.	еколошки оптимум	М
744.	еколошки приступ	М
745.	еколошки фактори (= еколошки чиниоци)	М
746.	еколошки чиниоци (= еколошки фактори)	М
747.	ekomорфе	М

748.	економска географија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
749.	економске карте (= економскогеографске карте)	М
750.	економскогеографске карте (= економске карте)	М
751.	економскогеографски положај	Ђ, М
752.	економско-географски рејон	Ђ
753.	експлозија становништва (= популациона експлозија = демографска експлозија)	М
754.	експозиција падина	М
755.	екстраонална вегетација (= екстраонално растине)	М
756.	екстраонално растине (= екстраонално вегетација)	М
757.	екструзив	М
758.	екструзија	К–Ш, М
759.	ексхумирани карст/крас/крш	М
760.	ексцесивна клима	Ц 1966
761.	екумена	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
762.	елувиј (= елувијум)	К–Ш
763.	елувијални ландшафт	М
764.	елувијални хоризонт	М
765.	елувијални, -а, -о	(М)
766.	елувијум (= елувиј)	Ђ, К–Ш, М, Ц 1966
767.	емерзија	К–Ш
768.	енвајронметализм	М
769.	ендеми (= ендемити)	К–Ш, М, РМС
770.	ендемити (= ендеми)	М
771.	ендоген, -а, -о	К–Ш (М) РМС
772.	ендогена налазишта (= хипогена налазишта)	М
773.	ендогене силе (= унутрашње силе)	Ђ, М, РСЈ
774.	ендогени процеси (= унутрашњи процеси)	М
775.	ендореизам (= унутрашње отицање)	М
776.	ендореична област	М
777.	ендореични, -а, -о	(М)
778.	еозоик	К–Ш, М, РМС

779.	еолит	К–Ш, РМС, РСЈ
780.	еолска ерозија	Ђ, РСЈ, Ц 1991
781.	еолске наслаге	М
782.	еолски, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1991)
783.	еолски песак (= ареносол)	М
784.	еолски процеси	М
785.	еолски рељеф	М
786.	еолско језеро (= дефлационо језеро)	М
787.	еон	К–Ш, М, РМС
788.	еонотема	М
789.	еоцен	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
790.	еоценски, -а, -о	К–Ш, РСЈ (Ц 2000)
791.	епигенеза	*К–Ш, М
792.	епигенетска долина (= епигенија)	М
793.	епигенетска клисура	Ц 1966
794.	епигенетски, -а, -о	(М) (Ц 1966)
795.	епигенија (= епигенетска долина)	Ђ, К–Ш, М, Ц 1991
796.	епигеосинклиналне планине	М
797.	епизона	К–Ш
798.	епиконтинентално море	М
799.	епилимнион	М
800.	еиплатформна орогенеза	М
801.	епирогенетска кретања (= епирогенетски покрети = епирогени покрети)	Ц 1991
802.	епирогенетски, -а, -о	К–Ш (М) (Ц 1991)
803.	епирогенетски покрети (= епирогенетска кретања = епирогени покрети)	К–Ш, М, Ц 1991
804.	епирогени покрети (= епирогенетска кретања = епирогенетски покрети)	Ђ
805.	епицитар	К–Ш, М, РМС, Ц 1991
806.	епицентрална зона	РСЈ, Ц 1991
807.	епоха	К–Ш, РМС, РСЈ
808.	епоха геолошка (= геолошко доба = геолошка епоха)	М
809.	ера	К–Ш, М, *РМС, РСЈ
810.	ерг	Ђ, К–Ш, М
811.	еродирани вулкан	М

812.	еродирати	К–Ш, РМС, РСЈ
813.	ерозивна долина	М, РСЈ
814.	ерозивна језера	М
815.	ерозивна падина	М
816.	ерозивна тераса	М
817.	ерозивне планине	М
818.	ерозивни облици рељефа	М, Ц 1991
819.	ерозивни, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1991)
820.	ерозија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991
821.	ерозија тла (= ерозија земљишта)	М
822.	ерозија земљишта (= ерозија тла)	Ђ
823.	еруптивни, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС (Ц 1966) (Ц 1991)
824.	еруптивна делатност	М
825.	еруптивна жица	Ц 1966
826.	еруптивна област	Ц 1991
827.	еруптивне стене (= вулканске стене = магматске стене)	Ђ, М, РМС, Ц 1966, Ц 1991
828.	еруптивни апарат	Ц 1991
829.	еруптивни излив	Ц 1991
830.	еруптивни камен	Мђ
831.	еруптивни терен	Ц 1991
832.	ерупција	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
833.	ескарпман	К–Ш, Ц 1991
834.	естуар (= естуариј = естуаријум)	Ђ, М, РСЈ
835.	естуариј (= естуар = естуаријум)	К–Ш, РСЈ
836.	естуаријум (= естуар = естуариј)	К–Ш, РСЈ
837.	етажна пећина	М
838.	етезија	К–Ш, М
839.	етногенеза	Ђ, К–Ш, М, РСЈ
840.	етногеографија	М
841.	етнографија	К–Ш, М, Мђ, РМС, РСЈ
842.	етнографске карте	М, Ц 2000
843.	етнографски, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 2000)
844.	етнологија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
845.	еугеосинклинала	М
846.	еустазија	К–Ш
847.	еутрофикација	М
848.	еутрофна мочвара (= низинска мочвара = травна мочвара)	М

849.	еутрофне биљке (= еутрофно растиње)	М
850.	еутрофни, -а, -о	М
851.	еутрофно растиње (= еутрофне биљке)	М
852.	еуфотичка зона	М
853.	ефективне падавине	М
854.	ефемерно језеро (= периодично језеро)	М
855.	ефорација	М
856.	ефорацијски, -а, -о	(М)
857.	ефорацијски канал	М
858.	ефузивне стене	Ђ, К-Ш, М, РСЈ, Ц 1991
859.	ефузивни, -а, -о	К-Ш (Ђ) (М) РСЈ (Ц 1991)
860.	ефузија	К-Ш, М, РСЈ
861.	ехолот	Ђ, К-Ш, РСЈ
862.	ждрело вулкана	М
863.	живи вулкан (= активни вулкан)	М, РСЈ
864.	зандри	М
865.	земљописне карте (= географске карте = карте ¹)	М, РМС
866.	земљотресни таласи (= таласи изазвани трусом и вулканским ерупцијама = цунами)	Ц 1991
867.	зенит	Ђ, К-Ш, М, РМС, РСЈ
868.	зенитна плима	Ц 1966
869.	зенитне кише	М
870.	зенитни, -а, -о	К-Ш (М) РМС (Ц 1966)
871.	зеолит	К-Ш
872.	зимски солстициј(ум)	М
873.	зона	К-Ш, М, РМС, РСЈ
874.	зона ветрова	М
875.	зона географска	Ђ
876.	зона затишја	М
877.	зона острвских лукова	М
878.	зонална вегетација (= зонално растиње)	М
879.	зонална струја	М
880.	зонална тла	М
881.	зонална циркулација	М

882.	зонални, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
883.	зонално време	Ђ, М
884.	зонално растиње (= зонална вегетација)	М
885.	зоналност	Ђ
886.	зонда	М
887.	зоогене стене	К–Ш, М
888.	зоогено језеро	М
889.	зоогеографија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
890.	зоогеографске карте	М
891.	зоогеографске области	Ђ
892.	зоогеографски, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М)
893.	зоогеографско царство (= геа)	М
894.	игало	К–Ш, РМС, РСЈ, Ш
895.	изворишна челенка	Ц 1991
896.	изоамплитуде	К–Ш, М
897.	изоанемоне	К–Ш, М
898.	изоаномале (= изоаномалије)	К–Ш, М
899.	изоаномалије (= изоаномале)	М
900.	изобазе	М
901.	изобате	К–Ш, М, Ц 2000
902.	изобатитерме	К–Ш
903.	изоденсе	М
904.	изоклина бора (= изоклинала)	М
905.	изоклинала (= изоклина бора)	М, Ц 1991
906.	изоклинална долина	М
907.	изоклинални гребен	М
908.	изоклинални, -а, -о	(М)
909.	изоклини, -а, -о	(М)
910.	изокрме	К–Ш
911.	изолиније	К–Ш, М
912.	изолуксе	К–Ш
913.	изомаритиме	М
914.	изопаге	К–Ш, М
915.	изопахите	М
916.	изопектике	К–Ш, М
917.	изопикне	М
918.	изосеисте	К–Ш, М, Ц 1991
919.	изоталанте	К–Ш
920.	изотахе	К–Ш, М

921.	изотере	К–Ш
922.	изотерме	Ђ, К–Ш, М, РМС
923.	изотермија	К–Ш, М
924.	изотермични, -а, -о	К–Ш, РМС
925.	изотермобате	М
926.	изохалине	К–Ш, М
927.	изохине (= изохионе)	К–Ш
928.	изохионе (= изохине)	М
929.	изохипса	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 2000
930.	изохроне	К–Ш, М
931.	илица	К–Ш, РМС, Ш
932.	илувијални хоризонт	М
933.	илувијум	М
934.	инверзија (= инверзија температуре = температурна инверзија)	К–Ш, *РМС, *РСЈ
935.	инверзија падавина	М
936.	инверзија рељефа	М
937.	инверзија температуре (= инверзија = температурна инверзија)	Ђ, М
938.	инверزيون рељеф	М
939.	инверزيون, -а, -о	(М)
940.	инверзне миграције (= инверсне миграције = инверсне сеобе = повратне миграције)	М,
941.	инверзни, -а, -о (= инверсни, -а, -о)	(М) (Ц 1966)
942.	инверсни, -а, -о (= инверзни, -а, -о)	(Ђ)
943.	инверсне миграције (= инверзне миграције = инверсне сеобе = повратне миграције)	Ђ
944.	инверсне сеобе (= инверзне миграције = повратне миграције)	Ц 1966
945.	ингресија	К–Ш, М, *РМС
946.	ингресионе обале	М
947.	ингресиони, -а, -о	К–Ш (М) *РМС
948.	индекс аридности (= индекс суше)	М
949.	индекс суше (= индекс аридности)	М
950.	индикатори	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
951.	инерциона струја	М
952.	инкрустат	К–Ш

953.	инкрустација	*РМС, РСЈ, Ц 1966
954.	инландајс (= континентални лед)	Ђ, М, Ц 1991
955.	инсеквентна долина	М
956.	инсолација (= осунчавање)	Ђ, К–Ш, М, РСЈ, Ц 1966, Ц 2000
957.	интеграција ландшафта	М
958.	интергласијал	К–Ш, М
959.	интерсинуларно море (= међуострвско море)	М
960.	интерстадијал	М
961.	интразонална вегетација (= интразонално растиње)	М
962.	интразонална тла	М
963.	интразонални, -а, -о	(М)
964.	интразонално растиње (= интразонална вегетација)	М
965.	интразоналност	М
966.	интродукција	*К–Ш, М, *РМС
967.	интрузив	М
968.	интрузивна стена	М
969.	интрузивни, -а, -о	К–Ш (М)
970.	интрузија	К–Ш, М, Ц 1991
971.	инундација	К–Ш
972.	инундациони, -а, -о	К–Ш
973.	инундирати	Ц 1966
974.	инфилтрација	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
975.	инфилтрационе воде	М
976.	инцизија	М
977.	ионосфера (= јоносфера)	К–Ш, РМС
978.	истмус	К–Ш
979.	историјска географија	Ђ, М
980.	јалија покр.	К–Ш, РМС, Ш
981.	јантар	К–Ш, РМС, РСЈ
982.	јарак	К–Ш, РМС, РСЈ, Ш
983.	јарданзи	М
984.	јаруга	К–Ш, РМС, РСЈ, Ш
985.	јендек (= хендек)	К–Ш, РМС, Ш
986.	јет	К–Ш
987.	јоносфера (= ионосфера)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
988.	јувенилна вода	К–Ш, М

989.	јура (= јурска периода = јурска формација)	Ђ, К–Ш, М, Мh, ⁵³⁸ РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 2000
990.	јурска периода (= јура = јурска формација)	М
991.	јурска формација (= јура = јурска периода)	К–Ш
992.	јурски, -а, -о	К–Ш (М)
993.	каботажа (= обалска пловидба)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
994.	каверна	К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
995.	казан	*К–Ш, *РМС, *РСЈ, Ш
996.	калдера	Ђ, М, Ц 1991
997.	калме (= маине)	М, РМС
998.	камбриј (= камбрија = камбријски период = камбријум)	К–Ш, РМС, РСЈ
999.	камбрија (= камбријум/камбриј = камбријски период)	М
1000.	камбријски период (= камбрија = камбријум/камбриј)	Ђ, М
1001.	камбријум (= камбрија = камбријски период = камбриј)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1002.	камени метеорит (= аеролит)	М
1003.	камин	*К–Ш, М, РМС, РСЈ
1004.	кампо (= кампос)	Ђ, К–Ш, М
1005.	кампос (= кампо)	К–Ш
1006.	канал	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1007.	канат дијал.	*К–Ш, *РМС, *РСЈ, Ш
1008.	кањон	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1009.	каолин	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1010.	каолинизација	М
1011.	каолински, -а, -о	К–Ш
1012.	кап	К–Ш, РМС
1013.	капија	К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 2000, Ш
1014.	капиларни таласи	М
1015.	карбон (= карбонска периода)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1016.	карбонати	К–Ш, М, РСЈ
1017.	карбонатна тла	М
1018.	карбонатне стене	М
1019.	карбонатни, -а, -о	(М)
1020.	карбонатни хоризонт	М

⁵³⁸ У овом се извору дати термин јавља с друкчијим ортографским ликом – Јура.

1021.	карбонска периода (= карбон)	К–Ш, М, РСЈ
1022.	карбонски, -а, -о	К–Ш (М) (Мh) РМС, РСЈ
1023.	карлица (= базен = басен)	Мh, *РМС, *РСЈ
1024.	карст (= крас/крш)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 2000
1025.	карст/крас умерених ширина	М, Ц 2000
1026.	карстификација (= окрашавање/скрашћавање)	К–Ш, М, РМС, Ц 1991
1027.	карстификовати	М
1028.	карстологија	М
1029.	карта-основа	М
1030.	карте рељефа	М
1031.	карте ¹ (= географске карте = земљописне карте)	К–Ш, РМС, РСЈ
1032.	карте ²	М
1033.	картограм	Ђ, *К–Ш, М
1034.	картограф	К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991, Ц 2000
1035.	картографија	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 2000
1036.	картографска информација	М
1037.	картографска мрежа	М
1038.	картографска семиотика	М
1039.	картографске пројекције	М
1040.	картографске таблице	М
1041.	картографски, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
1042.	картографски знакови/знаци	М
1043.	картографски извори	М
1044.	картографски метод(а)	М
1045.	картографски прикази	М
1046.	картодијаграм	М
1047.	картометар	К–Ш, РМС
1048.	картометрија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1049.	каскаде (= слапови)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1050.	катабатички, -а, -о	К–Ш (М)
1051.	катабатички ветар	М
1052.	катагенеза	М
1053.	катаклазити (= катакластичке стене)	М
1054.	катакластичке стене (= катаклазити)	М
1055.	катаракт (= катаракта)	К–Ш, М, РМС, РСЈ

1056.	катаракта (= катаракт)	Ђ, РМС, РСЈ
1057.	катинга	М
1058.	катоген, -и, -о	К-Ш
1059.	катотермија	М
1060.	каузални профил	М
1061.	квартар (= антропоген)	Ђ, К-Ш, М, РМС, РСЈ
1062.	квартарни, -а, -о	К-Ш, РМС, РСЈ
1063.	кварц	К-Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1064.	кварцевити, -а, -о	Ц 1991
1065.	кварцит	К-Ш, М, РМС, Ц 1991, Ц 2000
1066.	кварцни песак	К-Ш, РМС
1067.	кварцни, -а, -о	К-Ш РМС, РСЈ
1068.	кварцпорфир	Ц 1991
1069.	кварцтрахит	Ц 1991
1070.	кевир	М
1071.	кенозоик (= кенозојска ера = кенозојски период)	К-Ш, М, РМС, РСЈ
1072.	кенозојска ера (= кенозоик = кенозојски период)	Ђ, М, Ц 1991
1073.	кенозојски, -а, -о	(Ђ) К-Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1991)
1074.	кенозојски период (= кенозоик = кенозојска ера)	К-Ш
1075.	кимберлит	К-Ш
1076.	кинематика рељефа	М
1077.	кишни режим (= плувијални режим)	М
1078.	класа ландшафта	М
1079.	класификација	*К-Ш, М, *РМС
1080.	кластична структура	М
1081.	кластичне стене	М
1082.	кластични карст/крас/крш (= кластокрас/кластокрш)	М
1083.	кластокрас/кластокрш (= кластични карст/крас/крш)	М
1084.	кливаж	М
1085.	клима (= поднебље)	Ђ, К-Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1086.	клима(т) слободне атмосфере	М
1087.	клима(т) тајге	М
1088.	клима(т) тла	М
1089.	клима(т) тропских пустиња	М

1090.	клима(т) тундре	М
1091.	клима(т) хладних пустиња	М
1092.	климакс	К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1093.	климатограм	М
1094.	климатолог	К–Ш, РМС, РСЈ
1095.	климатологија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1096.	климатолошки, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 2000
1097.	климатска аномалија	М
1098.	климатска геоморфологија	М
1099.	климатска граница	М
1100.	климатска зона (= климатски појас)	Ц 1966, Ц 2000
1101.	климатска норма	М
1102.	климатска сезона	М
1103.	климатски елементи	М
1104.	климатски индекси	М
1105.	климатски појас (= климатска зона)	Ђ, РМС
1106.	климатски, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1966) (Ц 2000)
1107.	климски, -а, -о	(Ц 1966) (Ц 1991)
1108.	клинсура	К–Ш, РМС, РСЈ, Ш
1109.	клиф	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991
1110.	колонија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1111.	колувијалне наслаге (= колувијум)	М
1112.	колувијални, -а, -о	(М)
1113.	колувијум (= колувијалне наслаге)	М
1114.	комета	К–Ш, М, РСЈ
1115.	комоними	М
1116.	компактност	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1117.	компас (= бусола)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1118.	компензациона струја	М, Ц 1991
1119.	комплекс	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1120.	комплекс тла	М
1121.	комплексне карте	М
1122.	комполитна долина (= сложена долина)	М
1123.	конвекција	М
1124.	конвергенција	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1125.	конгломерат	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991
1126.	кондензација	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1127.	кондензациона вода	М

1128.	конкордантна обала (= сагласна обала = уздужна обала)	М
1129.	конкордантни, -а, -о	(М) РМС
1130.	конкорданција	К–Ш, *РМС, * РСЈ, Ц 1991
1131.	консеквентна долина (= сагласна долина)	М
1132.	конструктивна географија	М
1133.	контактна пећина	М
1134.	контактни извор	М
1135.	контактни метаморфизам	М
1136.	контактно крашко/кршко поље	М
1137.	континенат (= континент)	РМС, РСЈ
1138.	континент (= континенат)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1139.	континентална држава	М, РМС
1140.	континентална Земљина кора	М
1141.	континентална клима(т)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
1142.	континентална маса	Ц 1991
1143.	континентална острва	М
1144.	континентална платформа (= шелф)	М
1145.	континентална површ	Ц 1991
1146.	континентална полулопта (= копнена полулопта)	М
1147.	континентална флексура	М
1148.	континенталне наслаге (= континентални седименти)	М
1149.	континентални, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1966) (Ц 1991)
1150.	континентални басен	М
1151.	континентални лед (= инландајс)	М
1152.	континентални одсек	М
1153.	континентални седименти (= континенталне наслаге)	М
1154.	континентално море (= унутрашње море)	М, Ц 1991
1155.	континентално подножје	М
1156.	континенталност	М, *РМС
1157.	контрастност рељефа	М
1158.	конурбација	К–Ш, М
1159.	конфигурација	*К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966

1160.	конфлуенција	К–Ш, М
1161.	конформне пројекције	М
1162.	координата	К–Ш, М, РМС, Ц 2000
1163.	кора ерозије	М
1164.	корација	Ђ, К–Ш, М
1165.	кордиљери	М
1166.	коридор	К–Ш, РМС, РСЈ
1167.	корија дијал.	Ш
1168.	корозивна улока	М
1169.	корозивни, -а, -о	К–Ш (М) РМС
1170.	корозија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1171.	корозија мешане воде	М
1172.	корутина	Мђ, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000, Ш
1173.	косе пројекције	М
1174.	космополити	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1175.	космос (= васиона)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1176.	кота	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 2000
1177.	крас (= карст)	Ђ, М, РМС, РСЈ, Ш
1178.	крас торњева (= крш кукова)	М
1179.	кратер	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1180.	кратерски, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
1181.	кратерско језеро	М, РСЈ
1182.	кратон	М
1183.	крашка/кршка пиратерија	М
1184.	крашка/кршка хидрографија	М
1185.	крашки, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
1186.	крашки/кршки ландшафт	М
1187.	креда (= кредна периода)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1188.	кредна периода (= креда)	М
1189.	кредни карст/крас/крш	М
1190.	кредни, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
1191.	крик	М
1192.	криогенеза	М
1193.	криогени рељеф	М
1194.	криогени, -а, -о	(М)
1195.	криодијагенеза	М
1196.	криолитозона	М
1197.	криологија	М
1198.	криосфера	М

1199.	криотурбација	К–Ш, М
1200.	криптодепресија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1201.	криптозоик	М
1202.	кристал	К–Ш, РМС, РСЈ
1203.	кристаласти, -а, -о	К–Ш, РМС (Ц 1991)
1204.	кристаласти шкриљци	Ц 1991
1205.	кристализација	РМС, РСЈ, Ц 1991
1206.	кристализирати, -ам (= кристализовати, -ујем = кристалисати -лишем)	К–Ш, РМС, РСЈ
1207.	кристализовати, -ујем (= кристалисати, -лишем = кристализирати, -ам)	К–Ш, РМС, РСЈ
1208.	кристалисати, -лишем (= кристализовати, -ујем = кристализирати, -ам)	К–Ш, РМС, РСЈ
1209.	кристални, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
1210.	кристалографија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1211.	култивисана тла	М
1212.	културни ландшафт	М
1213.	кумулонимбус	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1214.	кумулус	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1215.	купола	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1216.	курва пада	Ц 1991
1217.	курвиметар	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1218.	курс	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1219.	лава	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1220.	лавина	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1221.	лагуна	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991, Ш
1222.	лазур	К–Ш, *РМС, РСЈ
1223.	лаколит	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1224.	ланди	М
1225.	ландшафт географски	М
1226.	ландшафт	Ђ, М
1227.	ландшафтни омотач (= географски омотач)	М
1228.	ландшафтни, -а, -о	(М)
1229.	лапили	М, РСЈ
1230.	латерит	Ђ, М, РСЈ

1231.	латеритна тла	М, РСЈ, РСЈ
1232.	латеритни, -а, -о	(М) РСЈ
1233.	латитуда (= географска ширина)	К–Ш, РМС, РСЈ
1234.	латитудинални, -а, -о	К–Ш, РСЈ
1235.	левант	Ђ, К–Ш, РМС, РСЈ
1236.	легенда (= легенда карте = тумач знакова)	К–Ш, РМС, РСЈ
1237.	легенда карте (= легенда = тумач знакова)	М
1238.	леднички рељеф (= глацијални рељеф)	М
1239.	лес	М, РМС, РСЈ
1240.	лесна зараван	Ђ, М
1241.	лесни карст/крас/крш	М
1242.	лесни, -а, -о	(М) РМС
1243.	летњи солстициј(ум)	М, РСЈ
1244.	ливада	РМС, РСЈ, Ш
1245.	лигнит	Ђ, К–Ш, М, Мђ, РМС, РСЈ
1246.	лидо	К–Ш, М, РМС
1247.	лиман	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ш
1248.	лимнион	М
1249.	лимнограф	К–Ш
1250.	лимнолог	К–Ш, РМС, РСЈ
1251.	лимнологија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1252.	лимнолошки, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ (Ц 2000)
1253.	лимнометар	К–Ш
1254.	лимноними	М
1255.	литификација	М
1256.	литогенеза	М
1257.	литологија (= седиментологија)	К–Ш, М, РМС
1258.	литорал	Ђ, М
1259.	литорализација	М
1260.	литорални кордон (= прибрежни спруд)	М, Ц 1991
1261.	литорални рељеф	Ц 1991
1262.	литорални седименти	М, Ц 1991
1263.	литорални, -а, -о	(М) РМС ⁵³⁹ (Ц 1991)
1264.	литосоли	М

⁵³⁹ Иако РМС нема одредницу *литорал*, даје одговарајући придев у значењу ‘обални, приобални’.

352 Ђ – Đurić, 1969,
К–Ш – Клајн–Шипка, 2006,
М – Мاستило, 2001,
Мђ – Милићевић, 2005,

Н – Николић, 2000,
РМС – РМС,
РСЈ – РСЈ,
Ц 1966 – Цвиљ, 1966,

Ц 1991 – Цвиљ, 1991,
Ц 2000 – Цвиљ, 2000.
Ш – Šic, 1994.

1265. литосфера	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1266. литосферне плоче	М
1267. литосферни, -а, -о	(М)
1268. локални ветрови	М
1269. локално време (= месно време)	М
1270. локација	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1271. локсодрома	К–Ш, М, РМС
1272. лонгитуда (= географска ширина)	К–Ш, *РСЈ
1273. лонгитудинална удолина	Ц 1966
1274. лонгитудинални, -а, -о	(Ђ) К–Ш, *РСЈ (Ц 1991)
1275. лот	К–Ш, М, РМС
1276. љанос	Ђ, К–Ш, М
1277. људска географија	Ц 2000
1278. магма	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1279. магматизам	К–Ш, М
1280. магматичке масе (= магматске масе)	Ц 1991
1281. магматички, -а, -о	(Ц 1991)
1282. магматични, -а, -о	(Ц 1991)
1283. магматично језеро	Ц 1991
1284. магматске масе (= магматичке масе)	РСЈ
1285. магматске стене (= вулканске стене = еруптивне стене)	К–Ш, М, РСЈ
1286. магматски, -а, -о	К–Ш (М) РСЈ
1287. магнетит	К–Ш, М, РМС
1288. магнетна аномалија	М
1289. магнитуда (= магнитуда земљотреса)	К–Ш
1290. магнитуда земљотреса (= магнитуда)	М
1291. маине (= калме)	Ђ, К–Ш, М, РМС
1292. макија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
1293. макроклима	К–Ш, М
1294. макрорељеф	Ђ, К–Ш, М
1295. максимум	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1296. мангри (= мангрове)	М
1297. мангрове (= мангри)	М
1298. мантија Земље (= омотач језгра Земље = плашт Земље)	М
1299. мапа	К–Ш, РМС, РСЈ
1300. мар	М, Ц 1991
1301. мареограф	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ

1302.	маритимни, -а, -о	РМС, РСЈ
1303.	маритимност	М
1304.	маритимски пут	Ц 1966
1305.	маритимски, -а, -о	РМС (Ц 1966)
1306.	маробијо	Ц 1991
1307.	марше	М
1308.	масив	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1309.	маскаре (= бор = поророка)	Ц 1991
1310.	математичка географија	Ђ, М
1311.	мато	М
1312.	меандар (= меандер = меандра)	М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991
1313.	меандер (= меандар = меандра)	К–Ш, РСЈ
1314.	меандра (= меандар = меандер)	РСЈ
1315.	мегалополис	К–Ш, М
1316.	мегарељеф	М
1317.	медитеранска клима (= средоземна клима)	Ц 1966
1318.	медицинска географија	Ђ, М
1319.	меза (= меса)	М
1320.	мезозоик (= мезозојска ера)	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
1321.	мезозојска ера (= мезозоик)	Ђ, М, Ц 1991
1322.	мезозојски, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1966)
1323.	мезоклима	К–Ш, М
1324.	мезолит (= мезолитик)	К–Ш, М, РСЈ
1325.	мезолитик (= мезолит)	К–Ш, РМС, РСЈ
1326.	мезопауза	К–Ш, М
1327.	мезорељеф	М
1328.	мезосфера	К–Ш, М, РСЈ
1329.	мезосферни, -а, -о	(М)
1330.	мезосферни облаци (= сребрнасти облаци)	М
1331.	мезотрофна мочвара (= шумска мочвара)	М
1332.	мезотрофне биљке (= мезотрофно растиње)	М
1333.	мезотрофно растиње (= мезотрофне биљке)	М
1334.	мелафир	К–Ш, М, РСЈ, Ц 1991
1335.	мелиорација	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ

1336.	мелиорација тла	М
1337.	мера	Ш
1338.	мередијан (= меридијан = подневак)	Ц 2000
1339.	меридијан (= мередијан = подневак)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1340.	меридијански, -а, -о	К–Ш, РМС (Ц 1966) (Ц 1991)
1341.	Меркаторова пројекција	М
1342.	мермер (= мрамор)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1343.	мерокарст/мерокрас (= непотпуни карст/крас/крш)	М
1344.	меромиктичко језеро	М
1345.	меса (= меза)	М
1346.	метагенеза	*К–Ш, М, * РСЈ
1347.	метагеографија	М
1348.	метал	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1349.	металимнион	М
1350.	метаморфизам	*К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1351.	метаморфне стене	Ђ, М
1352.	метаморфни шкриљци	М, Ц 1966
1353.	метаморфни, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1966)
1354.	метаморфоза	К–Ш, РМС, РСЈ
1355.	метанастازичка кретања	Ц 1966
1356.	метанастازичка област	Ц 1966, Ц 2000
1357.	метанастازичке миграције	Ђ, М
1358.	метанастازичке струје (= селидбене струје)	РСЈ, Ц 1966, Ц 2000
1359.	метанастазички путеви	Ц 1966
1360.	метасоматизам (= метасоматоза)	М
1361.	метасоматоза (= метасоматизам)	К–Ш, М
1362.	метасоматске стене	М
1363.	метасоматски, -а, -о	(М)
1364.	метеор	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1365.	метеорит	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1366.	метеоритски, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
1367.	метеоритски кратер	М
1368.	метеоритско језеро	М
1369.	метеоролог	К–Ш, РМС, РСЈ
1370.	метеорологија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1371.	метеоролошки елементи	М
1372.	метеорска прашина	М

1373.	метеорски, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
1374.	методологија географије	М
1375.	метропола	К–Ш, М, РМС
1376.	механичка ерозија (= физичка ерозија)	М
1377.	миграција	К–Ш, РМС, РСЈ
1378.	миграције становништва	Ђ, М
1379.	миграциона струја	РСЈ, Ц 2000
1380.	миграциони биланс	М
1381.	миграциони, -а, -о	К–Ш (М) РМС (Ц 2000)
1382.	микроклима	К–Ш, М, РСЈ
1383.	минерал	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1384.	минерална вода	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1385.	минерални, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ
1386.	минерални извори	Ђ, М
1387.	минерални ресурси	М
1388.	минералог	К–Ш, РМС, РСЈ
1389.	минералологија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1390.	минерогенија	К–Ш, РМС
1391.	миогеосинклинала	М
1392.	миоцен	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 2000
1393.	мистрал	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1394.	мобилни појас (= покретни појас)	М
1395.	моласа	К–Ш, РСЈ, Ц 1991
1396.	монаднок	М
1397.	монморилонит	К–Ш
1398.	моноантиклиналне планине	М
1399.	моногенетска језера	М
1400.	моногенетске планине	М
1401.	моногени вулкани	М
1402.	моноклинала	М
1403.	моноклинална бора	Ц 1991
1404.	моноклинална долина	М
1405.	моноклинални, -а, -о	(М) (Ц 1991)
1406.	моноклинични, -а, -о	К–Ш
1407.	монолит	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1408.	мономиктичка језера	М
1409.	монсун	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1410.	монсунска клима(т) умерених ширина	М
1411.	монсунска клима(т)	Ђ, М, РМС

1412.	монсунска суптропска клима(т)	М
1413.	монсунске кише	К–Ш, М, РСЈ
1414.	монсунски, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ
1415.	монте	М
1416.	морена	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1417.	моренска гред	М
1418.	моренска тераса	М
1419.	моренски амфитеатар	М, Ц 1991
1420.	моренски бедеми	Ц 1991
1421.	моренски рељеф	М
1422.	моренски, -а, -о	(М) РМС, РСЈ (Ц 1991)
1423.	моренско језеро	М
1424.	морска клима(т) (= океанска клима[т])	М
1425.	морталитет	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1426.	морфогенеза	*К–Ш, М
1427.	морфографија (= орографија)	М
1428.	морфологија Земљине површине	М, Ц 2000
1429.	морфологија карста/краса/крша	М
1430.	морфологија тла	М
1431.	морфолошка анализа	М
1432.	морфолошка појасност планина	М
1433.	морфолошка структура града	М
1434.	морфолошка целина града	М
1435.	морфолошки, -а, -о	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1436.	морфолошки комплекс	М
1437.	морфометрија (= орометрија)	М
1438.	морфометријске карте	М
1439.	морфометријски, -а, -о	(М)
1440.	морфоскулптуре	М
1441.	морфоструктуре	М
1442.	морфоциклус	М
1443.	мофете	М, РМС, РСЈ
1444.	мочварни ландшафт	М
1445.	мрамор (= мермер)	К–Ш, Мђ, РМС, РСЈ
1446.	мунтања	Ш
1447.	мусковит	М, РСЈ
1448.	мутониране стене (= комчићи)	М, Ц 1991
1449.	муша покр.	РМС, Ш
1450.	навигација	К–Ш, М, РМС, РСЈ

1451.	навигациони сумрак	М
1452.	навигациони, -а, -о	К–Ш (М) РМС
1453.	надир	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1454.	нанорељеф	М
1455.	наталитет (= родност)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1456.	нафта	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1457.	национални парк	Ђ, К–Ш, РМС
1458.	небески пол (= пол света)	М
1459.	небуле (= маглине = небулозе)	К–Ш, М
1460.	небулозе (= маглине = небуле)	М, РМС, РСЈ
1461.	нек	М, Ц 1991
1462.	неогeј	М
1463.	неоген	К–Ш, М, РМС, Ц 1991, Ц 2000
1464.	неозоик	К–Ш, РМС
1465.	неолит (= млађе камено доба = неолитик)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1466.	неолитик (= млађе камено доба = неолит)	К–Ш, РМС
1467.	неолитски, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
1468.	неотектоника	М
1469.	непотпуни карст/крас/крш (= мерокарст/мерокрас)	М
1470.	нивална клима(т)	М
1471.	нивални крас/крш	М
1472.	нивални појас	М
1473.	нивални режим	Ђ, М
1474.	нивални, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М)
1475.	нивелација	*К–Ш, М, РМС, РСЈ
1476.	нивелир	К–Ш, РМС
1477.	нивелирати (= нивелисати)	К–Ш, РМС
1478.	нивелисати (= нивелирати)	К–Ш, РМС
1479.	нивелман	К–Ш
1480.	ниво	К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 1991
1481.	ниво воде	М, РСЈ
1482.	ниво кондензације	М
1483.	ниво мора	М
1484.	нивоска линија језера	Ц 1991
1485.	нимбостратус	Ђ, К–Ш, М, РМС
1486.	нимбус	К–Ш, РМС

1487.	ниша	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1488.	нодула (= нодулус)	К–Ш, Ц 1991
1489.	нодулус (= нодула)	К–Ш
1490.	нозоареал	М
1491.	нозогеографија	М
1492.	номенклатура карте	М
1493.	ноосфера	К–Ш, М
1494.	нотогео	М
1495.	оаза	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1496.	озон	К–Ш, РМС, РСЈ
1497.	озонометар	К–Ш
1498.	озонопауза	М
1499.	озоносфера	К–Ш, М, РСЈ
1500.	озонски, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
1501.	озонски омотач	К–Ш, М, РСЈ
1502.	ојконими	К–Ш, М
1503.	океан	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1504.	океанограф	К–Ш, РМС, РСЈ
1505.	океанографија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1506.	океанографски, -а, -о	К–Ш (М) РМС
1507.	океанографски профил	М
1508.	океанологија	К–Ш, М
1509.	океаноними	М
1510.	океанска Земљина кора	М
1511.	океанска клима(т) (= морска клима[т])	М
1512.	океанска котлина	М
1513.	океанска полулопта (= водена полулопта)	М
1514.	океанске струје	М, РМС
1515.	океански, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
1516.	океански басен	М
1517.	океански седименти	М
1518.	океански фронт	М
1519.	океанско острво	М
1520.	оклузија (= оклузија циклона)	К–Ш
1521.	оклузија циклона (= оклузија)	М
1522.	олигомиктичко језеро	М
1523.	олиготрофна мочвара (= висока мочвара = маховинска мочвара)	М
1524.	олиготрофне биљке (= олиготрофно растиње)	М

1525.	олиготрофно језеро	М
1526.	олиготрофно растиње (= олиготрофне биљке)	М
1527.	олигоцен	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 2000
1528.	олук	*К–Ш, *РМС, * РСЈ, Ш
1529.	омброметар (= кишомер = плувиометар)	К–Ш, М, РМС
1530.	омброметрија	К–Ш
1531.	општа географија	М
1532.	опште географске карте	М
1533.	органогене стене (= биогене стене = биолити)	М
1534.	органска ерозија	М
1535.	оријентација	К–Ш, М, РМС
1536.	оријентир	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1537.	оркан	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1538.	оркански, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
1539.	ороген	М
1540.	орогенеза (= орогенија)	К–Ш, М, РМС
1541.	орогенетски (= орогени) покрети	М
1542.	орогенетски, -а, -о	(М) РМС
1543.	орогени (= орогенетски) покрети	М
1544.	орогени, -а, -о	(М) РМС
1545.	орогенија (= орогенеза)	М, РМС
1546.	орогенске акције	Ц 1991
1547.	орогенски, -а, -о	(Ц 1991)
1548.	орографија (= морфографија)	К–Ш, М, Мћ, РМС, РСЈ
1549.	орографска веза	Ц 2000
1550.	орографска снежна граница	М
1551.	орографске падавине	М
1552.	орографски, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ (1966) (Ц 1991) (Ц 2000)
1553.	орографски венци	Ц 1991
1554.	орографски ветрови	М
1555.	орографски облаци	М
1556.	орометрија (= морфометрија)	К–Ш, М
1557.	ороними	К–Ш, М
1558.	ортогеосинклинала	М
1559.	ортографска пројекција	К–Ш, М

1560.	ортографски, -а, -о	К–Ш (М) *РМС, *РСЈ
1561.	ортодрома	К–Ш, М, РМС
1562.	осар	К–Ш
1563.	основна лава (= базалтна лава)	М
1564.	основна магма (= базалтна магма)	М
1565.	осцилација	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1566.	офиолити	М
1567.	офиолитичне стене	М
1568.	офиолитични, -а, -о	(М)
1569.	оштра континентална клима(т)	М
1570.	палевулканологија	М
1571.	палеобиогеографија	М
1572.	палеоген (= палеогени систем)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
1573.	палеогени систем (= палеоген)	М
1574.	палеогени, -а, -о	(М)
1575.	палеогеографија	К–Ш, М, Ц 1991
1576.	палеогеографске карте	М
1577.	палеогеографски, -а, -о	(М)
1578.	палеогеоморфологија	М
1579.	палеоглациологија	М
1580.	палеоекологија	М
1581.	палеозоик (= палеозојска ера = примарно доба)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1582.	палеозојска ера (= палеозоик = примарно доба)	Ђ, М, Ц 1991
1583.	палеозојски, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РСЈ (Ц 1991)
1584.	палеоклиматологија	К–Ш
1585.	палеолит (= палеолитик = старије камено доба)	К–Ш, М, РМС
1586.	палеолитик (= палеолит = старије камено доба)	К–Ш, РМС
1587.	палеолитски, -а, -о	К–Ш, РМС
1588.	палеотла	М
1589.	палеоцен	Ђ, М, РМС, РСЈ
1590.	палингенеа	*К–Ш, М, *РМС
1591.	палудологија (= талматологија)	М
1592.	пампа (= пампас = пампи)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1593.	пампас (= пампа = пампи)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1594.	памперо	К–Ш, М

1595.	пампи (= пампа = пампас)	К–Ш
1596.	пангеа	К–Ш, М
1597.	панонски басен	Ц 2000
1598.	панпланација	М
1599.	панплен	М
1600.	парагеосинклинала	М
1601.	парак (= парк)	Мh
1602.	параклаза	К–Ш
1603.	паралел (= паралела = упоредник)	Ц 1991
1604.	паралела (= паралел = упоредник)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1605.	парамо(с)	М
1606.	парк (= парак)	К–Ш, РМС, РСЈ
1607.	парлог	К–Ш, РМС, Ш
1608.	пароксизам еруптивни	Ц 1991
1609.	пасати	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1610.	пасатна инверзија	М
1611.	пасатна клима(т)	М
1612.	пасатне зоне	М
1613.	пасатне противструје	М
1614.	пасатне струје	М
1615.	пасатни, -а, -о	К–Ш (М)
1616.	пасатни фронт	М
1617.	педимент	М
1618.	педиментација	М
1619.	педипланација (= педипленизација)	М
1620.	педиплен	М
1621.	педипленизација (= педипланација)	М
1622.	педогенеза	*К–Ш, М, *РМС
1623.	педогеографија (= географија тла)	М
1624.	педологија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1625.	педолошке карте	М
1626.	педолошки, -а, -о	(М) РМС
1627.	педолошки профил	М
1628.	педосфера	М
1629.	пелагијал (= пелагичка област = пелашка област)	К–Ш, М, *РМС
1630.	пелагијални, -а, -о	К–Ш (М) РМС
1631.	пелагичка област (= пелагијал = пелашка област)	Ц 1991

1632.	пелагички, -а, -о	РМС (Ц 1991)
1633.	пелагоними	М
1634.	пелашка област (= пелагијал = пелагичка област)	М
1635.	пелашке наслаге	М
1636.	пелашки, -а, -о	(М)
1637.	пелега	Ш
1638.	пелити	К–Ш, М
1639.	пенеплен (= пинеппен)	К–Ш
1640.	перигеј	К–Ш, М, РМС
1641.	периглацијална зона	М
1642.	периглацијалне наслаге (= периглацијални седименти)	М
1643.	периглацијални седименти (= периглацијалне наслаге)	М
1644.	перидотит	К–Ш, М
1645.	перијеци	К–Ш, РМС
1646.	периклинала	М
1647.	период(а) геолошка	М
1648.	периодична река	М
1649.	периодични, -а, -о	К–Ш (М) РМС
1650.	периодично језеро (= ефемерно језеро)	М
1651.	периодски плавлено поље	М
1652.	перихел (= перихелијум)	Ђ, К–Ш, М, РМС
1653.	перихелијум (= перихел)	К–Ш, РМС
1654.	перлит	К–Ш
1655.	перм	Ђ, К–Ш, М, РМС
1656.	пермафрост	К–Ш
1657.	перспективна пројекција	К–Ш, М,
1658.	перспективне карте	М
1659.	петрогенеза	К–Ш
1660.	петрограф	К–Ш, РМС, РСЈ
1661.	петрографија (= петрологија)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1662.	петрографски, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ (Ц 1966) (Ц 1991) (Ц 2000)
1663.	петрографски карактер	Ц 1991
1664.	петрографски састав	Ц 1991
1665.	петрографски хабитус	Ц 1966
1666.	петрологија (= петрографија)	К–Ш, М

1667.	петротектоника	М
1668.	пик	М
1669.	пилоу-лава	М
1670.	пинеплен (= пенеплен)	Ђ, М, Ц 1991
1671.	пиратерија	*К–Ш, М, Ц 2000
1672.	пирит	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991
1673.	пироген	К–Ш, РМС, РСЈ
1674.	пироген, -а, -о	К–Ш
1675.	пирокластичне стене	М
1676.	пироксени	М, РМС
1677.	пиросфера (= барисфера)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1678.	плагиокласи	К–Ш, М, РМС
1679.	плажа	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1680.	плакор	М
1681.	план града	М, РМС, РСЈ
1682.	план	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1683.	планета	Ђ, К–Ш, М, РМС
1684.	планетарна геоморфологија	М
1685.	планетарни, -а, -о	К–Ш (М)
1686.	планетни, -а, -о	К–Ш, РСЈ
1687.	планетоид (= астероид)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1688.	планетски, -а, -о	К–Ш, РМС
1689.	планиграфија	К–Ш
1690.	планиметар	К–Ш, М, РМС
1691.	планинска клима(т)	Ђ, М, РМС
1692.	планисфера	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1693.	пластика	*К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
1694.	пластични, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
1695.	плато	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1696.	платформа	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1697.	плеистосеиста	М
1698.	плеистоцен	Ђ, К–Ш, М, РМС
1699.	плимска делта	М
1700.	плимски талас	М
1701.	плиоцен	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991
1702.	плитки карст	М
1703.	плувијал	*К–Ш, М
1704.	плувијална ерозија	М
1705.	плувијални, -а, -о	(М)

1706.	плувијални режим (= кишни режим)	М
1707.	плувиометар (= кишомер = омброметар)	К–Ш, М
1708.	плувиометријски режим	Ђ, М
1709.	плутонизам (= плутонска теорија)	К–Ш, М, РМС
1710.	плутонистички, -а, -о (= плутонски, -а, -о)	К–Ш
1711.	плутонити (= плутонске стене = дубинске стене)	К–Ш, М, РМС
1712.	плутонска теорија (= плутонизам)	Ц 1991
1713.	плутонски, -а, -о (= плутонистички, -а, -о)	К–Ш (Ц 1991)
1714.	повратне миграције (= инверзне миграције = инверсне миграције = инверсне сеобе)	М
1715.	површ дисконтинуитета	М
1716.	површинска ерозија (= површинско спирање)	М
1717.	површинска ерупција	М
1718.	подводни вулканизам (= субмарински вулканизам)	М
1719.	подзол (= пепељуша)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1720.	подинска морена	М
1721.	подморске делте	Ц 1966
1722.	пол (= пол географски)	Ђ, К–Ш, Н, РМС, РСЈ, Ц 1991
1723.	пол географски (= пол)	М
1724.	пол света (= небески пол)	М
1725.	пол топлоте	М
1726.	пол хладноће	М
1727.	поларна језера	М
1728.	поларна клима(т)	Ђ, М, РМС, РСЈ
1729.	поларна ноћ	М, РМС
1730.	поларна светлост	Ђ, М, РМС, РСЈ
1731.	поларни, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ
1732.	поларни дан	М, РМС
1733.	поларни источни ветрови	М
1734.	поларни круг (= поларник = стожерник)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1735.	поларни фронт	М
1736.	поларник (= поларни круг = стожерник)	М, РМС
1737.	полдер	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ

1738.	полеогеографија (= географија градова = полеографија)	Ђ, М, РМС
1739.	полеографија (= географија градова = полеогеографија)	К–Ш, М
1740.	полигенетска језера	М
1741.	полигенетска тераса	М
1742.	полигенетске планине	М
1743.	полигенетски вулкан	М
1744.	полигласијализам	М
1745.	полигонална тундра	М
1746.	полигоналне творевине	М
1747.	полигонални карст	М
1748.	полигонално тло	М
1749.	поликонусне пројекције	М
1750.	полиметалне руде	М
1751.	полимиктичка језера	М
1752.	полисинтетички ледник	М
1753.	политика становништва (= демографска политика = популациона политика)	М
1754.	политичка географија	Ђ, М, РСЈ
1755.	политичка карта	Ђ, М
1756.	полициклички рељеф	М
1757.	полна вода	Ц 1991
1758.	полни, -а, -о	(Ц 1991)
1759.	полувлажна клима(т) (= семихумидна клима[т])	М
1760.	полусува клима (= семиаридна клима[т])	М
1761.	популација	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1762.	популациона експлозија (= демографска експлозија = експлозија становништва)	М
1763.	популациона политика (= демографска политика = политика становништва)	М
1764.	популациони, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
1765.	поророка (= бор = маскаре)	М
1766.	порфир	К–Ш, Мђ, РМС, РСЈ, Ц 1991
1767.	порфирит	К–Ш, Ц 1991
1768.	порфирни, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ

1769.	поствулканске појаве	М
1770.	поствулкански, -а, -о	(М)
1771.	потамографија	К–Ш
1772.	потамолог	К–Ш
1773.	потамологија	Ђ, К–Ш, М, РМС
1774.	потамоними	М
1775.	прегледне карте	М
1776.	прерија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1777.	преријски, -а, -о	К–Ш, РМС
1778.	прибрежни облици рељефа (= абразиони облици рељефа)	М
1779.	прибрежни профил	Ц 1991
1780.	примарна моренска равница	М
1781.	примарна продукција	М
1782.	примарна равница	М
1783.	примарни карст/крас/крш (= сингенетски карст/крас/крш)	М
1784.	примарни облици рељефа	М
1785.	примарно доба (= палезоик = палеозојска ера)	К–Ш
1786.	примењена географија	М
1787.	примењена картографија (= тематска картографија)	М
1788.	природна зона	Ђ, М
1789.	природни ресурси	М
1790.	прогноза (= прогноза времена)	К–Ш
1791.	прогноза времена (= прогноза)	М, РМС
1792.	прогноза становништва	М
1793.	прогнозне карте (= прогностичке карте)	М
1794.	прогнозни, -а, -о	(М)
1795.	прогностичке карте (= прогнозне карте)	К–Ш
1796.	прогностички, -а, -о	К–Ш, РМС
1797.	пролувијум	М
1798.	просторна диференцијација (= територијална диференцијација)	М
1799.	просторна структура (= територијална структура)	М
1800.	протерозоик	К–Ш, М

1801.	протоплатформа	М
1802.	прототектоника	М
1803.	профил	Ђ, *К–Ш, М, *РМС, *РСЈ, Ц 1991
1804.	профундал	М
1805.	прстаста делта	М
1806.	псамографија	К–Ш
1807.	пседудопониква (= псеудовртача)	М
1808.	псеудовртача (= пседудопониква)	М
1809.	псеудоглејна тла	М
1810.	псеудоглејни, -а, -о	(М)
1811.	псеудодолина	М
1812.	псеудокарст/псеудокрас/псеудокрш	М
1813.	псеудомакија	М
1814.	псеудотерасе	М
1815.	псеудоцилиндричне пројекције	М
1816.	пуленат (= пуненат)	М, РМС
1817.	пулсација глечера (= пулсација ледника)	М
1818.	пулсација ледника (= пулсација глечера)	М
1819.	пуна	М
1820.	пуненат (= пуленат)	М
1821.	пунта покр.	К–Ш, РМС
1822.	пуста	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1823.	пустињски карст (= аридни карст)	М
1824.	пуцолана	К–Ш
1825.	радијални покрети	М
1826.	радијални поремећаји	Ц 1991
1827.	радијални процеси	Ц 1991
1828.	ранкери	М
1829.	ранч	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1830.	рапакиви	К–Ш
1831.	рафал	К–Ш, РМС, *РСЈ
1832.	реамбулација	К–Ш
1833.	реамбулирати	К–Ш
1834.	реверзивна струја	М
1835.	ревир	К–Ш, РМС
1836.	регелација (= режелација)	К–Ш
1837.	регенерација	*К–Ш, М, *РМС

1838. регија (= географска регија)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1839. регион	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1840. регионална географија	Ђ, М
1841. регионални, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ
1842. регресивна ерозија	М
1843. регресивни, -а, -о	К–Ш (М) РМС
1844. регресија (= регресија мора)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1845. регресија мора (= регресија)	Ц 1991
1846. регулисана река	М
1847. режелација (= регелација)	М
1848. режим	К–Ш, РМС, РСЈ
1849. резерват	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1850. рејон	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1851. рејонизација (= рејонирање)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1852. рејонирање (= рејонизација)	(М)
1853. рекреација	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1854. рекреациона географија	М
1855. рекреациони, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
1856. релативни, -а, -о	К–Ш (М) РМС (Ц 1966)
1857. релативна висина	К–Ш, М
1858. релативна влажност	М, Ц 1966
1859. реликт	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1860. реликтни елементи ландшафта	М
1861. реликтни рељеф	М
1862. реликтни, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
1863. реликтно језеро	М
1864. реликтно тло	М
1865. рељеф	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991
1866. рељефи	Ђ
1867. рељефне карте	К–Ш, М
1868. рељефни, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
1869. рендзина	М, РМС, РСЈ
1870. реолошки процеси	М
1871. репер	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1872. репродукција становништва	М
1873. ресеквентна долина	М
1874. ретенција	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1875. ретроверзија	*К–Ш, М
1876. рефугиј (= рефугијум)	К–Ш, М

1877.	рефугијум (= рефугиј)	К–Ш
1878.	речна ерозија (= флувијална ерозија)	Ђ, М, РСЈ
1879.	речна челенка	Ц 2000
1880.	речно-гледерски, -а, -о (= флувиогледацијални, -а, -о)	Ц 1966
1881.	ривијера	К–Ш, РМС, РСЈ
1882.	ријас	К–Ш, М, Ц 1991
1883.	ријаска обала	М, Ц 1991
1884.	ријаски, -а, -о	(М) (Ц 1991)
1885.	рит	К–Ш, РСЈ, Ш
1886.	ритмичност	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1887.	риф	К–Ш, М
1888.	рифт	М
1889.	рифтовски, -а, -о	(М)
1890.	рубна корозија	М
1891.	рурална географија (= географија сеоских насеља)	М
1892.	савана	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1893.	саванска клима(т)	М
1894.	савански, -а, -о	(М)
1895.	садржај карте	М
1896.	салинитет (= салинитет морске воде = сланост морске воде)	Ђ, *К–Ш, *РМС, *РСЈ
1897.	салинитет морске воде (= салинитет = сланост морске воде)	М
1898.	самум	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1899.	сантина	К–Ш
1900.	саобраћајна географија	Ђ, М
1901.	сапропел (= хитија)	К–Ш, М
1902.	сард	К–Ш
1903.	сателит	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1904.	сателитска геодезија	М
1905.	сателитска метеорологија	М
1906.	сателитска океанологија	М
1907.	сателитски, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
1908.	сателитски град	К–Ш
1909.	сахел	М
1910.	светски океан	Ђ, М
1911.	седимент	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991

1912.	седиментација	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
1913.	седиментне стене	Ђ, К–Ш, М, РСЈ, ⁵⁴⁰ Ц 1991, Ц 2000
1914.	седиментни, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС (Ц 1991) (Ц 2000)
1915.	седиментни слој	М
1916.	седиментогенеза	М
1917.	седиментологија (= литологија)	М
1918.	сезона	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1919.	сезонска снежна граница	М
1920.	сезонске миграције	М
1921.	сезонски, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
1922.	сеизмичитет (= сеизмичност)	К–Ш
1923.	сеизмичка област	М, РМС
1924.	сеизмичка скала	М
1925.	сеизмичке карте	М
1926.	сеизмички, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
1927.	сеизмички таласи ⁵⁴¹	М, РМС
1928.	сеизмични, -а, -о	К–Ш
1929.	сеизмичност (= сеизмичитет)	М
1930.	сеизмограм	К–Ш, РМС, РСЈ
1931.	сеизмограф	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1932.	сеизмографија	К–Ш
1933.	сеизмолог	К–Ш, РМС, РСЈ
1934.	сеизмологија (= сеисмологија)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1935.	сеизмолошки, -а, -о (= сеисмолошки, -а, -о)	К–Ш, РМС, РСЈ
1936.	сеизмометар	К–Ш, РМС
1937.	сеизмотектоника	М
1938.	сеисмологија (= сеизмологија)	Ц 1991
1939.	сеисмолошки, -а, -о (= сеизмолошки, -а, -о)	Ц 1991
1940.	секундарни рељеф	М
1941.	селва (= селваси)	М
1942.	селваси (= селва)	Ђ
1943.	селективна ерозија	М
1944.	семиаридна клима(т) (= полусува клима[т])	М

⁵⁴⁰ У РСЈ под одредницом *седиментан*, -тна, -о као пример стоји *сегментне стене*, што сматрамо грешком.

⁵⁴¹ Овај и термин *земљотресни таласи* блискозначни су, а можда и истозначни.

1945.	семихумидна клима(т) (= полувлажна М клима[т])	М
1946.	сенон	К–Ш
1947.	серир	М
1948.	серпентин	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991, Ц 2000
1949.	серпентина	К–Ш, Мђ, РМС, РСЈ
1950.	сеш	Ђ, К–Ш, М
1951.	сига (= бигар = седра = травертин)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1952.	сизигиј (= сизигија)	М
1953.	сизигија (= сизигиј)	К–Ш
1954.	сизигијска плима	М
1955.	сизигијски, -а, -о	(М)
1956.	сијенит	Ђ, К–Ш, М, Мђ, РМС, РСЈ, Ц 1991
1957.	сијера	М
1958.	силикати	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1959.	силикатне стене	Мђ
1960.	силикатни, -а, -о	К–Ш (Мђ) РМС, РСЈ
1961.	силур (= силурски систем)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1962.	силурски, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
1963.	силурски систем (= силур)	М
1964.	сингенетски карст/крас/крш (= примарни карст/крас/крш)	М
1965.	синеклиза	М
1966.	синекологија	К–Ш, М
1967.	синклинала	Ђ, К–Ш, М, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
1968.	синклинална долина	М
1969.	синклинални, -а, -о	(М)
1970.	синоптика (= синоптичка метеорологија)	К–Ш, М
1971.	синоптичар	К–Ш, РМС, РСЈ
1972.	синоптичка метеорологија (= синоптика)	М, РМС
1973.	синоптичка ситуација	М
1974.	синоптичке карте	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
1975.	синоптички, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, ⁵⁴² РСЈ
1976.	синорогена (= синорогенетска) кретања	М

⁵⁴² Занимљиво је да РМС не даје одредницу *синоптика*, али даје придев *синоптички*, који дефинише као ‘који даје преглед свих делова једне целине’.

372 Ђ – Đurić, 1969,
К–Ш – Клајн–Шипка, 2006,
М – Мاستило, 2001,
Мђ – Милићевић, 2005,

Н – Николић, 2000,
РМС – РМС,
РСЈ – РСЈ,
Ц 1966 – Цвиљ, 1966,

Ц 1991 – Цвиљ, 1991,
Ц 2000 – Цвиљ, 2000.
Ш – Šic, 1994.

1977.	синорогенетска (= синорогена) кретања	М
1978.	синхрологија	М
1979.	сирта	К–Ш
1980.	систем геолошки	М
1981.	систем ерозије	М
1982.	сифон	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
1983.	сифонски, -а, -о	(М) *РМС, *РСЈ
1984.	сифонски извор	М
1985.	сјероземи	М
1986.	скала	Ш
1987.	скела	К–Ш, РМС, РСЈ, Ш
1988.	скраб	М
1989.	скулптурни рељеф	М
1990.	слојевита интрузија	М
1991.	слојевити вулкан (= стратовулкан)	М
1992.	смитсонит	К–Ш
1993.	смог	К–Ш, М, РМС, РСЈ
1994.	соларна клима(т)	Ћ, М
1995.	солитрен	К–Ш
1996.	солифлукција	Ћ, М
1997.	солифлукционе терасе	М
1998.	солифлукциони, -а, -о	(М)
1999.	солоди	М
2000.	солонец	М
2001.	солончак	М
2002.	солстициј (= солстиција = солстицијум)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
2003.	солстиција (= солстициј = солстицијум)	Ћ
2004.	солстицијум (= солстициј = солстиција)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
2005.	солфатара	Ћ, К–Ш, М, РМС, Ц 1991
2006.	софион	К–Ш
2007.	социјална географија (= друштвена географија)	Ћ, М
2008.	социосфера	М
2009.	спелеогенеза	К–Ш
2010.	спелеолог	К–Ш, М, РСЈ
2011.	спелеологија	Ћ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2012.	спелеоними	М
2013.	спи́ла (= спиља = шпиља)	Ц 2000, Ш
2014.	спиља (= спи́ла = шпиља)	РМС, Ш, РСЈ

2015.	средоземна клима(т) (= медитеранска клима)	М
2016.	сталагмит	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2017.	сталактит	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2018.	статистика становништва (= демографска статистика)	М
2019.	стационарни фронт	М
2020.	степа	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 2000, Ш
2021.	степска клима(т)	РМС, РСЈ, Ц 1966
2022.	степски, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ (Ц 1966) (Ц 2000)
2023.	стереографија	К–Ш
2024.	стереографска пројекција	К–Ш, М
2025.	стереографски, -а, -о	К–Ш (М)
2026.	стереорама	К–Ш
2027.	стране хоризонта (= стране света)	М
2028.	страта	Ц 1991
2029.	стратиграфија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
2030.	стратиграфска скала	М
2031.	стратиграфски, -а, -о	(М) (Ц 1991)
2032.	стратификација	К–Ш, *РМС, *РСЈ
2033.	стратификација атмосфере (= температурна стратификација = термичка стратификација)	М
2034.	стратификација вода (= стратификација водених слојева)	М
2035.	стратификација водених слојева (= стратификација вода)	Ц 2000
2036.	стратификоване стене	Ц 1991
2037.	стратификовани, -а, -о	(Ц 1991)
2038.	стратификовати	К–Ш
2039.	стратовулкан (= слојевити вулкан)	М
2040.	стратокумулус	К–Ш, М, РМС
2041.	стратопауза	К–Ш, М
2042.	стратосфера	Ђ, К–Ш, М, РМС
2043.	стратосферски облаци (= седефасти облаци)	М
2044.	стратосферски, -а, -о	(М) РМС
2045.	стратум	К–Ш
2046.	стратус	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ

2047.	структура становништва	М
2048.	структура стене	М
2049.	структура тла	М
2050.	структурна тераса	М
2051.	структурни плато	М
2052.	структурни, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
2053.	структурно-денудациони рељеф	М
2054.	субаквална тла	М
2055.	субареални рељеф	М
2056.	субгласијални процеси	М
2057.	субгласијални рељеф	М
2058.	субдукција	М
2059.	субекваторијална клима(т)	М
2060.	субекумена	Ђ, М
2061.	сублакустријска плавина	М
2062.	сублакустријска увала	Ц 1991
2063.	сублакустријски, -а, -о	(М) (Ц 1991)
2064.	сублакустријски извори	М
2065.	сублимација	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
2066.	сублиторал	М
2067.	субмарински вулканизам (= подводни вулканизам)	М
2068.	субмарински извори	М
2069.	субнивални крас/крш	М
2070.	субполарна клима(т)	М
2071.	сува клима(т) (= аридна клима[т])	М
2072.	суват	Ђ, М, Мђ, РМС, РСЈ, Ш
2073.	сукцесија	К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
2074.	сумарно испаравање (= евапотранспирација)	М
2075.	супралиторал	М
2076.	суптропска клима(т)	Ђ, М
2077.	суфозија	М
2078.	тајга	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2079.	тајфун	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2080.	такир	М
2081.	таксон	К–Ш, М
2082.	таксономизација	М
2083.	талас	М, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ш

2084.	таласаста равница	М
2085.	таласести, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
2086.	таласи изазвани трусом и вулканским ерупцијама (= земљотресни таласи = цунами)	Ц 1991
2087.	таласна удолина	М
2088.	таласни, -а, -о	(М) РМС (Ц 1991)
2089.	таласни брег	М, Ц 1991
2090.	таласократон	М
2091.	таласократски периоди	М
2092.	таласометар	К–Ш
2093.	талвег	К–Ш, М
2094.	талк	К–Ш, РМС, РСЈ
2095.	талматологија (= палудологија)	М
2096.	талус	К–Ш, *РМС, *РСЈ
2097.	тангенцијални покрети (= хоризонтални покрети)	М, Ц 1991
2098.	тафрогенеза	М
2099.	тахеометријско снимање	М
2100.	текне	*К–Ш, *РМС, Ш
2101.	текстура стене	М
2102.	тектогенеза	М
2103.	тектоника	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
2104.	тектонити	М
2105.	тектоносфера	М
2106.	тектонофизика	К–Ш, М, РМС
2107.	тектонска геоморфологија	М
2108.	тектонска долина	М
2109.	тектонска језера	М, РМС, РСЈ
2110.	тектонска структура (= геолошка структура)	М
2111.	тектонске пукотине	М
2112.	тектонски, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1966) (Ц 1991)
2113.	тектонски земљотрес	М
2114.	тектонски покрети	Ђ, М, РМС, Ц 1966, Ц 1991
2115.	тектонски покров (= навлака = шаријаж)	М
2116.	тектонски поремећаји	Ц 1991
2117.	тектонски потисак	Ц 1991

2118.	тектонски прегиб	Ц 1966, Ц 1991
2119.	тектонски циклус	М
2120.	телуризам	К–Ш
2121.	тематска картографија	М
2122.	тематске карте	М
2123.	тематски атласи	М
2124.	температурна инверзија (= инверзија = инверзија темпертуре)	Ђ, М
2125.	температурна стратификација (= стратификација атмосфере = термичка стратификација)	М
2126.	теоретска (= теоријска) географија	М
2127.	теоретска (= теоретска) картографија	М
2128.	теорија графа	М
2129.	теоријска (= теоретска) географија	М
2130.	теоријска (= теоретска) картографија	М
2131.	тепа (= тепе) дијал.	К–Ш, РМС
2132.	тепе (= тепа) дијал.	Ш
2133.	тепецик	К–Ш
2134.	тера елада	Ђ
2135.	тера калиенте	Ђ, М
2136.	тера роса (= црвеница)	Ђ, М, Ц 1991 ⁵⁴³
2137.	тера темплада (= тиера темплада)	М
2138.	тера фриа (= тиера фрија)	М
2139.	тераса	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
2140.	теригене насlage (= теригени седименти)	М
2141.	теригени седименти (= теригене насlage)	М
2142.	тиера темплада (= тера темплада)	Ђ
2143.	тиера фрија (= тера фриа)	Ђ
2144.	територија	К–Ш, М, РМС, РСЈ
2145.	територијална диференцијација (= просторна диференцијација)	М
2146.	територијална концентрација	М
2147.	територијална структура (= просторна структура)	М
2148.	територијалне воде (= територијално море)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ

⁵⁴³ Овај се термин у датом извору јавља с изворном ортографијом.

2149.	територијални, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ
2150.	територијални комплекси	М
2151.	територијални систем	М
2152.	територијално море (= територијалне воде)	М
2153.	термалне воде	М
2154.	термални, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ
2155.	термални извори (= терме)	Ђ, М, РСЈ
2156.	терме (= термални извори)	К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 1991
2157.	терминални басен	М, Ц 1966
2158.	термистор	*К–Ш, М
2159.	термичка аномалија	М
2160.	термичка депресија	М
2161.	термичка ружа ветрова	М
2162.	термичка стратификација (= стратификација атмосфере = температурна стратификација)	М
2163.	термички екватор	Ђ, М
2164.	термички карст/крас/крш (= термокарст)	М
2165.	термоабразија	М
2166.	термограф	Ђ, К–Ш, М, РМС
2167.	термоерозија	М
2168.	термокарст (= термички карст/крас/крш)	М
2169.	термоклон (= термоклина)	М
2170.	термоклина (= термоклон)	К–Ш
2171.	термокрашка језера	М
2172.	термометар	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 2000
2173.	термосфера	К–Ш, М
2174.	терцијар (= терцијарни систем = терцијарни период = терцијер)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2175.	терцијарни, -а, -о	К–Ш (М) РСЈ
2176.	терцијарни период (= терцијар = терцијарни систем)	М
2177.	терцијарни систем (= терцијар = терцијарни период)	М
2178.	терцијер (= терцијар = терцијарни систем = терцијарни период)	РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991

2179.	тетис	Ђ, М
2180.	техногенеза	М
2181.	техносфера	М
2182.	тилити	М
2183.	тимор (= хорст)	Ђ, К-Ш, М, РМС, РСЈ, Ш
2184.	типологија	К-Ш, М, РМС, РСЈ
2185.	томболо	М, РМС, РСЈ, РСЈ, Ц 1991
2186.	томилари	М
2187.	топла клима(т)	М
2188.	топла степска клима(т)	М
2189.	топограф	К-Ш, РМС, РСЈ, Ц 1991
2190.	топографија	Ђ, К-Ш, М, Мh, РМС, РСЈ, Ц 2000
2191.	топографисати	К-Ш
2192.	топографска основа	М
2193.	топографска површина	М
2194.	топографске карте	Ђ, К-Ш, М, РМС
2195.	топографски, -а, -о	(Ђ) К-Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1991)
2196.	топографско снимање	М
2197.	топоними (= географски називи)	К-Ш, М, РМС, РСЈ
2198.	топонимија	К-Ш, М, РМС, РСЈ
2199.	топонимика (= топономастика)	Ђ, К-Ш, М, РМС
2200.	топономастика (= топонимика)	К-Ш, *РМС, РСЈ
2201.	торнадо	Ђ, К-Ш, М, РМС, РСЈ
2202.	травертин (= бигар = седра = сига)	К-Ш, М, РМС, РСЈ
2203.	травертинске терасе	М
2204.	травертински, -а, -о	(М)
2205.	травертински басен (= када)	М
2206.	травертински брежуљци	М
2207.	трамонтана (= трамунтана)	К-Ш, М, РМС
2208.	трамунтана (= трамонтана)	К-Ш, М
2209.	трансгресивне насlage	М
2210.	трансгресивни, -а, -о	(М) РМС
2211.	трансгресија (= трансгресија мора)	Ђ, К-Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
2212.	трансгресија мора (= трансгресија)	М
2213.	транспирација	К-Ш, М, РМС, РСЈ
2214.	транспортна снага реке	М
2215.	транспортни чвор (= саобраћајни чвор)	М
2216.	трансформација простора	М
2217.	трансхуманца	М

2218.	трапе	М
2219.	трасер	М
2220.	трахит	К–Ш, М, Мh, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
2221.	трахитски, -а, -о	(М)
2222.	триангулација (= тријангулација)	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991, Ц 2000
2223.	тријангулација (= триангулација)	Ђ
2224.	тријас (= тријаски систем = тријаски период[а])	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2225.	тријаски, -а, -и	(М) РМС (Ц 1966) (Ц 2000)
2226.	тријаски период(а) (= тријас = тријаски систем)	М
2227.	тријаски систем (= тријас = тријаски период[а])	М
2228.	тријасни, -а, -о	К–Ш, РМС
2229.	трилатерација	М
2230.	триптон	М
2231.	тромба (= морска пијавица)	К–Ш, М
2232.	тропи	К–Ш, РМС, РСЈ
2233.	тропологија	К–Ш
2234.	тропопауза	К–Ш, М
2235.	тропосфера	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2236.	тропска година	М
2237.	тропска језера	М
2238.	тропска клима(т)	М, РМС, РСЈ
2239.	тропска олуја	М
2240.	тропске влажне шуме	М
2241.	тропске кише	М
2242.	тропске суве шуме	М
2243.	тропски, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС, РСЈ
2244.	тропски ваздух	М
2245.	тропски вихор	М
2246.	тропски карст/крас/крш	М
2247.	тропски монсуни	М
2248.	тропски појасеви	М, РМС, РСЈ
2249.	тропски фронт (= унутартропска зона конвергенције)	М
2250.	тундра	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2251.	турбулентна дифузија	М
2252.	турбулентни, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ

2253.	турбулентно кретање (= турбуленција)	М
2254.	турбуленција (= турбулентно кретање)	К–Ш, М, РМС, РСЈ
2255.	туризам	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2256.	туризмологија	К–Ш, М
2257.	туристичка географија	М
2258.	туристички, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
2259.	туф	К–Ш, М, РМС, РСЈ
2260.	ћилибар	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2261.	ћувик	К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 2000, Ш
2262.	уади (= вади)	Ђ, М
2263.	убрзана корозија	М
2264.	угашени вулкан	Ђ, М, РСЈ, Ц 1991
2265.	удометар	К–Ш
2266.	ултраабисал	М
2267.	умерена клима(т)	РМС
2268.	унутартропска зона конвергенције (= тропски фронт)	М
2269.	унутрашњи процеси (= ендегени процеси)	М
2270.	ураган	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2271.	урбана географија	М
2272.	урбани садржај	М
2273.	урбани систем	М
2274.	урбанизација	Ђ, К–Ш, М, РМС
2275.	урбанизована зона	М
2276.	урбанизовани, -а, -о	(М)
2277.	урбанизовати	К–Ш, РМС, РСЈ
2278.	урбанистика	К–Ш, РМС
2279.	урбанистички, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
2280.	урбанистички план	К–Ш, РМС, РСЈ
2281.	урбаноними	М
2282.	урвински процес	М
2283.	условне пројекције	М
2284.	фанерозоик (= фанерозојски еон)	М
2285.	фанерозојски, -а, -о	(М)
2286.	фанерозојски еон (= фанерозоик)	М
2287.	фарватер	К–Ш, М
2288.	фатаморгана	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2289.	фација	М, Ц 1991

2290.	фелдспат	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
2291.	фелдспатоид	Ц 1991
2292.	фен	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2293.	фенологија	К–Ш, М, РМС
2294.	фенолошке карте	М
2295.	фенолошки, -а, -о	(М) РМС
2296.	фералитизација	М
2297.	фералитна тла	М
2298.	фертилитет	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2299.	физиогнозија	К–Ш
2300.	физиографија	Ц 2000
2301.	физиономска регија	М
2302.	физичка географија	Ђ, М, РМС, РСЈ, Ц 2000
2303.	физичка ерозија (= механичка ерозија)	М
2304.	физичкогеографска граница	М
2305.	физичкогеографска земља	М
2306.	физичкогеографска област	М
2307.	физичкогеографска подзона	М
2308.	физичкогеографске карте	М
2309.	физичкогеографски, -а, -о	(Ђ) (М)
2310.	физичкогеографски процеси	М
2311.	физичкогеографски рејон	Ђ, М
2312.	физичкогеографски сектор	М
2313.	филит	М, Ц 1991, Ц 2000
2314.	филтрација	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
2315.	фирн	Ђ, К–Ш, М, РМС
2316.	фирнска линија	М
2317.	фирнски, -а, -о	(М) (Ц 1991)
2318.	фирнски басен	М
2319.	фирнски ледник	Ц 1991
2320.	фирнско поље	М
2321.	фирт	М
2322.	фисурација	М, Ц 1991
2323.	фитогена акумулација	М
2324.	фитогена ерозија	М
2325.	фитогеографија	Ђ, К–Ш, М, РСЈ
2326.	фитогеосфера	М
2327.	фитоценоза	К–Ш, М
2328.	фјелд	Ђ, К–Ш, М, Ц 1966

2329. фјорд	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
2330. флексура	К–Ш, М, РМС, Ц 1966, Ц 1991
2331. флиш	Ђ, К–Ш, М, РМС, Ц 1966, Ц 1991
2332. флишне стене	Ц 1966, Ц 1991
2333. флишни, -а, -о	РМС (Ц 1966) (Ц 1991)
2334. флокус	К–Ш
2335. флувијална ерозија (= речна ерозија)	Ђ, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
2336. флувијална површ	Ц 1966, Ц 1991
2337. флувијални, -а, -о	(Ђ) К–Ш (М) РМС (1966) (Ц 1991)
2338. флувијални облици рељефа	М
2339. флувиоглацијална тераса	М, Ц 1966
2340. флувиоглацијалне наслаге	М
2341. флувиоглацијални процеси	М
2342. флувиоглацијални, -а, -о (= речно- гледерски, -а, -о)	К–Ш (М) (Ц 1966)
2343. флувиограф	К–Ш
2344. флувиокарст/флувиокрас/флувиокрш	М
2345. флукуација	К–Ш, *РМС, *РСЈ
2346. фолдер	К–Ш
2347. фонтана	К–Ш, РМС, РСЈ
2348. форланд	М
2349. формација	К–Ш, РМС, РСЈ
2350. фортунал	К–Ш
2351. фосил (= окамина)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2352. фосилизација	К–Ш, М
2353. фосилна пећина	М
2354. фосилна тла	М
2355. фосилни, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
2356. фотограметрија	К–Ш, М
2357. фотоплан	К–Ш, М
2358. фотосинтеза	К–Ш, М
2359. фотосфера	К–Ш, М, РМС, РСЈ
2360. фреатична зона	М
2361. фригана	М
2362. фронт (= ваздушни фронт)	*К–Ш, М, РМС, РСЈ
2363. фронтогенеза	М
2364. фумароле	К–Ш, М, РМС, РСЈ ⁵⁴⁴

⁵⁴⁴ Како смо видели, у последња два извора дати термин није дат као плуралија тантум.

Ђ – Ђурић, 1969,
К–Ш – Кладн–Шипка, 2006,
М – Мاستило, 2001,
Мћ – Милићевећ, 2005,

Н – Николић, 2000,
РМС – РМС,
РСЈ – РСЈ,
Ц 1966 – Цвиљ, 1966,

Ц 1991 – Цвиљ, 1991, 383
Ц 2000 – Цвиљ, 2000.
Ш – Ђић, 1994.

2365.	фундамент	*К–Ш, М, *РМС, *РСЈ
2366.	халка	М
2367.	халогене стене	М
2368.	халоклин	М
2369.	халометар	К–Ш
2370.	халоморфна тла	М
2371.	хамада	Ђ, К–Ш, М, РСЈ
2372.	хамсин	М
2373.	харматан	К–Ш, М
2374.	харнише	Ц 1991
2375.	хелидонијус	К–Ш
2376.	хелиограф	К–Ш, М, РМС, РСЈ
2377.	хелиографија	К–Ш, РСЈ
2378.	хелиографски, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
2379.	хелиометеорологија	К–Ш
2380.	хелиоцентрични, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ
2381.	хелиоцентрични систем	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2382.	хелоними	М
2383.	хематит	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
2384.	хемијска ерозија	М
2385.	хемисфера (= полулопта Земље)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
2386.	хемихилеја	М
2387.	хемогене наслаге	М
2388.	хемоклин	М
2389.	хендек (= јендек)	К–Ш, РМС, Ш
2390.	хетеросфера	М
2391.	хетеротипне долине	М
2392.	хигрологија	К–Ш
2393.	хигрометар	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2394.	хигрометрија	К–Ш
2395.	хигроскоп	К–Ш, РМС, РСЈ
2396.	хидробиос	М, РСЈ
2397.	хидрогеографија	К–Ш, М
2398.	хидрогеологија	К–Ш, М
2399.	хидрогеологија карста/краса/крша	М
2400.	хидрогеолошка брана (= хидрогеолошка устава)	М
2401.	хидрогеолошка карта	К–Ш

2402.	хидрогеолошка устава (= хидрогеолошка брана)	М
2403.	хидрогеолошки, -а, -о	К–Ш (М)
2404.	хидрограф	М, *РСЈ, Ц 1991
2405.	хидрографија	К–Ш, М, Мh, РМС, РСЈ
2406.	хидрографија карста/краса/крша	М
2407.	хидрографска мрежа	К–Ш, М, РМС
2408.	хидрографски, -а, -о	К–Ш (М) РМС, РСЈ (Ц 1991)
2409.	хидрографски центар	Ц 1991
2410.	хидроенергија (= водена/водна снага)	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2411.	хидролог	К–Ш, РМС, РСЈ
2412.	хидрологија	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 2000
2413.	хидрологија карста/краса/крша	М
2414.	хидрологија копна	М
2415.	хидролошка година	М
2416.	хидролошка мрежа	М
2417.	хидролошка прогноза	М
2418.	хидролошка санација	М
2419.	хидролошка серија	М
2420.	хидролошке карте	М
2421.	хидролошки, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
2422.	хидролошки режим	М
2423.	хидролошко рејонирање	М
2424.	хидрометеори	К–Ш, М
2425.	хидрометеоролог	К–Ш, РСЈ
2426.	хидрометеорологија	К–Ш, РСЈ
2427.	хидрометеоролошки, -а, -о	К–Ш, РСЈ
2428.	хидрометрија	К–Ш, М, РСЈ
2429.	хидрометријски, -а, -о	(М)
2430.	хидрометријски правац	М
2431.	хидроморфна тла	М
2432.	хидроними	К–Ш, М, РСЈ
2433.	хидросфера	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
2434.	хидротермална лежишта	М
2435.	хидротермални, -а, -о	К–Ш (М)
2436.	хидротермални извори	К–Ш
2437.	хидротермални метаморфизам	М
2438.	хидротехника	К–Ш, М, РМС, РСЈ
2439.	хидротехнички, -а, -о	К–Ш, РСЈ

2440.	хидрочвор	РСЈ
2441.	хијетометар (= кишомер)	К–Ш
2442.	хијетометрија	К–Ш
2443.	хилеја (= екваторијална/екваторска шума)	М
2444.	хинтерланд	М
2445.	хионосфера	М
2446.	хипергенеза	М
2447.	хиперит	К–Ш, РСЈ
2448.	хипертермалне воде	М
2449.	хиперурбанизација	М
2450.	хипогена налазишта (= ендегена налазишта)	М
2451.	хиполимнион	М
2452.	хипотермалне воде	М
2453.	хипоурбанизација	М
2454.	хипоцентар	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1991
2455.	хипсографија	К–Ш
2456.	хипсографска крива (= батиграфска крива = хипсографска курва)	К–Ш, М
2457.	хипсографска курва (= батиграфска крива = хипсографска крива)	Ц 1991
2458.	хипсографски, -а, -о	К–Ш (М) (Ц 1991)
2459.	хипсометар	К–Ш, РСЈ
2460.	хипсометрија	К–Ш, РСЈ
2461.	хипсометријска скала	К–Ш, М
2462.	хипсометријске карте	М, Ц 2000
2463.	хипсометријски, -а, -о	К–Ш (М) (Ц 2000)
2464.	хипсометријски метод приказивања рељефа	М
2465.	хистограм	К–Ш, М
2466.	хладна степска клима(т)	М
2467.	хлорити	*К–Ш, М, *РСЈ
2468.	хобер	Ш ¹¹
2469.	ходоними	М
2470.	холокарст/холокрас (= потпуни карст/ крас/крш)	М
2471.	холомиктичка језера	М
2472.	холоцен	Ђ, К–Ш, М, РСЈ

2473.	хомеотермалне воде	М
2474.	хомеотермија (= хомотермија)	К–Ш
2475.	хомоклинала	М
2476.	хомологија	К–Ш
2477.	хомолографска пројекција	К–Ш
2478.	хомосеисте	Ц 1991
2479.	хомосфера	М
2480.	хомотермија (= хомеотермија)	К–Ш, М
2481.	хомотипне долине	М
2482.	хоризонт	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966
2483.	хоризонтални покрети (= тангенцијални покрети)	М
2484.	хорограф	К–Ш
2485.	хорографија	К–Ш
2486.	хорологија	К–Ш
2487.	хоролошка концепција	М
2488.	хоролошки, -а, -о	К–Ш (М)
2489.	хороними	К–Ш, М
2490.	хорст (= тимор)	Ђ, М, Ц 1991
2491.	хортисол (= вртно тло)	М
2492.	хром	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2493.	хромосфера	К–Ш, М, РМС, РСЈ
2494.	хроноизотерме	К–Ш
2495.	хуерта	Ђ, М
2496.	хумидна клима(т) (= влажна клима[т])	М
2497.	хумус	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2498.	хумусни, -а, -о	(М) РМС, РСЈ
2499.	хумусни хоризонт	М
2500.	центросфера	К–Ш, РМС, РСЈ
2501.	циклон	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2502.	циклона	К–Ш, РМС, РСЈ
2503.	циклонална активност (= циклонска делатност)	К–Ш, РСЈ
2504.	циклонални, -а, -о	К–Ш, РМС, РСЈ
2505.	циклонска делатност (= циклонална активност)	М
2506.	циклонска струја	М
2507.	циклонски, -а, -о	(М) РМС, РСЈ

2508.	циклус ерозије (= географски циклус = геоморфолошки циклус)	М, Ц 1991
2509.	цирк	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2510.	циркна тераса	М
2511.	циркни, -а, -о	(М)
2512.	циркни глечер (= циркни ледник)	М
2513.	циркни ледник (= циркни глечер)	М
2514.	циркно језеро	М
2515.	циркулација	*К–Ш, М, *РМС
2516.	цирокумулуси	К–Ш, М, РМС
2517.	цирус	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ
2518.	цунами (= земљотресни таласи = таласи изазвани трусом и вулканским ерупцијама)	Ђ, К–Ш, М
2519.	чаир (= чаира = чајир)	К–Ш, РМС
2520.	чаира (= чаир = чајир)	РМС
2521.	чајир (= чаир = чаира)	Ш
2522.	часовна зона	Ђ
2523.	челенка	*К–Ш, *РМС, *РСЈ, Ц 1991
2524.	чернозем	Ђ, К–Ш, М, РСЈ
2525.	чесма	К–Ш, РМС, РСЈ, Ш
2526.	чинук	Ђ, М
2527.	џајлан	К–Ш
2528.	џет-стрим	К–Ш
2529.	џунгла	Ђ, К–Ш, М, РМС
2530.	шалитра	Ђ, К–Ш, М, Мђ, РМС, РСЈ
2531.	шар	К–Ш, РМС, РСЈ
2532.	шаријаж (= навлака = тектонски покров)	М, Ц 1991
2533.	шаријашка крпа	Ц 1991
2534.	шаријашки, -а, -о	
2535.	шаријашки покривач	Ц 1991
2536.	шаријашко парче	Ц 1991
2537.	шелф (= континентална платформа)	К–Ш, М
2538.	широко	Ђ, К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ц 1966, Ц 1991
2539.	шкарпада покр.	К–Ш
2540.	шкољ (= шкоља)	К–Ш, М, РМС, РСЈ, Ш
2541.	шкоља (= шкољ)	Ц 1991

2542. шот	Ђ, К–Ш, М
2543. шпиља (= спиља = спиља)	Ђ, К–Ш, РМС, РСЈ
2544. шрафа	Ђ, К–Ш, РМС, РСЈ, Ц 2000
2545. шрафирање	М, РМС
2546. шрафирати	К–Ш, РМС, РСЈ

Доц. др Милан Ајџановић

**САВРЕМЕНА СРПСКА ГЕОГРАФСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА
СТРАНОГ ПОРЕКЛА**

Едиција Е-дисертација, књига 14

Филозофски факултет, Нови Сад

За издавача:

Проф. др Ивана Живанчевић Секеруш, декан

Уредници:

Проф. др Твртко Прћић

Проф. др Биљана Шимуновић Бешлин

Рецензенти:

Проф. др Гордана Штрбац

Филозофски факултет, Нови Сад

Доц. др Биљана Марић

Филолошки факултет, Београд

Др Владан Јовановић, научни сарадник

Институт за српски језик САНУ, Београд

Коректура:

Аутор

Компјутерски слог, корице и конверзија:

Ференц Финчур

КриМел, Будисава

2017.

ISBN 978-86-6065-424-5

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

811.163.41'373.45

АЈЦАНОВИЋ, Милан

Савремена српска географска терминологија страног
порекла [Електронски извор] / Милан Ајцановић. - Нови
Сад : Филозофски факултет, 2017. - 1 електронски оптички
диск (CD-ROM) ; 12 cm. - (Едиција Е-дисертација ; књ. 14)

Насл. с насловног екрана. - Напомене и библиографске
референце уз текст. - Библиографија. - Abstract. - Регистар.

ISBN 978-86-6065-424-5

а) Српски језик - Лексикологија - Географски појмови -
Страни утицаји
COBISS.SR-ID 315479303

Е-ДИСЕРТАЦИЈА

14